

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СКІПАЛЬСЬКА ГАЛИНА БОГДАНІВНА

УДК 364-787.2-055.2:364.63-027.553(043)

ДИСЕРТАЦІЯ

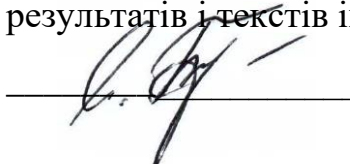
**СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ЖІНОК, ЯКІ
ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА,
ГРОМАДСЬКИМИ ТА БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ**

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело

 / Г. Б. Скіпальська /

Науковий керівник — Лях Тетяна Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Київ — 2024

АНОТАЦІЯ

Скіпальська Г. Б. Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота. — Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2024.

Наше дослідження присвячене актуальній проблемі соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства. У контексті сучасних подій, зокрема воєнного стану в Україні, соціальна підтримка вразливих груп населення набуває особливого значення та інших сутнісних ознак — ключова роль відводиться змісту надання соціальних послуг, синергії ресурсів державних і неурядових організацій, кваліфікованості фахівців соціальної сфери та їхнім можливостям на належному рівні здійснювати таку підтримку.

До повномасштабного вторгнення питання запобігання та протидії домашньому насильству вивчалися закордонними й українськими науковцями. Зокрема, у дослідницькому полі значна увага приділялася жінкам як окремій групі отримувачів соціальних послуг, а їхній захист і підтримка визначалися складниками соціального захисту населення, що передбачає надання соціальних послуг, ведення випадку, відстоювання інтересів та прав громадян.

Після повномасштабного вторгнення українське суспільство зіткнулося з катастрофічними наслідками дій окупантів (знищення інфраструктури українських міст і сіл, тортури мирного населення, масові пограбування, численні випадки насильства тощо). Усі ці проблеми, і зокрема гендерно зумовлене насильство, вимагають негайного компетентного реагування — виявлення, мінімізації чи розв'язання.

Важливу роль у соціальному захисті громадян під час війни виконують громадські та благодійні організації. У такий період саме недержавний сектор має змогу швидко відреагувати на суспільні запити та бути гнучким у розв'язанні гострих соціальних проблем. Отже громадські та благодійні організації спроможні в межах українського законодавства розширювати можливості соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства.

У дисертації *вперше* обґрунтовано сутність соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; розроблено модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить концептуально-цільовий компонент (доступність та своєчасність надання соціальних послуг, якість та гнучкість їх надання, індивідуальний підхід до отримувача послуг та раціональне оцінювання надання соціальних послуг); змістово-технологічний компонент (змістовність, технологічність у наданні соціальних послуг); організаційно-фаховий компонент (організаційність, належне ресурсне забезпечення організацій, достатній рівень професіоналізму фахівців, наявність державного замовлення, участь у соціальному замовленні на надання соціальних послуг);

уточнено роль громадських і благодійних організацій у здійсненні соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства;

удосконалено підходи до організації та здійснення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, у діяльності громадських та благодійних організацій;

подальшого розвитку набули теоретичні засади соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства та організаційно-фахові, змістово-технологічні положення щодо забезпечення такої підтримки в діяльності громадських і благодійних організацій.

У *першому* розділі дисертаційної роботи висвітлено теоретичні засади соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства громадянськими та благодійними організаціями. Окреслено сучасну специфіку роботи із жінками; розглянуто наукові підходи до формування соціальної політики держав щодо захисту прав та інтересів жінок; визначено основні концептуальні положення здійснення соціальної підтримки та допомоги жінкам. Виокремлено функціональні обов'язки різних структур/інституцій у сфері соціального захисту населення, надання соціальної підтримки та допомоги. Вказано на особливості роботи громадських і благодійних організацій з жінками, зокрема постраждалими від домашнього насильства.

Розглянуто міжнародний досвід роботи державних та громадських об'єднань у досліджуваному аспекті. Проаналізовано різні підходи до організації та здійснення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, у межах роботи громадських і благодійних організацій. У зв'язку з цим підкреслено необхідність запровадження в Україні нових форм та методів роботи громадських і благодійних організацій із жінками, постраждалими від домашнього насильства.

У підсумку *соціальну підтримку жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадянськими та благодійними організаціями* визначено як комплекс дій та заходів громадських і благодійних організацій, спрямованих на різновекторну (емоційну-мотиваційну, інформаційно-когнітивну, реабілітаційно-поведінкову) підтримку жінок, які постраждали від домашнього насильства, через надання їм соціальних послуг на засадах доступності, своєчасності, змістовності, технологічності в умовах належного ресурсного забезпечення і міжсекторної та міждисциплінарної взаємодії.

У *другому* розділі дисертації проаналізовано систему забезпечення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, в

Україні. Окреслено послуги, що надаються особам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, зокрема жінкам: медичні, правоохоронні та правозахисні, психологічні, інформаційно-консультативні, соціальні. Визначено найбільш типові спеціалізовані послуги для жінок, які постраждали від домашнього насильства: кризового та екстреного втручання; денного догляду; консультування; соціальної адаптації; представництва інтересів; соціального супроводу; соціальної профілактики.

Виокремлено суб'єктів, які можуть надавати послуги постраждалим жінкам. Охарактеризовано сильні та слабкі сторони державних організацій та організацій громадянського суспільства щодо соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства. Зокрема, визначено такі сильні сторони громадських і благодійних організацій: самокерованість та мобільність; наближеність до отримувача соціальних послуг і врахування його індивідуальності; швидкість у реагуванні; фінансування міжнародних донорів; можливість реалізовувати цільові проєкти; гнучкість до інклюзивних процесів; можливість брати участь у державному замовленні тощо.

З урахуванням визначених сильних та слабких сторін установлено, що організації громадянського суспільства мають підстави та можуть створювати спеціалізовані служби підтримки постраждалих від насильства осіб та впроваджувати інші інноваційні форми соціальної роботи із жінками, які постраждали від домашнього насильства. З'ясовано, що для забезпечення дієвої соціальної підтримки має бути: сформовано чіткий алгоритм ведення випадку жінки, постраждалої від домашнього насильства; розроблено індивідуальні плани роботи з кожною жінкою як отримувачкою соціальних послуг; здійснено систематичне підвищення професійної компетентності фахівців організації за таким напрямом роботи.

Представлено опис розробленої моделі надання соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінкам, які постраждали від домашнього насильства. Визначено та схарактеризовано основні елементи

концептуально-цільового, організаційно-фахового, змістово-технологічного компонентів моделі.

Результати емпіричного дослідження щодо структури та змісту надання соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями представлено в *третьому* розділі. Усі компоненти, розробленої в межах дисертаційної роботи моделі надання соціальної підтримки жінкам, постраждалим від насильства, належним чином імплементовано на практиці:

– *концептуально-цільовий* компонент забезпечено належним рівнем доступності послуг і відсутністю об'єктивних перешкод для їхнього своєчасного отримання, індивідуальним підходом до отримувачів соціальних послуг, гнучкістю під час розв'язання проблем жінки, високим рівнем якості отриманих послуг та задоволеністю отримувачів соціальних послуг наданою їм допомогою;

– *організаційно-фаховий* компонент упроваджено через повноцінно налагоджену співпрацю у внутрішній структурі організації та з зовнішніми суб'єктами, тісну взаємодію із суб'єктами у сфері протидії насильству (організаційність), наявність належного ресурсного забезпечення для надання базових послуг, залучення співробітників організацій до навчання, перенавчання та курсів підвищення кваліфікації, що забезпечує професійний розвиток фахівців, а також надання підтримки через супервізію;

– *змістово-технологічний* компонент забезпечено через упровадження провідних вітчизняних та міжнародних практик (змістовність), надання широкого комплексу соціальних послуг, орієнтованих не лише на розв'язання проблеми насильства й подолання його наслідків, а й на покращення життєвої ситуації отримувача соціальних послуг загалом, застосування різноманітних форм роботи як безпосередньо із постраждалими жінками, так і з іншими членами родини, зокрема, дітьми (технологічність).

Урахування всіх компонентів моделі допомагає керівництву організації будувати чітку структуру функціонування, фахівцям підвищувати рівень свого професіоналізму та технологічно упорядковувати процес роботи за напрямом профілактики насильства, а жінкам, які постраждали від домашнього насильства, формувати нове бачення прожитої події та вибудувати новий сценарій життя. Для громад упровадження моделі може послугувати поштовхом для пошуку нових практик соціальної роботи з постраждалими групами населення, дасть змогу місцевим громадським і благодійним організаціям відкрито й успішно брати участь у соціальному замовленні, що передбачає державне фінансування.

З огляду на вищезазначене, доведено, що неурядові організації є повноцінними надавачами соціальних послуг, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству. Соціальна підтримка такими організаціями постраждалих жінок за допомогою надання їм адресних, доступних, відкритих, гнучких і своєчасних послуг соціального спрямування — комплексна та дієва, а самі громадські та благодійні організації — значний додатковий ресурс/елемент у системі соціальної підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства.

Практичне значення дослідження полягає у впровадженні моделі надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; апробації різних форм роботи із жінками, які є отримувачами соціальних послуг. Основні положення та висновки дисертації можуть бути використані в діяльності фахівців із соціальної роботи/соціальних працівників, соціальних педагогів, практичних психологів та інших зацікавлених спеціалістів/фахівців державних та громадських (благодійних) організацій. Водночас вони можуть послугувати теоретичною та практичною базою для спеціалістів центрів соціальних служб, які працюють із різними категоріями населення, зокрема із жінками, постраждалими від домашнього насильства. Також теоретичні

напрацювання та емпіричні результати можна використовувати викладачам (науковцям) закладів вищої освіти в розробленні навчальних дисциплін «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства», «Соціальна робота з групами ризику» (для студентів першого (бакалаврського) освітнього ступеня), «Сучасні стратегії надання соціальних послуг», «Сучасні моделі соціальної роботи з різними групами отримувачів послуг», «Соціально-педагогічна робота із вразливими групами населення» (для студентів другого (магістерського) освітнього ступеня) спеціальності «Соціальна робота» тощо.

Дисертаційна робота є самостійним дослідженням, у якому подано авторський погляд на надання соціальної підтримки та допомоги громадськими та благодійними організаціями жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Ключові слова: насильство, домашнє насильство, жінки, які постраждали від домашнього насильства, громадські та благодійні організації, соціальна підтримка, соціальні послуги.

SUMMARY

Skipalska H. B. Social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence – Qualification scientific work as a manuscript.

The dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 231 Social Work – Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, 2024.

The dissertation research is dedicated to a topical issue of the social support of women who survived domestic violence. In the context of current events, specifically martial law in Ukraine, social support for vulnerable groups of the population has a special significance and other essential features - the key role is given to the content of social services, the resource synergy of governmental and

non-governmental organizations, the qualifications of social workers and their ability to provide such support at the proper level.

Before the full-scale invasion, both foreign and Ukrainian scholars studied issues of preventing and responding to domestic violence. In particular, the research field paid significant attention to women as a separate group of social service recipients, and their protection and support were determined by the components of social protection for the population, which includes the provision of social services, case management, and protection of the interests and rights of citizens.

After the all-out invasion, Ukrainian society faced catastrophic consequences of the occupiers' actions (destruction of the Ukrainian cities and villages infrastructure, torture of civilians, widespread looting, numerous cases of violence, etc.). All of these problems, including gender-based violence, require immediate and competent responses to identify, minimize, or resolve them.

Civil society and charitable organizations play an important role in the social protection of citizens during military conflict. In such a period, it is the non-governmental sector that can respond quickly to public demands and be flexible in addressing acute social problems. Therefore, within the framework of Ukrainian legislation, civil society and charitable organizations can expand the possibilities of social support for women survivors of domestic violence.

For the first time, the dissertation substantiates the essence of social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence; a model of social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence is developed. This model contains a concept-target component (accessibility and timeliness of social services, quality and flexibility of their provision, individual approach to the service recipient and rational evaluation of social service provision); a content-technological component (content and technological effectiveness in the provision of social services); an organizational-professional component (organizational capacity, proper resource provision of organizations, sufficient level of professionalism of

specialists, availability of the state order, participation in the execution of social service orders);

The role of civil society and charitable organizations in providing social support аааа women survivors of domestic violence was *clarified*;

Civil society and charitable organizations' approaches to the arrangement and implementation of social support for women survivors of domestic violence were *improved*;

The theoretical framework of social support for women survivors of domestic violence, as well as organizational-professional and content-technological provisions of such support by civil society and charitable organizations, *were further developed*.

The *first* section of the dissertation presents the theoretical foundations of social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence. The modern specifics of work with women are outlined; scientific approaches to the formation of state social policy to protect the rights and interests of women are considered; the main conceptual provisions in the implementation of social support and assistance to women are identified. The functional responsibilities of various structures/institutions involved in the social protection of the population, and provision of social support and assistance are specified. The peculiarities of the civil society and charitable organizations' work with women, including survivors of domestic violence, are indicated.

The international experience of state and civic associations in working on the aspect under study is considered. Within the framework of civil society and charitable organizations, different approaches to the organization and implementation of social support for women survivors of domestic violence and/or gender-based violence are analyzed. In this regard, the need to introduce in Ukraine new forms and methods of civil society and charitable organizations' work with women survivors of domestic violence is emphasized.

As a result, *social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence* is defined as a set of actions and activities of civil society and charitable organizations aimed at multi-vector (emotional-motivational, informational-cognitive, rehabilitation-behavioral) support for women survivors of domestic violence by providing them with social services based on accessibility, timeliness, content, technological effectiveness in conditions of adequate resource provision, as well as multisectoral and multidisciplinary cooperation.

The *second* section of the dissertation analyzes the system of social support in Ukraine for women, who survived domestic violence. The services provided to survivors of domestic and gender-based violence, including women, are outlined as follows: medical, law enforcement and human rights, psychological, information-counseling, and social. It is determined that the most typical specialized services for women survivors of domestic violence are crisis and emergency intervention; day care; counseling; social adaptation; representation of interests; social support; and social prevention.

The actors that can provide services for affected women are identified. The strengths and weaknesses of state and civil society organizations in terms of social support for women survivors of domestic violence are characterized. In particular, the following strengths of civil society and charitable organizations are identified: self-management and mobility; proximity to recipients of social services and consideration of their individuality; speed of response; funding from international donors; ability to implement targeted projects; flexibility to inclusive processes; ability to participate in public procurement, etc.

Taking into account the identified strengths and weaknesses, it has been established that civil society organizations have the grounds for and can create specialized support services for survivors of violence and implement other innovative forms of social work with women, who survived domestic violence. It is found that to ensure effective social support, a clear algorithm for managing the case

of the woman survivors of domestic violence must be formed; individual plans for working with each woman as a recipient of social services must be developed; and the professional competence of the organization's specialists in this area of work must be systematically improved.

A description of the developed model of social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence is presented. The main elements of the concept-target, organizational-professional, and content-technological components of the model are identified and characterized.

The results of the empirical study on the structure and content of social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence are presented in the *third* section. All components of the developed, as part of the dissertation research, model of providing social support for women survivors of violence have been properly implemented in practice:

- *The concept-target component* is ensured by the appropriate level of accessibility of services and the absence of objective obstacles to their timely receipt, individual approach to recipients of social services, flexibility in solving women's problems, high quality of services and satisfaction of recipients of social services with the assistance provided to them;

- *The organizational-professional component* is implemented through full-fledged and well-established cooperation within the internal structure of an organization and with external actors, close cooperation with actors to combat violence (organizational capacity), availability of adequate resources for the provision of basic services, involvement of the employees of organizations in training, retraining and advanced training courses, which ensures professional development of specialists, as well as providing support through supervision;

- *The content-technological component* is ensured through the implementation of best domestic and international practices (content), the provision of a wide range of social services focused not only on addressing the problem of violence and overcoming its consequences, but also on improving the life situation

of the recipient of social services in general, and the use of various forms of work directly with the affected women and other family members, including children (technological effectiveness).

Taking into account all the components of the model helps the management of organizations to build a clear structure of functioning, increase the professionalism of specialists and technologically organize the process of work on violence; for women who survived domestic violence, to form a new vision of the event and build a new scenario of life. For communities, the model implementation can serve as an impetus for finding new practices of social work with affected populations, and allow local civil society and charitable organizations to openly and successfully participate in the execution of social service orders, which involves state funding.

Considering the above-mentioned, non-governmental organizations are proven to be full-fledged providers of social services aimed at preventing and combating domestic violence. The social support provided by such organizations for survived women through targeted, accessible, open, flexible and timely social services is comprehensive and effective, and civil society and charitable organizations themselves are a significant additional resource/element in the system of social support for survivors of domestic violence.

The practical significance of the research aims to implement a model of social support provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence; testing various forms of work with women as recipients of social services. The main provisions and conclusions of the dissertation can be used in the work of social work specialists/social workers, social educators, practical psychologists and other involved specialists/professionals of state and civil society (charitable) organizations. At the same time, they can serve as a theoretical and practical basis for specialists from social service centers working with different categories of the population, including women survivors of domestic violence. Theoretical developments and empirical results can also be used by lecturers

(scientists) of higher education institutions in the development of the following disciplines: “Social Support for Women Survivors of Domestic Violence”, “Social Work with Groups at Risk” (for students of the first (bachelor's) degree), “Modern Strategies for the Provision of Social Services”, “Modern Models of Social Work with Different Groups of Service Recipients”, “Social and Pedagogical Work with Vulnerable Groups of the Population” (for students of the second (master's) degree) of the “Social Work” specialty.

The dissertation is an independent research, which presents the author's view on social support and assistance provided by civil society and charitable organizations for women survivors of domestic violence.

Keywords: violence, domestic violence, women survivors of domestic violence, civil society and charitable organizations, social support, and social services.

СПИСОК НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

**Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату
опублікування до переліку наукових фахових видань України**

1. Скіпальська Г., Лях Т., Клішевич Н. Аналіз зарубіжних практик протидії домашньому насильству в період пандемії COVID-19. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2021. №2 (49). С. 192–197.

DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.192-197>

2. Скіпальська Г. Б., Лях Т. Л., Клішевич Н. А. Жінки, які постраждали від насильства, як об’єкт соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*. 2021. № 5. С. 82–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.5.12>

3. Лях Т., Лехолетова М., Скіпальська Г. Аналіз запитів населення щодо отримання соціально-психологічної допомоги та підтримки в умовах COVID-19. *Вісник Київського національного університету імені Тараса*

Шевченка. Соціальна робота. 2021. № 1(7). С. 22–28. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/4>

4. Скіпальська Г. Модель надання психосоціальної підтримки жінкам, постраждалим від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 2. С. 138–144. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.20>

**Наукові статті, опубліковані в періодичному науковому виданні,
проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection**

1. Patterns of Gender-Based Violence in Conflict-Affected Ukraine: A Descriptive Analysis of Internally Displaced and Local Women Receiving Psychosocial Services / A. Capasso, H. Skipalska, U. Chakrabarti, S. Guttmacher, P. Navario, T. P. Castillo. *Journal of Interpersonal Violence*. 2021. P. 088626052110630. URL: <https://doi.org/10.1177/08862605211063009>

2. Factors associated with experiencing sexual violence among female gender-based violence survivors in conflict-afflicted eastern Ukraine / A. Capasso, H. Skipalska, S. Guttmacher, N. G. Tikhonovsky, P. Navario, T. P. Castillo. *BMC Public Health*. 2021. Vol. 21, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10830-9>

3. Lessons from the field: Recommendations for gender-based violence prevention and treatment for displaced women in conflict-affected Ukraine / A. Capasso, H. Skipalska, J. Nadal, P. Zamostian, O. Kompaniets, P. Navario, T. P. Castillo. *The Lancet Regional Health - Europe*. 2022. P. 100408. URL: <https://doi.org/10.1016/j.lanep.2022.100408>

4. Understanding Domestic Violence Among Older Women in Ukraine: A Secondary Analysis Using Gender-Based Violence Screening Data / S. Rushwan, H. Skipalska, A. Capasso, P. Navario, T. Castillo. *Journal of Interpersonal Violence*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1177/08862605231214594>

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

1. Створення та забезпечення діяльності притулків для осіб, постраждалих від домашнього насильства : метод. посіб. / Г. Скіпальська та ін. ; ред. Н. Федорович. Київ : Вид. дім "Калита", 2019. 176 с. URL: <http://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Stvorennya-ta-zabezpechennya-diyalnosti-prytulkiv-dlya-osibpostrazhdalyh-vid-domashnyogo-nasylstva.pdf>.

2. Забезпечення діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги як спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб від домашнього насильства : метод. посіб. / Н. Федорович та ін. ; ред.: Г. Скіпальська, О. Кочемировська, Н. Цветкова. Київ : МБФ «Укр. фундація громад. здоров'я», 2020. 190 с. URL: https://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/Методичний-посібник_діяльність-МБ.pdf.

3. Скіпальська Г., Цветкова Н., Файдюк О. Методичні рекомендації щодо діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги учасникам бойових дій АТО/ООС та членам їх родин : метод. рек. Київ : Вид-во КІМ, 2021. 28 с. URL: https://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Методичні-рекомендації_МБ-АТО_ООС_сайт.pdf.

4. Методичний посібник з проведення аудитів безпеки в громадах «Створення безпечного громадського простору: аудити безпеки та рекомендації» : метод. посіб. / Г. Скіпальська та ін. Київ : Жінки. Мир. Безпека, 2023. 44 с.

5. Стандартні операційні процедури надання комплексних послуг Денним центром «Право на здоров'я» та Соціальною квартирою «Право на здоров'я» / Організація «HealthRight International»: посіб. / Г. Скіпальська та ін. Київ: Представництво HealthRight International in Ukraine, 2023. 55 с. URL: <https://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/sop.-ukr-1.pdf>

6. Скіпальська Г. Форми роботи з дівчатами та жінками, які постраждали від домашнього насильства: досвід МБФ «Українська фундація громадського

здоров'я». *Актуальні проблеми соціальної роботи та соціального забезпечення : європейський та національний вимір* : Матеріали I Міжнар. науково-практ. конф., 27–29 трав. 2021 р. / ред. С. Чернета. Луцьк, 2021. С. 130–134.

7. Полівко Л. Скіпальська Г., Значущість організацій громадянського суспільства в період воєнного стану. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : Матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 11–12 берез. 2022 р. Київ, 2022. С. 60–62.

8. Скіпальська Г., Полівко Г., Гендерно-зумовлене насильство в умовах війни: рекомендації для надавачів соціальних послуг. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : Матеріали IV Всеукр. науково-практ. конф., м. Суми, 9 черв. 2022 р. Суми, 2022. С. 238–241.

9. Скіпальська Г. Партнерство громадських та державних організацій у наданні соціальних послуг постраждалим від гендерно-зумовленого насильства в Україні. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери* : зб. матеріалів IV Міжнар. науково-практ. конф., м. Ніжин, 10 листоп. 2022 р. Ніжин, 2022. С. 84–86.

10. Скіпальська Г. Значення ратифікації Стамбульської конвенції як важлива зміна для розвитку соціальних послуг в Україні. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології*: Матеріали VIII Міжнародної науково-практ. конф. з соціальної роботи, м. Київ, 10–11 берез. 2023 р. Київ, 2023. С. 106–109.

11. Скіпальська Г. Підготовка фахівця соціальної сфери щодо питань протидії гендерно зумовленому насильству, у тому числі, домашньому насильству. *Соціально освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти* : Матеріали V Всеукраїнської науково-практ. інтернет-конф., м. Запоріжжя, 25–26 жовт. 2023 р. Запоріжжя, 2023. С. 178–184.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	19
ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ГРОМАДСЬКИМИ ТА БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	36
1.1. Жінки, які постраждали від домашнього насильства, як об'єкт соціальної роботи	36
1.2. Концептуальні й організаційні засади соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, у діяльності громадських та благодійних організацій	52
1.3. Характеристика вітчизняних і зарубіжних підходів до організації й здійснення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями	69
Висновки до розділу 1	94
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, В ГРОМАДСЬКИХ ТА БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ	97
2.1. Забезпечення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства в громадських та благодійних організаціях	97
2.2. Модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями	119
Висновки до розділу 2	133
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ГРОМАДСЬКИМИ ТА БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	136
3.1. Організація та методи дослідження	136
3.2. Аналіз діяльності спеціалізованої служби підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, на прикладі роботи мультидисциплінарних мобільних команд	141
3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи щодо впровадження моделі соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями	146
Висновки до розділу 3	183
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	191
ДОДАТКИ	215

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- БФ** – благодійні фонди
- БО** – благодійні організації
- ВПО** – внутрішньо переміщені особи
- ГО** – громадські організації
- ГЗН** – гендерно зумовлене насильство
- ДН/НзОС** – домашнє насильство та насильство за ознакою статті
- МБФ** – міжнародні благодійні фонди
- ММБ (ММК)** – мультидисциплінарні мобільні бригади (команди)
- НУО** – неурядові організації
- ОГС** – організації громадянського суспільства
- ОМС** – органи місцевого самоврядування
- ООН** – Організація Об'єднаних Націй

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Глобалізація всіх сфер життя призводить до неминучих оновлень у кожній окремій ніші суспільства. Особливо значущі зміни ми спостерігаємо впродовж останніх років. Вони спровоковані численними чинниками, від запровадження карантинних обмежень під час пандемії COVID-19 до війни. За таких умов, у суспільстві утворилися ті проблемні питання, що наразі є актуальними та потребують зміцнення та підтримки.

Нині, гостро питання постають і щодо проблематики насильства в суспільстві. Офіційні дані Національної поліції України [41], свідчать про сталу динаміку проявів насильства в сім'ях упродовж останніх років до початку повномасштабної війни росії проти України в лютому 2022 року. Загалом, до органів Національної поліції у 2021 році надійшло 326 тисяч заяв, зауважимо, що в 2020 році їх було в рази менше — 209 тисяч. За даними Міністерства соціальної політики України впродовж 2020 року до структурних підрозділів у компетенції, яких належать питання здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству звернулося 211 362 осіб. Зокрема, від дітей надійшло 2 765 звернень; від жінок — 180 921 звернення; від чоловіків — 27 676 звернень [175].

Так, від початку повномасштабної війни росії проти України з лютого 2022 року статистика показує зниження зафіксованих фактів і кількості звернень постраждалих від насильства до поліції на 52%. За даними аналітичного центру ЮрФЕМ [41], із січня по червень 2022 року, порівняно з аналогічним періодом минулого року, кількість звернень до поліції щодо домашнього насильства знизилася більш, ніж на 27%. Однак в оцінці ситуації варто зважати на те, що внаслідок війни значно скоротилося населення України, зокрема й внаслідок міграції жінок, які виїхали закордон. А ті факти,

що фіксуються, значною мірою зумовлені стресами, станами депресії та розуміння неможливості вплинути на розвиток ситуації.

Беззаперечно можна говорити, що домашнє насильство є однією з найгостріших соціальних проблем сучасності, від якої страждають як жінки, так і чоловіки. Утім найбільш вразливими є жінки та діти.

Варто наголосити й на тому, що 95% шлюбів, які розпадаються, розпадаються саме через домашнє насильство [132]. Постраждали від домашнього насильства, переважно жінки, не можуть належним чином виконувати свої батьківські обов'язки, унаслідок чого зростає рівень соціального сирітства.

Насильство щодо жінок та дівчат негативно впливає на їхнє репродуктивне здоров'я, внаслідок чого знижується рівень народжуваності та збільшується кількість новонароджених дітей із порушенням здоров'я. Тому доречно говорити про соціальну підтримку жінок, які постраждали від домашнього насильства, яка може надаватися як державними установами, так і громадськими (благодійними) організаціями. Громадські та благодійні організації стали повноправними суб'єктами соціальної роботи з особами, які постраждали від домашнього насильства, що задекларовано у Законі України «Про соціальні послуги» (2019) [131]. Діяльність цих організацій ґрунтується на законах України «Про громадські об'єднання» (2012) [112] та «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2013) [111].

Урядом розроблені та затверджені Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року (постанова КМУ від 24.02.2021 р. № 145) [102], Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі (постанова КМУ від 22.08.2018 № 658) [126], Типове положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (постанова КМУ від 22.08.2018

№ 654) та Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (постанова КМУ від 22.08.2018 №655).

Зауважимо, що проблематика організації соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, була предметом дослідження численних українських та закордонних вчених, зокрема соціальних педагогів та соціальних працівників: Т. Алексеєнко, 2017 (дитячі шлюби, раннє материнство, види домашнього насильства) [1, 2], Ю. Белікова, 2020 (соціальний супровід постраждалих) [7], Т. Лях, Т. Спіріна, Н. Клішевич, 2022 (соціальна профілактика сімейного неблагополуччя в територіальній громаді) [77, 78, 79], М. Маєрчик, О. Плахотник, 2013 (ґендероване насильство) [19], Ж. Петрочко, З. Кияниця, 2017 (соціальна робота з вразливими сім'ями) [64], Т. Марценюк, 2014 (причини ранніх шлюбів) [82], О. Нагула, Т. Цюман, 2015 (техніки захисту) [164], В. Нестерчук, 2020 (як феномен соціальної роботи) [96] та інші; *психологів*: О. Бондаренко, 2019 (характеристика психологічного виду домашнього насильства) [12], Т. Миронюк, 2019 [91], А. Шиделко, 2018 [169], Л. Шимко, 2022 (психологічні детермінанти домашнього насильства над жінками) [170] та ін.; *соціологів*: О. Бойко, 2003 (соціологічний аналіз явища) [11], Бондаровська В. (2007) [13] (у контексті життєвих стратегій), Я. Юрків, 2013 (феномен) [172]; *економістів*: Г. Герасименко (опис комплексної оцінки економічної вартості наслідків насилля проти жінок) [45]; *політологів*: О. Дмитренко, 2022 (аналіз інституційної спроможності неурядового сектору України) [36] та ін.; *юристів*: Н. Ліщук, 2020 (аналіз насильницьких дій, які вчиняються відносно жінок, їх причин та можливостей запобігання) [75], К. Довгунь, 2021 (аналіз змісту адміністративного права та засад профілактичної діяльності) [38], О. Євдокимової, 2021 (аналіз шляхів запобігання домашнього насильства) [47], В. Медведської, 2022 (аналіз причин домашнього насильства, правових засад та методології захисту жінок від домашнього насильства) [84], Н. Стасюк, 2022 (класифікації та

криміногенних характеристик осіб, які вчиняють домашнє насильство) [155], Г. Карпеченкової, 2023 (аналіз державної політики запобігання домашнього насильства) [62] та інші.

Дієвим механізмом у здійсненні соціальної підтримки такої категорії населення може послугувати розроблення послідовної моделі надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями. Адже, нині це ті організації, які спроможні розширювати свої повноваження в межах українського законодавства. Зокрема, саме ці організації можуть сприяти створенню в громаді спеціалізованих служб підтримки для постраждалих осіб.

Водночас розроблений та затверджений урядом «Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі (постанова КМУ від 22.08.2018 № 658) [126] дає змогу громадським та благодійним організаціям вести свою діяльність у сфері запобігання домашньому насильству та надавати послуги соціального спрямування.

На сьогодні, в Україні основну масу соціальних послуг надають державні структури — інституційні заклади для різних категорій населення. Європейська ж практика спирається на інших надавачів послуг — громадські та благодійні організації, які працюють у громадах. Експерти схиляються до думки, що державні соціальні служби більш централізовані та ефективні для мобілізації інтенсивного впливу, але за якістю послуг недержавні надавачі ефективніші і дешевші.

У проблемному полі, участь громадських і благодійних організацій та в протидії насильству в Україні досліджували М. Богачевська-Хом'як [9], М. Скорик [147] та інші. Зокрема дослідники, а також фахівці у діяльності неурядового сектору в Україні, О. Дмитренко, 2022 [35], К. Левченко, 2017 [50], 2020 [181]), Т. Семигіна, 2019 [141], 2020 [139]), Н. Шамрук (2018) [168], О.Швед (2020) [72] аргументовано доводять, що із залученням соціальних

послуг та створенням умов протидії насильству, соціальна робота в діяльності неурядових організацій (НУО) стає більш цілеспрямованою, оскільки вона є дієвим ресурсом у допомозі постраждалим особам, зокрема жінкам.

Власне, у 2015 році Фонд ООН у галузі народонаселення спільно з Міністерством соціальної політики України та МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» створили й почали пілотувати спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб [54, 157]. У партнерстві з місцевими громадськими та благодійними організаціями було створено перші в Україні денні центри та притулки. З 2018 року були активізовані процеси інтеграції напрацьованої моделі до системи реагування на домашнє насильство на рівні місцевих громад, зокрема із залученням місцевих громадських і благодійних організацій.

Вивчення наукових джерел, нормативно-правових актів, стану надання соціальних послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства, дало змогу виявити низку суперечностей між:

- суспільним визнанням важливості надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, та недослідженістю проблем та потреб цієї категорії отримувачів соціальних послуг, особливо послуг, наданих громадськими чи благодійними організаціями;
- активізацією участі державних та громадських організацій соціальної сфери в наданні соціальних послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства та відсутністю моделей соціальної підтримки для цієї категорії отримувачів соціальних послуг;
- об'єктивною доцільністю моніторингу та оцінки якості надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, та відсутністю необхідного організаційно-фахового та змістово-технологічного забезпечення з боку громадських і благодійних організацій.

Усе вищезазначене актуалізує необхідність дослідження питання соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, в

частині роботи громадських і благодійних організацій. Водночас недостатня розробленість у сучасній теорії та практиці соціальної роботи дієвих механізмів здійснення соціальної підтримки такої категорії населення, визначені суперечності зумовили вибір теми дисертаційної роботи: *«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями»*.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи та індивідуального плану аспіранта Київського університету імені Бориса Грінченка. Тему дисертації затверджено вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 29 жовтня 2020 р.).

Наукову роботу виконано відповідно до наукової теми Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка «Особистість в умовах суспільних трансформацій сучасної України» (2016–2021 рр.) (державний реєстраційний номер 0110U002960) та наукової теми кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Соціалізація вразливих груп населення в контексті розвитку територіальних громад в Україні» (2021–2026 рр.) (державний реєстраційний номер: 0121U112043).

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати сутність і специфіку соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, розробити модель надання такої підтримки громадськими та благодійними організаціями й перевірити її дієвість.

Відповідно до мети було визначено **завдання дослідження**:

1. Охарактеризувати жінок, які постраждали від домашнього насильства, як об'єкт соціальної роботи.

2. Розкрити теоретичні засади соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства.
3. Проаналізувати міжнародний та український досвід надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями.
4. Розробити модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями та експериментально перевірити її дієвість.

Об’єкт дослідження — соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства.

Предмет дослідження — надання громадськими і благодійними організаціями соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: фундаментальні положення та принципи щодо прав людини (Загальна декларація прав людини (стаття 12); концептуальні засади щодо дискримінації жінок (Конвенції Організацій Об’єднаних Націй (далі — ООН) про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»); концептуальні засади щодо прав жінок (К. Левченко); теоретичні підходи до визначення поняття «жінки, постраждалої від домашнього насильства» (О. Агарков, Д. Арабаджиєв, Т. Єрохіна, В. Кузьмін, І. Мещан, В. Попович); підходи до визначення понять «насильство», «домашнє насильство», «види насильства» (Т. Алексеєнко, А. Войтовська, О. Кравченко, В. Нестерчук, С. Сургова); підходи до визначення поняття «гендероване насильство» (М. Маєрчик, О. Плахотник);

технології надання соціального захисту, соціальний супровід (В. Антропов, Ю. Белікова, Г. Еспін-Андерсен, Я. Кашуба, А. Розеншон, Л. Смола); організаційні засади соціальної підтримки постраждалих від домашнього насильства (О. Безпалько, О. Берданова, Н. Горішна, О. Давидюк, К. Дубич, Т. Журавель, І. Зверєва, Л. Ільчук, О. Карпенко, М. Кравченко, Е. Лібанова, Р. Мертон, І. Мещан, Л. Міщик, А. Попова, В. Скуратівський, Н. Смелзер, С. Толстоухова, Н. Чернуха); підходи до соціальної профілактики сімейного неблагополуччя (Т. Лях, Т. Спірина, Н. Клішевич); підходи до соціальної роботи з вразливими сім'ями з дітьми (Ж. Петрочко, З. Кияниця); підходи до психологічних детермінантів домашнього насильства над жінками (О. Бондаренко, Т. Миронюк, О. Топольщицька, А. Шиделко, Л. Шимко); підходи до соціологічних підходів щодо явища насильства (О. Бойко, С. Бурова, О. Янчук, Я. Юрків); підходи до надання соціальних послуг громадськими організаціями (М. Богачевська-Хом'як, О. Веселова, О. Дмитренко, П. Жовніренко, В. Звонар, О. Кікоть, К. Левченко, М. Любецька, О. Лісовець, І. Мигович, Б. Новіков, Л. Паливода, Т. Семигіна, Л. Сідельнік, М. Скорик, А. Смоляр, С. Чернета, Н. Шамрук, О. Швед) та інші.

З метою розв'язання поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження:** *теоретичні* — аналіз філософських, соціологічних, психологічних, педагогічних, соціально-педагогічних, юридичних наукових джерел для з'ясування стану розробленості проблеми дослідження й уточнення його поняттєво-категоріального апарату; синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних положень із метою визначення науково-теоретичного підґрунтя розвитку соціальних послуг та надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; систематизація, порівняння — для визначення сутності соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; *емпіричні* — контент-аналіз нормативно-правових документів

та звітів громадських і благодійних організацій — для узагальнення нормативно-правових засад щодо надання соціальних послуг, спеціалізованих соціальних послуг постраждалим від домашнього насильства, дослідження системи забезпечення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства; анкетування, експертні інтерв'ю для оцінки дієвості моделі соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; *методи математичної статистики* задля кількісної обробки даних та визначення статистичної значущості отриманих під час експерименту результатів.

Емпірична база дослідження. Емпіричне дослідження проводилося на базі таких громадських і благодійних організацій: МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», Благодійна організація «Благодійне товариство «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД» м. Львів», Благодійна організація «Світло надії», Громадська організація «МІРАЇ», Громадська організація «Джерело надії України», Громадська організація «Волинські перспективи», Громадська організація «ТМЖК «Відродження нації»», Громадська організація «Ла Страда Україна», Благодійна організація «Жінка може».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

У дисертації *вперше* обґрунтовано сутність соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; розроблено модель надання соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить концептуально-цільовий компонент (доступність та своєчасність надання соціальних послуг, якість і гнучкість під час їхнього надання, індивідуальний підхід до отримувача послуг та раціональне оцінювання надання соціальних послуг); змістово-технологічний компонент (змістовність, технологічність у наданні соціальних послуг); організаційно-фаховий компонент (організаційність, належне ресурсне забезпечення

організацій, достатній рівень професіоналізму фахівців, наявність державного замовлення, участь у соціальному замовленні на надання соціальних послуг);

уточнено роль громадських і благодійних організацій у здійсненні соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства;

удосконалено підходи до організації та здійснення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, в діяльності громадських і благодійних організацій;

подальшого розвитку набули теоретичні засади соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, та організаційно-фахові, змістово-технологічні положення щодо забезпечення такої підтримки в діяльності громадських і благодійних організацій.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в розширенні та поглибленні науково-теоретичних засад дослідження соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, визначенні основних критеріїв у наданні соціальних послуг постраждалим жінкам та розробленні моделі надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями.

Практичне значення дослідження полягає у впровадженні моделі надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями; апробації різних форм роботи із жінками, які є отримувачами соціальних послуг. Основні положення та висновки дисертації можуть бути використані в діяльності фахівців із соціальної роботи/соціальних працівників, соціальних педагогів, практичних психологів та інших зацікавлених спеціалістів/фахівців державних та громадських (благодійних) організацій. Водночас вони можуть послугувати теоретичною та практичною базою для спеціалістів центрів соціальних служб, які працюють із різними категоріями населення, зокрема з жінками, постраждалими від домашнього насильства. Також теоретичні напрацювання та емпіричні результати можна використовувати викладачам

(науковцям) закладів вищої освіти в розробленні навчальних дисциплін «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства», «Соціальна робота з групами ризику» (для студентів першого (бакалаврського) освітнього ступеня), «Сучасні стратегії надання соціальних послуг», «Сучасні моделі соціальної роботи з різними групами отримувачів послуг», «Соціально-педагогічна робота із вразливими групами населення» (для студентів другого (магістерського) освітнього ступеня) спеціальності «Соціальна робота» тощо.

Упровадження результатів дисертації.

Результати дослідження впроваджено в практику роботи недержавних організацій: МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» (довідка № Б/Н від 19.10.2023), Благодійна організація «Благодійне товариство «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД» м. Львів» (довідка № Б/Н від 25.09.2023), Благодійна організація «Світло надії» (довідка № 761-23 від 26.10.2023), Громадська організація «Джерело надії України» (довідка № Б/Н від 16.11.2023), Громадська організація «МІРАЇ» (довідка № Б/Н від 05.09.2023), Громадська організація «Волинські перспективи» (довідка № 41 від 25.10.2023), Громадська організація «ТМЖК «Відродження нації» (довідка № 59 А від 23.10.2023), Громадська організація «Ла Страда Україна» (довідка № 2853 від 15.12.2023), Благодійна організація «Жінка може» (довідка № 003/1 від 16.10.2023), Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (довідка №01/0021 від 11.01.2024) та Національної соціальної сервісної служби (довідка б/н від 15.01.2024).

Особистий внесок здобувача. Репрезентовані в дисертації наукові результати отримано автором самостійно. У статті «Patterns of Gender-Based Violence in Conflict-Affected Ukraine: A Descriptive Analysis of Internally Displaced and Local Women Receiving Psychosocial Services», опублікованій у співавторстві з А. Capasso, U. Chakrabarti, S. Guttmacher, P. Navario, T. P. Castillo, автором охарактеризовано жінок, які постраждали від гендерно

зумовленого насильства, як об'єкт соціальної роботи, проаналізовано наявні звернення жінок, постраждалих від гендерно зумовленого насильства до спеціалізованих служб, форми роботи з жінками, підтверджено гіпотезу щодо того, що досвід насильства різниться в залежності від статусу постраждалої особи в умовах конфлікту та зв'язку з кривдником, розроблено рекомендації щодо розробки ефективних соціальних та профілактичних послуг для постраждалих в залежності від їхнього статусу, виду пережитого насильства та визначено чотири стратегії, які можуть бути застосовані в Україні: посилення правових наслідків для правопорушників; посилення участі громади в програмах запобігання насильству; посилення доступності приватних і конфіденційних послуг для постраждалих; та підвищення обізнаності про ці ресурси. В публікації «Factors associated with experiencing sexual violence among female gender-based violence survivors in conflict-afflicted eastern Ukraine» у співавторстві з A. Capasso, S. Guttmacher, N. G. Tikhonovsky, P. Navario, T. P. Castillo, автором було проаналізовано дані, отримані від надавачів психосоціальних послуг у п'яти постраждалих від конфлікту регіонах України від жінок віком 15–49 років. Було виявлено та описано фактори та бар'єри доступу до соціальних та інших послуг, пов'язаних із пережитим сексуальним насильством порівняно з іншими формами насильства в Україні. В публікації «Lessons from the field: Recommendations for gender-based violence prevention and treatment for displaced women in conflict-affected Ukraine», підготовленій на початку повномасштабного вторгнення, у співавторстві з A. Capasso, J. Nadal, P. Zamostian, O. Kompaniets, P. Navario, T. P. Castillo, автором проаналізовано форми надання соціальних послуг для жінок, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, в тому числі домашнього, розроблено унікальні рекомендації для донорів та урядів щодо запобігання та реагування, підкреслено роль організацій громадянського суспільства в наданні послуг постраждалим, особливо в умовах гуманітарних криз. У публікації «Understanding Domestic Violence Among Older Women in

Ukraine: A Secondary Analysis Using Gender-Based Violence Screening Data» у співавторстві з S. Rushwan, Capasso, P. Navario, T. Castillo, автором здійснено аналіз системи надання послуг жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства, та дано визначення гендерно зумовлене насильства (ГН) з акцентом на домашньому насильстві (ДВ) серед жінок похилого віку в умовах конфлікту в Україні.

У статті «Аналіз зарубіжних практик протидії домашньому насильству в період пандемії COVID-19» у співавторстві з Лях Т., Клішевич Н., автором здійснено теоретичний аналіз наукової літератури та іноземних інтернет-джерел, що дав змогу з'ясувати особливості протидії домашньому насильству у різних країнах світу, у т. ч. під час пандемії COVID-19.

У статті «Жінки, які постраждали від насильства, як об'єкт соціальної роботи» у співавторстві з Лях Т., Клішевич Н., автором схарактеризовано проблеми і потреби жінок, які постраждали від домашнього насильства.

У статті «Аналіз запитів населення щодо отримання соціально-психологічної допомоги та підтримки в умовах COVID-19» в співавторстві з Лях Т., Лехолетовою М., автором проаналізовано запити до ОГС щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

У посібниках «Створення та забезпечення діяльності притулків для осіб, постраждалих від домашнього насильства» (в співавторстві з Н. Федорович та ін.), «Забезпечення діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги як спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб від домашнього насильства» (у співавторстві з Н. Федорович та ін.), «Методичні рекомендації щодо діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги учасникам бойових дій АТО/ООС та членам їх родин» (у співавторстві з Н. Цветкова та ін.), «Стандартні операційні процедури надання комплексних послуг Денним центром «Право на здоров'я» та Соціальною квартирою «Право на здоров'я» (у співавторстві з Саєнко А. та ін.) автором проаналізовано і описано процедури створення та діяльності спеціалізованих

служб підтримки постраждалих від домашнього насильства осіб, в т.ч. на базі громадських і благодійних організацій.

У методичному посібнику з проведення аудитів безпеки в громадах «Створення безпечного громадського простору: аудити безпеки та рекомендації», написаному в співавторстві з Ненька А., Лях Т. та ін., автором представлено підходи до залучення ОГС до проведення гендерно чутливих аудитів та надання послуг в громадах для жінок, які постраждали від домашнього насильства.

У статтях «Значущість організацій громадянського суспільства в період воєнного стану», «Гендерно-зумовлене насильство в умовах війни: рекомендації для надавачів соціальних послуг» у співавторстві з Полівко Л. автором проаналізовано та представлено роботу ОГС з постраждалими від домашнього насильства.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення, висновки, практичні результати дисертації представлено в доповідях на 18 науково-практичних конференціях, семінарах, конференціях і форумах різного рівня: *міжнародних* — Кризова науково-практична конференція мережі ВООЗ ІВР «Жінки під перехресним вогнем: сексуальне насильство проти жінок в Східній Україні в умовах конфлікту» (Тайланд, 14 липня 2020 р.); I Міжнародна науково-практична конференція (Луцьк, 27–29 травня 2021 року); VII Міжнародна науково-практична конференція (Київ, 11-12 березня 2022 року); Міжнародний форум «European Health Forum Gastein» (м. Гаштайн, 20 травня 2022 р.); Міжнародна конференція «Women Peacebuilders» Global» (НьюЙорк, онлайн, 27 жовтня 2022 р.); Щорічна зустріч Американської асоціації охорони здоров'я «Сексуальне насильство проти жінок на територіях Східної України в умовах конфлікту: пов'язані ризики, захисні фактори і доступ до допомоги» (Атланта, онлайн, жовтень 2023 р.); Європейська конференція з громадського здоров'я, (Дубін, 8-12.11.2023 р.). та *всеукраїнських* — II Всеукраїнська науково-практична конференція

«Соціальне становлення особистості в умовах суспільних трансформацій: наукові підходи та сучасні практики» (Київ, 19 листопада 2020 р.); Форум Міністерства внутрішніх справ на тему: «Домашнє насильство: погляд 360°. Виклики. Можливості. Дії» (Київ, 08 грудня 2020 р.); Національний Форум «Національний план дій на виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325: впровадження на національному та місцевому рівнях» (Київ, 24-25 травня 2021 р.); Жіночий форум «Жіноче лідерство у процесах розбудови демократичного суспільства» (Київ, 04 червня); IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади» (Київ, 9 червня 2022 р.); Міжнародна зустріч жінок-правозахисниць з України та Боснії і Герцеговини в рамках ОБСЄ (м. Відень, 02 лютого 2023 р.); Міжнародна панельна дискусія в рамках 67-ї сесії Комісії ООН зі становища жінок (м. Нью-Йорк, 11 березня 2023 р.); Конференція «Вперед і вгору: реформування України під час війни» (Київ, 18-19 травня 2023 р.); V Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція (Київ, 25-26 жовтня 2023 р.); «Правосуддя, орієнтоване на постраждалих від ГЗН» (Київ, 28-29.11.2023 р.); Підсумкова конференція проекту «Жінки України» (Київ, 29.11.2023 р.). Основні результати дисертаційної роботи обговорено й отримано позитивну оцінку на засіданнях кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, семінарах та щорічних звітних науково-практичних конференціях Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, 2020-2023 рр.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 19 наукових публікаціях (із них 5 — одноосібних, 14 — у співавторстві), зокрема: 4 статті — у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 4 статті — у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Web of Science Core Collection; 11 наукових публікацій, у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, списку публікацій, переліку скорочень та умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (195 позицій, з-поміж яких 22 — іноземними мовами), 11 додатків (на 53 сторінках). Праця містить 13 таблиць та 15 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 267 сторінок, із них основного тексту 190 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ГРОМАДСЬКИМИ ТА БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

1.1. Жінки, які постраждали від домашнього насильства, як об'єкт соціальної роботи

До повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, у державі відбувався стрімкий розвиток соціальної сфери. Це було зумовлено низкою соціально-економічних, демографічних, соціально-психологічних, чи навіть соціально-медичних змінних у нашій країні. Водночас така затребуваність ґрунтувалася на усвідомленні суспільства щодо власних потреб в отриманні відповідної допомоги, чи соціальних послуг або ж потребою в здійсненні соціального обслуговування. Відповідальність громадян сформувала актуальність та потребу в розгляді соціальної сфери як важливого напрямку соціальної політики держави.

З повномасштабним вторгненням ситуація в країні колосально набуває іншого значення. Водночас усі важливі сфери життя стають значущими та такими, що мають право на розвиток, посилення та удосконалення. Кількість населення, що опинилося в скруті, досягає високих показників, подекуди можна спостерігати й занепад у різних суспільних нішах. Так війна сприяла створенню системи допомоги, що орієнтована як на окремих осіб, так і на цілі громади, інституції. Тому в розрізі нашого дослідження варто зупинитися на всіх аспектах соціальної допомоги та підтримки, які мають значення для суспільства в період війни, так само матимуть значення і в післявоєнний період.

Нині різноплановість соціальної сфери та її змістовність варто розглядати в багатогранному значенні, серед іншого й через призму роботи з виокремленими категоріями отримувачів соціальних послуг. Адже через

війну, деякі з них набули нового статусу, або ж перейшли до складнішої категорії. Зміна в цих процесах і формує індивідуальну та невичерпну практику соціальної роботи в реаліях сьогодення.

Зауважимо, що змістовність соціальної роботи зазвичай ґрунтується на основних правах та обов'язках працівників соціальної сфери здійснювати аналіз основних потреб незахищених верств населення та допомагати їм у подоланні складних життєвих обставин. Ці обставини визначаються Законом України про надання допомоги незахищеним верствам населення та регулюються відповідно їхнього надання. Водночас складні життєві обставини розкривають свій «складний» характер саме під час індивідуальної роботи з отримувачем соціальних послуг, коли визначаються методи роботи з ним та складається відповідний план роботи.

Характер складних життєвих обставин ґрунтується на основних проблемних точках отримувача послуг, що може здійснюватися, як у межах державного закладу (інституційні заклади спрямовані на надання допомоги різним незахищеним категоріям населення, соціальні служби в громаді тощо), так і надаватися громадськими та благодійними організаціями, зміст роботи яких визначається відповідно до напрямку надання допомоги. Тому соціальна робота передбачає розмежування напрямів роботи з різними категоріями отримувачів соціальних послуг відповідно до їхніх запитів та труднощів [104].

У сучасній соціальній роботі однією з найбільш незахищених верств населення визнають дітей, захист яких є основоположною стратегією всіх держав, оскільки з ними пов'язується майбутнє. Соціальна політика сучасної України також орієнтована на першочерговий захист та турботу про дітей, зокрема дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, кількість яких під час війни, розпочатою росією проти України та за її наслідками, невпинно зростає, як і число тих дітей, що втратили рідні домівки й опинилися в складних життєвих обставинах [28]. Унаслідок війни об'єктами соціальної роботи також стали й інші категорії осіб та групи соціального ризику, що

потребують нагальної підтримки, а саме: внутрішньо переміщені особи та сім'ї, сім'ї військовослужбовців (загиблих, поранених, психічно травмованих). Проте реєстр людей, які потребують, та отримувачів соціальних послуг значно ширший.

До числа тих, хто перебуває в групі ризику, належать і жінки, які потерпають від різних видів насильства, зокрема й домашнього. Як і діти, жінки є надважливим ресурсом майбутнього будь-якої держави та людства загалом. А тому й потребують особливої уваги та всебічної підтримки з максимальним залученням до цього як державного, так і неурядового сектору. Діяльність НУО прописана та зазначена в Законі України «Про об'єднання громадян» [112], основна особливість яких містить ознаки благодійності, добровільності та обов'язкової реалізації поставлених завдань.

Уявлення щодо кількості та станів жінок, які постраждали від домашнього насильства, в Україні знаходимо в статистичних даних, а також за матеріалами різних досліджень, з-поміж іншого неурядових організацій. Так, за статистичними даними у 2021 році зафіксовано на 56% більше звернень з приводу домашнього насильства порівняно з 2020 роком [41]. Тенденція до зростання числа домашнього насилля проявилася в переважній більшості країн, де була оголошена пандемія COVID-19. Що стало підтвердженням значних проблем міжособистісної взаємодії в сімейному середовищі.

Домашнє насильство здебільшого має прихований характер. Проте жінки, які тривалий час перебувають у ролі жертви, вирізняються з-поміж інших специфічним сприйняттям себе та світу. Вони формуються під впливом постійного стресу і страху, що знаходить прояви в соматичних порушеннях здоров'я, зниженій самооцінці, синдромі побитої жінки та набутої безпорадності, подекуди — у віктимній поведінці [97; 171].

Від початку повномасштабної війни росії проти України з лютого 2022 року статистика показує зниження зафіксованих фактів і кількості звернень жертв насильства до поліції на 52% [41]. За даними аналітичного центру

ЮрФЕМ, із січня по червень 2022 року, порівняно з аналогічним періодом минулого року, кількість звернень до поліції з приводу домашнього насильства знизилася більш ніж на 27%. Однак в оцінці ситуації варто зважати на те, що внаслідок війни значно скоротилося населення України, зокрема й за рахунок тих жінок, які виїхали закордон. А ті факти, що фіксуються, переважно обумовлені стресами, станами депресії та розуміння неможливості вплинути на розвиток ситуації [85].

Статистичні дані засвідчують, що саме в сім'ї жіночі права порушуються найчастіше. За інформацією Програми розвитку ООН (ПРООН) від домашнього насильства щорічно гинуть 600 українських жінок. Загалом же від фізичного домашнього насильства в Україні потерпає близько 2 мільйонів осіб. З них понад 80% — це насильство чоловіків щодо жінок [15].

Зауважимо, що в Загальній декларації прав людини містяться положення, які стосуються захисту прав людини на створення сім'ї та вступу в шлюб «Ніхто не може зазнавати безпідставного втручання в його особисте й сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань» (стаття 12). У статті 16 йдеться про те, що «чоловіки й жінки ... користуються однаковими правами щодо одруження, під час перебування в шлюбі та під час його розірвання; сім'я є природним та основним осередком суспільства й має право на захист із боку суспільства й держави» [55].

З огляду на специфічність цієї категорії осіб та характер їхньої соціальної підтримки, саме жінки, які постраждали від домашнього насильства, у фаховому середовищі визначаються як об'єкт соціальної роботи, який також вирізняється своєю специфікою. Ця специфіка неабияк обумовлена значною кількістю факторів статусного середовища, рольового функціоналу, особистісних рис і проявів, а також стереотипних уявлень і ставлень, інноваційних ідей і поглядів на місце жінки в конкретному

суспільстві та сім'ї. Як вказують автори Агарков О., Арабаджиев Д., Єрохіна Т., Кузьмін В., Мещан І., Попович В., жінки складають особливу соціально-демографічну групу та є біологічною передумовою цілого переліку культурних і соціальних наслідків [158]. За нашим уточненням, зокрема пов'язаних із функціонуванням сім'ї, забезпеченням її життєдіяльності та вихованням дітей, а також взаємодії з соціальними установами. Зауважимо, що в умовах війни ця тенденція ще більше посилюється, адже більшість чоловіків перебуває на фронті.

Водночас, як засвідчує наявна соціальна практика, важливою передумовою труднощів переважної більшості жінок, які постраждали від домашнього насилля, є їхня низька самооцінка, готовність до самозвинувачування, схильність до жертвності, неможливість/нездатність самостійно забезпечувати себе й дітей переважно з причини укорінених уявлень про роль жінки у суспільстві [171]. Ці уявлення базуються на стереотипах щодо наперед визначених соціальних ролей та переважання керівної ролі чоловіка в сімейних стосунках, а також обмеження життєдіяльності жінок виключно сімейним колом [9]. Вони ускладнюють можливості формування активної рольової позиції й самоствердження окремих жінок на суспільному рівні, що перешкоджає їм розвиватися та демонструвати свою самостійність. Адже сучасній жінці доводиться поєднувати сімейні та позасімейні, або ж материнські та трудові обов'язки [9].

Також відомо, що соціальна ситуація в більшості суспільств складається в такий спосіб, де, власне, й материнство розглядається як перешкода для реалізації різноманітних сторін жіночої особистості [71, с. 124 — 126]. Отже, домашнє насильство — той вид насильницьких дій, які важко підтвердити та довести, почасти через прихований зміст саме жінкою. Варто враховувати й той факт, що це проблема всієї сім'ї, не лише жінки — як основного об'єкта проблеми [145, с. 82–89]. В іншому випадку можна говорити про ґендерну нерівність, яка розглядається як характеристика соціального устрою, де

присутні відмінності між соціальними групами (чоловіками та жінками), які перешкоджають реалізовуватися, або впливають на їхні можливості в суспільстві.

За таких обставин, доречно розглядати й захист жінки щодо її репродуктивної автономії. Як вказується в Декларації, прийнятої на Міжнародній конференції жінок у Мехіко (1974 р.), репродуктивну автономію варто розглядати як принцип, що лежить в основі властивого окремому індивіду права самому ухвалювати рішення в питаннях сексуальності, вагітності, переривання вагітності, планування сім'ї. Жінки мають бути в такому виборі вільними та самостійними, аби покладатися на власні ресурси та сили й не бути «заручником» у плануванні сім'ї, народжені чи не народжені дитини [93]..

Так, під час Всесвітньої конференції зі становища жінок (Пекін, 1995 р.), було узгоджено, що «Права людини-жінки містять у собі її право здійснювати контроль над питаннями, що стосуються сексуального поведження, включно з сексуальним й репродуктивним здоров'ям, вільно і відповідально ухвалювати щодо них рішення без жодного примусу, дискримінації й насильства. Рівні взаємовідносини жінок і чоловіків у питаннях сексуальних стосунків і репродуктивного поведження, зокрема повна повага недоторканності особи, потребують взаємної поваги, згоди і загальної відповідальності за сексуальне поведження і його наслідки» [71, с. 103; 101].

У реаліях сьогодення жінки мають такі ж права й можуть їх реалізовувати. Однак жінки, що опинилися в складних життєвих обставинах через домашнє насильство, відчують і обмеження в своїх правах, що створенні дуже часто самими чоловіками [158]. Також, спираючись на досвід спостереження та безпосереднього спілкування з жінками, які зазнали домашнього насильства, можемо відмітити в них характерні залежності від чоловіків, терплячість, пасивно-споглядальні позиції, низьку соціальну активність.

Домашнє насильство — вид насильницьких дій, які важко підтвердити та довести, почасти через прихований зміст саме жінкою. Варто враховувати й той факт, що це проблема всієї сім'ї, не лише жінки — як основного об'єкта проблеми [145, с. 82–89].

В іншому випадку, можна говорити про гендерну нерівність, яка розглядається як характеристика соціального устрою, де присутні відмінності між соціальними групами (чоловіками та жінками), які перешкоджають реалізовуватися, або впливають на їхні можливості в суспільстві.

Гендерну нерівність почасти ототожнюють з гендерною асиметрією, яка виявляється непропорційністю соціальних та культурних ролей або уявлень чоловіків і жінок щодо різних сфер життя [173].

І все ж у нашому дослідженні, з огляду на цивілізаційні та демократичні процеси на глобальному та національному рівнях, ми дотримуємося розуміння того, що жінки є невіддільним складником розвитку суспільного життя, а роль їхньої участі в управлінських процесах невинно зростає. Особливо ця роль, з об'єктивних причин, може посилитися в післявоєнний період.

Однак, низка правових колізій, економічних труднощів та соціальних ускладнень, зокрема спровокованих воєнними подіями, лишають поки за жінками статус вразливої групи населення, яка потребує більшого захисту та підтримки в різних сферах, включно з медичними, освітніми та просвітницькими послугами, а також створення додаткових можливостей для участі в ухваленні рішень на рівні місцевих громад, держави, суспільства загалом та активної участі у цьому процесі неурядових організацій [107].

Варто зауважити, що посилена увага щодо жіночих проблем давно є об'єктом світових співтовариств, які обстоюють їхні права та можливості.

Тому розгляд міжнародної бази щодо захисту жінок, що постраждали від насильства та дискримінації є одним із завдань нашого дослідження, яке потребує детального аналізу.

Важливим кроком та здобутком є визнання прав жінок як винятково важливого складника частини прав людини, розроблення та прийняття Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979) — забезпечення повної рівності між чоловіками й жінками в різних сферах життя на основі встановлення нового міжнародного економічного порядку, що ґрунтується на рівності та справедливості [65].

У Конвенції визначається поняття «дискримінація щодо жінок». Контроль над дотриманням прав жінок (IWRAW) був організований ще в 1985 р. на Міжнародній конференції із жіночих питань у м. Найробі (Кенія). Із прийняттям Конвенції країни, які ратифікували її, беруть на себе обов'язки вживати всіх необхідних заходів для поліпшення життєвого становища жінок, зокрема, змінювати підвалини й закони, які є перешкодою на шляху соціального руху жінок. На грудень 1993 р. Конвенція була ратифікована 130 країнами світу. За допомогою цієї конвенції Україна визначає основні напрями соціальної роботи та соціального захисту жінок [160, с. 412–415].

Визнання прав жінок було засвідчено і проголошенням ООН Міжнародного року жінки (1975) та Десятиліття жінки (1976–1985). Загалом, у матеріалах Четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок (Пекін, 1995 р.) повторюється визначення, яке раніше було наведено в Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок (1993 р.).

Відповідно такий термін, як «насилля по відношенню до жінок» означає будь-який здійснений на основі статевої ознаки акт насилля, який завдає або може завдати шкоди фізичному, статевому чи психологічному здоров'ю жінки або страждання, а також погрози здійснення таких актів, примушування або свавільне позбавлення свободи, хай то в суспільному чи особистому житті [71, с. 100–114; 101].

Відповідно йдеться і про сімейне насильство: «...фізичне, статеве і психологічне насилля, що стається в сім'ї, включно з завданням побоїв, статевим примусом щодо до дівчаток у сім'ї, насилля, пов'язане з приданим,

згвалтування дружини чоловіком..., що завдають шкоди жінкам, позашлюбне насилля і насилля, пов'язане з експлуатацією» [136; 146].

Також у документі Конференції зазначено, що «насилля щодо жінок є однією з перешкод на шляху досягнення цілей рівності, розвитку й миру. Насилля щодо жінок є порушенням прав людини й основних свобод жінок, а також воно перешкоджає або не дає змоги жінкам користуватися цими правами і свободами» [101].

Варто зазначити, що саме насильство є одним із головних механізмів, що ставлять жінку в підпорядковану позицію порівняно із чоловіками [71, с. 131]. Саме тому в спеціальній Декларації про викорінювання насильства стосовно жінок прийнятою ООН в 1993 році проголошується необхідність захисту прав жінок від будь-яких форм насильства: фізичного, психічного, економічного, політичного, культурного [31].

За всіма ознаками домашнє насильство постає як соціальне явище, яке «зачепило» різні суспільства і йому чиниться суспільний спротив. Цивілізаційний світ не приймає вже такі застарілі стереотипні форми на кшталт: «закритість сім'ї», «проблеми сім'ї — це, лише проблеми сім'ї», «б'є — значить любить» тощо і формує соціальний запит на створення міжнародних стандартів для протидії домашньому насильству та боротьби з гендерно-зумовленим насильством.

У Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який надає таке тлумачення поняттю «домашнього насилля» вказано, що насильство — це «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи в шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає

(проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [114].

Варто наголосити, що в сучасних реаліях ми маємо враховувати не тільки наявні форми насильства. На жаль, спеціалістам довелося стикатися з появою нових форм насильства, які виявляються після деокупації наших міст та сіл. Під час збройних конфліктів, ми бачимо, що з боку окупанта порушуються всі норми та права не тільки щодо жінок, а й щодо всіх причетних осіб. Загарбник не дотримується жодних норм міжнародного законодавства, не реагує на заклики світових лідерів, так гендерно зумовлене насильство, зґвалтування та інші форми сексуального насильства стають одними з основних чинників, що підривають постконфліктні процеси мирного врегулювання [184].

Отже під час збройного конфлікту та воєнних дій феномен гендерно зумовленого насильства (далі — ГЗН) стає більш вираженим феноменом. ГЗН може набувати різноманітних форм, які часто використовуються як засіб ведення війни, *серед іншого* поневолення, викрадення та торгівлю людьми, зґвалтування, примусову вагітність чи аборт, примусове оголення тіла, передача захворювань та інші [184].

Статистика зґвалтувань, травм та знущань із дітей, жінок, чоловіків налічує сотні випадків, які на державному рівні розслідуються та задокументовуються як злочини під час війни.

Крім правового захисту таких осіб та надання медичної допомоги, такі громадяни потребують глибинної психологічної роботи, яка може тривати тривалий час та потребувати додаткових ресурсів [41; 174, с. 23].

Тому, власне, феномен насильства став кричущою проблемою наших реалій, де насамперед мають бути вжиті заходи щодо визнання таких злочинів, засудження кривдників, захист постраждалих осіб, і головне — надання комплексної індивідуальної підтримки постраждалим на рівні компетентних органів.

Зауважимо, що попри ґрунтовну законодавчу базу в питаннях захисту щодо насильства, держава нині не до кінця спроможна захистити жінку та її дитину, або своєчасно посприяти наданню їм відповідної допомоги.

Через виклики сьогодення держава не справляється з усіма завданнями, які перед нею поставлені під час війни в соціальній сфері. Та кількість постраждалих від насильства, яка була виявлена після деокупації міст перевищує будь-які показники минулих років у скоєнні такого злочину. І, як результат, ми спостерігаємо нестачу спеціалістів з роботи із жертвами насильства, бракує досвіду в державних Центрах/організаціях здійснювати таку масштабну психокорекційну роботу [174, с. 23]. Але важливо додати, що держава запускає новий механізм щодо допомоги постраждалим від насильства під час війни, долучаючи до співпраці й інших суб'єктів соціальної роботи.

Домашнє насильство належить до тих глобальних проблем, які порушують базовий принцип безпечного життя (життя у безпечних умовах), формують негативний досвід насилля над іншими, який переноситься із сім'ї на суспільство, завдають серйозної шкоди фізичному, психічному і соціальному здоров'ю жертві, а, отже, як негативне явище, потребує глибших механізмів його вивчення та профілактики. Зокрема з використанням потенціалу соціальної роботи, яка за своїм призначенням і способами здійснення є практико-орієнтованою та найбільш наближеною до вразливих категорій суспільства [159].

У науковій літературі домашнє насильство часто визначається як синонім сімейного насильства (насильства в сім'ї), що має різні види прояву: фізичний, психологічний, економічний, сексуальний чи в інших формах жорсткого ставлення.

Розкриттю різних видів і проявів насильства, а також шляхам профілактики в різних аспектах присвячені наукові роботи вітчизняних педагогів і соціальних педагогів, соціальних працівників.

Так, Т. Алексеєнко, приділяла увагу таким аспектам, як дитячі шлюби, раннє материнство, види домашнього насильства [1, 2], а Ю. Белікова — соціальному супроводу постраждалих [7]. Науковиці Т. Лях, Т. Спіріна, Н. Клішевич детально розглядали соціальну профілактику сімейного неблагополуччя в територіальній громаді [77], а М. Маєрчик, О. Плахотник фокусувалися на дослідженні феномена гендерного насильства [19].

Дослідниці Ж. Петрочко, З. Кияниця визначили зміст соціальної роботи з вразливими сім'ями [64], Т. Марценюк виявила причини ранніх шлюбів [82], О. Нагула, Т. Цюман приділили увагу дослідженню технік захисту від кривдників [164].

Також це питання було у фокусі уваги *психологів* (О. Бондаренко — характеристика психологічного виду домашнього насильства [12], Т. Миронюк [91], А. Шиделко [169], Л. Шимко — психологічні детермінанти домашнього насильства над жінками [170] та ін.; *соціологів* (О. Бойко — соціологічний аналіз явища [11], Бондаровська В. [13] — життєві стратегії, Я. Юрків — феномен домашнього насильства [172] та ін.; *економістів* (Г. Герасименко — опис комплексної оцінки економічної вартості наслідків насилля проти жінок) [45]); *політологів* (О. Дмитренко — аналіз інституційної спроможності неурядового сектору України [36] та ін).

Проблема домашнього насильства над жінками стала об'єктом спеціальних досліджень у різних галузях наук, а особливо активно розробляється останнім часом.

Зокрема, для нашого дослідження викликають інтерес дисертаційні роботи в галузі *юридичних наук*, в яких розкриваються правові аспекти й характеристики цього явища, а саме: Н. Ліщук (аналіз насильницьких дій, які вчиняються щодо жінок, їх причин та можливостей запобігання) [75], К. Довгунь (аналіз змісту адміністративного права та засад профілактичної діяльності) [38], О. Євдокимової (аналіз шляхів запобігання домашньому насильству) [47], В. Медведської (аналіз причин домашнього насильства,

правових засад та методології захисту жінок від домашнього насильства) [84], Н. Стасюк (класифікації та криміногенних характеристик осіб, які вчиняють домашнє насильство) [155], Г. Карпеченкової (аналіз державної політики запобігання домашнього насильства) [62] та інші.

Як свідчить аналіз наукових та інших літературних джерел, а також аналіз соціальної практики, її історичний контекст, проблема домашнього насильства, зокрема й над жінками, не нова та інтенсивно досліджується, особливо в останнє десятиліття ХХІ ст.

Однак як напрям соціальної роботи вона ще недостатньо опрацьована.

І все ж, у міру розвитку демократії, відкритості сім'ї, сімейних стосунків стала й більш відкритою для обговорення в суспільстві та наукових досліджень.

У проблемному полі соціальної роботи її розв'язання відбувається на різних рівнях. У проблемному полі участь ОГС в протидії насильству в Україні досліджували (М. Богачевська-Хом'як, О. Веселова, К. Левченко, М. Скорик, А. Смоляр та інші.

Зокрема, дослідники, а також фахівці в діяльності неурядового сектору в Україні, (О. Дмитренко, 2022, К. Левченко, 2013, 2020), Грицак, 2009, Т. Семигіна, 2019, 2020), Н. Шамрук (2018), О. Швед (2020) аргументовано доводять, що із залученням соціальних послуг та створення умов протидії насильству соціальна робота в діяльності неурядових організацій (НУО) стає більш цілеспрямованою, оскільки вона є дієвим ресурсом у допомозі постраждалим особам, зокрема жінкам.

Такі організації активно працюють із міжнародною базою, з документами, пактами, положеннями різних інновацій, упроваджують у соціальну практику міжнародні моделі та технології соціальної роботи, а також здійснюють захист прав жінок та превентивні заходи щодо запобігання насильству над ними [40; 83].

Варто зауважити, що дієвим зрушенням щодо подолання проблеми насилля в родині до війни було ухвалення закону Верховною Радою України в грудні 2017 року «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (набув чинності 07 січня 2018 року), у якому запропоновано інноваційний підхід з урахуванням європейських стандартів щодо боротьби з таким негативним явищем. Цей закон розширює коло тих, хто має реагувати на випадки домашнього насилля. Його учасниками стали: центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, прокуратура, уповноважені з питань пробації, суди, поліція [114].

Зокрема, послуги таким особам могли надавати й центри соціальних служб, притулки для жінок, кризові консультативні центри, центри денного перебування та мобільні бригади. Водночас було створено й групи взаємопідтримки та самопомоги. Розроблено та впроваджено превентивні, навчально-тренінгові, психотерапевтичні програми (індивідуальні та групові). Також проводилася робота з правоохоронними органами тощо [138].

Загалом, до війни кожний суб'єкт мав свій функціонал обов'язків, здійснював свої функції згідно з чинним законодавством, надавав послуги відповідно до потреб жінок. Водночас важливий внесок у соціально-психологічну підтримку жінок, які постраждали від домашнього насильства здійснювали й неурядові організації, які на рівні з державними могли забезпечити повноцінний захист та надати притулок у разі потреби, які вміло демонструють свої напрацювання вже на практиці.

Адже саме неурядові організації працюють із міжнародною базою, з документами, пактами, положеннями, апробовують міжнародні моделі та технології під час роботи з такою категорією отримувачів послуг водночас найчастіше працюють над захистом жіночих людських прав щодо запобігання насильства над ними [185].

Варто наголосити, що в період воєнного стану, усі структурні підрозділи, що займаються питаннями насильства посилили свою діяльність у

наданні послуг, намагаються повноцінно здійснювати свої обов'язки та підтримувати постраждалих осіб. Однак, вони потребують додаткового механізму регулювання своїх повноважень та можливості комплексно надавати соціальні послуги постраждалим.

Якщо розмежовувати різні категорії надавачів соціальних послуг, то їх можна розділяти на державні структури, які є централізованими та є ефективними для мобілізації інтенсивного впливу. Вони надають загальну кількість соціальних послуг та здійснюють підтримку незахищених верств населення. Якість надання соціальних послуг може містити не так якісні показники, як переважатимуть у їхній діяльності кількісні результати роботи [56; 145, с. 82–89].

Водночас європейська практика спирається на інших надавачів послуг — громадські недержавні організації та місцеві громади, що в останні роки збільшили свою спроможність у здійсненні соціальної підтримки, особливо свою значущість вони закріпили під час роботи з постраждалими в період воєнних дій.

Перевагою громадських і благодійних організацій є їхня здатність надавати послуги якісніше та з розрахунком на конкретний об'єкт діяльності, їхні послуги є дієвими, інколи ефективнішими, адже робота з отримувачем соціальних послуг передбачає не кількісну характеристику, а має на меті — створити умови для кращого життя та забезпечити відповідний захист особи [70].

Громадські та благодійні організації надають допомогу цільовим отримувачам соціальних послуг, наголошуючи на конкретному випадку. На відміну від державних структур, які можуть надавати послуги різним особам одночасно, недержавні організації можуть мати міжнародну та місцеву підтримку у фінансуванні, що значно випереджає їхні можливості розширювати свій спектр та якість послуг.

Перевагою для громадського сектору став і етап децентралізації, що змістив акцент у сфері надання соціальних послуг від централізованих державних служб на об'єднання територіальних громад. Це дає можливість створити, так званій, ринок соціальних послуг, які будуть надаватися відповідно запиту та потреб громадян. Важливим у такому процесі є соціальне замовлення від громади, що передбачає покращення, якість та всеохопність щодо надання соціальних послуг [87].

На жаль, нині в Україні не поширена практика закуповувати соціальні послуги в громадського сектора, так залишається відкритим питання розподілу надання соціальних послуг як в межах держави, так і в межах громади, зокрема. Адже, недержавний сектор цілком спроможний забезпечити надання різнопланових послуг у межах місцевого самоврядування.

Відповідно можна стверджувати, що громадські та благодійні організації є цілком дієвим ресурсом в здійсненні захисту та надання повноцінної комплексної підтримки для жінок, які постраждали від домашнього насильства, зокрема й під час війни [70].

Громадський сектор у питаннях протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі може мати питому вагу в забезпеченні та реалізації відповідних послуг водночас сприяти своєчасному втручання в разі загрози.

Особливої значущості організації громадянського суспільства набули під час збройного конфлікту, забезпечивши одну із ніш гуманітарного сектору, що зі свого боку призвело до закриття прогалин у цьому напрямку. Водночас спільно такі організації формують потребу в розвитку системи надання соціальних послуг усім постраждалим особам незалежно від потреб [105].

Нині важливо, аби така система запрацювала якомога швидше та сформувала підґрунтя для надання якісної підтримки в різних напрямках соціальної роботи, зокрема в протидії насильству та боротьбі з його наслідками.

1.2. Концептуальні й організаційні засади соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, у діяльності громадських та благодійних організацій

В основу розроблення проблеми домашнього насильства на теоретичному й практичному рівнях покладено основні поняття проблеми, положення соціальних теорій, концепцій та інших теоретичних напрацювань, а також положення нормативних документів, які регулюють розвиток соціальних процесів у заданому напрямі.

Основним поняттям дослідження визначено «соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства», яке є похідним від базового «соціальна підтримка», яке в галузі соціальної роботи узагальнено вживається для означення опису різних форм допомоги та підтримки — матеріальної, соціального обслуговування, емоційної, інформаційної, консультативної, інструментальної тим, хто опинився в складних життєвих обставинах.

На законодавчому рівні термін закріплено в такій редакції: «Соціальна підтримка — передбачені законодавством соціальні виплати, пільги, послуги, здійснення або надання яких забезпечується інституціями соціального захисту за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України, інших джерел, не заборонених законодавством» [125].

Так, соціальна допомога — одна із форм підтримки суспільством осіб, котрі перебувають у скрутному матеріальному становищі, рівень їхнього добробуту не відповідає загальноприйнятому рівню забезпечення та прожитковий мінімум яких нижче визначеного державою (державна допомога — це гарантований саме державою рівень матеріальної підтримки громадян (грошова виплата). Соціальну допомогу насамперед здійснює держава, але і громадські та благодійні організації теж є дотичними до її реалізації. Вона

може мати форми грошового еквівалента, а також бути благодійною або гуманітарною [137].

Соціальна ж підтримка передбачає систему заходів у вигляді матеріальної допомоги, соціального обслуговування і різноманітних пільг та надається найменш захищеним категоріям населення в індивідуальному порядку після перевірки наявності в них засобів для існування. Варто зауважити, що саме соціальна підтримка передбачає здійснення соціального обслуговування, що містить ознаки комплексності та тривалості надання допомоги. Вид, форма й розмір соціальної підтримки залежать від особливостей кожного окремого випадку [110].

Загалом, соціальна підтримка передбачає собою систему соціального забезпечення, що містить різні форми та види надання допомоги [159].

Водночас її можна розглядати й через призму надання соціальних послуг, адже саме така форма є найбільш прийнятною на законодавчому рівні. Саме через соціальні послуги (як матеріального, так і нематеріального характеру) особа має змогу отримати належну соціальну допомогу та підтримку з боку надавачів цих послуг.

Відповідно, аби ці послуги надавалися своєчасно та доступ, до яких мали всі громадяни, які цього потребують має бути сформована повноцінна та ефективна система соціального захисту (наявність та повноцінне функціонування закладів соціального захисту, розподіл соціальних послуг на місцях, який закріплений на законодавчому рівні, надання виплат та пільг у межах створеної системи тощо).

Важливим кроком у питаннях соціальної підтримки населення може послугувати й залучення громадських ініціатив до участі в системі соціального захисту через громадські та неурядові організації, українські та міжнародні фонди.

Проблематика розвитку недержавного сектору в сфері надання соціальних послуг не нова, але водночас мало досліджена. Адже, саме зараз

цей сектор отримує попит і стає дієвим у подоланні складних життєвих обставин частини громадян нашої держави, особливо тих, хто постраждав унаслідок збройного конфлікту.

Воєнні дії на території нашої держави призвели до руйнацій домівок українців, втрати близьких людей, утворили гуманітарну катастрофу в деяких регіонах, відповідно й запит на отримання допомоги в жителів кожної окремої громади став різнитися від елементарного забезпечення до масштабного рівня надання допомоги постраждалим особам. Власне на цьому і вибудовуються нові підходи до здійснення соціальної підтримки та допомоги незахищеним верствам населення. Відповідно виникає потреба в науковому аналізі цієї проблематики, як на загальному рівні, так і до окремих осіб. Тож розглянемо деякі наукові підходи щодо соціального захисту населення.

Вітчизняні та закордонні науковці дедалі частіше цікавляться питаннями соціального захисту населення, адже це той напрям діяльності держави, без якого не відбувається захист незахищених груп населення. Соціальну політику у сфері соціального захисту розкривають у своїх напрацюваннях такі науковці, як: Андропова А. [5], Еспін-Андерсен Г. [177], Кашуба Я. [152], Козубовська К., Бартош-Пічкара О.П. [66], Розеншон А. [189] тощо.

Окремим питанням соціальної підтримки приділяли увагу Алексєєнко Т. [3], Давидюк О. [30], Дубич К. [43], Зверєва І. [57], Ільчук Л. [25], Капська А. [61], Кравченко М. [67], Лібанова Е. [74], Скуратівський В. [32], Толстоухова С. [95], Чернуха Н. [166], Чечко Т. [167] тощо.

Особливу увагу деякі дослідники приділяють окремим напрямкам соціальної роботи, зокрема, питанням організації соціальної підтримки для постраждалих від домашнього насильства, серед іншого й особливостям роботи в громаді (Безпалько О. та Журавель Т. [52; 133], Горішна Н. [155], Лях Т. [23, 24, 80], Мещан І. [88], Попова А. [109], Семігіна Т. [140] тощо).

Зрештою, сучасні вітчизняні науковці у своїх напрацюваннях розглядають та обґрунтовують теми й щодо розвитку громадських

організаціях. Зокрема, розглядають громадський сектор у розвитку соціальних послуг Жовніренко П. [51], Мигович І. [89], Новіков В. [98], Паливода Л. [100], Сідельнік Л. [142; 154] тощо. Автор, Звонар В. [58] досліджує перспективи активізації діяльності громадських організацій в Україні.

Загалом науковий доробок щодо проблематики надання соціальних послуг громадськими організаціями є значущим для сучасної науки. Науковці основний аспект щодо соціального захисту роблять на об'єднувальній ланці, де послуги можуть надаватися як державним апаратом, так і громадський сектор має право брати участь у цьому процесі. Відповідно всі організації можуть бути залучені в процес надання допомоги, якщо вони мають релевантні компетенції.

Аналізуючи соціальну підтримку жінок, які постраждали від домашнього насильства, потрібно зважати на різні види соціальної підтримки з урахуванням запитів та кризових станів, із якими звертається жінка. Адже означене поняття, доволі широке для свого вивчення, особливо, коли ми розглядаємо роботу із жінками, які постраждали від домашнього насильства та насильства під час війни. Варто брати до уваги наслідки пережитих подій як на фізичне, так і на психічне здоров'я. Необхідно враховувати, що через пережиті події жінкам, які постраждали від насильства допомога необхідна не лише для запобігання виникненню непорозумінь та конфліктів з оточенням, а також для надання допомоги в подоланні соціальних та психологічних проблем. Також, такі жінки можуть потребувати й фахової медичної допомоги [50, с. 83].

Загалом, така категорія громадян, як жінки, які постраждали від домашнього насильства, є «складним» отримувачем послуг для спеціаліста та потребує індивідуальної та тривалої роботи, часу на яку у спеціалістів державного сектору просто не вистачає. Адже, головною умовою для запобігання ускладненням для особи, яка постраждала від насильницьких дій

або щодо якої є реальна загроза вчинення насильства, є забезпечення своєчасної допомоги.

У такому разі мають бути створені умови для соціально-правового захисту жінки — соціальні та правові гарантії щодо збереження й реалізації її прав та здійснення комплексу заходів щодо реалізації закріплених соціально-правових норм із цього напрямку.

Варто зауважити, що в Україні налагоджений процес реалізації державної політики щодо жінок, яка базується на системі державних інституцій, які забезпечують та здійснюють повноваження у сфері охорони дитинства та материнства. У такий спосіб комплексна діяльність державних інституцій, які здійснюють повноваження у сфері охорони дитинства й материнства, є запорукою соціального забезпечення жінок в Україні [190, с. 93–98].

Однак, не завжди такі інституційні форми можуть забезпечити повною мірою підтримку жінок, особливо тих, які постраждали від домашнього насильства. Характерним у наданні підтримки є те, що не всі державні організації можуть повноцінно здійснювати соціальну роботу з отримувачем соціальних послуг не через відсутність можливості, а через брак ресурсів, як зовнішніх, так інколи і внутрішніх. Якщо враховувати надання послуг постраждалим від насильства, зокрема домашнього, то в багатьох організаціях не вистачає кваліфікованих спеціалістів, які б здійснювали свою роботу на місцях. Соціальна підтримка постраждалим жінкам має містити ті складові, що передбачають комплексність у наданні, кваліфікованість, інтенсивність та якість. Не завжди цей комплекс можуть забезпечувати державні центри. Питання фінансового спрямування теж мають значення, адже на реалізацію всіх дієвих проєктів такого фінансування просто не вистачає.

Загалом, основними надавачами соціальних послуг (на державному рівні) особам, які постраждали від домашнього насильства, визначено центри соціальних служб [122].

Водночас із набуттям чинності Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству та насильству за ознакою статі» (2018 року) [114] до інституцій, які можуть здійснювати соціальну підтримку та надавати допомогу постраждалим від домашнього насильства визначено і спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб. До них належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центри з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству щодо дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі. Однією з важливих, запроваджених Законом складових соціального захисту та підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі є надання місцевим органам державної влади та місцевого самоврядування правових підстав для створення спеціалізованих служб підтримки постраждалих [114].

Важливим ресурсом для державних органів під час надання допомоги постраждалим від гендерно зумовленого насильства є і громадські та благодійні організації, зокрема жіночі правозахисні організації, що мають багаторічний досвід роботи у сфері подолання насильства, профілактики цього порушення прав людини, організації та надання соціальної допомоги постраждалим, а також міжнародні організації, які не лише надають фінансову допомогу для реалізації проєктів, спрямованих на протидію гендерно зумовленому насильству, але й беруть активну участь у проведенні роботи, спрямованої на поліпшення ситуації в Україні щодо утвердження гендерної рівності та дотриманні прав жінок (зокрема, постраждалих від насильства) [50, с.79].

Як засвідчує аналіз статистичних даних, оприлюднених Державною службою статистики, в Україні станом на 1 січня 2021 року за результатами дослідження «Індекс сталості ОГС» [14; 59].

ОГС в понятійному апараті української термінології відповідає НУО, тобто «неурядова організація», «громадянське об'єднання», громадські організації.

Під визначенням «організації громадянського суспільства, або громадські організації» варто розуміти добровільні об'єднання в різних сферах діяльності, зокрема соціальній, де однією із функцій є захист спільних цінностей та інтересів людини, їхніх прав та свобод [112, 26]. Якщо звертатися до іноземних джерел, то під поняттям «громадські організації» також застосовують терміни «спілки», «асоціації», «об'єднання».

Разом з тим за організаційно-правовою формою в секторі неурядових організацій України виділяють три основні групи: громадські організації, благодійні організації, громадські спілки. Одним із критеріїв такого групування є ціннісні орієнтири діяльності. Із цього числа найбільший інтерес у нас викликають громадські організації та благодійні організації (благодійні фонди), оскільки саме їхня діяльність здебільшого традиційно спрямована на вразливі групи населення та їхню підтримку, отже є соціально-ціннісною.

За даними дисертаційної роботи О. Дмитренко, станом на жовтень 2022 року в Україні було офіційно зареєстровано близько 112 916 громадських організацій [35].

За даними соціологічного дослідження, проведеного українською громадською організацією ІСАР Єднання, кількість зареєстрованих благодійних організацій в Україні за 2022 рік збільшилася майже у 8 разів (6 367 нових БО). Натомість кількість реєстрацій нових громадських організацій зменшилася майже вдвічі (2760 нових ГО) [27].

Однак, в інших джерелах наводяться й інші дані. До прикладу: «В 2022 році було зареєстровано 2 760 ГО (в 2021 році — 4 360, в 2020 — 3 739, в 2019

— 4 905), кількість реєстрацій нових БО склала 6 367 нових організацій (для порівняння: 830 нових БО було зареєстровано в 2021 році, в 2020 році — 723, в 2019 році — 654. Повномасштабне вторгнення 2022 року зменшило кількість нових ГО, що з'являються в Україні, проте радикально збільшило число нових благодійних організацій» [42]. Такі розходження, на наше переконання, можна пояснити труднощами дослідницької роботи під час війни, а також неможливістю її проведення на тимчасово окупованих територіях.

Поякказово, що, за даними дослідження Київського Міжнародного інституту соціології, яке було проведене в межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства» у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та Центром демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) у грудні 2022 — січні 2023, серед керівників громадських організацій та благодійних фондів 72% чоловіки [42]. І в цій статистиці також присутній гендерний дисбаланс.

Аналіз прикладів наявної статистики наведено нами з метою аргументації того, що ми не можемо однозначно визначити актуальну кількість ГО та БО в Україні загалом та тих, що орієнтовані на соціальний захист жінок, які постраждали від домашнього насильства, станом на час написання наукової роботи. Адже, як відомо, не всі зареєстровані організації є реально провадять статутну діяльність. Окрім того, за такою статистикою неможливо встановити спеціалізацію та чітку спрямованість діяльності ГО і БФ, попри оприлюднені ними Статути. Оскільки вона почасти обумовлена проектами, які періодично змінюються. Проблематика розвитку недержавного сектору в сфері надання соціальних послуг не нова, але водночас мало досліджена. Тому узагальнення інформації щодо нашого предмета дослідження подано нами за даними власного моніторингу з інтернет-ресурсів, звітних документів ГО, професійного спілкування у фокус-групах.

Як з'ясовано нами, до числа ГО, які активно долучаються до захисту прав жінок, які постраждали від домашнього насильства, а також їхньої

підтримки належать: ГО Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла-Страда-Україна», Національна Рада жінок України, Українська Гельсінська спілка з прав людини, Представництво HealthRight International (Право на здоров'я) в Україні, МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ), МФБ «Конвіктус Україна», Центр «Жіночі перспективи», Центр інновацій та розвитку, Гендерний клуб «Дніпро» та інші. Інформація щодо їхнього конкретного доробку розміщена на офіційних сайтах організацій, у презентаційних матеріалах та підготовленій продукції по завершених соціальних проєктах.

За результатами проведеного нами моніторингу було з'ясовано, що нині є поширеною практика, коли підґрунтям соціальної роботи команд громадських організацій є результати проведених безпосередньо ними досліджень. За чинної практики ГО проводять не наукові, а аналітичні дослідження, результати яких сприяють швидшому пошуку та прийняттю розв'язання проблеми, на яку вони спрямовують свою діяльність. Наведемо приклади таких досліджень, виконаних на міжнародних та національних рівнях. Варто зауважити, що посилена увага щодо жіночих проблем давно є об'єктом світових співтовариств, які обстоюють їхні права та можливості.

Так, за результатами дослідження «Добробут і безпека жінок», проведеного у 2018 році у форматі складового дослідження ОБСЄ з питань насильства над жінками у Південно-Східній та Східній Європі підготовлено Доповідь, в якій представлено опис різних видів насильства щодо дівчаток (жінок у дитинстві) та жінок, їхній вплив на їхнє соціальне самопочуття, зокрема за тривалими наслідками, а також у мирний час та в умовах конфлікту. Також дослідниками вивчалось питання ставлення у суспільстві до жінок, які постраждали чи потерпають від домашнього насильства. Дослідниками зроблено акцент на гендерній нерівності як першоджерелі гендерного насильства. За даними дослідженнями, «47% опитаних жінок вважають себе

мало поінформованими або такими, що взагалі нічого не знають, як діяти в ситуації насильства», «жінки в Україні здебільшого не мають доступу до відповідних служб у разі насильства» [37]. 62% опитаних вважають, що насильство над жінками провокують самі жінки [37, С. 9]. «Існує брак притулків, відповідних послуг та кваліфікованих фахівців для їх надання. У деяких регіонах вони повністю відсутні. Послуг підтримки жертв психологічного і сексуального насильства недостатньо. Особливо в несприятливому становищі знаходяться жінки з груп-меншин, жінки старшого віку й жінки, які мають інвалідність. Окрім того, відчувається брак якісних програм для самих кривдників»; «Не зважаючи на наявність затвердженої Типової програми для кривдників, які вчиняють домашнє насильство, робота з ними майже не ведеться. Окрім того, існує брак кваліфікованих фахівців і місць проведення програм для кривдників» [37, С. 6]. Як йдеться у Передмові Доповіді, «це перше репрезентативне дослідження, яке дає можливість порівняти дані всього регіону, а також вивчити ґендерні погляди й досвід жінок із груп меншин»; що метою цього дослідження було «забезпечення підґрунтя для умотивованих рішень та підтримка на різних рівнях, ... зменшення кількості випадків насильства над жінками в регіоні проведеного дослідження» [37, С. 1]. Зауважимо, що у Доповіді, за результатами цього дослідження, терміни «насильство над жінками» та «насильство над жінками і дівчатами» вживаються як взаємозамінні. Також до видів домашнього насильства, окрім вже описаних у літературних джерелах (фізичне, психологічне, економічне, сексуальне), авторами Доповіді також віднесено переслідування та сексуальне домагання.

У 2021 році Український інститут майбутнього спільно з Нью Імідж Груп провели соціологічне дослідження щодо масштабів домашнього насильства в Україні [39]. В основу його методології було покладено опитування face-to-face за структурованою анкетною з використанням власного програмного забезпечення для проведення опитувань «LEMUR». А також,

опрацювання відповідей на гендерному підході. Респондентам пропонувалося з пропонованого переліку відповідей обрати до 3-х варіантів. Наведемо окремі з них. Так, на запитання: «Чи знаєте Ви, що означає термін «домашнє насильство»? відповіло «так, добре розумію» 76% респондентів (80 % жінок); «чула, однак не можу дати остаточне визначення» — 17% (жінки — 15 %); «не знаю такий термін» — 7% (жінки — 5%).

На запитання «Що могло б слугувати запобіжником проявам домашнього насильства?» респондентам обрано відповіді в такому ранжуванні: «посилення кримінальної відповідальності — 57% (жінки — 63%); більш інтенсивна профілактична робота дільничних інспекторів — 35% (жінки — 37%); збільшення терміну затримання кривдника більше як на 3 години- 26% (жінки — 29%). Показово, що 7% опитуваних вважають, що «ніякі заходи не допоможуть, домашнє насильство було завжди». У пропоновані відповіді не було включено варіанту щодо протидії насильству громадських організацій чи засобами соціальної роботи, тому думки щодо цього у означеному дослідженні не отримано.

На запитання: «Якби хтось з родичів, близьких чи знайомих розповів Вам, що зіткнувся з домашнім насильством, щоб Ви їх/йому, в першу чергу порадили?». Відповіді: «викликати поліцію — 43% (жінки — 46%); написати заяву в поліцію — 35% (жінки — 38%; звернутися на «гарячу лінію» — 29% (жінки — 34%)». Варіант «Звернутися до громадських організацій, які займаються проблемою домашнього насильства обрали — 16% (жінки — 19%) [86].

Із 1997 року, дати утворення, активну й послідовну роботу по захисту прав жінок здійснює Міжнародний правозахисний центр «Ла-Страда-Україна», зокрема у питаннях протидії торгівлі жінками, домашнього насильства та гендерної дискримінації. З цих проблем співробітниками-членами ГО були проведені й захищені спеціальні дослідження (К. Левченко, Л. Ковальчук, Н. Шамрук). Також у 2011 році ГО за підтримки Програми

розвитку ООН було здійснено дослідження щодо імплементації Статей Закону України «Про попередження насильства у сім'ї» у соціальну практику. За його результатами було здійснено коригування окремих статей Закону або вилучення тих, які були неефективними у реалізації цілеспрямованої соціальної політики. Також було введено в текст Закону нові міжнародні правові стандарти. На підставі моніторингових досліджень щодо виконання державних програм, роботи державних інституцій також було підготовлено й подано щорічні Звіти для Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок та Української Гельсінської спілки з прав людини [72].

В межах проєкту «Гендерного клубу Дніпро» під назвою «Пані Патронеса: ресоціалізація постраждалих, мережування, благодійність та спільнодія для протидії домашньому насильству» за фінансової підтримки Європейського Союзу та урядів Данії, Швейцарії, Швеції було здійснено дослідження потреб постраждалих від домашнього насильства та розкрито їхню специфіку. За його результатами підготовлено Звіт, у якому описано технологію соціального супроводу постраждалих [7].

У 2007 році Радою Європи було проведене аналітично-оглядове дослідження в межах проєкту Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні», яке було профінансоване урядом Швеції [48]. Результати дослідження було представлено у Звіті, підготовленому Еліз Келлі та Лорна Дюбуа [63]. З аналітичного огляду цього видання можемо зробити висновки, що у ході названого дослідження було проаналізовано вжиті заходи й дії та виявлено недостатність ресурсів для підтримки жертв насильства та недостатність охоплення послугами [63, С.13]. Також було розкрито вимоги до надання таких послуг, як Телефони довіри, Групи самопомоги, Кризові центри для постраждалих від зґвалтувань. Описано специфіку самозахисту, Програми для кривдників, Проєкти втручання [63 С.13–26]. Запропоновано розроблений європейський мінімальний стандарт, в якому чітко окреслено гендерне

розуміння насильства, культура уповноважування, комплексне надання послуг, загальні принципи та мінімальний рівень надання послуг, а також стандарти щодо окремих послуг [63, С.26–52]. У Звіті спеціального доповідача про насильство щодо жінок, його причини та наслідки Ертюрк І. представлено Стандарт належної обачності як інструмент ліквідації насильства щодо жінок. Звіт спеціального доповідача про насильство щодо жінок, його причини та наслідки [46]. Викладені положення слугують орієнтиром у наданні соціальних послуг громадськими організаціями та підвищенні їх якості і в умовах сучасності.

І все ж, підсумовуючи здійснений нами аналіз, зазначимо, що попри всю цінність проведених аналітичних досліджень громадськими організаціями, вони не завжди продовжуються в соціальних проєктах чи програмах, які б задовольняли соціальний запит на результати таких досліджень.

Водночас проведення міжнародних та всесвітніх конференцій, присвячених розгляду питань становища жінок у суспільстві показує поглиблений інтерес до цієї проблематики, зокрема й щодо проблематики насильства в сім'ї (домашнього насильства) та подолання його як негативного явища.

Відповідно основне завдання державної політики в Україні щодо жінок полягає в тому, щоб узгодити позиції документів державної нормативно-правової бази щодо становища жінок із вимогами міжнародного законодавства для забезпечення дотримання прав жінок у єдності з правами та основними свободами людини; створити правові норми, необхідні для здійснення на практиці конституційного принципу рівних прав та рівних можливостей; забезпечити умови для повноправної участі жінок у прийнятті рішень на всіх рівнях управлінської діяльності; відроджувати й розвивати історичні, культурні, духовні традиції ставлення до жінки в суспільстві; формувати громадську думку щодо державної політики щодо жінок; сприяти забезпеченню та контролю за дотриманням рівних прав на ринку праці;

забезпечити охорону здоров'я жінок та безпечне материнство; відпрацювати нормативні акти та механізми їхнього втілення для запобігання насильству щодо жінок; підвищувати правову грамотність жінок щодо їхніх власних юридичних прав; забезпечити координацію дій та заходів державної політики щодо жінок на національному, регіональному та міжнародному рівнях [158].

Зауважимо, що Україна довгий час працювала над питаннями ратифікації Стамбульської Конвенції як основного договору щодо захисту прав та свобод осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Для України ратифікація цієї Конвенції була важливою в питаннях протидії явищу насильства, оскільки саме цей документ передбачає не тільки захист осіб, які постраждали, він зобов'язує й кривдника нести адміністративну та кримінальну відповідальність за свої дії, а відповідальні органи виконувати рішення щодо покарання таких осіб — встановлення термінового забороненого або обмежувального припису щодо кривдника.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році внесло свої корективи в усі галузі суспільства, але, своєю чергою вплинуло й на систему захисту осіб, які постраждали від домашнього насильства. Зауважимо, воєнні дії призвели до сплеску повідомлень про домашнє насильство, зокрема, велика кількість повідомлень надходить щодо сексуального насильства, скоєного проти цивільних осіб, особливо на окупованих росією територіях. Так явище насильства під час збройного конфлікту набуває масового розголосу не тільки на території України, а й було розголошено далеко за її межами. Проблема насильства в Україні під час війни стала проблемою всього цивілізованого світу, який готовий підтримувати українців щодо змін у законодавстві в питаннях насильства, зокрема, під час збройного конфлікту. Особливо звертають увагу на питання належної соціальної та психологічної підтримки постраждалим.

Прагнення України під час війни покращувати систему соціального захисту незахищених верств населення водночас бажанні уряду приєднатися

до Європейського Союзу було визнано більшістю європейських країн, так 20 червня 2022 року Законом України від 20.06.2022 №2319–ІХ «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цими явищами» Україна ратифікувала Стамбульську Конвенцію[130]. Таким чином Україна зробила важливий крок щодо змін у питаннях захисту осіб, що постраждали від різного роду насильства. Важливо наголосити й на тому, що в Законі чітко прописано, що внаслідок широкомасштабної збройної агресії росії, Україна не може гарантувати зобов'язань, передбачених Конвенцією, на тимчасово окупованих територіях, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі до повного відновлення конституційного ладу України на цих територіях. Це означає, що відповідальність за всі акти насильства, зокрема, сексуальні, які вчинено на окупованих територіях, буде нести країна-агресор [161]. Так, російська федерація виступає в ролі агресора, котрий має понести відповідальність за скоєні злочини проти мирного населення. Своєю чергою Україна має робити все, аби притягнути агресора до відповідальності та покарати всіх тих, хто здійснював насильство над цивільними.

Тому ратифікація Стамбульської Конвенції є важливим поштовхом для покарання кривдників водночас захисту осіб, які постраждали від насильницьких дій. Зауважимо, ратифікація призводить до певних змін у діяльності тих, хто буде працювати над напрямом насильства та формує певну відповідальність усіх причетних осіб.

Важливо [161]:

– щоби підготовка спеціалістів здійснювалася за якісними показниками, адже передбачено, що працювати із жертвами насильства або особами, що вчинили будь-які акти насильства не можуть працівники без належної підготовки;

– крім загальних видів насильства, такі дії як примусовий шлюб, примусові аборти і стерилізація, каліцтво жіночих геніталій, сексуальне

домагання та переслідування вважати такими, що мають насильницький характер;

– правоохоронні органи мають приймати заяву про вчинення насильства не тільки від жертви, а й від будь-якої особи, якій стало відомо про вказані факти, реагування на які мають бути негайними, забезпечуючи захист жертвам;

– розслідування та судові провадження мають здійснюватися швидко та негайно;

– насильство скоєне в присутності дитини або по відношенню до дитини може призвести до обмеження батьківських прав; міжнародний статус Конвенції передбачає наявність міжнародного контролю за дотриманням її положень.

Так, ратифікація Стамбульської Конвенції впливає на пришвидшення законодавчих змін у довготривалих питаннях щодо покарання кривдників та допомоги тим, хто постраждав [161].

Теоретичне обґрунтування понять соціальної підтримки та допомоги постраждалим від насильницьких дій показує свою різноплановість та значущість у питаннях соціального захисту таких осіб. З огляду на вище зазначене можемо зауважити, що сучасна система соціальної роботи та соціального захисту жінок має містити основні та пріоритетні напрями, а саме:

1. Розроблення законодавчих і нормативно-правових актів відповідно до міжнародних документів ООН і Ради Європи з дотриманням не просто міжнародного досвіду, але з урахуванням соціальних запитів кожної окремої громади (індивіда), водночас враховуючи злочинні дії проти мирного населення скоєнні під час війни.

2. Профорієнтація, працевлаштування і професійно якісна перепідготовка спеціалістів, які працюють або працюватимуть із постраждалими жінками (молодими дівчатами, дітьми).

3. Створення спеціальних закладів, установ, де буде здійснюватися реалізація форм і методів соціальної та соціально-психологічної реабілітації постраждалих жінок.

4. Створення навчальних матеріалів, видань, інформаційної літератури щодо захисту прав жінок, діяльність ЗМІ у сфері висвітлення гендерних питань, серед іншого й масового інформування про вчинення насильницьких злочинів країни-агресора проти мирного населення.

5. Культурно-просвітницька робота та спортивно-оздоровча діяльність задля протидії явищу насильства.

6. Здійснення наукових досліджень за напрямками насильства над жінками, зокрема домашнього насильства, робота над грантами задля збільшення фінансування.

7. Проведення семінарів, курсів, тренінгів із питань захисту прав жінок та осіб, які постраждали внаслідок війни.

8. Співпраця державних і недержавних організацій та установ, що згодом має перейти в міжвідомчу взаємодію.

Ці напрями мають бути реалізованими, аби соціальна підтримка жінок в Україні мала прогресивне спрямування у своєму розвитку. Водночас має відбуватися і реалізація дієвих програм, що могли б спрямовувати свою діяльність, безпосередньо, на захист прав та інтересів жінок у їхній соціальній підтримці з урахування наслідків війни.

Тож, аби розуміти специфіку діяльності організацій, що працюють із питаннями насильства та орієнтуватися в галузі надання соціальної допомоги та підтримки у випадку насильницьких дій, варто проаналізувати теоретичні підходи щодо надання та отримання допомоги, як українськими організаціями так, і з урахуванням міжнародного досвіду. Аналіз міжнародних та вітчизняних підходів щодо спеціалізованої підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, представлено в наступному підрозділі.

Отже, з урахуванням сутності базового поняття нашого дослідження ми визначаємо *соціальну підтримку громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства*, визначено як комплекс дій та заходів громадських і благодійних організацій, спрямованих на різновекторну (емоційну-мотиваційну, інформаційно-когнітивну, реабілітаційно-поведінкову) підтримку жінок, які постраждали від домашнього насильства, шляхом надання їм соціальних послуг на засадах доступності, своєчасності, змістовності, технологічності в умовах належного ресурсного забезпечення й міжсекторної та міждисциплінарної взаємодії.

1.3. Характеристика вітчизняних і зарубіжних підходів до організації й здійснення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями

Сучасна тенденція розвитку соціального сектору набуває своєї актуальності та водночас створює нові форми роботи, аби забезпечити гармонійне та сприятливе середовище для кожного окремого індивіда. Водночас із суспільними змінами, трансформується і система надання соціальних послуг не тільки в соціальній сфері, а загалом, змін зазнають різні інституції, або ж створюються нові для покращення та розвитку нової соціальної системи в суспільстві.

Держава — основний надавач соціальних послуг, що провадить свою діяльність через соціальні інститути, кожен із яких має своє спрямування та призначення. Отже саме вона має забезпечити якість та тривалість надання послуг, забезпечити функціонування таких інституцій на місцях, сприяти трансформації до змін. Однак, не завжди держава спроможна здійснювати контроль за всіма інститутами, аби захист та підтримка громадян відбувалися повноцінно та із забезпеченням усіх необхідних умов, часто державі бракує

ресурсів, аби впроваджувати нові проєкти. Зрештою, вона може сприяти змінам, аби це забезпечення відбувалося належним чином.

Останні події та зміни в суспільстві показали, що не тільки держава, як гарант захисту може здійснювати та забезпечувати соціальну підтримку громадян. Нині завдяки недержавному сектору вдалося внести значні зміни в розвиток соціальної політики держави. Сфера соціальних послуг за сприяння саме недержавних одиниць стала дієвим ресурсом для забезпечення, розвитку та підтримки окремих категорій населення. Особливо своєї актуальності він набуває в тих випадках, де держава не може повноцінно виконувати частину зі своїх функцій. Так, громадські та благодійні організації стають тим надбанням, що може бути поштовхом до змін у деяких питаннях.

Розглядаючи питання захисту жінок, які постраждали від домашнього насильства, зокрема і під час війни, саме громадські організації є тим ресурсом, що може гарантувати захист та повноцінну, спеціалізовану підтримку у випадку загрози. Зрештою, важливість громадських і благодійних організацій у питаннях домашнього насильства можна підтвердити й відповідними запитами постраждалих та змінами в законодавстві щодо організацій громадянського суспільства [144].

Для розгляду підходів щодо соціальної та спеціалізованої підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства та насильства загалом благодійними та громадськими організаціями насамперед доречно розглянути основні поняття щодо організацій громадянського суспільства.

Під визначенням «організації громадянського суспільства, або громадські організації» варто розуміти добровільні об'єднання в різних сферах діяльності, зокрема соціальній, де однією із функцій є захист спільних цінностей та інтересів людини, їхніх прав і свобод [18].

В іноземних джерелах під поняттям «громадські організації» найчастіше застосовують терміни «спілки», «асоціації», «об'єднання» [55].

Водночас благодійна організація — юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначеним Законом, як основну мету її діяльності (Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 2013 року) [111].

Попри визначення понять, можемо впевнено зауважувати, що громадські та благодійні організації — це ті об'єднання, що спрямовують свою діяльність на зміну соціального рівня, забезпечуючи інтереси громади з розрахунком власного керованого процесу у сфері фінансування та надання відповідної допомоги.

Нині, ми можемо спостерігати позитивні зрушення в цьому сегменті, адже саме громадським та благодійним організаціям вдається активно співпрацювати в підтримці вразливих груп населення, замінюючи деякі ключові аспекти державних служб та їхніх обов'язків. Саме громадські організації та благодійні фонди зараз допомагають державним соціальним установам здійснювати соціально-психологічну підтримку та допомогу, а саме жертвам насильства, надаючи таким громадянам послуги соціального характеру.

Важливою перевагою організацій громадянського суспільства (далі — ОГС) є можливість бути отримувати від держави фінансування, яке може здійснюватися через спеціалізовані установи або галузеві міністерства. Така можливість дає змогу розширити доступ для різноманітних ОГС та забезпечить якісніші проекти на місцях [56]. Адже, у період децентралізації змін зазнали всі сфери, кожна з яких мала можливість на переорганізацію, а недержавний сектор стати повноцінним учасником у питаннях захисту незахищених верств населення. Недержавний сектор не тільки може бути надавачем соціальних послуг, сьогодні він стає повноцінним суб'єктом соціальної роботи.

Загалом, саме недержавний сектор першим може відреагувати на суспільні запити та бути гнучкішим у розв'язанні нових соціальних проблем

[144]. На відміну від держави, організації громадянського суспільства можуть посісти провідне місце у наданні соціальної підтримки на рівні новостворених громад. Як зазначає у своїй праці Т. Черкашина: «громадські організації керуються очікуваннями та інтересами своїх клієнтів, мають великий досвід допомоги їм, користуються довірою місцевих громад. Завдяки безпосередній наближеності до клієнтів вони можуть виконувати специфічні функції, які держава або не може виконувати або їх організація буде вимагати значних адміністративних і фінансових ресурсів. Завдяки своїй мобільності й творчим підходам вони здатні забезпечити виявлення та задоволення потреб різних вразливих груп громадян, одночасно сприяючи розвиткові конкурентоспроможних соціальних послуг» [165, с. 89–94].

Характерна відмінність громадських організацій від державних — обмежений доступ до надання послуг, адже цей спектр не такий розгалужений та має вузьке спрямування. Надання соціальних послуг орієнтоване здебільшого на матеріальну (грошову) допомогу дітям, молоді та жінкам, які опинилися в складних життєвих обставинах. Значно менший відсоток послуг, які надають громадські організації, припадає на соціально-психологічну складову та консультування [16, с. 68–76]. Порівняно з нашою державою, за кордоном у кожній країні соціальну політику провадять відповідні організації недержавної інфраструктури: органи систем соціального партнерства, недержавні (некомерційні) організації, фонди [165, с. 89–94].

У своїй статті Горемікіна О. вказує на те, що розвинуті країни (наприклад, Нідерланди, Польща, США) надали перевагу механізму закупівлі соціальних послуг у недержавних організацій, а не прямому наданню державою цих послуг громадянам. Проте майже відсутні державні закупівлі соціальних послуг — не лише законодавча прогалина, більшість недержавних об'єднань сьогодні не готові конкурувати з комерційним сектором у рівних тендерних умовах [20, с. 161–168, 21].

На думку Черкашиної Т., недержавні організації можуть послугувати панівним інструментом до реалізації питань соціальної політики у сфері соціальної роботи щодо здійснення соціальної підтримки чи допомоги [165, с. . 89–94].

Важливо зауважити, що відповідно Закону України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. (набував чинності 1 січня 2020 р.) недержавні організації здобули статус надавачів соціальних послуг. У Законі визначені базові соціальні послуги, надання яких гарантується місцевими адміністраціями, виконавчими органами міських рад, міст обласного значення, а також виконавчими органами об'єднаних громад [131].

Основні соціальні послуги спрямовані на соціальну профілактику — запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи/сім'ї в такі обставини; соціальну підтримку — подолання особою/сім'єю складних життєвих обставин; соціальне обслуговування — мінімізацію для особи/сім'ї наслідків складних життєвих обставин, підтримку їхньої життєдіяльності та включення в громаду. Водночас нові зміни вводять у законодавство термін «система надання соціальних послуг», до якої належать уповноважені органи, надавачі та професійні об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, одержувачі соціальних послуг та їхні об'єднання. У такий спосіб, громадські організації та благодійні фонди повноцінно можуть здійснювати свою діяльність у вигляді надання соціальних послуг [131].

Зокрема, і в Постанові Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству й насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 року №658 [126] вказано, що «Громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, інші заінтересовані юридичні та фізичні особи можуть брати участь в заходах у сфері запобігання та протидії домашньому насильству й насильству за ознакою статі за власною ініціативою

та/або залучатися до них суб'єктами відповідно до статті 17 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також здійснювати інші заходи, передбачені статтею 14 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [126].

Якщо враховувати практику роботи з постраждалими від насильства, то основними напрямками роботи є: правова допомога, консультування, соціально-психологічна допомога, соціально-медична допомога, допомога з розв'язання проблем дітей тощо [81].

Так, громадські та благодійні організації посідають одне із перших місць у питаннях протидії домашньому насильству та в соціальній підтримці жінкам, які від нього постраждали, а їхній розвиток опиняється на ряду з державними сектором у забезпеченні соціального захисту таких жінок.

В Україні громадські та благодійні організації можуть здійснювати соціальну підтримку через різні форми надання допомоги. Найбільш типовими для таких установ є ті форми роботи, що можуть гарантувати захист та притулок для постраждалої особи.

Так, соціальна підтримка жінкам здійснюється організаціями через такі форми роботи: розташування постраждалих осіб у кризові кімнати або притулки; надання консультацій, як очних, так і через «гарячу» лінію, проведення індивідуальної та групової роботи зі спеціалістами (психологом, фахівцем із соціальної роботи, організація консультацій із сімейним чи іншим лікарем), організація стаціонарного лікування, надання юридичних консультацій (первинна правова допомога (консультування, оформлення документів), вторинна правова допомога (юридичний супровід у суді), ведення випадку тощо [17].

Значущим надбанням у питаннях допомоги постраждалим від домашнього насильства послугувало створення та впровадження в дію мобільних міждисциплінарних бригад. Мобільні бригади — спеціально утворені об'єднання спеціалістів (практичного психолога, соціального

працівника), які надають екстрену та планову соціально-психологічну допомогу постраждалим (зокрема особам до 18 років) від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, за допомогою безпосереднього втручання та перенаправлення за потреби до інших фахівців. Також надають соціальні послуги: консультування, здійснюють кризове й екстрене втручання та проводять соціальну профілактику відповідно до потреб громадян [54, с. 63].

Надання послуг здійснюється під час виїздів на випадки в спеціально організованому транспорті або в спеціально відведеному/адаптованому приміщенні на базі суб'єктів взаємодії, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству й насильству за ознакою статі. Мобільна бригада є однією зі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі [54, с. 63]. Вона створюється і діє за міждисциплінарним принципом.

Зауважимо, що станом на 01.01.2021 р. в Україні було створено та функціонувало 33 притулки у 18 областях та м. Києві, 304 мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, 10 денних центрів соціально-психологічної допомоги постраждалим особам. Усі ці спеціалізовані служби підтримки направлені на надання соціальних послуг, серед іншого й тимчасового притулку особам, постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі [162].

Також, уперше із січня 2020 року на базі державної установи «Урядовий контактний центр» запрацювала урядова «гаряча лінія» 15–47 для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства щодо дітей. Станом на 01.01.2021 року на «гарячу лінію» 15–47 надійшло 29 344 звернень [54].

Важливо, що під час війни мобільні бригади не припиняли своєї діяльності, з березня 2022 року ЮНІСЕФ та Українська фундація

громадського здоров'я по всій Україні запустили додатково 70 мобільних команд [94].

Вони працювали у Львівській, Закарпатській, Рівненській, Вінницькій, Дніпропетровській, Чернівецькій, Волинській, Житомирській, Хмельницькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях. Команди мобільних бригад до вересня 2023 року продовжували надавати допомогу, зокрема й особам, що постраждалим від насильства та насильства за ознакою статі чи жорстокого поводження.

Не припиняють своєї діяльності і гарячі лінії, телефони довіри, вони навпаки посилили об'єм своєї роботи, адже кількість звернень під час воєнного стану досягає високої позначки, що показує актуальність у діяльності таких служб. Нині функціонує гаряча лінія і за телефоном 116–123.

Загалом, і на законодавчому рівні прописані певні заходи щодо боротьби з домашнім насильством. Так, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачає впровадження комплексного інтегрованого підходу до боротьби з домашнім насильством, який охоплює [114]:

- 1) запобігання домашньому насильству;
- 2) ефективне реагування на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 3) надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством;
- 4) належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки. Важливо, що Закон спрямований насамперед на надання ефективної та комплексної допомоги постраждалим від домашнього насильства особам, але водночас передбачає систему заходів щодо притягнення кривдників до відповідальності.

Так, у 2021 році Урядом було затверджено Державну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року [102], зміст якої передбачав: розроблення типових програм для постраждалих осіб, для дітей-кривдників із методичними рекомендаціями їхнього виконання; розроблення форм статистичної звітності; оновлення Державних стандартів щодо забезпечення включення до компонента середньої та вищої освіти положень ціннісних орієнтирів ненасильницької поведінки тощо. Програма передбачає також і здійснення психологічної підготовки суддів, прокурорів, адвокатів, слідчих з реалізації норм права в інтересах постраждалої дитини з урахуванням міжнародних стандартів та рекомендацій; запроваджено використання індивідуального підходу до допиту дитини тощо. У закладах охорони здоров'я запрацювали кабінети первинної допомоги постраждалим особам [162].

За цією програмою передбачено розширення мережі організацій, які зможуть долучатися до надання соціальної підтримки постраждалим. За цією програмою передбачається додатково створити 450 спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб (притулків, мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, денних центрів соціально-психологічної допомоги/спеціалізованих служб первинного соціально-психологічного консультування). Характерно, що і представники бізнесу теж можуть брати участь у розбудові системи запобігання та протидії насильству та/або насильству за ознакою статі, зокрема, запобігання насильству в трудових колективах, як частини корпоративної соціальної відповідальності [162].

Вкотре наголосимо, що в українському законодавстві вже успішно простежуються зміни щодо удосконалення питань у проблематиці насильства, допомоги постраждалим та покарання кривдників.

Якщо ще в травні 2021 році міністр соціальної політики, Лазебна М. на круглому столі з нагоди 10-ї річниці підписання Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та

боротьбу із цими явищами вказувала на посиленні цього питання та важливості ратифікації Стамбульської Конвенції, то вже в червні 2022 року ми бачимо успіхи в її ратифікації [69].

Тому можна сміливо зауважувати, що Україна впевнено рухається в бік подолання насильства в суспільстві та правильно координує роботу щодо боротьби із цим явищем, виявлення таких випадків та надання відповідної допомоги постраждалим. Але цей процес потребує доповнення та закріплення не тільки на місцях, а й на загальному державному рівні.

Зауважимо, що великим досягненням для української держави послугував і період децентралізації, де під час створення громад враховуються умови для розбудови національної системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на місцевому рівні, до якої приєдналося 30 міст та громад у межах проєкту Представництва Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні «Міста і громади, вільні від домашнього насильства». Такий проєкт реалізовується завдяки урядам Великої Британії та Канади [53; 134].

Аби система соціального захисту в Україні рухалася і далі до правильної мети, варто використовувати й далі світовий досвід для впровадження нових та ефективних програм у забезпеченні соціального захисту населення, зокрема, у питаннях протидії домашньому насильству та насильства загалом. Адже світові практики можуть послугувати надбанням для держави в розвитку не лише системи соціального захисту, а й у підвищенні рівня існування людини в суспільстві та формування в неї ставлення до державних процесів. Найбільш дієвими в практиці надання соціальних послуг можуть бути практики Канади, США та європейських країн, таких як: Франція, Італія, Німеччина, Великобританія, Австрія.

Світовим лідером у боротьбі проти домашнього насильства визнано саме Канаду, де правоохоронні органи працюють за принципом «нульової терпимості». Загалом, уся система соціальної підтримки Канади побудована

так, аби всі структурні одиниці мали змогу доєднатися до надання послуг постраждалим від насильства в сім'ї.

Характерно, що домашнє насильство в Канаді поза законом, але це не знімає відповідальності з правоохоронних органів діяти відповідно до правопорушення, адже кривдник може бути притягнутий до відповідальності згідно з іншими статтями. Особливістю канадської системи є розроблення програм на місцях, тобто уряди провінцій розробляють власні програми спрямовані на подолання насильства в сім'ї [29].

Варто зазначити, що в Канаді немає федерального закону з протидії домашньому насильству, але чотири провінції (Альберта, 1999; Саскачеван, 1995; Манітоба, 1998; острів принца Едварда, 1996) та одна територія (Юкон, 1997) запровадили спеціальне законодавство задля запобіганню домашньому насильству. Ці нормативні акти доповнюють Кримінальний кодекс Канади в частині запровадження захисту постраждалих від насильства. Міністерство охорони здоров'я Канади теж долучене до координації ініціатив проти домашнього насильства, яка об'єднує 12 департаментів та агентств. Загалом, до діяльності надання соціальної допомоги залучені [153, с. 43–46]:

– Національний інформаційний центр із питань домашнього насильства — ресурсний центр для всіх мешканців Канади, де громадяни можуть отримати будь-яку необхідну інформацію щодо насильства в сім'ї та можливостей його припинення;

– Canada Mortgage and Housing Corporation — надає фонди для створення і ремонту притулків та місць тимчасового перебування постраждалих різного віку та стану здоров'я;

– жіноча програма Status of Women Canada — громадська підтримка постраждалих жінок та організацій, які надають їм послуги;

– генеральна прокуратура Канади та Міністерство юстиції, які готують правоохоронців до роботи з постраждалими, визначають судові процедури тощо.

Одним із основних закладів, де постраждала особа може отримати допомогу є кризовий центр — соціальний інститут, куди можна звернутися постраждалим для подолання домашнього насильства. Зокрема, у Канаді доволі популярними є спеціальні притулки — так звані, номери в хостелах для постраждалих осіб. У таких закладах жінкам надають низку спеціалізованих послуг: терапевтичне консультування (індивідуальне та групове), здійснюють психологічну реабілітацію, надають правову допомогу/консультування, сприяють жінкам у набутті навичок «соціальної адвокації» для подальшого надання допомоги іншим постраждалим у громаді. Також працює 24-годинна кризова телефонна лінія [73].

Характерно, що основні видатки на утримання притулків надаються насамперед федеральною та муніципальною владою. Зокрема, фінансування таких установ здійснюється і за сприяння недержавних джерел: благодійних внесків, грантів тощо. Так, Канада залишається тією країною, яка попри досить обмежені державні ресурси здійснює повноцінну роботу у сфері протидії домашньому насильству, долучаючи до своєї діяльності недержавний сектор, який на відповідному рівні може забезпечити соціальний захист жінок, які постраждали від домашнього насильства [153, с. с. 43–46].

Значущий досвід у сфері протидії насильству можна запозичити й у Великобританії, яка спрямовує свою діяльність на роботу саме з кривдником. Такі напрямки роботи розглядаються як частина національної системи протидії злочинності, які мають більше фінансування з боку держави [111]. Насамперед така увага до програм корекції поведінки кривдників і спровокована залежністю від фінансування. Адже програми допомоги постраждалим дещо обмежені в можливості бути профінансованими. Зрештою, система соціального захисту і фінансова система Великої Британії відрізняється від деяких країн Європи, що й демонструє утруднення у федеральному утриманні закладів соціального спрямування (притулки, кризові та консультативні центри).

Програми корекції поведінки кривдника Victim Liaison Units (VLU) є складовою Національної служби пробації, де фахівці надають послуги медіації задля встановлення конструктивних стосунків між її учасниками. Дієвими є й інтегровані програми з протидії домашньому насильству (IDAP) — зниження рівня повторних випадків насильства, вчинених дорослими чоловіками проти своїх дружин/партнерок. Найстарішою у Великобританії з недержавних організацій є Національне товариство запобігання жорстокому поводженню з дітьми (NSPCC) [153, с. 47–49].

На відміну від деяких країн, Великобританія використовує інституційні моделі та організацію догляду в громаді. Така модель передбачає для отримувача соціальних послуг свободу вибору під час отримання соціальних послуг. Для цього формується система різноманітних соціальних послуг та розробляються гнучкі схеми надходження коштів.

Пріоритетним напрямом французької системи соціального захисту населення є соціальне обслуговування, що містить достатній перелік соціальних послуг для громадян із різних сфер суспільного життя: охорона здоров'я (охорона здоров'я матері та дитини, служби допомоги вдома, установи з надання допомоги людям з інвалідністю); освіта (здійснення соціального забезпечення в школах); молодь і спорт; правосуддя (служби соціальних послуг та установи для правопорушників, ув'язнених і їхніх сімей); трудова та професійна підготовки тощо [4, с. 204–219].

Доволі розвинене у Франції і соціальне страхування, що спрямоване на професійно-галузевий розвиток, де особливу увагу приділяють пенсійному та медичному страхуванню, також налагоджена система родинних виплат [76, с. 109–116].

Управління у сфері соціального обслуговування здійснюється на загальнодержавному рівні, яке забезпечує Міністерство солідарності та охорони здоров'я (Ministere des Solidarites et de la Sante) [187]. Міністерство розробляє та реалізовує державну політику в галузі солідарності, соціальної

згуртованості, громадської охорони здоров'я і організації системи охорони здоров'я. Відповідно до повноважень міністра здійснює підготовку та реалізацію політики уряду в галузі соціального захисту. Пріоритетними напрямками Міністерства є: розв'язання соціальних питань, профілактика здоров'я, забезпечення здоров'я та навколишнього середовища, організація догляду та захворювань, забезпечення охорони здоров'я та розвитку медико-соціальної системи.

Загалом, у Франції доволі врегульоване питання надання соціальних послуг державними та недержавними інституціями. Більшість програм у сфері соціальних послуг координуються з боку кількох міністерств, а також окремо створених комітетів. Варто зауважити, що співвідношення участі державних та неурядових організацій у забезпеченні соціального захисту населення перебуває на однаковому рівні, адже всі вони можуть здійснювати контроль за наданням якісних послуг.

Важливу роль у Франції відіграють приватні (некомерційні) організації, які вносять ініціативні ідеї в цій сфері до уряду та управляють наданням соціальних послуг за фінансової підтримки органів держави [4, с. 204–219; 6; 76, с. 109–116]. Водночас сьогодні саме громадські організації є провідними суб'єктами надання соціальних послуг у Франції, а принцип децентралізації є одним із провідних у сфері соціального обслуговування.

Щодо питань насильства, то Франція ще у 1992 році активно приймає закони спрямовані на його боротьбу. Франція ратифікувала 4 липня 2014 р. Конвенцію Ради Європи щодо запобігання та протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству. Поточна політика Франції в боротьбі з насильством щодо жінок ґрунтується на трьох основних текстах: Стамбульська конвенція, яка встановлює загальні рамки, Закон «Про реальну рівність жінок і чоловіків» та 4-й Міжвідомчий план запобігання та боротьби з насильством щодо жінок, який організовує розгортання основних дій на період 2014-2016 років [192, с. 93–98].

Міжвідомчий план, представлений у листопаді 2013 року, базується на трьох пріоритетах: організація громадських дій за простим принципом: жодне заявлене насильство не має залишитися без відповіді, захищати жертву; мобілізувати все суспільство.

4-й Міжнародний план спрямований на реорганізацію державних заходів із боротьби проти насильства щодо жінок за принципом систематичної та всеосяжної роботи на кожне повідомлене насильство. Зокрема, він передбачає заходи щодо систематизації реакцій на всіх етапах роботи із жертвою та забезпечення якнайшвидшої допомоги, особливо з погляду здоров'я та правових питань. Закон «Про основну рівність жінок і чоловіків», оприлюднений 4 серпня 2014 р., підсилює план, який зараз виконується.

Серед помітних заходів можна назвати узагальнення на всю територію системи оповіщення мобільного телефону (стаття 34 закону, міра 2.2 плану). Успішно протестована в Сен-Сен-Дені (Seine-Saint-Denis) у 2009 році, а потім у дванадцяти інших департаментах. Система передбачає швидке втручання сил безпеки у випадку серйозної небезпеки й, отже, до вчинення нових актів насильства. Ця система є частиною всебічної підтримки постраждалих, що мобілізує партнерство учасників боротьби з насильством щодо жінок: держави, асоціацій та місцевої влади.

Водночас наявна й міжвідомча взаємодія, що передбачає мобілізацію всіх державних служб та фахівців, з акцентом на навчання та підвищення обізнаності. Створений у січні 2013 року, *Miprof* був доручений міністром з прав жінок розробити план навчання для всіх професій, які, ймовірно, можуть контактувати із жінками-постраждалими від насильства [92].

Важливим надбанням для французької системи захисту жінок від домашнього насильства стала «Гренель» щодо боротьби з домашнім насильством» — громадська акція спрямована на підвищення обізнаності, комунікації та виявлення будь-яких покращень у здійсненні профілактичних заходів, боротьби та керівництва. «Гренель» спрямована на: профілактику —

передбачає викорінення з раннього віку сексистських стереотипів, що сприяють відтворенню насильства та зниження порогу їхньої толерантності в суспільстві; захист — забезпечення найвищого рівня захисту жертв та їхніх дітей; покарання — припинення безкарності, одночасно запобігаючи рецидиву.

Деякі із цих заходів уже діють або перебувають у процесі розгортання, такі як виготовлення та поширення інструменту оцінки небезпеки в поліції, встановлення механізмів, що сприяють розгляду скарг для жертв домашнього насильства в лікарні, відкриття у 2020 році 1000 додаткових місць для розміщення жінок, які постраждали від домашнього насильства, або, навіть розроблення платформи для геолокації місць розміщення надзвичайних ситуацій, що надається поліцією.

Також регулярно проводяться інформаційні кампанії, діє єдиний номер телефону «Violences Femmes info» для постраждалих, або свідків домашнього насильства: 3919 [176].

Загалом, соціальну підтримку та догляд у Франції здійснюють:

- центри денного догляду, які гарантують первинний прийом та вислуховування жінок-жертв насильства, з можливістю направлення до інших структур та партнерів. Вони спрямовані на підготовку або запобігання виїзду з домів жінок-жертв насильства та їхніх дітей та на запобігання надзвичайним ситуаціям. Вони також можуть надавати практичні послуги (поштова скринька, душ, пральня та камера зберігання багажу) та консультації зі спеціалістами;
- центри прийому, прослуховування та керівництва (LAEO), які надають інформацію, психологічну підтримку та довгострокову підтримку, додатково до заходів, що здійснюються центрами денного перебування;
- «Референти для жінок, які постраждали від насильства в парі», які мають місцеву координаційну місію;

– інші гарячі лінії та місцеві механізми, такі як інформаційні центри з прав жінок та сімей (CIDFF), основною місією яких є забезпечення вільного доступу жінок до інформації про всі їхні права [183].

У Німеччині нормативну складову внесено до Федерального закону про соціальну допомогу (Закон «Про захист від насильства» (Gewaltschutzgesetz — GewSchG), також у їхньому законодавстві виділяють «Акт про благополуччя дітей і молоді» та Закон «Про осіб з обмеженими можливостями» [10, с. 220–226; 41, с. 109–116]. Відповідно основними ж послугами в цій країні визнано: послуги соціального страхування, соціальні послуги у вигляді виплат, пільг та окремі послуги для підтримки окремих верств населення. Загалом, різні форми допомоги надають саме громадські організації, а місцеві державні органи допомоги молоді приймають рішення щодо виду та рівня допомоги, несуть фінансову відповідальність за їхнє здійснення.

У Німеччині державні та громадські організації взаємодоповнюють один одного та працюють у тісній взаємодії. Головна особливість їхньої системи надання соціальних послуг полягає в тому, що держава виконує лише ті функції, які не може взяти на себе громадський сектор. За таких обставин, саме недержавним організаціям віддається перевага на відміну від держави [6; 193, с. 211–213]. Тому основні соціальні послуги надають саме громадські організації, а для об'єктів цих послуг існує право добровільності й вибору [10].

Ще в 1999 році федеральний уряд Німеччини представив перший план «План дій щодо боротьби з насильством щодо жінок» («Action Plan to Combat Violence against Women» (API). Основне його завдання — створення моделі дій між федеральними землями щодо боротьби з насильством. Цей план було реалізовано повною мірою. 2-й «План дій щодо боротьби з насильством щодо жінок» (AP II) прийнятий у 2007 році та спрямований на підвищення ефективності та покращення якості надання захисту жінкам, які зазнали насильства. Основними його напрямками були: профілактика, федеральне законодавство, підтримка/консультування жінок, які постраждали від

насильства, національна мережа в системі допомоги, співпраця державних установ/НУО, робота з винуватцями, підвищення кваліфікації та підвищення обізнаності, проведення досліджень, європейське/міжнародне співробітництво, підтримка жінок за кордоном.

У Німеччині активно розвиваються притулки для жінок, діють жіночі консультативні служби та налагоджена система надання соціальної підтримки жінкам. Загалом, надання підтримки входить до компетенції які контролює федеральний уряд. З березня 2013 року запрацювала безкоштовна загальнонаціональна гаряча лінія підтримки насильства проти жінок: 08000 116 016. Приблизно 80 жінок-консультантів кількома мовами допомагають абонентам знайти шлях до місцевої системи підтримки. Гаряча лінія є безбар'єрною, на неї також можна звернутись в чаті та в інтернеті.

Наразі, задля покращення підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, різні провінції створили так звані «центри втручання». Переважно після втручання поліції жінки-жертви домашнього насильства отримують консультації та супроводжуються в подальших заходах провадження. Працівники інтервенційних центрів активно звертаються до постраждалих жінок, надають психосоціальну підтримку та розробляють плани безпеки для жертв. Центри втручання є частиною ланки втручання в провадженнях проти домашнього насильства та пов'язують короткочасне втручання поліції з довгостроковими заходами захисту, передбаченими цивільним законодавством. Нині в Німеччині працює приблизно 80 таких центрів втручання [180].

Кваліфіковану допомогу можна отримати й через національні організації: *Hilfetelefon Gewalt gegen Frauen* — служба підтримки, що надає безоплатні кваліфіковані консультації для постраждалих жінок; *Frauenhauskoordinierungsstelle eV* — координаційне бюро для жінок спрямоване на підтримку притулків для жінок за допомогою інформації, обміну та координація співпраці. Є членом Федеральної робочої групи проти

домашнього насильства; Bundesverband Frauenberatungsstellen und Frauennotrufe (BFF) (Федеральна асоціація жіночих консультаційних центрів і Жіночі екстрені лінії) — це дахова організація консультування. Ці два заклади є найпоширенішими формами швидкої допомоги для жінок-жертв насильства. Вони пропонують низькопорогову підтримку подолання насильства. BFF також є членом Федеральної робочої групи проти домашнього насильства; Zentrale Informationsstelle autonomer Frauenhäuser (ZIF) — інформаційний центр для автономних притулків для жінок, який забезпечує обмін інформацією між її учасниками. Це незалежна організація мереж автономних притулків для жінок, кампанії проти насильства щодо жінок, організовує конференції та є членом Федеральної робочої групи проти домашнього насильства [192].

Австрія залишається еталоном у боротьбі проти домашнього насильства. Федеральний закон 1997 року про захист від насильства в сім'ї пропонує кращий захист потерпілим, оскільки чітко зазначає, що відповідальність за насильство завжди має нести людина, яка вдається до насильства. Це дає змогу правоохоронним органам заборонити винуватцю насильства в'їжджати до будинку подружжя, а жертва може зберігати опіку над дітьми. Прокурор або кримінальний суд можуть вирішити чи варто тимчасово заарештувати, чи затримати винного. Цей закон також передбачає прискорену процедуру. Він забезпечує захист та підтримку жертв за посадою через Консультативний комітет із питань запобігання, який відповідає за надання безкоштовної правової та соціальної допомоги.

Австрія за час своєї розбудови змогла побудувати міцну мережу щодо соціальної підтримки та захисту жінок, які постраждали від домашнього насильства. Так, у цій державі давно функціонують і шелтери, і консультативні центри для жінок із питань допомоги постраждалим від сексуального насильства, працюють регіональні гарячі лінії (які розпочали

роботу ще з 1999 року) та центри підтримки іммігранток. Також, ще з 90-х у країні діють Центри кризового втручання.

На противагу іншим європейським країнам, саме ця держава покриває фінансові витрати на утримання шелтерів, роль приватних пожертв доволі є незначною. Варто зауважити, що керівництво здійснюють не державні установи, а неурядові жіночі організації.

Ефективність австрійської моделі зумовлена тим, що вона тісно поєднує заходи соціального та правового спрямування [181]. Загалом, австрійську модель можна вважати запровадженням процедур поліцейського втручання та судового реагування на випадки насильства в сім'ї. На достатньому рівні діє програма медіації для членів сімей, у яких було скоєно насильство [188]. Успішності програм медіації посприяв Білль про захист від домашнього насильства, який надав поліції широкі повноважень. Білль був прийнятий ще в 1996 році й набрав чинності в 1997 році. За таких умов, домашнє насильство перестало бути приватною справою, а набуло форм суспільності, що дало змогу громадянам Австрії змінити свої погляди та поведінку щодо насильства в сім'ї, чи його загрози. Білль складається з трьох важливих елементів, завдяки яким постраждалі можуть отримати належний захист, підтримку, і що найважливіше — можливість залишатися у власній оселі. Цими елементами є: вилучення кривдника та заборонні ордери, які видаються поліцією, на період від 10 до 20 днів; можливість подовжити термін захисту та вилучення кривдника на період трьох та більше місяців у межах цивільного судочинства; підтримка постраждалих, заходи з запобігання насильству та координація втручання через створення Центрів кризового втручання [153, с. 49–53]. У таких Центрах постраждалі особи можуть отримати правову допомогу, довготривале консультування, отримати постреабілітаційний супровід, за потреби отримати фінансову допомогу та забезпечуються житлом. Характерною особливістю таких Центрів є міжвідомча взаємодія між різними дотичними інституційними формами. Важливо зазначити, що крім роботи з

постраждалими робота проводиться із кривдником, для них розробляються та проводяться тренінги з корекції насильницької поведінки для чоловіків.

Іспанія ще одна країна, яка теж розвинена в питаннях протидії домашньому насильству. Так, це перша країна в Європі, яка запровадила закон про гендерне насильство проти жінок «Про захист від гендерного насильства», який прийняли у 2004 році. Закон враховує багато аспектів, які стосуються, як випадків насильства, так і враховують питання координації між різними інститутами, які можуть бути дотичними до розв'язання таких питань, прописано умови соціального захисту жінок тощо.

Варто зауважити, що характерною особливістю Іспанії є її дворівнева система управління. Мається на увазі, що як держава, так і автономні регіональні громади мають право деталізувати ті чи ті положення законів, а також регулювати питання, які не належать до виключно компетенції держави. Такі рішення громади можуть робити й щодо розроблення та впровадження Планів щодо подолання насильства щодо жінок та розглядати його у широкому значенні. Однак є й ті аспекти, які лишаються проблемними, навіть із прийняттям Закону. Поліція та суди залишаються тими структурними одиницями, навантаження на які достатнє у питаннях виявлення випадків насильства чи винесення ордерів, вироків тощо. У кожному регіоні ступінь навантаження різний відповідно постраждалі в різних регіонах Іспанії отримують допомогу різної якості.

У цій країні саме держава контролює питання фінансування, тому вона і дбає про те, аби кошти були спрямовані на утримання шелтерів, дбає про інформаційну кампанію, яку проводять у школах та ЗМІ. На державному рівні здійснюється і підготовка лікарів, психологів та суддів із питань насильства. Навіть Міністерство охорони здоров'я активно долучається до такої кампанії, аби збільшити обізнаність медиків щодо діагностування соматичних, психічних та психосоматичних ознак домашнього насильства, а також здійснюється підготовка й щодо подальших дій у разі виявлення таких ознак.

Така взаємодія є перспективним етапом у побудові толерантного ставлення суспільства до проблематики насильства, адже Іспанія дбає про те, аби на всіх рівнях були спеціалісти, які б вміли реагувати на його випадки.

Однією із перспективних виявилася програма електронного моніторингу випадків домашнього насильства за допомогою спеціальних пристроїв відстежування [178]. Пристрої, які застосовуються, дають змогу контролювати виконання кривдником умов щодо його обмежень, підтримувати зв'язок між кривдником (постраждалим) та фахівцем спеціалізованого контролінгового центру.

Загалом, саме Іспанія стала тією країною, яка почала відкрито та на законодавчому рівні порушувати питання гендерної рівності. Запроваджені програми та чинне законодавство Іспанії може послугувати нині прикладом для багатьох європейських країн, зокрема, і для України.

Розвиненою державою в соціальному захисті жінок є й Америка, що повноцінно веде свою соціальну політику в питаннях протидії домашньому насильству. Американська система надання підтримки жертвам насильства полягає в створенні притулків та кризових центрів (надання постійного місця перебування, здійснення фінансової підтримки, надання різнопланової юридичної (юридичні консультації, юридичний супровід) та медичної допомоги).

Програми допомоги постраждалим різні в кожному окремому штаті. Однак, усі вони мають дотримуватися основних положень Кодексу з питань домашнього та сімейного насильства (опублікований в 1994 році Національною Радою суддів). Кодекс: визначає домашнє та сімейне насильство як злочин, який потребує активного та ретельного втручання; наголошує на необхідності забезпечення постраждалих та дітей, а також підкреслює виключну відповідальність кривдника; закріплює процедуру надання охоронних ордерів постраждалим; визначає способи та механізми

координації зусиль щодо визначення факту насильства, втручання та попередження в разі його підтвердження [153, с. 38–43].

Важливо також зауважити, що того ж року було прийнято й Акт щодо насильства проти жінок спрямований на покращення системи допомоги постраждалим та розроблення механізмів затримання й покарання кривдників. Завдяки Акту виникла національна гаряча лінія з питань насильства в сім'ї, були закріплені процедури фінансування різноманітних програм для постраждалих (притулків, юридичної допомоги, програм підтримки сільських жінок, програм юридичного лікнепу, підтримки радників жертви і свідків насильства тощо) [153, с. 39–40].

Основним та відомим документом, що регулює систему надання послуг для постраждалих від насильства є Дулуцький протокол (Duluth Protocol, Minnesota) або Дулуцька модель протидії насильству в сім'ї [194]. Варто зазначити, що положення та структура цього документу були взяті різними країнами, і не тільки США за основу під час створенні власних моделей боротьби з домашнім насильством. Її основні положення передбачають міжвідомчу взаємодію, врахування власного досвіду постраждалих, роботу з кривдником, здійснення моніторингу результатів роботи щодо надання допомоги та відповідно оцінювання. Однак, нині такий протокол є дещо суперечливим, позаяк його основна складова спрямована на соціальну та поведінкову модель, де психологічні аспекти проблеми домашнього насильства опускаються.

Зразковим для деяких країн може послугувати той факт, що саме держава здійснює фінансування, навіть якщо допомогу надають недержавні організації, які здебільшого і є надавачами послуг. Саме в цій державі надзвичайно велика кількість приватних (комерційних) соціальних організацій. Як вказує у своїй статті М. Любецька, такі неурядові організації фінансуються, як коштом благодійних внесків, надходжень від приватних осіб, так і урядових асигнувань на окремі програми. Ці організації

відрізняються не тільки характером своєї діяльності, специфікою послуг, але й масштабом дій у межах громади, регіону і країни [76, с. 109–116].

Так, міжнародний аналіз підходів до організації та здійснення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, показав низку дієвих програм та законодавчо розроблених документів, які використовуються європейськими, і не тільки, країнами, задля подолання домашнього насильства в суспільстві. Характерно, що система надання допомоги жінкам значно відрізняється одна від одної, однак має спільну характеристику — захист та безпека жінки з дитиною. Неоднозначно буде говорити про те, що в якійсь країні ця система налагоджена краще від іншої, кожна із них адаптована до тієї громади, у якій здійснюється соціальна робота зі жінками. Нині, кожна країна дбає про те, аби цей захист відбувався із дотриманням міжнародних прав та, як найкраще сприяв задоволенню інтересів самого постраждалого.

Загалом, наявність розробленого міжнародного законодавства щодо захисту від домашнього насильства є важливою передумовою до результативності та успішності розвитку подолання проблем насильства. Однак, лише законодавства недостатньо — необхідним є налагодження загальної системи підтримки постраждалих у випадку домашнього насильства. А це має передбачати: створення мережі безпечних місць тимчасового перебування постраждалих, аби кожна людина була впевнена у своєму захисті; обов'язкове розроблення та впровадження корекційних програм для кривдників. Адже робота має проводитися з обома учасниками, що опинилися в ситуації домашнього насильства. Формування «нульової терпимості» серед громадян усіх держав, адже обізнаність у питаннях насильства та його наслідків є запорукою до його подолання. Суспільство має бути відкритим до таких питань, аби кожен розумів, що за таких обставин, він може бути захищеним. Загалом, проблема насильства має бути спільною проблемою всього суспільства, а не кожної людини окремо.

Варто зазначити, що аналізуючи міжнародний досвід, нами простежено тенденцію мультидисциплінарності. Йдеться про те, що держави більшості європейських країн тісно співпрацюють з неурядовими організаціями, як одними з основних надавачів соціальних послуг. Громадські та благодійні організації відіграють велику роль у здійсненні підтримки постраждалих від домашнього насильства водночас надають якісні соціальні послуги, забезпечують прихисток для жінок, у свою чергу, держава забезпечує фінансове підґрунтя таких організацій.

У сучасному світі це є дієвою практикою, коли держава звертається по допомогу до громадського сектору задля спільних рішень та побудови правильних стратегій у питаннях насильства. Спільно можна побудувати дієвий механізм роботи як з постраждалою особою, так і з кривдником водночас подбати про майбутній розвиток у подоланні таких наслідків. Тож європейська практика лише підтверджує гіпотезу про те, що громадські та благодійні організації можуть забезпечити ефективність соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, загалом, вони можуть стати надбанням і в реалізації деяких соціальних питань задля розбудови соціальної політики держави.

На противагу європейському досвіду, українська система надання допомоги потребує залучення додаткових ресурсів задля подолання головних проблем в суспільстві. Адже практика залучення організацій громадянського суспільства до розв'язання проблемних питань соціальної роботи в Україні перебуває на початковому етапі. Загалом, громадським і благодійним організаціям бракує законодавчих повноважень до здійснення своєї діяльності, позаяк ці організації інколи не враховуються під час надання соціальної підтримки громадянам. У розбудові сучасного та європейського суспільства варто розширити повноваження громадського сектору, аби їхня діяльність мала місце у сфері соціальної роботи.

Розглядаючи питання насильства жінок, які постраждали від домашнього насильства, спостерігаємо активну участь цих установ у їхній допомозі та підтримці. Саме громадські організації (далі — ГО) та благодійні фонди (далі — БФ) активно співпрацюють із державними органами влади, задля захисту прав та інтересів жінок. Ці організації нині в Україні висувують основні питання щодо протидії цьому негативному явищу, займаються розробленням методичних рекомендацій і створюють окремі Центри для проживання, надання допомоги та здійснення консультування.

Як було проаналізовано в цьому розділі, попри зміни в законодавстві щодо повноважень та меж громадських організацій, все ж таки, залишається відкритим питання їхньої участі в державних процесах. У межах українського законодавства варто орієнтуватися на досвід саме таких структурних одиниць, адже впродовж останніх років вони показали значущі результати в наданні соціальної підтримки постраждалим, що може послугувати надбанням у розробці ефективної комплексної моделі соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Висновки до розділу 1

Формування політики соціальної роботи в Україні нині є провідним завданням держави, адже численні зміни в усіх сферах життєдіяльності провокують тенденцію до перегляду традиційних форм роботи з різними категоріями отримувачів соціальних послуг. Через повномасштабне вторгнення російської федерації, актуальними стають усі напрями соціальної роботи, кожен із яких потребує міжвідомчої взаємодії та додаткових ресурсів у їхньому подоланні. Так, необхідність у розгляді нових підходів до роботи з вразливими групами населення для держави сьогодні є пріоритетним завданням.

Винятковою категорією отримувачів соціальних послуг є жінки, зокрема ті, які постраждали від домашнього насильства. Значущу увагу такій категорії почали приділяти під час пандемії COVID-19, адже, як відомо, статистика насильства в сім'ї за період карантину досягла високих показників. Під час повномасштабної війни така категорія опинилася під загрозою через скоєні злочини окупантів. Тож увага до жінок як об'єктів соціальної роботи насамперед пов'язана з їхнім захистом, надання їм соціальної підтримки і допомоги та, за необхідності, забезпечення їх житлом чи тимчасовим наданням притулку.

Теоретичний аналіз дослідження показав, що жінки є тією категорією населення, яка має право на захист своїх прав та інтересів. У розрізі наукових підходів, соціальна робота з ними має ґрунтуватися на повазі, відсутності упереджень та з дотриманням міжнародних положень щодо дискримінаційного ставлення. У сімейній моделі кожна жінка має право самостійно обирати, з ким та де їй проживати, має право на рішення щодо народження дітей та вибору професії, чи подальшого місця проживання. Власне, захист жінок має відбуватися і поза сімейною формою, цінність жінки як учасника суспільного процесу теж відіграє глобальну роль в її розвитку. Як міжнародна база, так і українське законодавство захищає жінок від порушень щодо її особи чи непоправної поведінки щодо неї [49, с. 28].

Загалом, в Україні соціальна робота із жінками проводиться державними інституційними формами, які спрямовані на соціальне обслуговування сім'ї. Актуальності нині набувають неурядові організації, які долучаються до такої діяльності і активно проявили себе в час реагування на виклики повномасштабного вторгнення. Громадські та благодійні об'єднання стали тим осередком соціальної роботи, які повноцінно можуть здійснювати соціальну роботу з жінками, які постраждали від домашнього насильства та надавати їм належну соціальну допомогу. На законодавчому рівні такі

організації відносно недавно стали суб'єктами соціальної роботи, які можуть надавати соціальні послуги як надавачі цих послуг.

Зрештою, міжнародний досвід свідчить, що практика європейських країн співпраці державних і громадських об'єднань є набутою та неновою. Європейські країни давно використовують міжвідомчу взаємодію, як ресурс у подоланні негативних явищ у державі. Тож здійснення оцінки проблем, потреб і чинників соціальної адаптації жінок, які постраждали від домашнього насильства та, згодом, запровадження нових форм роботи з жінками, розроблення та впровадження ефективної моделі соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями є вкрай необхідним у соціальній роботі. В Україні нова модель роботи з жінками може послугувати перспективою для держави, зокрема, дасть можливість громадським та благодійним організаціям повноцінно провадити свою діяльність в якості надавачів соціальних послуг та закріпити свої повноваження на державному рівні.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, В ГРОМАДСЬКИХ ТА БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

2.1. Забезпечення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, в громадських та благодійних організаціях

Теоретичний аналіз засад соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями дав змогу визначити ключові елементи у їхньому захисті та необхідності побудови чіткого алгоритму роботи фахівців у здійсненні такої підтримки.

На цьому етапі дослідження ми використали *метод контент-аналізу* задля аналізу рівня забезпечення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства. Нам важливо було розглянути громадські та благодійні організації як суб'єктів соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства. Також визначити їхні сильні та слабкі сторони, що дасть змогу в подальшому розробити модель надання соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями.

З цією метою ми використовували не тільки нормативно-правові акти, але й звіти громадських і благодійних організацій, а саме: МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», Благодійна організація «Благодійне товариство «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД» м. Львів», Благодійна організація «Світло надії», Громадська організація «МІРАЇ», Громадська організація «Джерело надії України», Громадська організація «Волинські перспективи», Громадська організація «ТМЖК «Відродження нації»», Громадська організація «Ла Страда Україна», Благодійна організація «Жінка може».

Як міжнародний, так і український досвід, свідчать про нагальність змін у сфері захисту осіб, постраждалих від домашнього насильства. Такі зміни мають передбачати не зміну всієї системи, а оновлення окремого алгоритму дій, врахування окремих соціальних послуг із покликанням на Державні стандарти та Закон України «Про соціальні послуги», а також розмежуванні функціональних обов'язків та функцій між соціальними структурами у сфері соціального захисту населення, надання соціальної підтримки та допомоги, визначенні пріоритетності в наданні соціальних послуг, зокрема спеціалізованих тощо.

Значну увагу варто зосередити й на етапі воєнного стану, адже нині ще більше посилюється увага до проблематики насильства, особливо щодо жінок, дітей та окремих осіб. Безумовним рушієм до змін буде побудова чіткої структури захисту постраждалих осіб як у воєнний період, так і після. Тому саме зараз варто зосереджуватися на основних інституціях, які можуть надавати кваліфіковану допомогу постраждалим особам. Тут важливо об'єднувати зусилля державного та недержавного секторів для загальної підтримки таких осіб, посилювати розуміння фахівців/спеціалістів у цій галузі щодо надання соціально-психологічної підтримки та окремо працювати з індивідуальним випадком, де одним із завдань буде створення ресурсної бази особистості, яка постраждала в подоланні негативного життєвого сценарію.

Саме з урахуванням сучасних викликів виникає необхідність у розмежуванні практичної організації соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства для розуміння та виявлення сильних та слабких сторін НУО та зміцнення механізму їхньої діяльності. Така практична складова буде описана саме в цьому розділі.

Зауважимо, що в першому розділі ми наводили визначення, що таке організації громадянського суспільства та наголошували на значенні їхньої діяльності як повноцінних надавачів соціальних послуг. Тому окремо

зупинятися на цих аспектах ми не будемо. Лише зауважимо, що ОГС зараз відіграють важливу роль у наданні соціальних послуг тим, хто її потребує, зокрема особам, постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Загалом ОГС — це багатогранна система різноманітних видів, форм, напрямів діяльності, яку можуть здійснювати різні за своїм призначенням організації. Зазвичай, ОГС не належать до стандартної інституалізованої системи надання соціальних послуг, адже вони можуть провадити діяльність через різні види — культурні, спортивно-оздоровчі, роботу з молоддю, громадське представництво, охорону довкілля, збереження екології, освіти, житлово-комунального господарства, надання соціальних послуг тощо. Тому, термін «організація громадянського суспільства» може передбачати ту організацію, яка діє за певними ознаками, має чітку структуру функціональних обов'язків, а також має свою місію, де і виставляє власні цілі та завдання [60, с. 226–227].

Відповідно такі організації (ОГС або НУО) можуть вести свою діяльність на рівні з державними інституціями соціального значення. Тому вкрай важливо зараз розкрити ті особливості НУО, які мають значення в протидії домашньому насильству та подоланні таких наслідків.

Зокрема, і науковці (Васильченко О., Горова А., Жовніренко П., Кабаченко Н., Кравченко Р., Мигович І., Семигіна Т., Сидоренко О., Черкашина Т.) дедалі частіше розглядають діяльність неурядових організацій як тих, хто дійсно може сприяти розвитку соціального обслуговування населення водночас з урахуванням індивідуальних потреб кожного окремого отримувача соціальних послуг [68, с. 130–144; 165, с. 89–94].

Науковці вказують на багатоаспектність недержавних організацій виокремлюючи водночас їхні переваги, такі як: самокерованість, добровільність, сприяння в суспільній згуртованості, легкість у наданні

соціальних послуг тощо. Тому доречно зважувати на такі можливості НУО в здійсненні соціального обслуговування населення.

Зауважимо, що однією з переваг ОГС є наближеність до отримувача соціальних послуг. Мається на увазі, що саме громадські організації мають зараз більшу довіру місцевих громад, керуються очікуваннями та інтересами своїх клієнтів, можуть виконувати специфічні функції, які не може виконувати держава, можуть швидше реагувати на зміни, або швидко коригувати наявний процес роботи.

Важливо підкреслити, що роль та значення державних організацій ми не применшуємо, а лише наголошуємо на тому, що ОГС нині стають такими, що можуть сприяти зміцненню системи соціального захисту тих, хто постраждав від домашнього насильства та насильства за ознакою статті, середє іншого й у період воєнного стану. Їхня діяльність без сумніву є ресурсом до наповнення та розширення деяких складових держави.

У контексті нашого дослідження нам важливо розглядати НУО, як тих надавачів соціальних послуг, які можуть сприяти повноцінній підтримці жінок, які постраждали від домашнього насильства. А це, зі свого боку, створює окремі виклики для таких організацій, бо надання послуг таким категоріям осіб дуже часто має специфічний характер. Власне, за таких умов, ми маємо детальніше розглянути можливості НУО в здійсненні соціальної підтримки та допомоги постраждалим жінкам. Тож для початку окремо зупинимося на тих надавачах соціальних послуг, які за законодавством України є такими.

Зауважимо, що перш, ніж впроваджувати свою діяльність, кожна служба/центр/ організація має визначитися в наданні конкретних послуг, які вони можуть надавати в межах своєї компетенції та діяльності. Загалом, якщо розглядати систему надання соціальних послуг, то вона має широке значення, де послуга може надаватися як адміністративна, так і у вигляді спеціалізованої послуги (послугу отримує окремий індивід з індивідуальним випадком).

Термін «послуга» є доволі розлогим поняттям, адже передбачає певну дію, що сприяє задоволенню потреб кожної окремої людини. Усі послуги за своїм значенням є різними, як за суттю, так і за об'ємом. Дуже часто, коли йдеться про категоризацію власне самої послуги, головний акцент робиться на юридичних аспектах, зокрема, на адміністративній процедурі їх надання. Але, важливо зауважити, що в контексті українського законодавства послуги є різними й ці види варто розмежовувати між собою, бо всі вони спрямовані на окрему сферу, яка забезпечує найважливіші інтереси та потреби населення [60, с. 228–229].

У загальній системі державного соціального захисту ми найчастіше можемо зустріти поняття державні послуги. Це найчастіше вживаний термін, який використовується органами державної влади та трактується, як одна з основних форм відносин між громадянами і юридичними особами, зокрема й представниками влади. У такому трактуванні держава є «постачальником послуги», на яку має право кожен громадянин [99].

Дуже часто державні послуги ототожнюють із публічними послугами. Але в такому порівнянні і є суттєва різниця, оскільки державні послуги надаються винятково державою та її представниками. А от публічні послуги є набагато ширшим поняттям, хоча би через те, що такі послуги можуть надавати як державні, так і недержавні структури, що вкотре посилює значення НУО. Зауважимо, що публічні послуги забезпечують так само інтереси суспільства, держави та громадян у межах своїх громад.

Так, публічні послуги — це послуги, які можуть надавати як державні органи, так і органи місцевого самоврядування та будь-які інші органи, якщо держава делегує їхнє виконання і забезпечує відповідними ресурсами їхнє надання. Йдеться не тільки про кошти Державного бюджету, що надаються місцевому самоврядуванню на реалізацію переданих державою повноважень, а й про власність територіальних громад, яка також впливає на наповнення

місцевих бюджетів і дає змогу органам місцевого самоврядування не лише виявляти ініціативу, але й надавати якісніші послуги населенню [60, с. 228].

Як у теоретичному, так і в практичному аспекті дуже часто ми можемо зустріти ототожнення між такими поняттями, як: «послуги», «державні послуги», «публічні послуги» та «соціальні послуги». Але всі вони мають свої особливості, специфіку, відмінності, сферу та критерії надання, тому доречно їх розділяти в межах надання самої послуги. Так є правоохоронні та правозахисні послуги, комунальні, фінансові послуги та послуги економічного розвитку, адміністративні послуги тощо, а також соціальні послуги. До соціальних послуг ми можемо віднести й освіту, здоров'я, культуру, науку, соціальний захист, або навіть сферу соціальної роботи, яка найбільше реалізує цю послугу в суспільстві.

У контексті нашої дисертаційної роботи нас цікавлять саме соціальні послуги як ті, що надаються споживачам, які опиняються в скруті. Соціальні послуги за своїм значенням можна відносити до послуг публічного характеру, адже під час її надання нам важливо не коло суб'єктів, що їх надають, а сфера, в якій вона реалізується. Зауважимо, що соціальні послуги можуть надавати як державні структури, так і муніципальні, комерційні та некомерційні недержавні організації. Сфера надання соціальних послуг нині в Україні має дуже розлогу систему, яку можуть здійснювати державні та недержавні структури, ось чому соціальні послуги можна відносити до публічних послуг та як тих, де є розвиток і зміна.

У Законі України «Про соціальні послуги» термін соціальні послуги трактується як комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги задля поліпшення або відтворення їхньої життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя [131].

Для соціальних послуг характерними є: суб'єкти, що надають і споживають ці послуги; процедура надання і фінансування послуги; імперативний метод регулювання правовідносин, що виникають. Обсяг послуг, що надається, визначається не сторонами, а нормативними приписами держави [60, с. 228].

Так, система надання соціальних послуг являє собою зміст правового регулювання, визначення основних принципів, способів та форм надання соціальних послуг, а також сукупність суб'єктів, що взаємодіють між собою на всіх етапах організації надання цих послуг [103].

Важливо зауважити, що базовими формами соціального захисту населення в Україні залишаються соціальні виплати та пільги [113], а от соціальні послуги стають складником соціального захисту в широкому значенні цього слова, охоплюючи всі вразливі та незахищені верстви населення, серед інших і постраждалих від домашнього насильства.

У національному законодавстві України закріплені визначення термінів «домашнє насильство» у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та «насильство за ознакою статі» [114]. У Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Домашнє насильство та насильство за ознакою статі — це два різні, але споріднені поняття в українському законодавстві.

Існують деякі перетини між цими поняттями, оскільки домашнє насильство може включати елементи насильства за ознакою статі, і нерідко постраждалими від домашнього насильства стають особи внаслідок їхньої статі або поширені в суспільстві звичаї чи традиції. Однак ці поняття мають свої відмінності і вимагають різних підходів до їхнього регулювання та надання послуг постраждалим.

Домашнє насильство визначається як насильство, яке відбувається в межах сімейного оточення, включаючи стосунки між чоловіком і дружиною, батьками й дітьми, іншими членами сім'ї, але не обмежуючись колом сімейних

відносин та факту спільного проживання. Насильство за ознакою статі визначається як насильство, спрямоване на особу або групу осіб внаслідок їхньої статі або поширені стереотипні уявлення про соціальні функції (становище, обов'язки тощо) жінок і чоловіків. Це може включати сексуальне домагання, фізичне насильство, психологічне насильство, та інші форми насильства, яке вчиняється по відношенню до особи через її стать, або поширені в суспільстві звичаї чи традиції або визначаються як діяння, що стосуються переважно осіб певної статі чи зачіпають їх непропорційно.

Українське законодавство містить положення щодо надання послуг як для осіб, постраждалих від домашнього насильства, так і для осіб, постраждалих від насильства за ознакою статі. Основна різниця полягає в тому, що насильство за ознакою статі більше акцентується на дискримінації та непропорційному впливі на осіб різної статі, тоді як домашнє насильство може включати ширший спектр ситуацій, і не обов'язково пов'язане зі статтю постраждалої особи.

Із урахуванням воєнних дій, де збільшилося число осіб, які постраждали через вторгнення окупантів на територію України питання надання соціальних послуг набуває ширшого значення. Адже, наприклад, своєчасно надати послугу постраждалій особі не завжди є можливим, тому надавачі соціальних послуг нині працюють над механізмом швидкого реагування після повідомлення про випадок, або після евакуації особи на мирну територію. Так, громадянин має змогу отримати належну соціальну допомогу та підтримку з боку різних надавачів послуг одразу.

Важливо зауважити, що соціальна допомога та підтримка здійснюється, власне, через соціальні послуги (як матеріального, так і нематеріального характеру).

У першому розділі нашої роботи ми розмежовували ці поняття та наводили порівняльну характеристику, що собою передбачає соціальна допомога, а що означає соціальна підтримка.

Нагадаємо, що соціальна допомога — гарантований саме державою рівень матеріальної підтримки громадян (грошова виплата). Цей вид допомоги забезпечує саме держава як постачальник такої послуги.

А от соціальна підтримка має набагато ширше поняття і спрямоване на інновації та стратегії, які здатні підвищити добробут населення. Зі свого боку, соціальна підтримка передбачає собою систему соціального забезпечення, що містить різні форми та види надання допомоги (надання матеріальної допомоги, здійснення соціального обслуговування, надання різноманітних пільг, забезпечення притулком чи надання окремих послуг).

Варто зауважити, що саме соціальна підтримка передбачає здійснення соціального обслуговування, що містить ознаки комплексності та тривалості надання допомоги [148].

Вид, форма й розмір соціальної підтримки залежать від особливостей кожного окремого випадку.

Водночас соціальну підтримку, можна розглядати й через призму надання соціальних послуг, адже саме така форма є найбільш прийнятою на законодавчому рівні.

НУО належать до надавачів соціальних послуг, які забезпечують соціальну підтримку через різні види та форми.

На рівні НУО така підтримка є професійною водночас комплексною і, як показує практика, дуже дієвою.

Якщо розглядати діяльність організацій громадянського суспільства в умовах сьогодення, то саме ці організації взяли на себе функцію піклування про осіб, що дістали психологічну травму внаслідок різних психотравмуючих ситуацій під час війни, зокрема й насильства.

Тому очевидним буде той факт, що громадський сектор відіграє нині колосальну роль у підтримці та захисті незахищених груп населення, зокрема, тих, хто постраждав від ДН/НзОС.

Необхідно зазначити, що в контексті нашого дослідження ми розглядаємо соціальну підтримку та допомогу жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

В умовах воєнного стану жінки з дітьми підпадають під одну із найуразливіших груп населення. Статистика переселенців сягає високої позначки, що на державному рівні є суспільною проблемою. Зауважимо, що переміщені жінки, що страждають внаслідок конфлікту чи війни, мають втричі вищі показники ГЗН, ніж будь-які інші постраждалі особи [106, с. 238–242].

Жінки нині стають тією категорією населення, які потребують не просто специфічної підтримки, такі особи потребують довготривалого супроводу. Оскільки наше дослідження ґрунтується на аналізі механізмів надання допомоги жінкам, які постраждали від домашнього насильства, то варто таки враховувати й події сьогодення.

Ми не можемо обійти наслідки повномасштабного вторгнення, адже, як уже було зазначено, саме жінки з дітьми опинилися в категорії найбільш незахищених.

Ми не будемо наводити порівняльну характеристику з іншими не менш важливим категоріями, такими як люди з інвалідністю, люди похилого віку, чи навіть військовослужбовці, оскільки таким категоріям держава гарантує захист на законодавчому рівні, надання послуг для таких осіб має більшу розгалуженість порівняно з жінками як окремої категорії соціальної роботи, зокрема і в контексті підтримки таких громадських об'єднань [34].

Мається на увазі, що на законодавчому рівні не виділено жінок як окремих отримувачів соціальних послуг. Окремо можуть бути одинокі-матері, сім'ї малозабезпечених тощо. Надаючи послуги жінкам, ми можемо керуватися чинниками, які призвели до складних життєвих обставин, де одним із них є домашнє насильство.

Саме від складних життєвих обставин ми можемо відштовхуватися в здійсненні та наданні соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Зауважимо, що від початку повномасштабного вторгнення статистика потреб жінок колосально збільшується. Велика частина жінок з дітьми стали внутрішньо переміщеними особами та виїхали з окупованих територій, хтось після деокупації потребує підтримки, значна частина жінок втратила своїх чоловіків, які були годувальниками в родині, зокрема, окремо варто говорити і про тих, хто зазнав насильства та катування під час окупації, або ще гірше, коли і їхні діти потерпали від таких нелюдських вчинків.

Варто пам'ятати і про випадки домашнього насильства, яке навіть в умовах воєнного стану спостерігається на території України та нікуди не зникає. Тому категорії жінок, які постраждали внаслідок насильницьких дій нині варто приділяти максимальну увагу щодо їхнього захисту, а головне, їхньої соціально-психологічної підтримки.

Такі особи потребують не тільки гуманітарної підтримки, вони потребують і соціально-психологічного супроводження, що має враховувати різні види допомоги.

Особливо важливо говорити про психологічний складник у допомозі та захисті таким особам. Це нині має відбуватися за участі кваліфікованих спеціалістів, фахівців соціальної сфери, психологів, психотерапевтів, котрі знають про травму, можуть із нею працювати і стануть ланкою між протидією жінки на відмову від допомоги до дійсно повноцінного її захисту [106, с. 238–242].

Тому ефективність надання будь-якої допомоги постраждалим особам, залежить насамперед від наявності в населеному пункті (громаді) якісних базових та спеціалізованих послуг, а також від розуміння характеру насильства та його причини.

Важливо на рівні громади розуміти й загальні підходи до надання допомоги особам, постраждалим від ГНЗ, зокрема, від домашнього насильства, адже кожен має право отримувати допомогу з урахуванням його потреб та безпеки, і власне ці засади мають бути прописані в громаді щодо питань протидії насильству, зокрема домашньому [79].

Якщо базові соціальні послуги чітко визначають свою структуру, адже вони можуть надаватися всім, хто звернувся за цими послугами, то спеціалізовані соціальні послуги надаються окремим особам, зокрема можуть надаватися і особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Зупинимося детальніше на їхніх особливостях.

Спеціалізовані соціальні послуги — послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг, які потребують спеціальної соціально-психологічної підтримки та допомоги. Спеціалізовані соціальні послуги надаються відповідно чинного законодавства та державних стандартів України [99, с. 13–14].

У нашому дослідженні ми виділяємо основні напрями, форми та послуги (див. таблицю 2.1), які надаються безпосередньо особам, які постраждали від ДН/НзОС та, які можуть надавати організації громадянського суспільства [99, с. 13–14].

Таблиця 2.1

Напрями, форми роботи та соціальні послуги, що надаються особам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі

Напрями роботи з особами, які постраждали від ДН/НзОС	<ul style="list-style-type: none"> – інформативно-консультативна допомога – медична допомога – правова допомога – психологічна допомога – соціальна допомога та підтримка
Форми роботи з особами, які постраждали від ДН/НзОС	<ul style="list-style-type: none"> – консультації юриста, первинна правова допомога, вторинна правова допомога – консультації (індивідуальна та групова робота із психологом, консультування в стаціонарних умовах; кризове консультування)

	<ul style="list-style-type: none"> – організація консультації із сімейним чи іншим лікарем – організація стаціонарного лікування – розташування постраждалих осіб у кризових кімнатах або притулках
Спеціалізовані послуги, що надаються особам, які постраждали від ДН/НзОС відповідно до державних стандартів	<ul style="list-style-type: none"> – соціальна послуга кризового та екстреного втручання – соціальна послуга консультування – соціальна послуга денного догляду – соціальна послуга представництва інтересів – соціальна послуга соціального супроводу – соціальна послуга соціальної адаптації – соціальна послуга соціальної профілактики

Джерело: складено автором самостійно

Важливою складовою у наданні соціальних послуг постраждалим особам від ДН/НзОС є змістовність самої послуги, яку може надавати кожна окрема організація. У нашій дисертаційній роботі ми виділимо ті послуги, яких може потребувати постраждала особа, але це не весь вичерпний перелік послуг, які можуть забезпечити ОГС. Ми виділяємо найбільш типові та першочергові послуги в роботі з особами, які зазнали домашнього насильства, або насильства за ознакою статті, серед іншого й у роботі з жінками. Розглянемо детальніше ці послуги [78].

Робота з постраждалими від насильства, зокрема із жінками має різний зміст залежно від звернення та умов, у яких перебуває особа. Тому робота з ними може мати декілька напрямів, які представлено в таблиці 2.1: правова допомога, інформаційно-консультативна допомога, соціальна допомога та підтримка, психологічна допомога, медична допомога, які здійснюються через загальну систему захисту, де автоматично і стають соціальною послугою. У таблиці 2.2 розглянемо ці напрямки з позиції соціальних послуг та ще детальніше охарактеризуємо зміст послуги, яка надається постраждалій жінці та врахуємо форми роботи з жінками [191; 135, с. 13].

Важливо розуміти, що будь-яка послуга завжди надається жінці, яка постраждала від домашнього насильства з урахуванням її індивідуальної ситуації, стану жінки, можливостей та бажання.

Зауважимо, що це основний перелік соціальних послуг, який на практиці найчастіше надається жінкам, які постраждали від домашнього насильства. Ці послуги представлені в тих НУО, які працюють безпосередньо з такими жінками. Крім соціальних послуг, організації забезпечують і гуманітарну потребу жінок здебільшого це засоби першої необхідності (гігієна, елементарний одяг, якщо є діти, відповідно речі для дітей тощо). Залежно від суб'єкта, мається на увазі спеціалізованого закладу, куди потрапила жінка, може надаватися прихисток жінці (або жінці з дитиною), тут для неї забезпечуються всі побутові речі та послуги. Тому спектр як загальних, спеціалізованих, так і побутових послуг залежить від випадку, в якому перебувала жінка, а також нагальності допомоги та реагування на ризики щодо життя та здоров'я як жінки, так і її дитини.

Таблиця 2.2.

Соціальні послуги, які надаються особам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, зокрема й постраждалим жінкам

Послуги	Зміст послуги, яка надається постраждалій особі
Медичні послуги	<ul style="list-style-type: none"> – первинна допомога – анамнез і обстеження – клінічне лікування травм і невідкладних медичних проблем – робота з психологічним / психічним станом; – збір та збереження доказів – оцінка ризиків – організація консультації з сімейним чи іншим лікарем – організація стаціонарного лікування
Правоохоронні та правозахисні послуги	<ul style="list-style-type: none"> – безоплатна правова допомога (первинна правова допомога (консультування, оформлення документів), вторинна правова допомога (юридичний супровід у суді), ведення випадку

Послуги	Зміст послуги, яка надається постраждалій особі
	<ul style="list-style-type: none"> – консультації юриста – забезпечення безпеки постраждалій особі – збір доказів
Психологічні	<ul style="list-style-type: none"> – кризове консультування – індивідуальна та групова робота з психологом – психосоціальна підтримка та консультування – оцінка ризиків на основі психологічного консультування <p><i>* Консультування постраждалих від домашнього насильства може бути очним та дистанційним (через гарячу лінію, онлайн (через запитання-відповіді через інтернет та соціальні мережі, такі як Viber, WhatsApp, Telegram). Консультування може бути короткотерміновим, разовим, середньотривалим та тривалим.</i></p>
Інформаційно-консультативні послуги	<ul style="list-style-type: none"> – надання постраждалим особам повної й вичерпної інформації про їхні права й можливості отримати дієву допомогу, контакти надавачів послуг, роз'яснення повноважень надавачів послуг тощо <p><i>* Інформаційна послуга надається найчастіше та на постійній основі</i></p>
Соціальні послуги	<ul style="list-style-type: none"> – убезпечення постраждалої особи – надання безпечного місця перебування (розташування постраждалих осіб у кризових кімнатах або притулках) – розроблення плану інтервенції (надання допомоги на основі оцінки потреб) – реалізації плану інтервенції – перенаправлення постраждалої особи до інших надавачів послуг та забезпечення належного супроводу – подальша підтримка щодо реалізації цілей плану інтервенції (за необхідності та потреби)

Джерело: складено автором самостійно

Як було відображено в таблиці 2.2, є окремі соціальні послуги для осіб, які постраждали від ДН/НзОС. Ми їх відносимо до спеціалізованих послуг, які можуть надаватися окремо і для жінок, які зазнали насильства. Такі послуги є специфічними у своєму змісті, складнішими у їх наданні, адже передбачають вживання не тільки відповідних заходів реагування на випадок, але

потребують залучення окремих спеціалістів/фахівців, які будуть реалізовувати такі види послуг. Усі спеціалізовані послуги надаються згідно з Державними стандартами, які регламентуються законодавством України щодо надання соціальних послуг тим, хто їх потребує.

Найбільш типовими спеціалізованими послугами, які надаються жінкам, які постраждали від домашнього насильства, є: соціальна послуга кризового та екстреного втручання [119]; соціальна послуга денного догляду [115]; соціальна послуга консультування [118]; соціальна послуга соціальної адаптації [117]; соціальна послуга представництва інтересів [120]; соціальна послуга соціального супроводу [116]; послуга соціальної профілактики [121].

Розкривши зміст надання соціальних послуг, варто зупинитися на окремих суб'єктах соціальної роботи, які можуть надавати ці послуги як надавачі соціальних послуг та, власне, працювати з жінками, які постраждали від домашнього насильства.

Звертаючись до практичної літератури щодо запобігання та протидії домашньому насильству, зробимо розподіл щодо суб'єктів, які можуть надавати послуги жінкам відповідно до рекомендацій практиків (див. таблицю 2.3).

Таблиця 2.3

**Служби підтримки постраждалих осіб від домашнього насильства,
зокрема насильства за ознакою статті**

Загальні служби підтримки постраждалих осіб	Спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб
<ul style="list-style-type: none"> – центри соціальних служб – притулки для дітей – центри соціально-психологічної реабілітації дітей – соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) – центри соціально-психологічної допомоги 	<ul style="list-style-type: none"> – притулки для постраждалих осіб – центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб – кол-центр із питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству щодо дітей – мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які

–територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг) –інші заклади, установи й організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам	постраждали від насильства за ознакою статі –інші заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб
--	---

Джерело: складено автором самостійно

Варто підкреслити, що загальні служби представлені в таблиці 2.4 працюють із сім'ями, які потрапляють в складні життєві обставини, а завдання фахівців із соціальної роботи допомогти мінімізувати складні явища в сім'ї, або допомогти їх подолати. Робота з постраждалими від домашнього насильства здійснюється за стандартним соціальним обслуговуванням у вигляді ведення випадку. Соціальна робота з такими особами вибудовується залежно від складності випадку та типу сім'ї. У складних випадках здійснюється ведення соціального супроводу — технологія, що допомагає покроково визначити проблеми сім'ї та знайти шляхи розв'язання проблемних питань. Обов'язковим у такій соціальній роботі є захист дитини, її інтересів та потреб, або захист жінки з дитиною [103].

Зауважимо, що у випадку загрози життю та здоров'ю дитини та сім'ї, державні організації можуть забезпечити вилучення дитини із сім'ї, але вони не можуть забезпечити повноцінний захист для матері дитини, і найчастіше жінка залишається вдома з кривдником. І це є однією із проблем соціальної роботи в державних організаціях. Діти ж можуть бути влаштовані в притулки для дітей, в центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); центри соціально-психологічної допомоги. Здебільшого дітей влаштовують в такі центри задля усунення наслідків насильства, їхнього захисту, окремої психологічної роботи з дитиною, де паралельно здійснюється соціальна (в окремих випадках, корекційна) робота з батьками, зокрема з матір'ю дитини [150; 148].

Для більшого розуміння роз'яснюємо, що державні організації дійсно інтенсивно можуть працювати із сім'ями, які опиняються в складних життєвих обставинах, але такі організації, не виділяють окремо підходи та методи роботи з постраждалими від домашнього насильства. З урахуванням, як теоретичного аналізу, так і практичного, ми бачимо, що жінки, постраждалі від домашнього насильства, дійсно потребують окремих підходів роботи, а особливо індивідуального підходу. Найчастіше труднощі, які виникають в державних організаціях, це брак фахівців, які могли би працювати за напрямом насильства, а також брак окремих розроблених програм, які б могли гарантувати повноцінний захист жінки, постраждалої від домашнього насильства, а також захист і її дитини.

Перевагою державних організацій є їхня можливість реалізовувати соціальну роботу в межах усього спектру надання соціальних послуг послуговуючись державними стандартами. Така можливість дає державним центрам, зокрема, центрам соціальних служб долучати до роботи зі складними випадками суб'єктів соціальної роботи, які мають більший потенціал в окремих напрямках та досвід роботи з випадками домашнього насильства. Зауважимо, що державні центри (загальні служби роботи з постраждалими особами) є важливим суб'єктами у сфері соціальної роботи, вони мають великий потенціал у розвитку соціального захисту, підтримки та допомоги тим, хто цього потребує, вони можуть застосовувати інноваційні підходи, приймати обґрунтовані рішення та розробляти нові стратегії розвитку та окремі програми по роботі з отримувачами соціальних послуг. Але таким організаціям не вистачає досвіду, фахівців та розширення переліку їхньої спроможності. Власне, за таких обставин, і виникає питання взаємодії з НУО, які можуть сприяти певним змінам, а головне, перейняти частину соціальної роботи з жінками, постраждалими від домашнього насильства.

Водночас ОГС можуть бути ініціаторами в створенні мережі спеціалізованих служб підтримки для осіб, які постраждали від ДН/НзОС. До

спеціалізованих служб підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі належать (див. таблицю 2.3): притулки (шелтери), денні центри соціально-психологічної допомоги, спеціалізовані служби первинного соціально-психологічного консультування, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги, кризові кімнати та центри медико-соціальної реабілітації.

Такі центри і служби слугують забезпеченню комплексного своєчасного та ефективного реагування на факти вчинення насильства, для захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб і надання їм необхідної допомоги відповідно до стандартів надання соціальних послуг.

Розглянувши усю специфіку надання соціальних послуг жінкам, які зазнали домашнього насильства та проаналізувавши діяльність суб'єктів соціальної роботи долучених до роботи з особами, постраждалими від ДН/НзОС, можемо виділити значущі переваги в діяльності ОГС щодо надання соціальної допомоги постраждалим і в здійсненні соціальної підтримки таких осіб.

Порівняльна характеристика здійснюється з урахуванням роботи державних організацій, які на державному рівні мають більший спектр діяльності в наданні соціальних послуг, ніж організації ОГС.

Вкотре зауважимо, що ми не применшуємо значущість державного сектору в наданні підтримки постраждалим від домашнього насильства, ми лише підкреслюємо значущість і ОГС, як тих, хто повноцінно зараз долучається до такої діяльності, і на практичному досвіді, навіть з урахуванням воєнного стану, показує високий рівень професіоналізму в цій сфері, що вкотре посилює спроможність ОГС надавати соціальні послуги постраждалим від домашнього насильства на рівні з державними організаціями.

Так, у таблиці 2.4 ми наводимо найбільш характерні сильні та слабкі сторони ОГС у наданні соціальної допомоги та здійсненні соціальної

підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства. Зазначені сильні та слабкі сторони було виділено з аналізу теоретичних основ дисертаційної роботи щодо проблематики насильства в державі та практичного досвіду тих, хто вже працює з такими особами. Перелік виділених тезисів з роками може змінюватися, або доповнюватися в разі потреби. У цьому досліджуваному випадку, ми передбачаємо, що ідеальний механізм між державними та організаціями громадянського суспільства може полягати в об'єднанні зусиль щодо протидії та запобіганню домашньому насильству на насильству за ознакою статті. Для кожної громади зараз це важливе питання, адже роль та значення всіх організацій посилюється тільки за спільного сприяння та розвитку. Тому всі громади мають зараз подбати про налагодження механізму підтримки громадськими ініціативами на місцевому рівні.

Таблиця 2.4

Порівняльна характеристика сильних та слабких сторін державних організацій та організацій громадянського суспільства

Тип організацій	Сильні сторони	Слабкі сторони
Державні інституції/ організації	<ul style="list-style-type: none"> – державне фінансування – добровільність – проведення оцінки потреб отримувача соціальних послуг – повноцінне соціальне обслуговування отримувача соціальних послуг (ведення випадку) – ведення соціального супроводу – більший перелік надання соціальних послуг – легкість у взаємодії з державними суб'єктами – сприяння у згуртованості громади – вплив на рішення місцевої влади щодо 	<ul style="list-style-type: none"> – велика кількість отримувачів соціальних послуг – нестача спеціалістів, які працюють безпосередньо з постраждалими від домашнього насильства та насильства за ознакою статті – відсутня робота з кривдником (передбачене перенаправлення до інших суб'єктів) – неможливість використовувати методи роботи, які не прописані в організації. Зазвичай у роботі застосовується стандартний алгоритм дій щодо роботи з отримувачем соціальних послуг

	<p>розвитку соціальної сфери в громаді, зокрема, в питаннях протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі можуть взаємодіяти з ОГС задля підтримки та допомоги постраждалим від ДН/НзОС</p>	<p>– брак неформальних соціальних мереж підтримки – неінклюзивність (тільки налагоджують такий процес, є потреб у розвитку цього напрямку) – відсутня фінансова підтримка від міжнародних партнерів – непередбачений (або низький рівень) обмін досвідом з міжнародними партнерами (Центрами підтримки сімей)</p>
<p>Організації громадянського суспільства</p>	<p>– самокерованість – мобільність – добровільність – більша довіра серед отримувачів соціальних послуг – наближеність до отримувача соціальних послуг – проведення оцінки потреб отримувача соціальних послуг – більші можливості враховувати інтереси та потреби отримувача соціальних послуг – виконання специфічних функцій – швидка реакція на зміни – швидке коригування діяльності – швидке реагування на запити населення (громади) – можливість надання робочих місць – фінансування від міжнародних донорів</p>	<p>– відсутність повноцінного державного фінансування – фінансування лише обмеженого кола клієнтів, на які держава може видавати кошти, наприклад, люди з інвалідністю, військовослужбовці тощо – обмежений перелік послуг, часто перевага надається гуманітарному складнику – обмежений доступ до надання соціальних послуг – обмеження наявності інструкцій – конкурентність між іншими НУО – обмежена участь на ринку соціальних послуг нечіткі умови ліцензування професійної діяльності</p>

	–можливість реалізовувати проекти, які будуть спрямованні на запобігання та протидію ДН/НзОС –гнучкість до інклюзивних процесів можливість брати участь в державному замовленні	
--	---	--

Джерело: складено автором самостійно

Аналіз системи надання соціальних послуг показав, що ОГС можуть брати участь у здійсненні заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема, у виявленні фактів домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам. Адже такі організації мають на це право та є дійсно компетентними в такому напрямі соціальної роботи.

Відповідно ми можемо стверджувати, що НУО є тими організаціями, які зараз можуть повноцінно працювати у царині соціального захисту та підтримки постраждалих від домашнього насильства.

Крім того, такі організації можуть забезпечити не лише надання соціальних послуг, вони можуть пропонувати якісні кадри для роботи, створювати свій механізм дій у разі кризи та негайного реагування на випадки домашнього насильства.

Важливо, аби послуги, які надаються постраждалим особам, незалежно від виду, були сталими, адаптованими до доступних ресурсів.

Важливо, щоби такі послуги задовольняли потреби постраждалих від ГЗН осіб, зокрема від домашнього насильства й обов'язково надавалися, ґрунтуючись на комплексному підході.

Відповідно, аби ці послуги надавалися своєчасно та доступ, до яких мали всі громадяни, які цього потребують має бути сформована повноцінна та ефективна система соціального захисту, а це, зі свого боку, передбачає наявність та повноцінне функціонування закладів соціального захисту, розподіл соціальних послуг на місцях, який закріплений на законодавчому

рівні, надання виплат та пільг у межах створеної системи, надання можливості ОГС бути надавачем соціальних послуг тощо.

Дієвий механізм полягає в створенні моделі надання соціальних послуг постраждалим від домашнього насильства, де стандартна модель соціального захисту, що базується на непрозорих різноманітних пільгах і неефективних соціальних грошових виплатах, перейде до сучасної, економічно обґрунтованої моделі надання соціальних послуг.

Так, у наступному підрозділі ми здійснюємо аналіз розробленої нами комплексної моделі надання соціальної підтримки жінкам, постраждалим від домашнього насильства громадськими та благодійними організаціями з урахуванням сучасних підходів у системі надання соціальних послуг.

2.2. Модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями

Аналіз практичної організації соціальної роботи з жінками, які постраждали від домашнього насильства, дав змогу виокремити специфічні підходи в роботі з такою категорією осіб.

Як було вказано в підрозділі 2.1, є загальні служби підтримки таким особам, а є також спеціалізовані, що ведуть свою діяльність конкретно в межах проблематики домашнього насильства.

Незалежно від свого підпорядкування всі служби, центри, організації провадять свою діяльність за певними напрямками, використовуючи окремі форми, методи та види роботи. Важливо, що всі вони діють в найкращих інтересах жінки, яка постраждала.

Водночас, якщо звертати увагу на жінок, які найчастіше потрапляють у ситуацію домашнього насильства, або постраждали під час збройного

конфлікту, то саме громадськими та благодійними організаціями найбільше була надана допомога таким особам.

Саме НУО під час воєнного стану підхопили цей складний напрям роботи, закриваючи прогалини в державних установах, тим самим допомагаючи їм здійснювати соціальну підтримку та допомогу постраждалим від домашнього насильства.

Зокрема, фіксуємо низку невідповідностей з урахуванням сильних і слабких сторін державних і недержавних організацій, які мають забезпечувати комплексну підтримку та допомогу постраждалим жінкам. На основі такого порівняльного аналізу, можемо стверджувати, що комплексність у діяльності будь-якої організації є необхідною умовою та важливою складовою не тільки соціальної підтримки, а й для захисту постраждалих осіб.

У результаті, нами було розроблено *модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, що містить необхідні компоненти для роботи з постраждалими жінками* (див. рис. 2.1).

Варто зауважити, що, розробляючи цю модель, ми враховували важливість кожного компоненту, який вибудовувався через досвід як міжнародного законодавства, практик та дієвих програм, так і українських програм та законодавчої бази, що застосовуються в соціальній роботі, та дійсно є тими нормативними документами, з якими працюють ті, хто надає підтримку особам, постраждалим від домашнього насильства, зокрема, жінкам.

Розроблена модель була представлена для експертної оцінки фахівцям МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», Благодійна організація «Благодійне товариство «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД» м. Львів», Благодійна організація «Світло надії», Громадська організація «МІРАЇ», Громадська організація «Джерело надії України», Громадська організація «Волинські перспективи», Громадська організація

«ТМЖК «Відродження нації»», Громадська організація «Ла Страда Україна», Благодійна організація «Жінка може», а також фахівцям Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, та отримала схвальні відгуки та високу оцінку.

Метою соціальної підтримки в межах розробленої моделі є різновекторна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, через надання їм соціальних послуг на засадах доступності, своєчасності, змістовності, технологічності в умовах належного ресурсного забезпечення й міжсекторної та міждисциплінарної взаємодії

Об'єктом соціальної підтримки є жінки, які постраждали від домашнього насильства, а суб'єктами виступають громадські та благодійні організації. Формами їхньої діяльності є: притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр із питань запобігання та протидії домашньому насильству, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, ін. заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб.

Модель передбачає такі види соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями: емоційно-мотиваційну, інформаційно-когнітивну, реабілітаційно-поведінкову.

Емоційно-мотиваційна підтримка передбачає: емоційну підтримку й відновлення (постраждала особа отримує необхідну психологічну підтримку, що допомагає їй відновитися від травм і повернутися до нормального життя); створення позитивного середовища (встановлення контактів із групами підтримки, де можна обмінюватися досвідом та отримати моральну підтримку).

Інформаційно-когнітивна підтримка передбачає: правничу допомогу і захист (надання інформації про права та допомога у веденні судових справ проти кривдника); профілактику повторного насильства (освіта та підвищення

обізнаності постраждалої про ознаки насильства та способи його запобігання).

Реабілітаційно-поведінкова підтримка заходи із: соціальної адаптації (допомога у розв'язанні побутових питань, таких як знайти житло, роботу, отримати доступ до соціальних послуг тощо); розвитку навичок і самостійності (проведення тренінгів та курсів, що допоможуть постраждалій стати самостійнішою та незалежнішою); поліпшення загального благополуччя (покращення якості життя постраждалої та допомога у відновленні внутрішньої гармонії та добробуту).

Оскільки надважливою є побудова міжсекторної та міждисциплінарної взаємодії в роботі з жінками, які постраждали від домашнього насильства, модель передбачає надання цій категорії осіб медичних, правоохоронних та правозахисних, психологічних, інформаційно-консультативних; соціальних послуг. До надання цих послуг залучаються як державні, так і громадські організації залежно від конкретного випадку.

Модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями містить три основні компоненти:

Концептуально-цільовий компонент — передбачає доступність та своєчасність надання соціальних послуг, їхню якість та гнучкість. Обов'язковим у цьому компоненті є врахування індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг під час надання послуг, а також задоволеність отримувачів соціальних послуг отриманою допомогою. Він є першим компонентом нашої моделі, адже він забезпечує не просто налагодження контакту з жінкою, але й дає змогу побудувати довірливі стосунки з постраждалою задля подальшої роботи з нею. І, власне, від перших етапів і позитивної взаємодії буде формуватися ефективність надання соціальної підтримки.

Такий компонент був розроблений відповідно до загальних показників оцінки якості соціальних послуг. Ми передбачаємо, що забезпечити такий компонент можна тільки тоді, коли кожен фахівець буде робити акцент на індивідуальному підході до кожного окремого випадку постраждалої жінки.

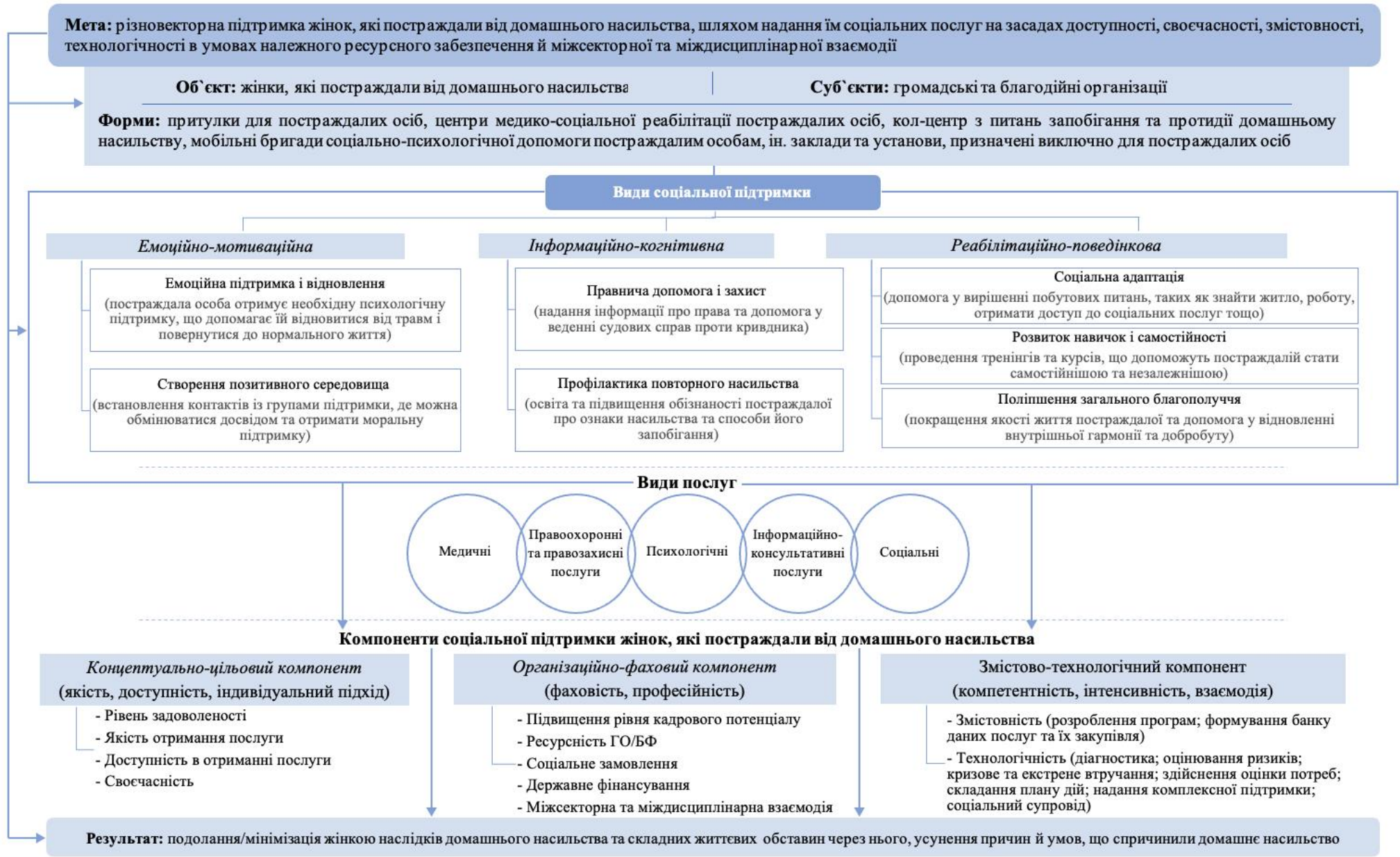

Рис. 2.1. Модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями

Джерело: складено автором самостійно

Зауважимо, що в процесі допомоги та підтримки фахівці можуть надавати різні соціальні послуги постраждалим, тому оцінка якості наданої послуги має здійснюватися відповідно до цієї послуги. А, як відомо, специфічні соціальні послуги постраждалим жінкам від домашнього насильства надаються відповідно до Державних стандартів та Закону України «Про соціальні послуги» тому і критерії оцінювання мають відповідати кожному окремому стандарту відповідної послуги.

Для того, аби соціальна підтримка та допомога жінкам, які постраждали від домашнього насильства, здійснювалася відповідно до їхніх потреб, варто розробляти *індивідуальну карту* основних потреб жінки, де обов'язково має бути передбачений індивідуальний план надання соціальної послуги (тієї, яку потребує клієнтка). Усі послуги мають відповідати визначеним індивідуальним потребам жінки. За потреби та в процесі роботи фахівець може переглядати розроблений план, аби коригувати зміни, або розв'язувати питання постраждалої жінки в інший спосіб.

Працюючи в проблематиці домашнього насильства жінок, зокрема, здійснюючи та надаючи їм соціальну підтримку та допомогу, ми маємо пам'ятати про *своєчасність* — той показник, який сприяє швидкому прийняттю рішення щодо надання соціальної послуги. Своєчасність надання допомоги також полягає в співвідношенні періодичності та термінів надання соціальної послуги. Крім швидкого реагування, своєчасність забезпечує й показник визначення індивідуальних потреб, складання плану у встановлені строки.

Доступність та відкритість послуги є показниками ефективності здійснення соціальної роботи з жінками, постраждалими від домашнього насильства. Доступність передбачає наявність приміщень, що відповідають вимогам та є безпечними для жінки (тобто гарантувати їй захист) та мають усі належні для проживання умови. Крім наявності приміщень доступність полягає у відкритій системі отримання соціальних послуг. Кожна жінка має знати, де за потреби вона може отримати допомогу: інформація про послуги

має бути відкритою та доступною, від розміщення її на стендах, як у самій організації, так і в приміщеннях суб'єктів. Крім того, інформація про соціальні послуги має містити чіткий алгоритм надання, умови та зміст соціальної послуги. Додаткові ресурси (довідники, методичні рекомендації, буклети та інші інформаційні роздаткові матеріали (з-поміж іншого й на електронних носіях) щодо надання соціальної послуги є своєрідною перевагою в інформуванні населення про надання послуг, зокрема, отримання допомоги в разі потреби. Залучення додаткових ресурсів важливе в питаннях запобігання та протидії домашньому насильству. Також доступність варто організовувати з покликанням на інклюзивну концепцію, аби забезпечувати доступ до спеціалізованих послуг усім верствам населення.

Гнучкість має передбачати швидке підлаштування під зміни, або критичні стани як постраждалої, так і окремої ситуації. Усі надавачі послуг, які працюють із постраждалими жінками, мають бути гнучкими до змін. Це може стосуватися і внутрішньої ситуації в колективі, окремої роботи з жінкою, чи зовнішніх умов, які варто буде враховувати (наприклад, надзвичайні ситуації, воєнний стан). Фахівець який є гнучким може якнайкраще забезпечити якісну соціальну підтримку та допомогу жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Концептуально-цільовий компонент буде відповідати загальній моделі тоді, коли оцінка якості надання соціальних послуг матиме високі показники за відповідями отримувачів соціальних послуг та перевірки власної діяльності самою організацією. Здійснювати такий моніторинг можна відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг» (№449 від 01.06.2020 р.) [129]. Моніторинг може здійснювати керівництво організації, самі фахівці чи залученні представники громади. Для збору інформації від жінок, які постраждали від домашнього насильства, можна

використовувати анкету, яка затверджена вищевказаною Постановою (див. додаток А).

Наступний компонент, який ми враховуємо в нашій моделі є *організаційно-фаховий компонент*. Вказаний компонент містить такі складові, як: належне ресурсне забезпечення організацій та достатній рівень професійності персоналу, який надає соціальні послуги жінкам, постраждалим від насильства, також передбачає наявність державного замовлення, або участь у соціальному замовленні на надання соціальних послуг, організованість.

Зазначимо, що змістовно-технологічний компонент неможливо реалізовувати без кваліфікованої підготовки тих, хто буде здійснювати безпосередню роботу з постраждалою жінкою. Тому саме організаційно-фаховий компонент може забезпечити *підготовку та навчання фахівців* в організації. Достатній рівень професіоналізму — це ті навички та досвід, який має фахівець та нові знання, які він отримує впродовж свого професійного шляху. Спеціалісти мають вміти розробляти свої стратегії дій у кожному окремому випадку з клієнткою, враховувати її індивідуальні особливості, вміти коригувати проблемні питання жінки. Тому підготовка професійних кадрів або їхня перепідготовка (підвищення кваліфікації) для роботи з жінками, постраждалими від домашнього насильства є основою в діяльності організацій.

Важливо зауважити, що *ресурсне забезпечення* відіграє чи не найважливіше значення в розвитку організації в питаннях протидії та запобіганню домашньому насильству. Адже брак належного ресурсного забезпечення може призвести до низької якості роботи фахівців, відсутності можливості надавати увесь пакет послуг жінкам, а також нестачі й фінансування. Ресурсне забезпечення — це комплексність діяльності організації від соціального замовлення у фінансуванні, наявності приміщень, матеріально-технічних ресурсів до кваліфікованих кадрів в організації.

Варто зауважити, що *організаційність* як елемент організаційно-фахового компонента відіграє потужне значення, адже передбачає міжвідомчу взаємодію із суб'єктами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. І тут варто говорити про ту взаємодію, де дійсно буде забезпечено захист жінкам та їхнім дітям. Співпраця в межах громади нині стає важливим компонентом для реалізації розроблених програм. Крім цього й міжвідомча взаємодія з окремими спеціалістами стає потужним чинником змін у соціальному обслуговуванні жінок, постраждалих від домашнього насильства. Створений банк даних спеціалістів допомагатиме у відборі тих, кого й за яких потреб можна долучати до випадку. Адже, найбільша проблема будь-яких організацій — це нестача спеціалістів. Враховуючи сучасний стан та воєнні дії, внаслідок яких постраждало багато жінок, такий банк даних дає змогу якомога швидко надавати соціально-психологічну допомогу отримувачу соціальних послуг.

Соціальне замовлення — це єдиний можливий механізм фінансування надання соціальних послуг коштом бюджетних ресурсів. Важливою перевагою для органів місцевого самоврядування нині є той факт, що вони можуть залучати НУО до надання соціальних послуг на договірній основі, фінансуючи вказані послуги із використанням механізму соціального замовлення. Така можливість в органів місцевого самоврядування (далі — ОМС) є давно відповідно до Постанови КМУ № 324 «Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів» від 29.04.2013 р. [128]. На цей час вказана постанова втратила чинність, оскільки 01.06.2020 р. була прийнята Постанова КМУ № 450 «Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення», згідно із якою був затверджений новий Порядок надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг [33]. Тому, власне, з урахуванням вищевказаних Постанов можна

керуватися щодо формування механізму соціального замовлення в межах громади.

Практична реалізація механізму надання соціальних послуг вразливим категоріям населення, зокрема жінкам, які постраждали від домашнього насильства, може здійснюватися через кошти, передбачені в державному бюджеті, які будуть використані для надання громадським організаціям фінансової підтримки для забезпечення надання ними соціальних послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

У контексті нашої моделі доречно говорити і про формування електронної бази, де буде зібрано перелік надавачів соціальних послуг, які можуть працювати з жінками, постраждалими від домашнього насильства. Такий перелік дасть змогу ОМС орієнтуватися в загальній кількості організацій, які забезпечуватимуть роботу з постраждалими від домашнього насильства.

Третій компонент *змістовно-технологічний* — передбачає змістовність, організаційність, технологічність у наданні соціальних послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Варто зауважити, що під час розроблення змістовно-технологічного компонента моделі, ми посилалися на низку як законодавчих актів та теоретичних підходів, так і враховували практичний досвід інших країн (Канади, Франції, Іспанії, Великобританії, Німеччини, США), зокрема, окремих програм, які впроваджені в цих державах. Також важливим під час розроблення був аналіз і українського досвіду громадських (благодійних) організацій як практиків у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Основи змістовно-технологічного компонента моделі складають положення Державної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі (2021–2025 рр.) [162], проєкту Представництва Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні

«Міста і громади, вільні від домашнього насильства» [53; 134], українського законодавства (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цими явищами») [114; 130], окремих актів з урахуванням їхніх принципів щодо запобігання та протидії домашньому насильству. Український практичний досвід досліджували через діяльність спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб (притулків, шелтерів, денних центрів, кризових кімнат, мобільних бригад, соціально-психологічних центрів, спеціалізованих служб первинного соціально-психологічного консультування осіб, центрів медико-соціальної реабілітації) [54; 123; 102; 99; 157], практичну діяльність, яких детально описано в підрозділі 2.1.

Також під час розроблення означеного компонента враховувався міжнародний досвід окремих програм, зокрема: жіноча програма Status of Women Canada — громадська підтримка постраждалих жінок та організацій, які надають їм послуги (Канада) та діяльність їхніх кризових центрів [1]; інституційна модель Великобританії, яка передбачає свободу вибору під час отриманні соціальних послуг [151; 186].

За такою моделлю формується система різноманітних послуг, які фінансуються в різний спосіб, але надходження коштів є дуже гнучким; модель соціального обслуговування Франції — охоплює послуги в різних сферах: охорона здоров'я (охорона здоров'я матері та дитини, служби допомоги вдома, установи з надання допомоги людям з інвалідністю), освіта (здійснення соціального забезпечення в школах), молодь і спорт, правосуддя (служби соціальних послуг та установи для правопорушників, ув'язнених і їхніх сімей), трудова та професійна підготовки тощо [4; 6; 76]; щодо змістовності навчання спеціалістів/фахівців за зразок було взяти програму Mirprof (Франція) [92]; німецька система — передбачає тісну взаємодію державних та недержавних установ, де особливістю є те, що держава виконує

тільки ті функції, які не може на себе взяти громадський сектор — «Action Plan to Combat Violence against Women», AP II («План дій щодо боротьби з насильством щодо жінок», 2-й), [6; 182; 193]; також було розглянуто дворівневу систему управління Іспанії, де запозичили досвід у спільній взаємодії державних організацій та громадських як таких, що мають право однаково розподіляти запити на надання соціальних послуг [178]; Дулуцька модель протидії насильства в сім'ї (Duluth Protocol, Minnesota) (США), така модель допомагає регулювати систему надання послуг для постраждалих від насильства [194].

Так, змістовно-технологічний компонент містить загальні компетентності необхідні для реалізації нашої моделі. Адже допомога має надаватися з урахуванням тих *програм*, які наявні в організації. Тому такі програми мають містити чіткий алгоритм роботи з постраждалою жінкою, доповнювати сталі методи та види роботи, забезпечувати якість надання послуги. У разі відсутності таких програм, організації мають їх розробляти, адже вони можуть стати ресурсом у роботі не тільки для фахівців самої ГО чи БФ, але й можуть бути адаптованими й державними організаціями та виступати загальним інструментом роботи з жінками, які постраждали від домашнього насильства.

Власне, саме *змістовність* програм може відображати основні напрями роботи в організації. Важливо, щоб такі програми були адаптовані під окремі випадки та за можливості доповнювалися чи змінювали підходи відповідно до умов сучасності.

Реалізацією програм мають займатися спеціалісти/фахівці організацій, які мають досвід роботи з жінками, які зазнали домашнього насильства. Передбачається, що фахівці, які володіють навичками взаємодії з такими групами ризику, можуть ефективніше надавати соціальну підтримку таким особам, чим спеціалісти, які до цього зовсім не мали досвіду.

Програми соціально-психологічної роботи з жінками, які зазнали домашнього насильства мають реалізовуватися на основі стандартизованих методів роботи та надання соціальних послуг відповідно до законодавства України. Послуги мають надаватися як прості, так і спеціалізовані.

Важливо, щоби будь-яка організація, яка працює з постраждалими жінками мала змогу надавати ці послуги. Тому саме змістовно-технологічний компонент передбачає формування банку даних соціальних послуг у громаді, та обов'язково їхню закупівлю.

Зі свого боку, *технологічність* соціально-психологічної допомоги жінкам, які постраждали від домашнього насильства, передбачає насамперед діагностику наявної проблеми в жінки та оцінку ризиків. Загалом технологічність передбачає врахування всіх методів, які передбаченні у випадку роботи з насильством [17]. Як і будь-яка соціальна робота з отримувачем соціальної послуги, так і окремо робота з жінками має вибудовуватися на загальних методах, формах та видах роботи. Кризове та екстрене втручання буде застосовуватися у випадку негайного реагування на випадок насильства щодо жінки та застосовуватиметься як спеціалізована соціальна послуга. Ведення будь-якого випадку має розпочинатися з оцінки потреб жінки та її дитини, збору загальних даних щодо її сім'ї, чоловіка та збору додаткових даних щодо наявних ресурсів у родині. Обов'язковим є складання плану дій та відкриття соціальної картки отримувача соціальних послуг. Надання комплексної допомоги може передбачати консультації, надання притулку, соціальну та реабілітаційну підтримку, соціально-медичну, соціально-правову, соціально-побутову, інформаційну тощо, зокрема й відкриття та ведення соціального супроводу.

Послугуючись цією моделлю, НУО зможуть вибудувати чіткіший механізм діяльності організації щодо протидії та запобігання домашньому насильству, зокрема насильству за ознакою статті. Особливо дієвою така

модель може стати у роботі з жінками, які постраждали від домашнього насильства.

Ми передбачаємо, що надання соціальної підтримки та допомоги жінкам має містити чітку послідовність, змістовність усіх компонентів діяльності, наявності кваліфікованих кадрів та відповідного фінансування, що, власне, і закладено в модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями. Вважаємо, що така модель має бути впроваджена в діяльність НУО як та, що дасть їм змогу збільшити свою спроможність у питаннях надання соціальних послуг та здійснення соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Висновки до розділу 2

Аналіз практичної складової соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства, показав, що така підтримка складається з системи соціального забезпечення кожної окремої служби, організації чи центру. Соціальну підтримку таким категорія населення надають загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалим особам, кожна з яких делегується відповідно до чинного законодавства та підстав у здійсненні соціального обслуговування населення.

Ключове значення в здійсненні соціальної підтримки та допомоги жінкам мають неурядові організації, які з аналізу практичної роботи показали свою значущість. Водночас було виявлено, що саме НУО мають підстави та можуть створювати спеціалізовані служби підтримки постраждалим особам.

Така можливість дає змогу НУО ставати повноцінними надавачами соціальних послуг, зокрема, тих послуг, що спрямовані на запобігання та протидію домашньому насильству.

Зокрема, було виокремлено сильні сторони НУО, а це: їхня самокерованість, мобільність та добровільність; більша довіра серед отримувачів соціальних послуг; наближеність до отримувача соціальних послуг та врахування його індивідуальності; виконання специфічних функцій; швидкість у реагуванні; фінансування міжнародних донорів; можливість реалізовувати проєкти, які будуть спрямовані на запобігання та протидію ДН/НзОС; гнучкість до інклюзивних процесів тощо. Ключовою перевагою громадських і благодійних організацій є можливість брати участь у державному замовленні.

Виокремлені сильні сторони НУО дають змогу стверджувати, що вони є додатковим ресурсом для державних установ, аби повноцінно здійснювати соціальну підтримку та допомогу жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Згідно з теоретико-методологічним аналізом діяльності державних та недержавних організацій з'ясовано, що для забезпечення дієвого механізму роботи з жінками, які постраждали від домашнього насильства, має бути сформований чіткий алгоритм роботи з клієнткою, розроблені окремі програми щодо індивідуальної роботи з випадком та має здійснюватися професійна підготовка фахівців за таким напрямом роботи.

Відповідно нами було розроблено комплексну модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить три компоненти: концептуально-цільовий компонент (доступність, своєчасність надання соціальних послуг, якість, гнучкість, індивідуальний підхід до отримувача соціальних послуг, раціональне оцінювання надання соціальних послуг); змістовно-технологічний компонент (змістовність, технологічність у наданні соціальних послуг); організаційно-фаховий компонент (організаційність, належне ресурсне забезпечення організацій, професіоналізм фахівців,

наявність державного замовлення, участь у соціальному замовленні на надання соціальних послуг).

Впровадження такої моделі може послугувати розвитку надання соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінкам, які постраждали від домашнього насильства, у вигляді соціальних послуг та використанні інноваційних методів роботи з такою категорією населення з урахуванням сучасного стану та змін у законодавчій системі щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЖІНОК, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ГРОМАДСЬКИМИ ТА БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

3.1. Організація та методи дослідження

На наступному етапі нами було організовано та проведено емпіричне дослідження щодо забезпечення соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями.

Проведення такого дослідження передбачало, що в громадських і благодійних організаціях є перспективи розвитку в здійсненні соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства.

Впровадження комплексної та послідовної моделі надання соціальних послуг для таких жінок може послугувати кроком до створення дієвого механізму надання соціальних послуг/соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, зокрема постраждалих від гендерно зумовленого насильства та жорсткого поводження, громадськими та благодійними організаціями.

Емпіричне дослідження проводилося впродовж 2022–2023 рр. У дослідженні взяли участь такі громадські (благодійні) організації: МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», Благодійна організація «Благодійне товариство «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД» м. Львів», Благодійна організація «Світло надії», Громадська організація «МІРАЇ», Громадська організація «Волинські перспективи», Громадська організація «ТМЖК «Відродження нації»», Громадська організація «Ла Страда Україна», Благодійна організація «Жінка може».

Було охоплено такі області України: Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська,

Тернопільська, Чернівецька, Одеська, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Донецька область та м. Київ.

Дослідження проводилося в 4 етапи і, варто зауважити, що ми змушені були дещо змінити первісну його логіку через початок повномасштабного вторгнення.

На першому етапі в межах апробації розробленої моделі наша робота була спрямована на дослідження результативності екстреної соціальної підтримки постраждалих від домашнього, гендерно зумовленого насильства та жорстокого поводження громадськими та благодійними організаціями в умовах воєнного стану.

Оскільки вторгнення збройних сил російської федерації в Україну спричинило гуманітарну кризу — від відсутності доступу до отримання основних послуг до вищеної евакуації аж до виїзду за кордон.

Виникла гостра потреба в створенні та розширенні додаткових служб для надання першочергових послуг та здійснення кризового та екстреного втручання у форматі мобільності.

Так, за сприяння ЮНІСЕФ та Української фундації громадського здоров'я, на березень 2022 року було запущено 50 мультидисциплінарних мобільних команд, які працювали в 11 регіонах центральної та західної України (у Львівській, Закарпатській, Рівненській, Вінницькій, Дніпропетровській, Чернівецькій, Волинській, Житомирській, Хмельницькій, Тернопільській та Івано-Франківській областях).

Відповідно на основі діяльності таких мультидисциплінарних мобільних бригад (далі — ММБ) було здійснено аналіз даних щодо надання послуг постраждалим особам, серед них і особам, постраждалим від домашнього, гендерно зумовленого насильства та жорстокого поводження. Аналіз здійснювався із зібраних даних по роботі саме цих мобільних команд упродовж 15 березня — 15 вересня 2022 року.

Другий етап мав за мету з'ясувати задоволеність потреб та якість в отриманні соціальних послуг в межах впровадження розробленої нами моделі жінками, які постраждали від домашнього насильства, та можливостей доступу до таких послуг в умовах організацій/Центрів, які здійснюють соціальну підтримку цієї цільової групи (з-поміж них: притулки/соціальна квартира, кризова кімната, денний центр, центр медико-соціальної реабілітації, спеціалісти мобільної бригади та ін.).

Ми дослідили категорію жінок, які найчастіше потрапляють у ситуацію насильства, що провокує насилля в сім'ї та, які чинники вплинули на ситуацію домашнього насильства. Вдалося визначити, який вид домашнього насильства переважає серед обраної вибірки.

На цьому етапі важливо було дізнатися щодо організацій/Центрів, які здійснюють соціальну підтримку такій категорії населення: хто найчастіше працює з випадками насильства, куди звертаються жінки у випадку загрози, чи здійснюється їхнє перенаправлення до інших суб'єктів соціальної роботи, які послуги переважають.

Також доволі важливим було визначити і статистику щодо кривдників, хто найчастіше ними є, а хто найчастіше є постраждалим. Варто зауважити, що аналіз таких даних здійснювався, лише за згоди жінок, які погодилися отримувати соціальну допомогу та далі співпрацювати з організацією/Центром.

На цьому етапі було розроблено *авторську анкету для жінок, постраждалих від ДН/НзОС*, яка передбачала отримання даних щодо соціальної підтримки жінкам на початкових етапах роботи, надання їм соціальних послуг та причин, що спровокували звернення до спеціалістів (див. додаток В).

Анкета складається з кількох блоків:

I блок — містить загальні дані про жінку, що дає змогу скласти її соціальний портрет;

II блок — спрямований на виявлення причин звернень, досвіду в отриманні раніше допомоги, тривалості такої допомоги та отримання інформації, в якій службі (або ГО/БФ) найчастіше отримують допомогу жінки;

III блок — спрямований на визначення форм надання соціальної підтримки та напрямів роботи із жінками постраждалими від домашнього насильства;

Блок IV, власне, спрямований на рівень задоволеності жінок в отриманні соціальної підтримки, якості її надання, своєчасності та доступності. Передбачається, що громадські (благодійні) організації можуть на рівні з державними надавати якісні, доступні та своєчасні послуги відповідно до чинного законодавства.

Вибірку склали 100 респонденток, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі і мають досвід звернення до громадських організацій для отримання соціально-психологічної допомоги і підтримки.

На третьому етапі ми проводили анкетування фахівців, які працюють із жінками, постраждалими від домашнього насильства, в межах розробленої нами моделі (див. додаток Г).

Анкетування спеціалістів побудоване на основі трьох компонентів, що складають структуру надання соціальної підтримки саме в громадських (благодійних) організаціях при роботі з жінками, які постраждали від домашнього насильства:

- концептуально-цільовий компонент передбачає розроблення програм, що спрямовані на удосконалення механізмів соціальної підтримки постраждалим жінкам, формування банку даних послуг та їхню закупівлю;
- змістовно-технологічний компонент — види та форми роботи, що застосовують спеціалісти у роботі з жінками;

- організаційно-фаховий компонент спрямований на міжвідомчу взаємодію із суб'єктами соціальної роботи, як можливий ресурс для розвитку та перспективи громадських організацій.

Вибірку склали 110 психологів і соціальних працівників, соціальних педагогів НУО, які надають соціальну підтримку жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Четвертий етап передбачав інтерв'ю з експертами-керівниками організацій/Центрів, як управлінців у цій сфері (див. додаток Д).

На цьому етапі за допомогою експертів ми оцінювали організаційно-фаховий компонент впровадженої нами моделі соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства.

Інтерв'ю дало змогу визначити рівень фаховості спеціалістів, які працюють у сфері протидії домашньому насильству та НЗoS, зокрема, працюють із жінками; визначити потенціал та ресурсність громадських (благодійних) організацій надавати послуги на рівні з державними організаціями: брати участь у механізмі соціального замовлення та претендувати на державне фінансування; визначити, які моделі роботи із жінками, постраждалими від насильства, можуть бути перспективними для громадських організацій.

Інтерв'ю проводилося з фаховими топменеджерами проєктів НУО (кількість — 3 респонденти), спрямованих на організацію надання соціальних послуг для жінок, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

У наступному підрозділі надано опис отриманих емпіричних даних.

3.2. Аналіз діяльності спеціалізованої служби підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, на прикладі роботи мультидисциплінарних мобільних команд

На першому етапі емпіричного дослідження в межах апробації розробленої моделі наша робота була спрямована на дослідження результативності екстреної соціальної підтримки постраждалим від домашнього, гендерно зумовленого насильства та жорстокого поводження, громадськими та благодійними організаціями в умовах воєнного стану.

Мультидисциплінарні мобільні команди (ММК) — бригади, які забезпечують соціально-психологічну складову держави в умовах війни за напрямом роботи з постраждалими особами від насильства. До команди спеціалістів ММК входять психолог, соціальний працівник, юрист та медик. Такі команди надають соціально-психологічну допомогу людям, які постраждали від воєнних дій. Допомога надається в місцях локалізації внутрішньо переміщених осіб та за допомогою здійснення виїздів до цих місць.

Під час початкового аналізу діяльності мультидисциплінарних мобільних команд (далі — ММК), які почали працювати з 15 березня 2022 року на базі МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» за підтримки ЮНІСЕФ, варто зауважити, що з березня по липень 2022 року фахівці мобільних бригад надали понад 653 000 послуг майже 158 тисячам людей, які постраждали від війни. Серед найбільш поширених звернень до ММК були запити на отримання медичної допомоги (15 %), гуманітарної допомоги (15 %), допомоги в оформленні соціальних виплат (14 %), сприяння в працевлаштуванні (8,5 %) та пошук житла (8 %).

Майже 40 тисяч людей, що звернулися по допомогу до ММК, виявилися постраждалими від насильства за ознакою статі та жорстокого поводження. Відповідно мобільні команди такої категорії населення надавали допомогу через інформування про доступні послуги, перенаправляли осіб до потрібних

фахівців та забезпечували доступ до заходів із реагування на гендерно зумовлене насильство та насильство проти дітей. 22 % людей, що звернулися по допомогу, — це діти, а 7,5 % — люди з інвалідністю.

Серед регіонів, звідки вимушено приїжджали люди, переважали такі: Донеччина, Луганщина та Харківщина.

Варто зауважити, що аналіз даних щодо діяльності ММК упродовж 15 березня — 15 вересня 2022 р. показав зростання кількості наданих послуг серед постраждалих осіб. Загалом за цей період фахівці ММК надали понад 1 118 328 послуг для 219 041 осіб (див. додаток Е), з них 20 073 — це особи з інвалідністю (45% — жінки, 40% — чоловіки, 7% — дівчатка, 8% — хлопчики). Характерно, що більшість звернень надійшло від жінок (69,7%), і лише 30,3% звернень було від чоловіків. За віковими характеристиками звернення надходили здебільшого від осіб старше 18 років (77%). Важливо, що послугами було охоплено й дітей до 18 років, а саме: 15–17 років (5%), 10–14 років (8%), 5–9 років (7%), до 5 років (45%) (див. додаток Ж).

Зауважимо, що проблеми, з якими зверталися особи до ММК, дуже різняться, найбільший відсоток звернень був у наданні психологічної підтримки, наданні консультацій (18,1% звернень), сприяння в отриманні медичної допомоги (15,5% звернень), отриманні гуманітарної допомоги (14,5% звернень) та в оформленні соціальних виплат (13,3% звернень). Такі звернення відображають основні потреби осіб, які постраждали внаслідок війни, відповідно до цих потреб і має вибудовуватися основна допомога таким категоріям населення.

Водночас особи мали потреби й у працевлаштуванні (8,7% звернень), пошуку житла (7,8% звернень), відновленні втрачених документів (6% звернень) та сприянні у влаштуванні дітей до навчальних закладів (4,8% звернень) та/або до дошкільних закладів освіти (2,8% звернень). Зауважимо, що такі звернення відображають одну із основних складових функціонування людини в соціумі — це її соціалізація.

Важливо в період воєнного стану відновити або набути нові соціальні контакти, що можуть послугувати ресурсом у побудові зв'язків у новій громаді.

Менше звернень було щодо встановлення або відновлення статусу інвалідності (1,5% звернень), допомога в евакуації, переїзді до інших регіонів/країни (1,4% звернень), пошуку рідних чи близьких людей (0,5% звернень) та влаштування родичів до соціальних закладів (інтернатів тощо) — 0,5% звернень.

Відповідно до цих звернень, команди ММК надавали необхідні послуги, відсоток яких також має високі кількісні показники. Найбільша кількість послуг (217 733) була спрямована на психологічну підтримку та соціально-психологічну допомогу, власне, що підтверджують і запити осіб, котрі зверталися по допомогу. Інформаційні послуги (195 257) також переважають в діяльності ММК.

Такі послуги, як: переадресація до закладів охорони здоров'я та інших закладів і установ (158 443, із них 28 819 послуг надавалося для осіб, які постраждали від ГНЗ), консультації соціальних працівників (143 764), гуманітарна допомога (122 490, із них унікальні отримувачі гуманітарної допомоги — 71 989) є пріоритетними у роботі ММК.

Важливо зауважити, що інформація про ГНЗ, насильство щодо дітей та проведення заходів щодо зниження ризиків дуже часто надається отримувачам соціальних послуг мобільних бригад. Таку послугу фахівці надали понад 86 784 разів. Послугу домедичної допомоги, зокрема й консультування було здійснено 67 939 разів. Правова допомога надавалася 65 171 раз.

Такі послуги, як сприяння у відновленні документів, влаштування до закладів освіти, чи пошук родичів мають менший відсоток у наданні — 28 131 послуга.

Важливо, що спеціалісти ММК надали 19 845 послуг щодо надання доступу до заходів із реагування на ГНЗ, насильство щодо дітей та заходів

щодо зниження ризиків. Водночас фахівці надали 12 807 й інших послуг, що були важливим для постраждалих осіб.

Важливо зауважити, що серед отримувачів соціальних послуг мобільних бригад значущий відсоток припадає на осіб, постраждалих від гендерно зумовленого насильства. З усіх вищезазначених отримувачів — 66 585 є тими особами, які постраждали від ГЗН та жорстокого поводження (див. додаток II). Такі особи найбільше постраждали від психологічного насильства, власне, допомога їм була спрямована на надання консультацій — 50 010 було надано послуг; щодо економічного насильства було надано 46 498 послуг; щодо фізичного — 6 492 послуги та щодо сексуального — 161 послуга.

Зауважимо, що жінкам було надано 80 747 послуг, чоловікам — 25 858 послуг, дівчаткам — 15 536 послуг, хлопчикам — 13 271 послуга. Таким особам послуги переважали в отриманні інформації про гендерно зумовлене насильство та насильство щодо дітей, також надавалася інформація про заходи щодо зниження рівня ризику — 86 748 надано послуг; 28 819 послуг було надано щодо перенаправлення до служб психосоціальної підтримки, закладів охорони здоров'я, соціальних працівників або спеціалістів, які надають безоплатну правову допомогу; щодо забезпечення доступу до заходів із реагування на гендерно зумовлене насильство, насильство щодо дітей, зокрема направлення на психологічну реабілітацію було надано — 19 845 послуг [143, с. 84–87].

Відповідно до аналізу діяльності ММК, можемо виділити основні послуги, які надають фахівці/спеціалісти [143, с. 84–87]:

- екстрене реагування (скринінг, оцінка ситуації та надання психологічної та соціальної допомоги постраждалим, зокрема дітям, здійснення обслуговування);
- надання першої психологічної допомоги та психосоціальної підтримки;
- юридична допомога (консультування);

- медична допомога (консультування, онлайн-зв'язок із лікарями, перенаправлення до сімейних амбулаторій та інших вузькопрофільних спеціалістів);
- здійснення виїздів до залізничних та автомобільних вокзалів, пунктів пропуску, перетину кордону, евакуаційних центрів, притулків тощо;
- надання гуманітарних наборів та життєво необхідних засобів, інформаційних матеріалів).

Загалом, ефективність діяльності ММК можна простежувати через надані послуги впродовж короткого терміну, їхню кількість та охоплення великої кількості уразливих груп. Такі команди не просто виправдовують свою ефективність, вони демонструють важливість та необхідність під час воєнних дій.

Важливо, аби було відповідне забезпечення для таких команд, замовлення на їхні послуги та умови для їх надання. Як показує практична діяльність мобільних команд послуги постраждалим особам мають надаватися комплексно, інтенсивно та безперервно до розв'язання проблеми особи.

Як показав аналіз даних діяльності ММБ — великий відсоток звернень надходить від жінок із дітьми, або від осіб постраждалих від гендерно зумовленого насильства, відповідно і реагування на такі звернення мають бути своєчасними.

Не завжди мобільні бригади можуть забезпечувати повноцінну тривалу та безперервну роботу таким особам, тому, власне, залучення громадських організацій до цієї діяльності є вкрай необхідним як в умовах війни, так і в післявоєнний період.

Відповідно виникає потреба у визначенні особливостей та механізмів організації соціальної підтримки жінкам, постраждалими від ДН та НЗoS саме громадськими та благодійними організаціями.

Відповідно в наступному підрозділі представлено результати експериментальної роботи щодо впровадження моделі соціальної підтримки

громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства.

3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи щодо впровадження моделі соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями

У цьому розділі представлені результати другого, третього й четвертого етапів емпіричного дослідження щодо результатів практичної імплементації розробленої в межах дисертаційної роботи комплексної моделі надання соціальної підтримки жінкам, постраждалим від насильства.

Концепція дослідження полягала у вивченні та порівнянні за допомогою соціологічних методів думок клієнток різних спеціалізованих служб, що створені НУО, та надавачів соціальних послуг, які представляють такі служби. Після чого основні висновки, а також низка питань, що стосуються ключових управлінських рішень, пов'язаних із діяльністю спеціалізованих служб, було обговорено з досвідченими топменеджерами НУО. Збір даних проведено впродовж лютого — березня 2023 р., тип вибірок — національні, цільові, зручні. Інструменти (анкети, гайд) було розроблено нами й використано їх після пілотажу та доопрацювання за його результатами.

Опитування клієнток

Географія опитування: 12 областей України (Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Чернівецька, Одеська, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Донецька область) та м. Київ.

Рекрутинг респонденток здійснювався силами представників регіональних громадських і благодійних організацій, які надають соціальну підтримку жінкам, які постраждали від домашнього насильства, та/або насильства за ознакою статі.

Опитування спеціалістів НУО

Географія опитування: 15 областей України (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька, Одеська, Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Донецька область) та м. Київ.

Опитані представляють такі види спеціалізованих служб, створених громадськими і благодійними організаціями:

- інтегровані центри для постраждалих від насильства;
- мультидисциплінарні мобільні бригади (ММБ);
- денні центри для жінок, постраждалих від насильства;
- соціальні квартири і кризові кімнати для жінок, постраждалих від насильства.

Таблиця 3.5

Ключові характеристики дослідження

Цільова група	Метод опитування	Обсяг вибірки
Жінки, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі й мають досвід звернення до громадських організацій для отримання соціально-психологічної допомоги та підтримки (далі — клієнтки НУО).	Стандартизовані особисті інтерв'ю віч-на-віч або телефоном	100 респондентів
Психологи й соціальні працівники, соціальні педагоги НУО, які надають соціальну підтримку жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі — спеціалісти).	Анкетування за допомогою самозаповнення	110 респондентів
Топменеджери проєктів НУО, спрямованих на організацію надання соціальних послуг для жінок, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі — експерти).	Особисті гнучкі інтерв'ю	3

Джерело: складено автором самостійно

Нижче представлено результати емпіричного дослідження, які структуровані відповідно до трьох основних компонентів моделі: концептуально-цільового, змістовно-технологічного та організаційно-фахового.

1) Концептуально-цільовий компонент. Результати проведеного аналізу свідчать, що концептуально-цільовий компонент моделі, який містить такі складові як доступність та своєчасність послуг, їх якість, гнучкість і врахування індивідуальних потреб клієнток під час надання послуг, а також задоволеність клієнток отриманою допомогою, був реалізований на належному рівні.

Доступність. Згідно з відповідями співробітників НУО та клієнток з-поміж постраждалих від насильства, організації застосовують широкий спектр способів для залучення жінок, постраждалих від насильства, до отримання послуг із психосоціальної підтримки. Це дає змогу запропонувати необхідну підтримку максимальній кількості жінок, які її потребують. Зокрема, поширеним є самозвернення постраждалих або їхніх родичів/близьких, а також перенаправлення від різних суб'єктів (правоохоронців, медиків, освітян, представників ОМС, зокрема, сільських старост тощо), які так чи інакше взаємодіють із цією цільовою групою (див. таблицю 3.2).

Таблиця 3.6

Шляхи залучення клієнток НУО, постраждалих від насильства, за відповідями спеціалістів і клієнток НУО (у %)

Спеціалісти НУО (N=110)		Клієнтки НУО (N=100)	
Як жінки, постраждалі від насильства, зазвичай потрапляють до Вашої НУО?	%*	%*	Як Ви потрапили до цієї організації?
Жінки самостійно звертаються до вас	86	10	Самі звернулись, прочитали про неї
		43	Самі звернулись за рекомендацією знайомих
До вас звертаються їхні родичі, близькі люди	50		

Перенаправлення від державних центрів соціальних служб/послуг	52	33	Вам порекомендували, Вас перенаправили представники органів влади, органів внутрішніх справ тощо
Перенаправлення від спеціалізованих служб підтримки постраждалих (притулок, кризова кімната, соціальна квартира, денний центр, мобільна бригада тощо)	46		
Через заклади охорони здоров'я	43		
Через звернення громадських (благодійних) організацій	37		
Перенаправлення від представників органів місцевої влади, зокрема, сільських старост	35		
Перенаправлення від правоохоронних органів	31		
Через звернення закладів освіти (дошкільних, загальноосвітніх)	18		
В інший спосіб	6		
		11	Вас запросили представники організації
		8	Випадково (через гуманітарний штаб)

* сума за стовпцем перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька відповідей

Джерело: складено автором самостійно

Майже дві третини (61%) респонденток не стикалися із перешкодами в ході звернення по допомогу до громадських організацій. Решта (39%) опитаних жінок зазначили, що їм було складно звернутися до спеціалістів НУО. Зазвичай це було пов'язано із суб'єктивними психологічними чинниками (різноманітними страхами, соромом, зневірою в можливості отримати допомогу, розгубленістю та неготовністю до активних дій тощо). Саме їх вказали всі респондентки як причини, що ускладнили процес звернення.

Про об'єктивні перешкоди/обмеження в доступі до необхідних послуг НУО зазвичай не йшлося. Це свідчить, що в межах пілотованої моделі надання соціальної підтримки жінкам складова доступності послуг була забезпечена на

належному рівні. Зокрема, понад дві третини (67%) респонденток зазначили, що вони мали достатньо інформації про НУО, які надають підтримку жінкам, постраждалим від насильства. За відповідями 12% респонденток, вони мали відповідну інформацію, але в недостатньому обсязі. Тобто 4 з 5 жінок (79%), які потребували підтримки і в підсумку стали її отримувати, знали, куди варто за нею звернутися (див. рис. 3.2).

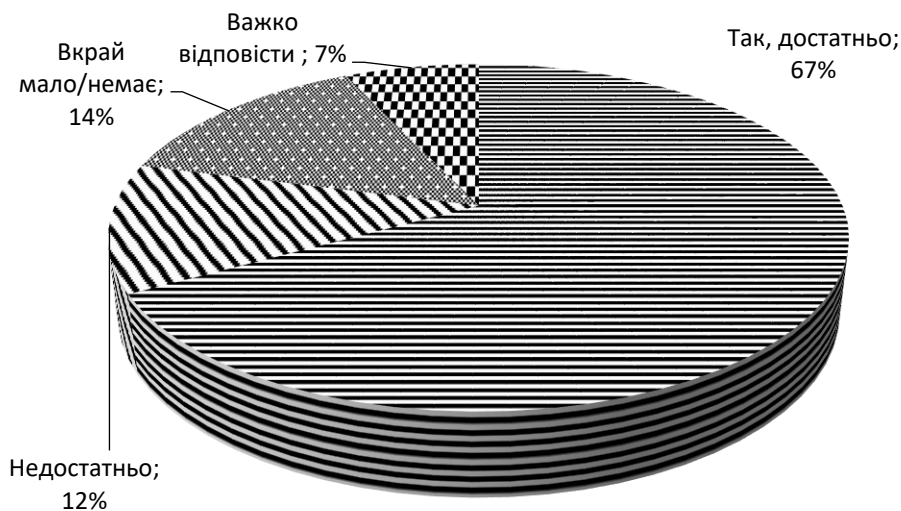

Рис. 3.2. Розподіл відповідей клієток на запитання: «Чи достатньо Вам було інформації про організації, де можуть отримати допомогу жінки, постраждалі від насильства?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Своєчасність. Опитані на четвертому етапі емпіричної частини дослідження нами експерти зазначали, що навіть попри наявність інформації про доступність необхідної допомоги та відсутність об'єктивних перешкод для її отримання, досить часто жінки, постраждалі від насильства, зволікають зі зверненням до надавачів послуг. Це пов'язано як з певними особливостями життєвої ситуації постраждалих (напр., економічна залежність жінок від кривдників), так і з суб'єктивними чинниками, зокрема, зі складним

психоемоційним станом жінок та з поширеними серед них внутрішньою стигмою, страхами і упередженнями. Наприклад, зі слів спеціалістів:

«Багато постраждалих фінансово залежать від чоловіків. Закордоном є програми, коли після виходу із шелтера жінка може пів року отримувати певні виплати, щоб вона могла почати нове життя окремо від кривдника. А у нас часто виходить так, що мобільна бригада забрала жінку, відвезла у шелтер, вона там пожила і повернулася назад, до чоловіка, тому що їй більше немає куди йти» (експертка, керівниця НУО).

«На жаль, багато людей до цього часу не довіряють надавачам соціальних послуг, а частина — не знає, куди звертатися» (експертка, представниця комунального закладу).

Результати опитування жінок також свідчать, що досить часто жінки зволікають із пошуком допомоги, звертаючись до НУО лише тоді, коли насильство набуде вкрай жорстких форм (наприклад, систематичне побиття). Так, відповідаючи на запитання про причини звернення до НУО, більше ніж половина (55%) жінок зазначили, що до пошуку допомоги їх спонукали регулярні конфлікти із чоловіком/партнером, які переростали у фізичне насильство. Понад 40% жінок почали шукати допомогу через поєднання насильства з іншими проблемами (напр., втрата житла або неможливість задоволення базових потреб) як пов'язаних, так і не пов'язаних із війною (див. рис. 3.3).

Так, у межах пілотованої моделі з боку НУО компонент своєчасності був реалізований на належному рівні: об'єктивно допомога є доступною і перешкоди для своєчасного її отримання постраждалими відсутні. Водночас самі жінки досить часто звертаються до НУО несвоєчасно через внутрішню стигму, з огляду на страхи, упередження, зневіру в можливості отримати допомогу та складний психоемоційний стан, який знижує їхню готовність щонебудь робити для подолання проблеми насильства та захисту власних прав.

Гнучкість/індивідуальний підхід. Як наголошували експерти, гнучкість та можливість враховувати індивідуальні особливості кожної клієнтки та її життєвої ситуації є важливою перевагою НУО, порівняно із державними надавачами послуг. Останні зазвичай суттєво обмежені наявними інструкціями, іншими нормативно-правовими документами. Це в деяких ситуаціях, наприклад, якщо жінка має ВІЛ-статус, є алко- або наркозалежною, не має реєстрації тощо, стає на заваді своєчасному наданню необхідної допомоги в повному обсязі та знижує ефективність послуг.

* сума перевищує 100%, позаяк респонденти могли обрати кілька відповідей

Рис. 3.3. Розподіл відповідей клієнток на запитання: «Що спонукало Вас звернутися до організації?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Опитані клієнтки НУО дуже високо оцінили гнучкість спеціалістів НУО в ході надання необхідної допомоги (середня оцінка — 4,84 бала за 5-бальною

шкалою). Зокрема, 96% респонденток зазначили, що персонал завжди/майже завжди враховував у процесі роботи їхній фізичний та психологічний стан (див. рис. 3.4).

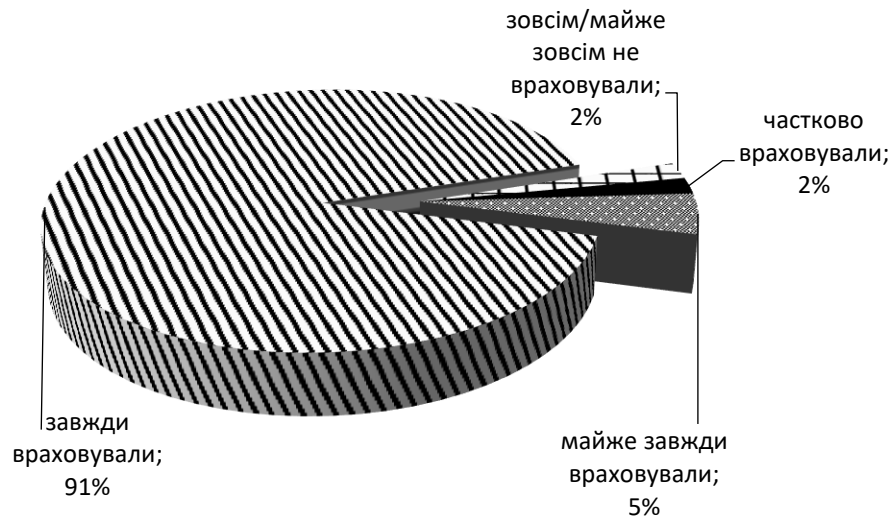

Рис. 3.4. Розподіл відповідей клієток на запитання: «Оцініть, наскільки спеціалісти організації при наданні допомоги враховували стан Вашого здоров'я, фізичний стан?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Зі слів жінок, постраждалих від домашнього насильства: *«Працівники врахували всі мої та моєї дитини індивідуальні особливості. Навіть коли ми із сином потрапили в лікарню, там ми теж відчували підтримку працівників»* (клієнтка НУО, Київська область).

«Співробітники завжди йдуть на зустріч, враховують мої потреби при плануванні консультацій» (клієнтка НУО, Київська область)

Якість послуг. У межах пілотованої моделі компонент якості соціальних послуг був реалізований на високому рівні, про що свідчать результати опитування клієток НУО. Опитані жінки надзвичайно високо оцінили різні аспекти взаємодії з НУО, включно зі ставленням співробітників до клієток, їхню здатність пояснити все зрозумілою мовою та надати чіткі рекомендації для покращення ситуації, зручність та відчуття безпеки під час

отримання послуг. Середня оцінка за кожним із вказаних індикаторів перевищує 4,8 бала за 5-бальною шкалою (див. рис. 3.5). Оцінки кожного із них на рівні 1, 2 або 3 балів були поодинокими (1–2 особи зі 100 опитаних). Переважна більшість респонденток оцінювали кожен із вказаних індикаторів максимально високо (5 балів).

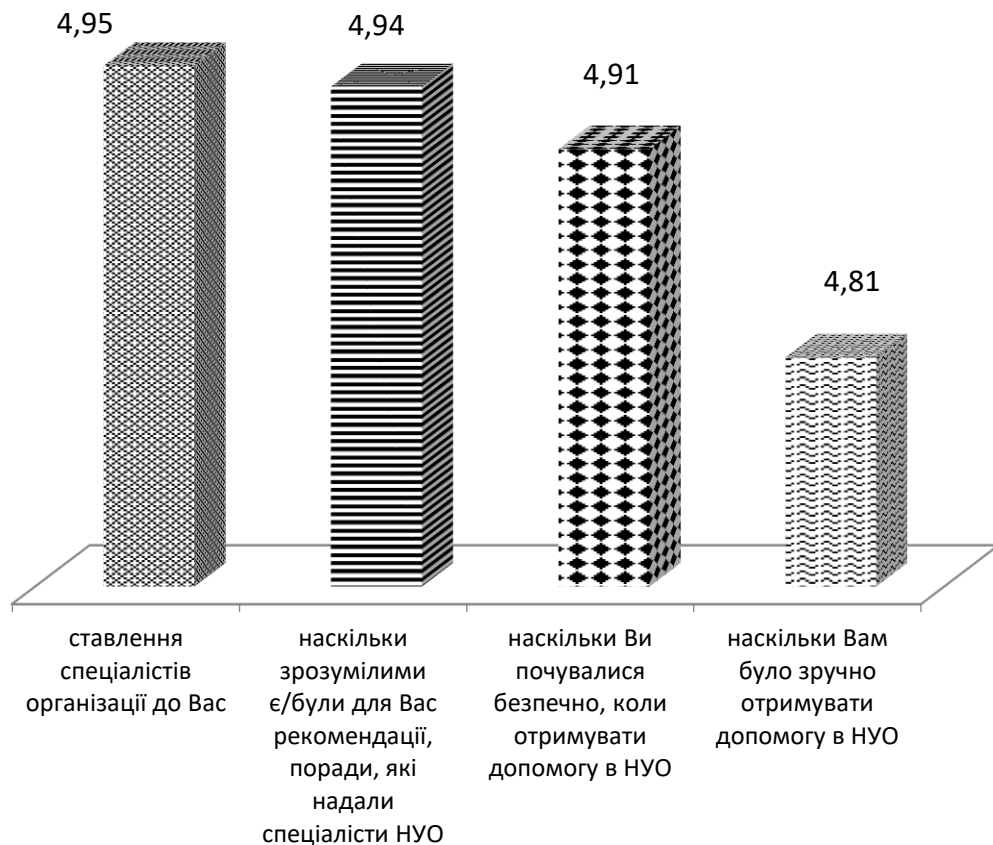

Рис. 3.5. Середня оцінка клієнтками різних аспектів взаємодії з НУО (середній бал за 5-бальною шкалою, де 1 — дуже погано, а 5 — дуже добре)

Джерело: складено автором самостійно

Важливим компонентом підтримки якості послуг на належному рівні є забезпечення можливості для клієнток поскаржитися керівництву організації на дії персоналу. Згідно з відповідями клієнток та співробітників, у кожній із організацій є така можливість, і, зазвичай, із використанням кількох різних каналів комунікації. Клієнтки досить добре поінформовані про «традиційні» способи на кшталт особистої скарги керівнику організації або дзвінка за відповідним номером телефону, і значно гірше — про опитування через QR-

код, які віднедавна практикуються НУО (див. табл. 3.7). Це, найімовірніше, питання часу, адже чимало клієнток на момент опитування не мала смартфонів. Клієнтки, які заперечили можливість поскаржитися, і фахівці НУО, які зазначили, що у їхній НУО скарги від клієнток не збираються, рівномірно розподілені по різних НУО (по 1–2 особи із однієї організації). Відповідно, це свідчить про недостатню поінформованість окремих респондентів, а не про те, що згідно з політикою організації скарги клієнток ігноруються.

Таблиця 3.7

Забезпечення можливості поскаржитися на дії персоналу НУО, за відповідями співробітників і клієнток НУО (у %)

Співробітники НУО (N=110)		Клієнтки НУО (N=100)	
Яким чином ваші клієнтки можуть поскаржитися на персонал, який працює з ними?	%*	%*	Яким чином у разі виникнення проблем Ви могли/можете поскаржитися керівнику організації на персонал, який надає послуги?
Особисто, коли керівники організації відвідують місця надання послуг	67	54	Особисто, коли керівники організації відвідують місця надання послуг
За телефоном, номер якого розміщений у місцях загального користування	72	26	За телефоном, номер якого розміщений у місцях загального користування
Онлайн-опитування, наприклад через QR-код	50	1	Онлайн-опитування, наприклад через QRкод
Інший спосіб (книга/скринька скарг та пропозицій)	15	3	Інший спосіб (книга/скринька скарг та пропозицій)
Ми не збираємо скарги клієнток	9	6	Ви не мали можливості поскаржитися
		20	Немає такої потреби

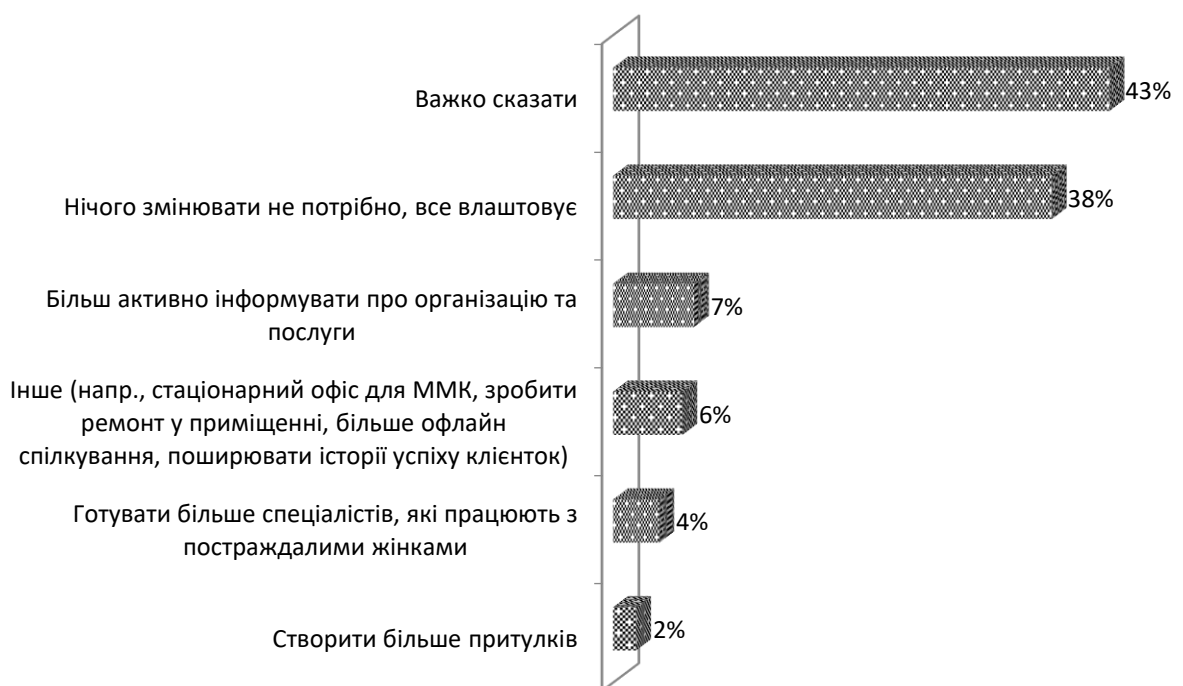
* сума за стовпцем перевищує 100%, позаяк респонденти могли обрати кілька відповідей

Джерело: складено автором самостійно

Рівень задоволеності клієнток. Цей компонент досить тісно пов'язаний із попереднім (якість послуг). У межах пілотованої моделі він

також був реалізований на високому рівні. Зокрема, про це свідчить висока оцінка клієнтками різних складових взаємодії із НУО, про що йшлося вище.

Також непрямым свідченням належної якості послуг НУО та високого рівня задоволеності клієнток вказаними послугами є розподіл відповідей клієнток на запитання щодо того, що варто було б покращити в роботі організації. 81% опитаних жінок зазначили, що їх усе влаштовує, а також, що, можливо, щось можна покращити, але вони не можуть сказати, що саме. Тобто 4 із 5 клієнток не бачать у діяльності НУО жодних проблем/аспектів, які потребують вирішення/покращення. Решта респонденток зазвичай вказували на незначні точкові вдосконалення, які несуттєво вплинуть на роботу НУО (див. рис. 3.6). Відповідно, жодна з опитаних жінок не вказала на суттєві труднощі/проблеми, з якими вони зіткнулися в процесі отримання послуг.

* сума перевищує 100%, позаяк респонденти могли обирати кілька відповідей

Рис. 3.6. Розподіл відповідей клієнток на запитання: «Що, на Вашу думку, треба змінити або покращити в роботі НУО, у якій Ви отримували допомогу?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

2) Організаційно-фаховий компонент. Результати дослідження свідчать про успішну реалізацію організаційно-фахового компонента в межах пілотованої моделі. Вказаний компонент містить такі складові як організаційність, належне ресурсне забезпечення організацій та достатній рівень професійності персоналу, який надає соціальні послуги клієнткам, постраждалим від насильства.

Організаційність. Забезпечення організаційності означає побудову системної взаємодії НУО із зовнішніми суб'єктами задля досягнення максимального результату у розв'язанні комплексних проблем клієнток, постраждалих від насильства. Ідеться як про широкий перелік юридичних осіб, так і про окремих спеціалістів, з якими НУО налагоджують партнерство. Серед першої групи найбільш актуальною є взаємодія з представниками Національної поліції, органів місцевого самоврядування, місцевими управліннями освіти, охорони здоров'я, службами в справах дітей (див. табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Оцінка спеціалістами співпраці їхніх організацій із Національною поліцією, органами місцевої влади, їхніми виконавчими органами (у %)

	Дуже добре, це дієве партнерство	Скоріше позитивно	Скоріше негативно	Негативно	Не співпрацюємо
Нацполіція	30	50	6	0	14
Міська, сільська, селищна ради	44	44	3	0	9
Міське управління освіти	30	46	6	2	16
Міське управління охорони здоров'я	43	42	6	0	9
Служба в справах дітей	32	54	4	1	9

Джерело: складено автором самостійно

Виходячи із отриманих відповідей, переважна більшість спеціалістів НУО свідчить про наявне партнерство із усіма зазначеними вище представниками влади й Національною поліцією. Це партнерство оцінюється респондентами позитивно або здебільшого позитивно, а саме: отримано 88% позитивних оцінок щодо взаємодії з ОМС, 86% — службами в справах дітей, 85% — місцевими органами охорони здоров'я, 80% — Нацполіцією, 76% — місцевими управліннями освіти. Про відсутність співпраці НУО з владою повідомили лише 9–16%, про негативний досвід взаємодії — 3–8% респондентів. З огляду на те, що частина опитаних спеціалістів надають виключно онлайн-консультації або представляють нещодавно сформовані соціальні спеціалізовані підрозділи, то зазначені показники переконливо свідчать про поширену взаємодію між спеціалістами НУО та ключовими суб'єктами, які мають здійснювати заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на місцевому рівні.

Основними формами взаємодії НУО із зазначеними юридичними суб'єктами є перенаправлення, проведення спільних заходів, наприклад, візитів до постраждалих, інспектування родин, у яких є високий ризик насильства, забезпечення дієвого кейс-менеджменту тощо.

Досить тісно співпрацюють НУО з комунальними/місцевими Центрами надання соціальних послуг/Центрами соціальних служб. Наявність такої співпраці підтвердили 86% респондентів. При чому цей процес двосторонній: 70% респондентів зазначили про перенаправлення своїх клієнток до комунальних Центрів для отримання соціальних послуг (передусім йдеться про допомогу в відновленні документів, отриманні довідок, представлення інтересів постраждалих у судах, інших державних органах тощо), 66% — про надання допомоги НУО клієнткам, які були направлені спеціалістами Центрів соціальних служб. Останній вектор особливо актуальний, коли йдеться про клієнток, які потребують цілодобової допомоги, надання безпечного

притулку, отримання гуманітарної та грошової допомоги, евакуації із зон бойових дій та тимчасово окупованих територій тощо.

Важливим напрямом партнерства для НУО, які надають допомогу жінкам, постраждалим від насильства, є наявність «дружніх» до їхніх клієнтів закладів охорони здоров'я, закладів освіти (адже чимало постраждалих жінок мають дітей), інших неурядових організацій. Здебільшого така співпраця здійснюється на основі усних домовленостей (про це свідчать більше ніж половина опитаних спеціалістів). Водночас є чимало випадків, коли НУО мають укладені договори про співпрацю із закладами охорони здоров'я (33% опитаних спеціалістів) та іншими НУО (19%) (див. табл. 3.9). Зрозуміло, що ці договори не підміняють необхідність укладання клієнтками Декларацій із сімейними лікарями. Проте документально зафіксована взаємодія між надавачами послуг: НУО, з одного боку, та окремими закладами охорони здоров'я — з іншого, забезпечує більше можливостей для жінок, які постраждали від насильства, своєчасно отримати необхідний комплекс послуг зі збереження та відновлення здоров'я, у т. ч. постконтактну профілактику, діагностику та лікування інфекції, що передаються статевим шляхом тощо.

Таблиця 3.9

Спеціалісти НУО про переадресацію клієток до комунальних соціальних закладів, інших НУО (у %)

Переадресація здійснюється	Сімейні лікарі, інші ЗОЗ	Заклади освіти	Інші НУО
На основі укладених договорів про співпрацю	33	4	19
На основі усних домовленостей	56	69	55
Не здійснюється	2	24	26
Утруднились з відповіддю	9	3	0

Джерело: складено автором самостійно

Якщо ідеться про сферу партнерства між НУО, то варто зазначити про різноманітність його напрямів і форм. Передусім існує вертикальне партнерство. Його спрощена модель на верхньому щаблі включає міжнародні організації, фонди, які забезпечують грантове фінансування великих неурядових партнерів — національних та регіональних НУО. Зокрема, йдеться про такі Агенції ООН, як Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Фонд народонаселення ООН, ООН Жінки, Програми, які фінансуються іншими Агенціями міжнародного розвитку та урядами розвинених країн, наприклад, Канади, Великої Британії тощо. Зазначені міжнародні неурядові організації не лише визначають пріоритети надання грантової допомоги, наприклад, створення та функціонування шелтерів або роботу мультидисциплінарних мобільних команд чи соціальних квартир.

Донори досить чітко регламентують діяльність своїх НУО–грантерів. Адже в грантових угодах зазвичай надається детальна інформація про регіони, у яких буде провадитись проєктна діяльність, її форми, кількість і кваліфікацію спеціалістів, які мають бути залучені, а також низка показників, які свідчатимуть про результативність проєкту, порядок і процедури звітності, інші умови.

Наступний щабель посідають зазвичай великі досвідчені національні або регіональні НУО, які реалізують значні за тривалістю, обсягом діяльності, регіональним охопленням проєкти. Ці організації проходять досить ретельний відбір, мають свої політики, належний досвід у відповідній сфері, кваліфікований персонал. Саме вони планують, здійснюють переважний обсяг проєктної роботи, відповідають за виконання всіх видів діяльності, затверджених Донором показників тощо.

Відносно нижчий щабель у цій вертикалі посідають молоді або невеликі, зазвичай місцеві НУО, які виступають партнерами в реалізації проєктів великих НУО на основі субгрантів або, як надавачі частини соціальних послуг

для жінок, забезпечуючи, наприклад, психосоціальну підтримку їхнім дітям або роботу груп взаємодопомоги.

Безумовно, взаємодія між НУО розвивається й горизонтально. У такому випадку неурядові організації здебільшого виступають як рівноправні партнери, які працюють на тій самій території (регіони, населені пункти) і об'єднують усі свої ресурси, можливості, компетенцію для надання комплексної допомоги постраждалим жінкам. У цьому партнерстві кожна із організацій має певну спеціалізацію й відповідно переваги у наданні окремих соціальних, медичних, освітніх та інших послуг.

Саме поєднання роботи команд різних НУО забезпечує дієвий результат для їхніх клієнток. Наприклад, одна із НУО забезпечує роботу мобільної команди, яка виявляє жінок, які зазнали насильства, надає їй екстрену допомогу й перенаправляє її до шелтера, роботою якого опікується інша НУО.

До допомоги цій клієнтці відповідно до її потреб можуть бути долучені НУО, які спеціалізуються на наданні безоплатної правової допомоги або організують соціальне підприємництво, або опікуються людьми, які мають алко- чи наркозалежність тощо.

Саме комплексність надання послуг і компетенція їхніх надавачів дає змогу надати реальну допомогу жінці, постраждалій від насильства, якісно змінити її життя на краще.

Зазначене вище партнерство реалізується не лише на рівні взаємодії юридичних осіб. Досить часто НУО налагоджують таку взаємодію з окремими спеціалістами, компетентність яких уже доведена практичним досвідом і відповідними рекомендаціями. Це цілком виправдано, особливо, коли йдеться про окремі послуги, яких нерегулярно потребують клієнтки організацій, наприклад, реабілітація дітей з інвалідністю, або через інші особливості проєктної діяльності.

Водночас є певні перешкоди і виклики для дієвої співпраці НУО з різними суб'єктами, які мають здійснювати заходи у сфері запобігання та

протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на місцевому рівні.

Найчастіше — це досить швидке оновлення кадрів Національної поліції, органів місцевого самоврядування та їхніх виконавчих органів, наслідком чого є брак інституційної пам'яті в співпраці. Актуальними є також недооцінка співробітниками зазначених установ самої проблеми насильства, недостатня їхня обізнаність із нормативно-правовою базою з питань протидії ДН/НзС, послугами, які надають НУО та їхні спеціалізовані заклади. Про це неодноразово зазначали під час опитування спеціалісти. Зі слів спеціалістів:

«Нацполіція, знаючи про нас, часто забуває, що до нас можна звертатись. Або приходять нові люди, які не мають інформації про наші послуги від попередніх працівників» (психолог, соціальна квартира, Київ).

«Був досвід, коли працівники Нацполіції не розуміли чи не були проінформовані про механізм захисту жінок від насильства» (соцпрацівник, денний центр, м. Київ).

«Низький рівень обізнаності працівників Служби в справах дітей про заходи щодо захисту дітей, постраждалих від насильства» (соцпрацівник, ММК, Вінницька область).

Оновлення персоналу партнерських установ, закладів актуалізує для НУО необхідність моніторингу цих питань, просвіти нових співробітників усіх гілок влади та адвокації необхідності продовження системної роботи із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на умовах співпраці з неурядовими організаціями.

Попри наявні виклики, взаємодія між НУО та ключовими суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, включаючи Національну поліцію, ОМС, їх виконавчі органи, Центри надання соціальних послуг, інші НУО й широке коло спеціалістів є поширеною та дієвою загалом практикою, що

забезпечує ефективне розв'язання проблем клієнток, постраждалих від насильства.

Підвищення фахового рівня та супервізійна підтримка спеціалістів НУО. Згідно з результатами опитування співробітників НУО, значна увага в організаціях приділяється забезпеченню належної кваліфікації персоналу, чіткому визначенню алгоритмів роботи співробітників. Зокрема: 82% опитаних співробітників НУО зазначили, що їхні функціональні обов'язки детально прописані у їхній угоді з НУО, ще 16% — що вони визначені в угоді в загальному вигляді натомість детально обговорені з керівником. 96% респондентів зазначили, що впродовж періоду роботи у цій організації вони проходили навчання з питань надання соціальних послуг людям, постраждалим від насильства (див. рис. 3.7).

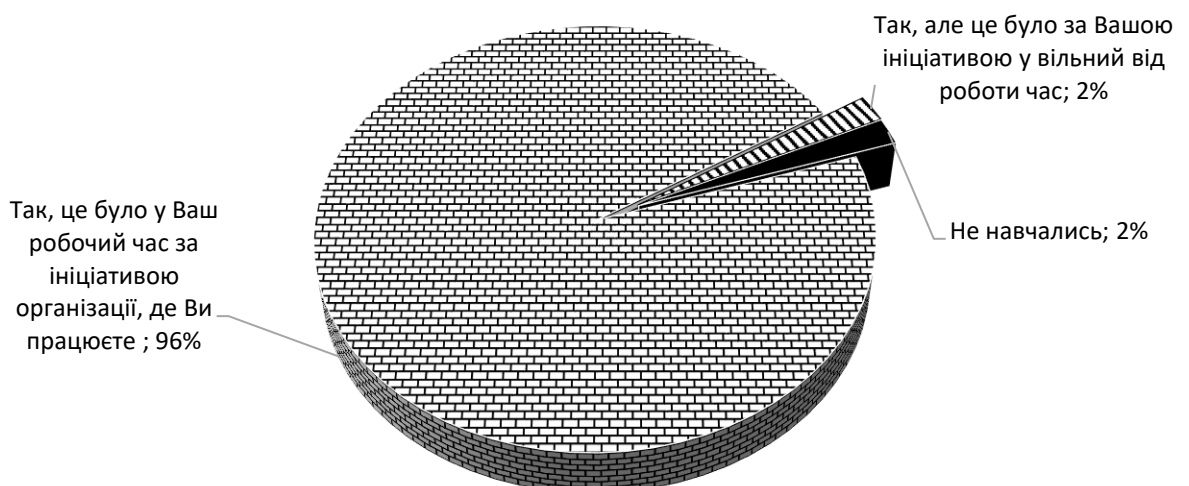

Рис. 3.7. Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «Чи брали Ви участь у навчанні з питань надання соціальних послуг особам, постраждалим від насильства, впродовж роботи у цій організації?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Це навчання проводилося в робочий час співробітника за ініціативи роботодавця (організації). Такі навчальні заходи проводяться в НУО

регулярно, про що свідчить однаково висока частка тих, хто проходив таке навчання як серед тих, хто має тривалий стаж роботи, так і серед новачків, які працюють в організації менше року. 91% співробітників зазначили, що вони проходили супервізію на останньому місці роботи, і це було забезпечено організацією. Ще 2% опитаних проходили супервізію за власної ініціативи (див. рис. 3.8). Не проходили супервізію 7% опитаних співробітників, або 8 осіб, 4 з яких працюють в організації менше ніж рік.

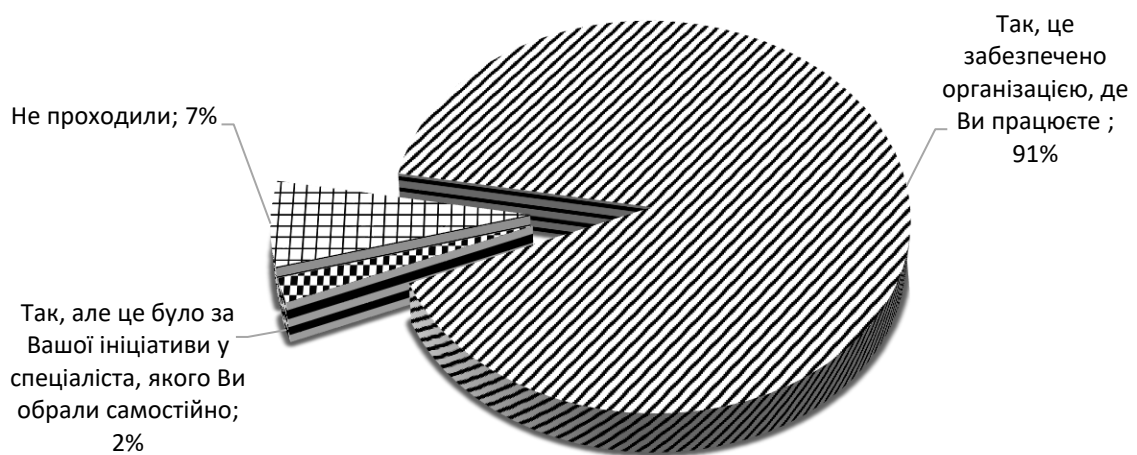

Рис. 3.8. Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «Чи проходили Ви супервізію за останнім місцем роботи?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Ресурсність НУО/БФ. Важливою передумовою забезпечення для постраждалих жінок належної підтримки та захисту з боку НУО має бути потужна ресурсна база організацій. Згідно з отриманими даними, досліджувані організації мають достатньо високий рівень ресурсного забезпечення, що підтвердили 96% опитаних співробітників НУО. Зокрема, понад половина (55%) респондентів зазначили, що вони мають все необхідне для надання допомоги клієнткам, постраждалим від насильства.

Ще 43% опитаних зазначили, що вони мають достатньо ресурсів для надання базових послуг, але хотіли б розширити перелік послуг, щоб більш повно задовольняти потреби клієнток, і потребують для цього додаткових ресурсів (див. рис. 3.9).

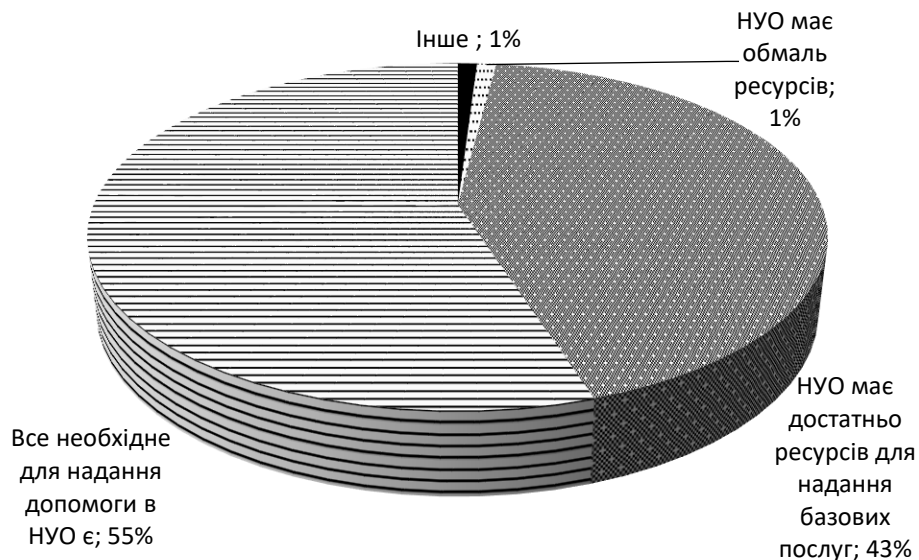

Рис. 3.9. Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «Чи достатньо у вашій організації можливостей для надання необхідної допомоги вашим клієнткам, постраждалим від насильства?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Найчастіше йшлося про впровадження нових для організації послуг (напр., організацію кризових кімнат або шелтерів у НУО, які на момент дослідження їх не мали), надання гуманітарної/фінансової допомоги жінкам, запровадження додаткових послуг для дітей, розширення спектра застосовуваних психотерапевтичних методик (напр., впровадження групових форм роботи з жінками, Хібукі-терапії, арттерапії із використанням пісочної анімації тощо) і навіть сприяння жінкам у відкритті власної справи. Такий широкий спектр ідей щодо подальшого розширення діяльності НУО свідчить про високий рівень мотивації персоналу, намагання співробітників якомога повніше задовольнити потреби жінок, які постраждали від насильства, та їхніх

дітей, досягти сталих позитивних змін у їхньому житті. Водночас таке суттєве розширення спектра та обсягу допомоги з боку НУО неможливе без забезпечення організацій додаткових умов, а саме: приміщеннями, фахівцями, матеріально-технічними ресурсами, збільшення фінансування (див. табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «Яких саме додаткових ресурсів потребує Ваша НУО для роботи з постраждалими від насильства?» (у %)

Ресурси	%*
Грошової та гуманітарної допомоги для постраждалих	56
Приміщень (напр., для проведення групової роботи, для створення кризової кімнати, для організації «Зеленої кімнати», для зберігання гуманітарної допомоги тощо)	34
Організаційної підтримки з боку органів місцевої влади	23
Обладнання (напр., транспортний засіб, обладнання для проведення групової роботи: іграшки Хібукі, метафоричні картки, стіл для пісочної терапії тощо)	16
Додаткових фахівців (напр., дитячий психолог/психотерапевт, юрист, медичний персонал, аніматор тощо)	15
Іншого (напр., допомоги в налагодженні співпраці з Нацполіцією, організації реабілітаційної програми для постраждалих осіб, фінансової підтримки для придбання жінкам обладнання для організації власної справи, семінару щодо роботи з іграшкою Хібукі тощо)	10

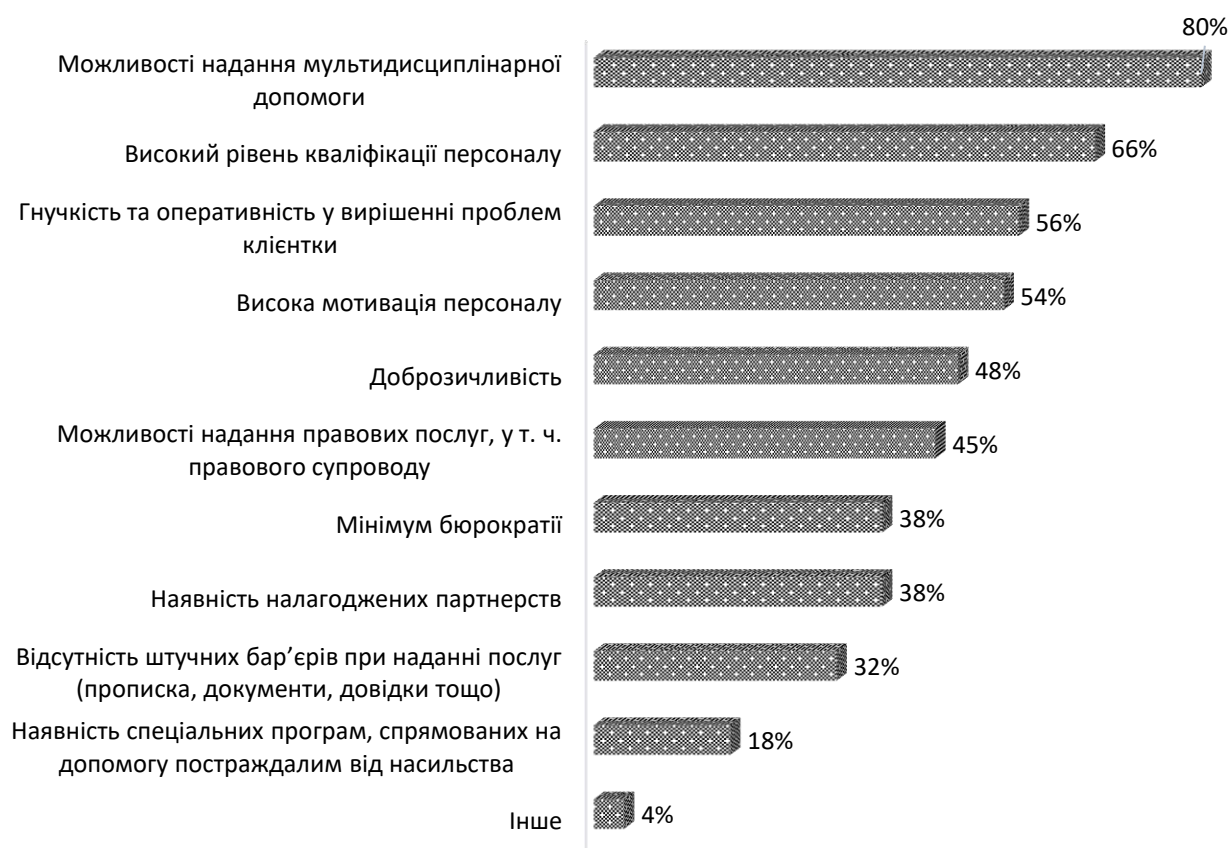
*сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

Джерело: складено автором самостійно

Зокрема, понад половина (56%) опитаних співробітників НУО зазначили, що вони хотіли б збільшення грошової та гуманітарної допомоги для клієнток. Близько третини (34%) респондентів хотіли б мати додаткові приміщення для роботи з постраждалими (зокрема, для проведення групових занять та інших заходів, а також приміщень для організації кризових кімнат для тимчасового перебування постраждалих та/або так званих «зелених» кімнат для роботи з постраждалими дітьми тощо). Також майже чверть

опитаних співробітників НУО зазначили, що вони хотіли б мати більше організаційної підтримки з боку органів місцевої влади (див. табл. 3.6).

Характеризуючи потенціал та ресурсність власних організацій щодо надання підтримки постраждалим жінкам, співробітники НУО виокремили низку сильних сторін своїх НУО (див. рис. 3.10).

**сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді*

Рис. 3.10. Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «Якими, на Вашу думку, є сильні сторони Вашої громадської (благодійної) організації?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Частина вказаних умов не є ексклюзивною особливістю НУО та можуть бути відтворені на базі будь-яких надавачів послуг, зокрема й державних (наприклад, висока кваліфікація персоналу або доброзичливе ставлення до клієнток). Водночас деякі із вказаних переваг, наприклад, гнучкість у

розв'язанні проблем клієнток, мінімум бюрократії та низькопороговий доступ до послуг (відсутність «штучних» бар'єрів на кшталт необхідності надати документи, мати прописку/реєстрацію для доступу до послуг тощо) здебільшого характерні саме для НУО. Наразі в умовах чинного законодавства відтворити вказані умови на рівні державних надавачів соціальних послуг досить складно, хоча вони є необхідними для того, щоб надавати допомогу в найскладніших випадках та забезпечити доступ до послуг для найбільш уразливих клієнток (які не мають документів, мають мінімальний рівень освіти та/або доходу, не мають джерел підтримки, мають проблеми зі здоров'ям, зокрема, інвалідність тощо).

Опитані співробітники НУО також зазначили про низку викликів, з якими стикаються їхні організації і які можуть послаблювати потенціал НУО щодо надання ефективної допомоги постраждалим жінкам (рис. 3.11).

Частина вказаних викликів є спільними для всіх надавачів послуг. Зокрема, йдеться про недовіру постраждалих до будь-яких установ, закладів, організацій внаслідок попереднього негативного досвіду та зневіри щодо можливості отримати реальну допомогу та сприяння у захисті своїх прав. Подібним чином проблема перевантаженості та емоційного вигорання фахівців була актуальною для усіх надавачів соціальних послуг ще до війни, що обумовлено як специфікою самої діяльності, яка є надзвичайно ресурсозатратною для фахівців, так і низкою супутніх чинників (порівняно невисокі зарплати в цій сфері, значне навантаження на одного співробітника тощо). Після початку війни, коли практично всі надавачі соціальних послуг зіткнулися зі значним зростанням кількості клієнтів, розширенням переліку цільових груп, підвищенням складності випадків, особистими проблемами співробітників спричиненими війною, проблема емоційного виснаження персоналу актуалізувалася ще більше.

Водночас частина проблем пов'язані саме з особливостями фінансування НУО та їхнього правового статусу в системі надавачів

соціальних послуг відповідно до чинного законодавства. Оскільки діяльність НУО фінансується виключно коштом донорів, то саме останні визначають термін фінансування, особливості надання послуг в межах грантів, вимоги, подеколи досить жорсткі, щодо звітності. «Напівофіційний» статус НУО (зокрема, НУО не вказані у якості рівноправного із державними суб'єктами надавача соціальних послуг у профільних наказах) ускладнює процес їхньої взаємодії із державними органами, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами тощо. Вказана взаємодія зазвичай залежить від «доброї волі» державних структур і досить часто будується на особистих контактах, а не на формальних інституційних механізмах.

**сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді*

Рис. 3.11. Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «З якими викликами/проблемами стикається Ваша громадська (благодійна) організація при здійсненні соціальної підтримки жінок?»

Джерело: складено автором самостійно

Соціальне замовлення та інші форми державного (спів)фінансування. Одним із можливих шляхів послаблення вказаних вище викликів може стати активний розвиток механізму соціального замовлення та/або інших форм державного (спів)фінансування надання соціальних послуг громадськими організаціями. Водночас опитані експерти односпійно наголошували на тому, що в межах чинної нормативно-правової бази соціальне замовлення — це єдиний можливий механізм фінансування надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів. Спроба запровадити будь-який інший механізм потребуватиме розроблення відповідної законодавчої бази «з нуля», внесення змін до низки нормативно-правових актів, що вимагатиме щонайменше кількох років активної законотворчої діяльності.

Водночас практичний досвід реалізації НУО проєктів коштом соцзамовлення залишається в Україні досить обмеженим. Це стосується як соціальних послуг загалом, так і послуг у сфері протидії домашньому та гендерно-зумовленому насильству. Зокрема, до початку війни в Україні були поодинокі приклади надання соціальних послуг у вказаній сфері із використанням механізму соцзамовлення, зокрема, йшлося про роботу із кривдниками, організацію консультативних пунктів із питань протидії насильству.

Серед основних причин, які гальмують розвиток надання соціальних послуг на основі механізму соціального замовлення, експерти вказували кілька чинників. Передусім йшлося про недооцінку представниками місцевої влади важливості надання соціальних послуг на рівні громади та пріоритезацію інших завдань в межах лімітованих за обсягом місцевих бюджетів.

Після початку війни вказана тенденція ще більше посилилася, оскільки економічна ситуація на місцях погіршилася водночас на місцеву владу було покладено низку додаткових завдань, наприклад, щодо облаштування та

соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб (далі — ВПО) у громадах, що приймають.

Ще одним чинником є те, що практична імплементація механізму соціального замовлення потребує істотних організаційних зусиль від представників місцевої влади на кожному з етапів. Перелічимо основні етапи організації надання соціальних послуг із використанням механізму соціального замовлення.

Підготовчий етап, в рамках якого має бути:

- ініційоване визначення потреб громади в соціальних послугах;
- визначений відповідний виконавчий орган у якості замовника соціальних послуг;
- надане доручення відповідному виконавчому органу здійснити соціальне замовлення.

Перший етап організації соціального замовлення передбачає проведення визначення потреб територіальної громади в соціальних послугах та визначення предмета соціального замовлення. Визначення потреб містить встановлення пріоритетів щодо організації соціальних послуг, чисельності потенційних отримувачів соціальних послуг та їхніх потреб у конкретних послугах, наявних надавачів відповідних послуг у громаді, розроблення програм розвитку системи надання соціальних послуг на території громади тощо, а також визначення обсягу бюджетних коштів, необхідних для виплати компенсації надавачам послуг. Цей процес регулюється Наказом Мінсоцполітики № 28 від 20.01.2014 [127].

Водночас вказаний документ має доволі загальний характер, тому під час оцінювання має проводитися суттєва робота щодо «адаптації» його норм до особливостей конкретної громади.

Другий етап організації соціального замовлення передбачає:

- розроблення завдання на виконання соціального замовлення;
- організацію та проведення конкурсу;

– укладення договору про надання соціальних послуг та його виконання.

Третій етап є не менш важливим, що містить моніторинг, оцінку якості, контроль та звітність.

Моніторинг і контроль якості надання послуг, крім іншого, необхідний для підтвердження цільового використання бюджетних коштів. Водночас це завдання є досить складним, зокрема, і для ОМС. Адже наразі в Україні прийняті державні стандарти лише для частини соціальних послуг із тих, які згадуються в Класифікаторі соціальних послуг [124] та законі України «Про соціальні послуги» [131]. У решті випадків для контролю якості послуг рекомендується послуговуватися проектом стандарту відповідної послуги (за наявності), чинними стандартами до іншої соціальної послуги, позитивними практиками роботи ОМС [90].

Водночас, як уже зазначалося вище, чинні державні стандарти щодо надання тих чи інших соціальних послуг мають доволі загальний характер. Під час проведення моніторингу і оцінки якості соціальних послуг вказана нечіткість породжує значні методологічні складнощі, особливо для представників ОМС, які зазвичай не є експертами у царині соціальної роботи.

Також експерти вказували на низку викликів для НУО, які бажають долучитися до надання послуг на основі механізму соціального замовлення на рівні власної громади.

Зокрема, йшлося про надмірну бюрократизованість та досить складну процедуру звітності, а також про те, що відповідно до «Порядку надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг» (Постанова КМУ № 450 від 01.06.2020) надавач послуг зможе отримати компенсацію вартості наданих послуг щонайменше через 2 місяці після фактичного надання послуг. Адже звітність про надані послуги подається наступного місяця після їх надання, а кошти компенсації

вартості надання послуг перераховуються наступного місяці після подання звітності [33].

На цей час на державному рівні робляться певні кроки щодо практичної реалізації механізму надання соціальних послуг уразливим категоріям населення, але жінки, постраждалі від ГЗН, не потрапили в число цільових груп, яких це стосується.

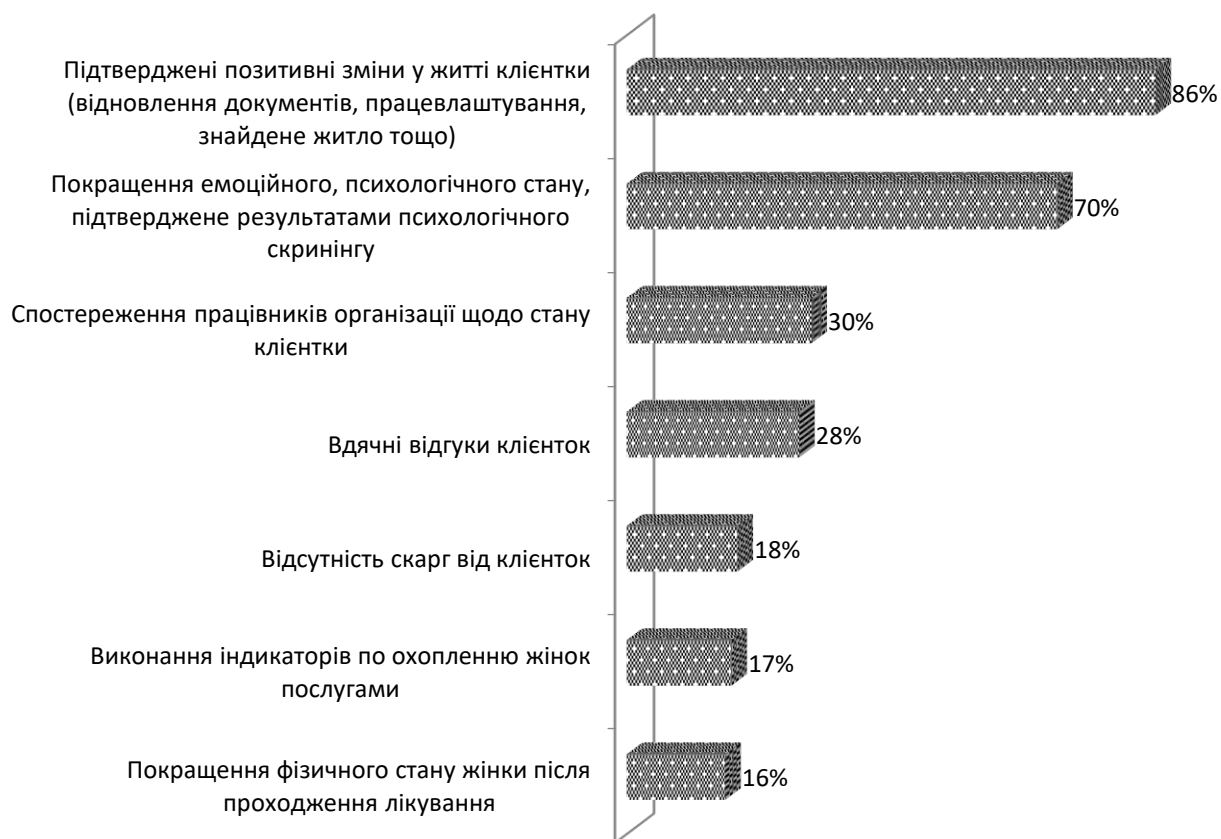
Якщо говорити про розвиток соціального замовлення у сфері протидії домашньому та гендерно-зумовленому насильству, то крім всіх вищевказаних чинників його гальмують також несприйняття представниками ОМС вказаної проблеми як першочергової. Адже до початку війни в Україні досить активно розвивалася мережа надавачів відповідних соціальних послуг (шелтерів, кризових кімнат, денних центрів тощо).

Зокрема, за активної підтримки міжнародних донорів (напр., UNFPA) та українських неурядових організацій було відкрито низку шелтерів для постраждалих від ГЗН у різних регіонах України з їх подальшою передачею на баланс місцевій владі.

З огляду на це, представники ОМС схильні вважати, що наявна мережа надавачів соціальних послуг повністю забезпечує потребу постраждалих від ГЗН у необхідній підтримці.

Ефективність послуг. Реалізація вказаних складових моделі соціальної підтримки жінок, постраждалих від насильства, у комплексі сприяла ефективності соціальної роботи з клієнтками, покращенню їхньої життєвої ситуації завдяки отриманим послугам. Про це свідчать результати опитування як самих клієнток, так і співробітників НУО.

Спеціалісти НУО зазначали, що головним критерієм оцінки ефективності надання соціальних послуг постраждалим жінкам є підтверджені позитивні зміни у їхньому житті та/або їхньому психоемоційному стані (див. рис. 3.12).

* сума перевищує 100%, оскільки респонденти могли обирати кілька відповідей

Рис. 3.12. Розподіл відповідей співробітників НУО на запитання: «За якими критеріями у вашій НУО оцінюють ефективність надання соціальних послуг постраждалим жінкам?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Практично всі опитані жінки (98%) зазначили, що завдяки допомозі НУО їхнє життя покращилось, зокрема, 2 з 3-х респонденток оцінили вказане покращення як суттєве (див. рис. 3.13). Двоє респонденток, які зазначили, що після звернення до НУО їхнє життя не змінилося/дещо погіршилося, уточнили, що терміну перебування в притулку виявилось недостатньо для розв'язання всього комплексу наявних проблем (1 жінка) та що отримана від організації допомога була одноразовою (1 жінка).

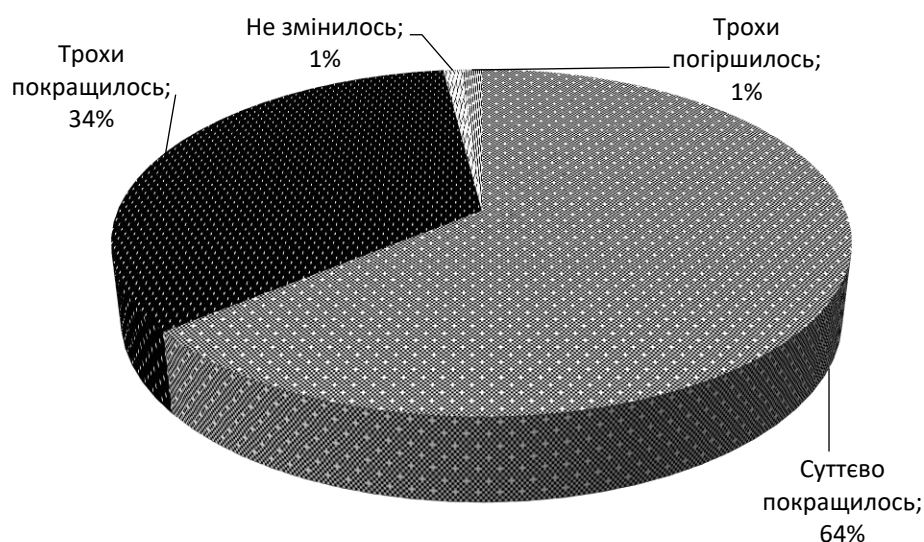

Рис. 3.13. Розподіл відповідей клієнток на запитання: «Чи змінилося Ваше життя після звернення по допомогу в організацію?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

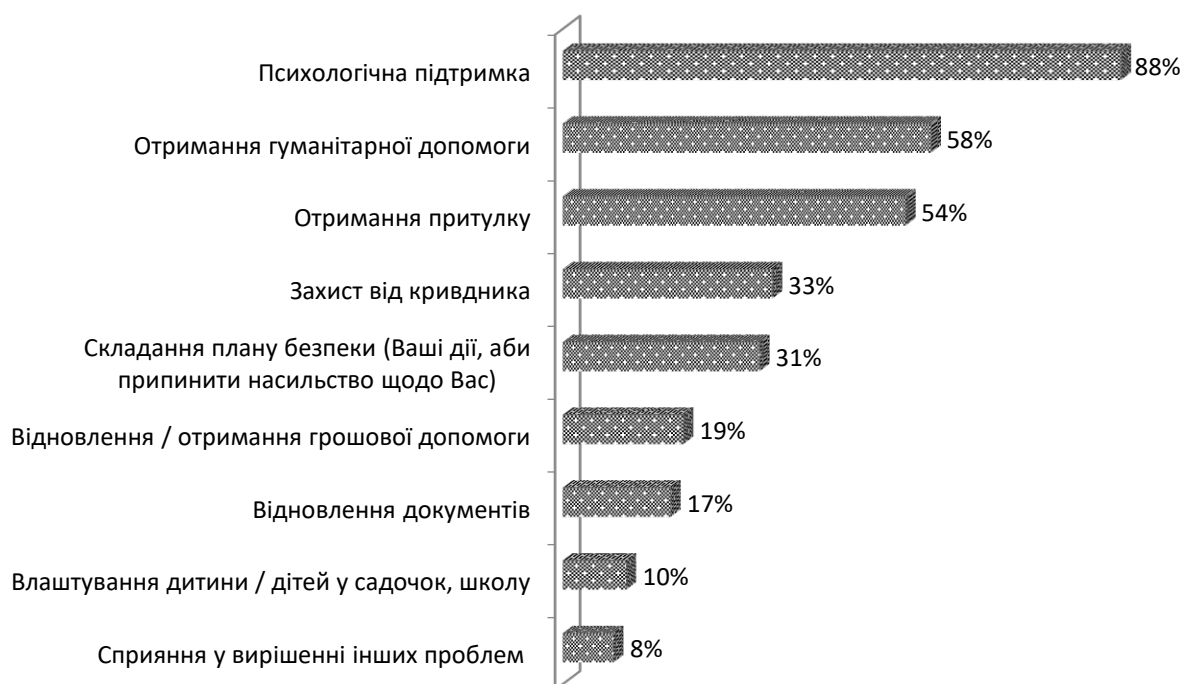
У коментарях жінки зазначали, що послуги НУО і підтримка з боку спеціалістів допомогли їм суттєво покращити багато сфер свого життя.

«Ставлення фахівців — дуже чуйне, вони підтримали, допомогли вийти зі складних обставин, отримати направлення на навчання, побачити світло навкруги, відновитись, розв'язати питання стосунків з колишнім чоловіком» (клієнтка НУО, Івано-Франківська область).

«Після консультацій психологині я переосмислила сенс життя, відчула себе впевненою жінкою» (клієнтка НУО, Київська область).

Важливою перевагою досліджуваної моделі є комплексний характер підтримки, яка забезпечується НУО для своїх клієнток з-поміж жінок, постраждалих від насильства. Відповідаючи на запитання щодо найважливіших послуг НУО, які найбільшою мірою вплинули на покращення їхнього життя, більшість респонденток обирали по кілька таких послуг (в середньому по 3). Найчастіше йшлося про психологічну підтримку, гуманітарну допомогу та надання притулку, але інші види підтримки, за оцінками жінок, також є важливими (див. рис. 3.14).

Водночас однаково популярними є як послуги, безпосередньо спрямовані на припинення ситуації насильства (захист від кривдника, складання плану безпеки, надання притулку), так і ті, що сприяють задоволенню інших нагальних потреб клієток, сприяють покращенню їхньої життєвої ситуації загалом (гуманітарна та фінансова допомога, психологічна підтримка, відновлення документів).

* сума перевищує 100%, оскільки респонденти могли обирати кілька відповідей

Рис. 3.14. Розподіл відповідей клієток на запитання: «Яка допомога, отримана в організації, була дійсно важлива для Вас, допомогла змінити життя на краще?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

2) Змістовно-технологічний компонент. Невіддільною складовою комплексної моделі надання послуг та її беззаперечною перевагою є потужний змістовно-технологічний компонент.

Варто зауважити, що розробляючи змістовно-технологічного компонент моделі, ми покликалися на низку як законодавчих актів та теоретичних підходів, так і враховували практичний досвід інших країн, зокрема, окремих

програм, які впроваджені в державах. Також важливим під час розроблення був аналіз і українського досвіду громадських (благодійних) організацій як практиків у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Загалом змістовно-технологічний компонент передбачає змістовність та технологічність у наданні соціальних послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. За отриманими соціологічними даними, зазначені принципи були здебільшого реалізовані на практиці.

Змістовність. Згідно з відповідями експертів щодо змістовного компоненту соціальної роботи із жінками, які постраждали від домашнього насильства, в Україні є певний розрив між реальною практикою надання послуг та її нормативно-правовим забезпеченням. З одного боку, в Україні у сфері протидії домашньому та гендерно-зумовленому насильству діє кілька потужних міжнародних донорів та цілий пул національних/регіональних організацій, які мають належний потенціал (організаційний, кадровий тощо) та значний досвід роботи із постраждалими жінками із застосуванням найвищих міжнародних стандартів і кращих світових практик.

Натомість нормативно-правове забезпечення соціальної роботи із жінками, постраждалими від насильства, пов'язане із низкою викликів.

Насамперед, на цей момент затверджені державні стандарти лише для частини соціальних послуг, які можуть надаватися вказаній цільовій групі.

Крім цього, експерти зазначали, що процес стандартизації соціальних послуг в Україні має певні особливості, які навіть за наявності відповідних стандартів ускладнюють процес їхнього застосування на практиці як безпосередньо для організації надання тієї чи іншої послуги, так і для оцінки її якості.

Зокрема, на відміну від міжнародної практики, коли стандарти розробляються для конкретних цільових груп/життєвих ситуацій (наприклад, постраждалих від ІЗН або осіб з інвалідністю), в Україні стандарти

розробляються для послуг (наприклад, консультування або надання притулку). Водночас консультування жінки, постраждалої від ГЗН щодо можливостей захисту власних прав і, до прикладу, особи з інвалідністю щодо формування/відновлення навичок самообслуговування, зазвичай суттєво відрізняються не лише за змістом, а й за формою, психологічними особливостями отримувача послуги тощо [108].

Відповідно, експерти, які організують надання соціальних послуг на практиці, у своїй роботі зазвичай вимушені певним чином «адаптувати» чинні державні стандарти для конкретної цільової групи, із якою вони працюють, послуговуючись для цього міжнародними стандартами, провідними міжнародними та вітчизняними практиками і власним практичним досвідом.

У свою чергу, беззаперечною перевагою НУО є більша гнучкість у своїй діяльності порівняно із державними/комунальними надавачами послуг. Звісно, фахівці НУО зобов'язані дотримуватися у своїй діяльності основних вимог національного законодавства, включно з чинними державними стандартами та принципами надання соціальних послуг.

Водночас, не порушуючи основних норм вітчизняного законодавства, вони мають змогу більш гнучко підходити до надання соціальних послуг у кожному конкретному випадку, адаптувати чинні нормативно-правові вимоги, поєднуючи їх із міжнародними стандартами та кращими практиками, тоді як державні/комунальні надавачі послуг змушені більш жорстко дотримуватися «букви й духу закону».

Щоправда, зворотним боком такої гнучкості є недостатня стандартизація послуг, коли кожна організація працює «по-своєму», що може ускладнювати процес оцінки якості соціальних послуг та є однією із перешкод для більш активного розвитку механізму соціального замовлення.

Такі результати для нас є очікуваними, оскільки ми розуміємо, що система надання соціальних послуг має певні недоліки та власне підтверджує

те, що вона має варіюватися між державними та некомерційними організаціями, що власне зазначили самі фахівці [108].

Технологічність. У найбільш загальному вигляді технологічність може бути визначена як застосування особливих методів впливу на соціальний об'єкт, використання заздалегідь розроблених засобів та процедур для досягнення бажаного результату.

Технологічність соціальної роботи з постраждалими від насильства жінками передбачає, що існує певний стандартний перелік соціальних послуг та прийомів соціальної роботи, який пропонується клієнткам, постраждалим від насильства.

Частина послуг пропонується всім/майже всім постраждалим (напр., діагностика, оцінювання ризиків, складання плану безпеки), частина — варіюється залежно від конкретних особливостей їхньої життєвої ситуації (наявність/відсутність дітей, наявність джерел підтримки, економічна (не)залежність від кривдника, потреба в безпечному прихистку тощо) та індивідуальних особливостей клієнток.

У межах цього компоненту моделі має забезпечуватися надання клієнткам такого переліку послуг:

- діагностика;
- оцінювання ризиків;
- кризове та екстрене втручання;
- здійснення оцінки потреб;
- складання плану дій;
- надання комплексної допомоги (консультації, надання притулку, соціальна та реабілітаційна підтримка, соціально-медична, соціально-правова, соціально-побутова, інформаційна тощо);
- соціальний супровід;
- психологічна допомога.

Згідно з результатами опитування клієток та співробітників НУО, в організаціях, включених до дослідження, забезпечується надання як більшості вказаних послуг, так і додаткових видів підтримки для жінок, орієнтованих на максимально повне задоволення актуальних потреб клієток (напр., надання гуманітарної та/або грошової допомоги) (див. табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Перелік послуг, які надаються НУО постраждалим від насильства клієткам, за відповідями співробітників і клієток НУО (у %)

Співробітники НУО (N=110)		Клієтки НУО (N=100)	
Які послуги надає ваша організація жінкам, постраждалим від насильства?	%*	%*	Які саме види допомоги Ви отримуєте(вали)?
Консультації психолога	99	89	Консультації (юриста, психолога, сімейного лікаря)
Консультації соціального працівника	95		
Інформаційно-консультативна допомога щодо загальних питань	87		
Юридичні консультації	86		
Домедична допомога	67		
Переадресація до інших установ/закладів	80		
Здійснення оцінки потреб	65	53	Фахівці детально розпитали про Вашу ситуацію, проблеми
Оцінювання ризиків	46		
Складання індивідуального плану надання соціальних послуг	61	41	Складання плану Ваших дій для розв'язання проблем, налагодження ситуації
Соціальний супровід	57	27	Допомога в оформленні заяв, документів, у реєстрації «прописки», представлення інтересів у органах влади, працевлаштуванні тощо
		28	Медична допомога, організація стаціонарного лікування

Співробітники НУО (N=110)		Клієнтки НУО (N=100)	
		20	Сприяння, пошук житла
		11	Влаштування дитини до садочка, школи
Кризове та екстрене втручання	52		
Гуманітарна і грошова допомоги	48	74	Гуманітарна допомога, харчові продукти, засоби гігієни тощо
Надання притулку	24	48	Надання притулку
Інше	3	2	Інше

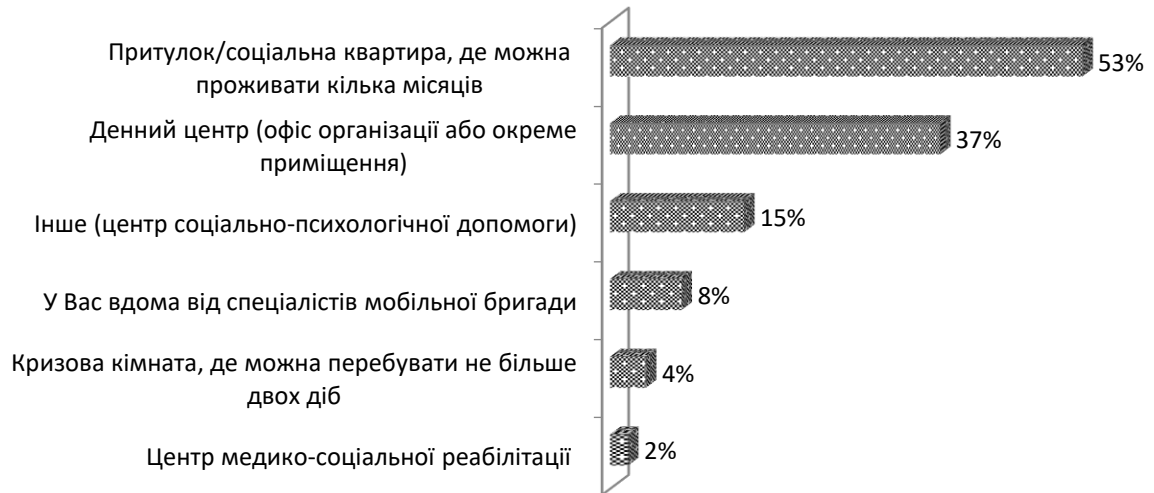
* сума за стовпцем перевищує 100%, позаяк респонденти могли обирати кілька відповідей

Джерело: складено автором самостійно

Про комплексний характер допомоги НУО, свідчить і застосування різноманітних форматів роботи із постраждалими, а також те, що в багатьох випадках фахівці НУО працюють не лише безпосередньо із постраждалою, а й надають допомогу іншим членам родини, зокрема, дітям.

Значна частина опитаних жінок отримували допомогу не лише на базі офісів організацій та денних центрів чи притулків/соціальних квартир. Поширеними є також послуги, що надаються мобільними командами.

Частина організацій налагодили співпрацю із комунальними центрами соціально-психологічної допомоги, що дає їм змогу охоплювати своїми послугами клієнток вказаних центрів (див. рис. 3.15).

* сума перевищує 100%, оскільки респонденти могли обирати кілька відповідей

Рис. 3.15. Розподіл відповідей клієток НУО на запитання: «Де Ви отримуєте(вали) допомогу від організації?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Дві третини опитаних клієток зазначили, що крім них самих послуги організації отримували також й інші члени родини (див. рис. 3.16).

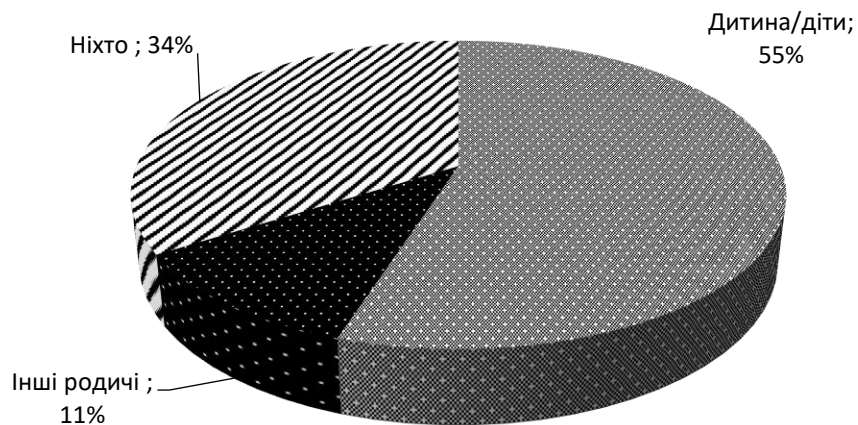

Рис. 3.16. Розподіл відповідей клієток на запитання: «Хто ще із членів родини, окрім Вас отримує(вав) допомогу в організації?» (у %)

Джерело: складено автором самостійно

Так, компонент технологічності в рамках пілотованої моделі був реалізований на належному рівні. Це знайшло свій вияв у наданні широкого комплексу соціальних послуг, орієнтованих не лише на розв'язання проблеми насильства й подолання його наслідків, а й на покращення життєвої ситуації клієнток загалом, застосуванні різноманітних форм роботи як безпосередньо із постраждалими жінками, так і з іншими членами родини (зокрема, дітьми).

Отже, отримані результати дають змогу констатувати, що реалізація та впровадження моделі соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства, та врахування її компонентів, у комплексі сприяє ефективності соціальної роботи із жінками, які постраждали від домашнього насильства водночас покращенню їхньої життєвої ситуації завдяки отриманим послугам та здійсненні комплексної соціальної підтримки та допомоги.

Висновки до розділу 3

Результати емпіричного дослідження свідчать, що всі основні компоненти розробленої в межах дисертаційної роботи комплексної моделі надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, належним чином імплементовано на практиці.

Загалом аналіз діяльності мобільних бригад у період воєнного стану, анкетування жінок та опитування спеціалістів/фахівців, керівників організацій/Центрів дозволило з'ясувати, в чому полягають особливості соціальної підтримки за напрямом роботи домашнього насильства та гендерно зумовленого насильства, визначити труднощі при роботі із жінками та охарактеризувати перспективи розвитку за цим напрямом.

Водночас емпіричне дослідження дало можливість з'ясувати, що ГО та БФ є повноцінними надавачами соціальних послуг у здійсненні соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства.

У межах концептуально-цільового компонента з боку НУО забезпечено належний рівень доступності послуг і відсутність об'єктивних перешкод для їхнього своєчасного отримання, індивідуальний підхід до клієнток і гнучкість під час розв'язання їхніх проблем, високий рівень якості послуг та задоволеності клієнток отриманою допомогою. Зокрема, оцінка клієнтками кожної зі складових якості послуг, включаючи ставлення співробітників до клієнток, їхню здатність пояснити все зрозумілою мовою та надати чіткі рекомендації для покращення ситуації, зручність і відчуття безпеки під час отримання послуг, перевищує 4,8 бала за 5-бальною шкалою.

Організаційно-фаховий компонент, який містить такі складові як організаційність, належне ресурсне забезпечення організацій та достатній рівень професійності персоналу, також був реалізований на належному рівні. Зокрема, 96% опитаних співробітників НУО зазначили, що вони мають усе необхідне для надання допомоги жінкам, постраждалим від насильства (55%) або принаймні мають достатньо ресурсів для надання базових послуг (43%). Понад 90% опитаних співробітників підтвердили, що їхня організація забезпечила для них проходження навчання з питань надання соціальних послуг людям, постраждалим від насильства, надає регулярну супервізійну підтримку. Організаційність відображається через налагодження дієвої співпраці із іншими суб'єктами у сфері протидії насильству, включаючи Національну поліцію, ОМС та їхні виконавчі органи, Центри надання соціальних послуг, інші НУО тощо.

У процесі реалізації змістовно-технологічного компонента забезпечено належний рівень:

- змістовності, зокрема, дотримання найвищих вітчизняних і міжнародних стандартів і кращих практик;
- технологічності — надання широкого комплексу соціальних послуг, орієнтованих не лише на розв'язання проблеми насильства й подолання його наслідків, а й на покращення життєвої ситуації клієнток

загалом, застосуванні різноманітних форм роботи як безпосередньо із постраждалими жінками, так і з іншими членами родини (зокрема, дітьми).

Реалізація всіх вказаних складових моделі надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, у комплексі сприяла ефективності соціальної роботи з клієнтками, покращенню їхньої життєвої ситуації. Зокрема, практично всі опитані жінки (98%) зазначили, що завдяки допомозі НУО їхнє життя покращилось, зокрема, 2 з 3-х респонденток (64%) оцінили вказане покращення як суттєве.

Так, розроблена модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, за результатами емпіричного дослідження, підтвердила свою дієвість, що дає змогу з впевненістю стверджувати, що вона може використовуватися та реалізовуватися громадськими та благодійними організаціями у роботі з постраждалими жінками. Урахування всіх компонентів моделі допоможе керівництву організацій будувати чітку структуру функціонування, її фахівцям підвищувати рівень свого професіоналізму та технологічно вибудовувати процес роботи за напрямом насильства. Водночас така модель може допомагати і самим клієнткам бачити чіткий алгоритм роботи з ними, формуватиме відповідальність за своє життя та побудови своєї психоемоційної стійкості на основі роботи з фахівцями. Для громад загалом така модель може послугувати пошуком для нових методів роботи і практик та на місцевому рівні інформувати населення щодо наявних видів роботи в громаді, надання відповідних послуг та, головне, дасть змогу місцевим ГО/БФ відкрито брати участь у соціальному замовленні. Адже розроблена модель передбачає прозорість, відкритість та чітку структуру роботи щодо запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статті на місцях.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації наведено узагальнені результати теоретико-емпіричного дослідження щодо соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства.

Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

1. Аналіз наукових досліджень показав, що проблематика домашнього насильства та надання соціальної підтримки постраждалим особам є актуальним питанням сьогодення. З огляду на сучасний стан України, яка перебуває у воєнному стані, цю проблематику неможливо обійти як на рівні держави, так і в межах наукових підходів, які окреслюють основні методи роботи за цим напрямом та наголошують на впровадженні нових ініціатив у сфері соціальної політики України щодо роботи з постраждалими особами.

Доведено, що жінки, які постраждали від насильства є тим об'єктом соціальної роботи, що найчастіше потребує соціального захисту, зокрема соціальної підтримки. Відповідно до теоретичного аналізу виявлено, що типовими чинниками, які призводять до домашнього насильства є: соціально-культурні чинники, психологічні чинники, соціально-економічні чинники та суспільні чинники, спровоковані станом війни через окупацію мирних територій. З'ясовано, що активними учасниками в протидії такому явищу стають нині організації громадянського суспільства (неурядові організації), які можуть на рівні з державними організаціями здійснювати соціально-психологічну підтримку таким жінкам.

2. Підтверджено, що недержавний сектор цілком спроможний забезпечити надання різнопланових соціальних послуг у межах місцевого самоврядування. НУО є повноцінними надавачами соціальних послуг, можуть брати участь у державному замовленні, яке може здійснюватися через

спеціалізовані установи, або галузеві міністерства та комплексно надавати соціальні послуги жінкам, які постраждали від домашнього насильства.

Досліджено, що структура та зміст соціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, потребує додаткового механізму регулювання повноважень між загальними та спеціалізованими службами підтримки постраждалих осіб. Це дає можливість створити, так званий, ринок соціальних послуг, які будуть надаватися відповідно до запиту та потреб громадян. Відповідно, аби ці послуги надавалися своєчасно та доступ, до яких мали особи, постраждалі від домашнього насильства, має бути сформована повноцінна та ефективна система соціального захисту (наявність та повноцінне функціонування закладів соціального захисту, серед іншого й спеціалізованих, або тих, які мають право їх створювати; розподіл соціальних послуг на місцях, зокрема між громадськими та благодійними організаціями; соціальні послуги мають бути закріплені на законодавчому рівні; надання виплат та пільг у межах створеної системи; використання індивідуального підходу в роботі з жінками, постраждалими від домашнього насильства тощо).

3. Аналіз закордонних підходів до організації та здійснення соціальної підтримки громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства, засвідчив, що міжсекторна та міжвідомча взаємодія є в пріоритеті, а громадські та благодійні організації є повноправними суб'єктами соціальної роботи з постраждалими від домашнього насильства. Запозичення досвіду деяких держав Україною з врахуванням її правової системи, форм та методів соціальної підтримки та послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства, є перспективними.

4. В основу емпіричного дослідження було покладено припущення, що соціальна підтримка громадськими та благодійними організаціями жінок, які постраждали від домашнього насильства, може здійснюватися через модель надання соціальних послуг. Її метою є різновекторна підтримка жінок, які

постраждали від домашнього насильства, шляхом надання їм соціальних послуг на засадах доступності, своєчасності, змістовності, технологічності в умовах належного ресурсного забезпечення й міжсекторної та міждисциплінарної взаємодії. А результатом є подолання/мінімізація жінкою наслідків домашнього насильства та складних життєвих обставин через нього, усунення причин й умов, що спричинили домашнє насильство

Задля цього громадські та благодійні організації створюють притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центри з питань запобігання та протидії домашньому насильству, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, інші заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб.

Вони надають жінкам, які постраждали від домашнього насильства, такі види соціальної підтримки, як: емоційно-мотиваційну, інформаційно-когнітивну, реабілітаційно-поведінкову.

Емоційно-мотиваційна підтримка передбачає: емоційну підтримку і відновлення (постраждала особа отримує необхідну психологічну підтримку, що допомагає їй відновитися від травм і повернутися до нормального життя); створення позитивного середовища (встановлення контактів із групами підтримки, де можна обмінюватися досвідом та отримати моральну підтримку).

Інформаційно-когнітивна підтримка передбачає: правничу допомогу і захист (надання інформації про права та допомога у веденні судових справ проти кривдника); профілактику повторного насильства (освіта та підвищення обізнаності постраждалої про ознаки насильства та способи його запобігання).

Реабілітаційно-поведінкова підтримка заходи із: соціальної адаптації (допомога у розв'язанні побутових питань, таких як пошук житла, роботи, отримання доступу до соціальних послуг тощо); розвитку навичок і самостійності (проведення тренінгів та курсів, що допоможуть постраждалим

стати самостійнішою та незалежнішою); поліпшення загального благополуччя (покращення якості життя постраждалої та допомога у відновленні внутрішньої гармонії та добробуту).

Модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями містить три основні компоненти: концептуально-цільовий компонент (доступність та своєчасність надання соціальних послуг, якість та гнучкість при їхньому наданні, індивідуальний підхід до клієнта та раціональне оцінювання надання соціальних послуг); змістовно-технологічний компонент (змістовність, технологічність у наданні соціальних послуг); організаційно-фаховий компонент (організаційність, належне ресурсне забезпечення організацій, достатній рівень професіоналізму фахівців, наявність державного замовлення, участь у соціальному замовленні на надання соціальних послуг). У сукупності всі компоненти моделі передбачають комплексність, кваліфікованість, інтенсивність та якість.

5. Проведене емпіричне дослідження показало, що запропонована модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями є дієвою та ефективною.

На основі результатів емпіричного дослідження, доведено, що під час реалізації всіх компонентів моделі здійснюється комплексна робота із жінками, постраждалими від домашнього насильства, яка впливає на психоемоційну стійкість цих жінок, їхню впевненість у своєму майбутньому, побудові нових планів та загалом покращенню їхньої життєвої ситуації. Урахування всіх компонентів моделі допомагає і керівництву організацій вибудувати чітку структуру функціонування. Фахівцям та спеціалістам така модель допомагає підвищувати рівень свого професіоналізму та технологічно вибудовувати процес роботи з жінками, постраждалими від домашнього насильства.

Загалом результати впровадження розробленої моделі показали прозорість, відкритість та чітку структуру роботи щодо запобігання та протидії домашньому насильству. Відповідно можемо стверджувати, що модель надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, може використовуватися та реалізовуватися громадськими та благодійними організаціями.

Отримані дані не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблематики. Перспективними можуть вважатися дослідження чинників гендерного насильства та насильства за ознакою статті; дослідження системи соціальної політики щодо протидії та запобігання домашньому насильству та насильству за ознакою статті; удосконалення діяльності окремих організацій, які працюють у сфері надання послуг постраждалим від домашнього насильства, серед іншого й державних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеевко Т. Ф. Гендерний концепт сімейного виховання особистості, як наукова і соціально-педагогічна проблема. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2015. 19(1). С. 24–35.
2. Алексеевко Т. Ф. Дитячі шлюби і раннє материнство. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку* : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Харків, 26–27 листоп. 2015 р. Харків : ХДАК, 2015. С. 100-101.
3. Алексеевко Т. Ф. Концепції та моделі соціально-педагогічної підтримки учнівської молоді у зарубіжному досвіді. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Вип. 21(1). С. 33–47.
4. Анселен Ж. Франція: соціальні послуги. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 204–219.
5. Андропова А.С., Stanciene D.-M, Бартош О.П. Дистанційна підготовка соціальних працівників у Великій Британії до роботи з різними групами клієнтів у громаді. Проблеми та перспективи розвитку територіальних громад в соціальній сфері: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м.Ужгород, 24 вересня 2021 р. Ужгород: РІК-У, 2021. С.77–79.
6. Березін О. В., Безпарточний М. Г., Нікілева Л. О. Механізми формування та методологія розвитку закладів і підприємств соціального обслуговування. Полтава : Інтер Графіка, 2013. 210 с.
7. Белікова Ю. В. Дослідження потреб постраждалих від насильства: звіт за результатами якісного дослідження. Дніпро, 2020. 26 с.
8. Бова А. Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї. *Український соціум*. 2005. № 1 (6). С. 15–25.
9. Богачевська М. Білим по білому. Жінки у громадському житті України. 1884–1939. Київ : Либідь, 1995. 424 с.

10. Боде І. Німеччина: соціальні послуги. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 220–226.
11. Бойко О. В. Насильство в сім'ї: соціологічний аналіз явища : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.03. Харків, 2003. 211 с.
12. Бондаренко О. С. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство в Україні. *Правові горизонти*. 2019. 20 (33). С. 102–107.
13. Бондаровська В. У допомогу тим, хто працює з жертвами домашнього насильства // Інформаційно-просвітительське издание «Я» (Спецвыпуск «Гендерное насилие»). - № 4 (20). — 2007. — С. 6-11.
14. В Україні зареєстровано 160 тисяч організацій громадянського суспільства. *Zmina*. URL: <https://zmina.info/news/vukrayini-zareyestrovano-160-tysyach-organizaczij-gromadyanskogosuspilstva/> (дата звернення 28.09.2023 р.).
15. Від домашнього насильства в Україні щороку гинуть 600 жінок — Лубінець. *Укрінформ - актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3621741-vid-domasnogo-nasilstva-v-ukraini-soroku-ginut-600-zinok-lubinec.html> (дата звернення 28.09.2023 р.).
16. Вовк В. С. Надання соціальних послуг організаціями громадянського суспільства та регулювання волонтерського руху. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2007. № 4. С. 68–76.
17. Волощук А., Ярмакі Х., Ковальова О. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї : монографія. Одеса : ОДУВС, 2013. 217 с.
18. Галабурда Ю. Молодіжний недержавний сектор у контексті становлення громадянського суспільства в Україні. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2001. № 2 (18). С.19–33.
19. Гендероване насильство : між звичаєм і злочином. *Electronic Kyiv-Mohyla Academy Institutional Repository*. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/99c9f56b-aa7f-4bad-a0c9-8f1d47d27f69> (дата звернення: 14.12.2023). (156)

20. Горемикіна Ю. В. Проблеми розвитку недержавних організацій у сфері надання соціальних послуг. *Демографія та соціальна економіка*. 2009. № 1. С. 161–168.
21. Горемикіна Ю. В. Проблеми розвитку та реформування соціальних послуг в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3. С. 161–168.
22. Горова А. В. Недержавний сектор надання соціальних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 63. С. 445–450.
23. Горчинський Р. А., Лях Т. Л., Петрович В. С. Соціальна послуга догляду вдома як інструмент деінституалізації соціального обслуговування. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 5. С. 13–19. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.5.2>
24. Горчинський Р., Лях Т. Організація вуличних соціокультурних заходів в умовах військового стану як дієва форма реалізації прав дитини. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : матеріали IV Всеукр. науково-практ. конф., м. Суми, 9 черв. 2022 р. Суми, 2022. С. 172–174.
25. Гошовська В. А., Ільчук Л. І. Особливості реформування системи соціальної підтримки: шляхи сприяння розвитку соціальних послуг та забезпечення їх якості : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 96 с.
26. Громадські об'єднання в Україні : навч. посіб. для вузів / О. Філонов та ін. ; ред. В. Бесчастного. Київ : Знання, 2007. 415 с.
27. Громадянське суспільство України в умовах війни-2022 — звіт за результатами дослідження. *Новини — Єднання*. URL: <https://ednannia.ua/189-doslidzhennia/12456-gromadyanskesuspilstvo-ukrajini-v-umovakh-vijni-2022-zvit-za-rezultatamidoslidzhennya-3> (дата звернення: 18.09.2023).

28. Гуляєва М. М. Оптимізація функціонування неурядових організацій, які здійснюють профілактику насильства щодо дітей в Україні. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 127–134.

29. Гумін О. Зарубіжний досвід запобігання сімейно-побутовим насильницьким злочинам щодо жінок правоохоронними органами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 855. С. 502–509.

30. Давидюк О. Роль адресної соціальної допомоги у подоланні бідності. *Соціальна політика : проблеми, коментарі, відповіді*. 2009. № 4. С. 40 — 42.

31. Декларація про викорінювання насилля щодо жінок : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 20.12.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text (дата звернення: 07.07.2022).

32. Державна політика в соціогумантарній сфері : підручник / В. А. Скуратівський та ін. ; ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. Київ : НАДУ, 2010. 284 с.

33. Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення : Постанова Каб. Міністрів України від 01.06.2020 р. № 450 : станом на 25 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-п#Text> (дата звернення: 14.12.2023).

34. Деякі питання надання фінансової підтримки громадським об'єднанням осіб з інвалідністю : Постанова Каб. Міністрів України від 27.01.2023 р. № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2023-п#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

35. Дмитренко О. А. Інституційна спроможність неурядового сектору в Україні : дис. ... д-ра філософії зі спеціальності 052 — політологія. Київ, 2022. 363 с.

36. Дмитренко О. А. Інституційна спроможність неурядового сектору в Україні : дис. ... д-ра філософії зі спеціальності 052 «Політологія». Київ, 2022. 208 с.

37. Добробут і безпека жінок. Україна. Доповідь та результати дослідження. Відень : Organization for Security and Cooperation in Europe, 2019. 104 с.

38. Довгунь К. В. Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 202 с.

39. Домашнє насилля в Україні: досвід та настрої громадян. Соціологічне дослідження щодо масштабів домашнього насильства в Україні. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://uifuture.org/publications/domashnye-nasylstvo-2-mln-ukrayincziv-stverdzhuuyut-shho-staly-zhertvamy-zhorstkogo-povodzhennya-u-pobuti/> (дата звернення: червень 2021).

40. Домашнє насильство в Україні: наук. звіт / Правозахисники Міннесоти; С. Бенуелл та ін. США, 2000. 52 с.

41. Домашнє насильство крізь призму війни. *Українська правда Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/11/29/251536/> (дата звернення: 21.09.2023).

42. Дослідження Київського Міжнародного інституту соціології у межах проєкту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства». Київ, 2023. 14 с.

43. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги : навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 217 с.

44. Дубич К. В. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг : дис. ... д-ра наук з державного управління : 25.00.02. Київ, 2016. 437 с.

45. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. Київ : Український центр соціальних реформ, 2017. 104 с.
46. Ертюрк І. Стандарт належної обачності як інструмент ліквідації насильства щодо жінок. Звіт спеціального доповідача про насильство щодо жінок, його причини та наслідки. *Preventing and combating violence against women and domestic violence in Ukraine*. URL: www.coe.int/web/stop-violence-against-women-ukraine (date of access: 24.09.2023).
47. Євдокимова О. М. Шляхи запобігання домашньому насильству: державно-управлінський аспект : автореф. магістерської дисертації на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Миколаїв, 2021. 11 с.
48. Євсюкова М. Надання допомоги та захисту жертвам насильства в сім'ї: аналіз стандартів Ради Європи. *Європейське право*. 2013 р. № 1–2. 123 с.
49. Євсюкова М., Христова Г., Шаповалова О. Судовий розгляд справ, пов'язаних з вчиненням насильства в сім'ї в Україні: проблеми відповідності міжнародним стандартам та шляхи вдосконалення : наук.-практ. посіб. Київ : ТОВ «Компанія «Ваїте», 2011. 132 с.
50. Жінки. Мир. Безпека : інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери / Л. Г. Ковальчук та ін. ; ред. Л. Г. Ковальчук, К. Б. Левченко. Київ, 2017. 172 с.
51. Жовніренко П. Діяльність громадських організацій: корисні поради. *Соціальна політика і соціальна робота*. 1999. №3–4 (11–12). С. 140–153.
52. Журавель Т. В. Соціально-педагогічна робота з профілактики насильства щодо дітей. *Соціальна педагогіка* : навч. посіб. Київ, 2013. С. 197–209.
53. За підтримки Представництва Фонду ООН у галузі народонаселення відбулася координаційна зустріч представників Уряду України з керівниками 30 міст та громад, що працюють над розвитком систем

запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на місцевому рівні. *Міністерство соціальної політики України*. URL : <https://www.msp.gov.ua/news/20114.html> (дата звернення: 09.07.2021).

54. Забезпечення діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги як спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб від домашнього насильства : метод. посіб. / Н. В. Федорович та ін. ; ред. Г. Б. Скіпальська, О. О. Кочемировська, Н. М. Цветкова. Київ, 2020. 190 с.

55. Загальна декларація прав людини : Генеральна Асамблея ООН від 10.12.1948 р. URL : <http://kr-admin.gov.ua/mol/molod/2.pdf> (дата звернення: 07.07.2021).

56. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери : навч.-метод. посіб. / ред. В. М. Бондаровська, Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас. Київ : ТОВ «Видавничий дім «КАЛИТА», 2014. 282 с.

57. Зверєва І., Кузьмінський В., Петрочко Ж. Соціальний супровід сімей, що опинились в складних життєвих обставинах : метод. посіб. Київ : ДЦССДМ, 2006. 84 с.

58. Звонар В. П. Соціальна відповідальність як соціоекономічний феномен: теорія та українські реалії : монографія. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2018. 288 с.

59. Індекс сталості організацій громадянського суспільства. Київ, 2021. 4 с.

60. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016–2020. Київ : Ваіте, 2016. 280 с.

61. Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 231 с.

62. Карпеченкова Г. В. Формування державної політики запобігання та протидії домашньому насильству в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з державного управління : 25.00.02. Харків, 2023. 24 с.

63. Келлі Е., Дюбуа Л. Формування стандарту: дослідження і пропозиції щодо мінімальних стандартів надання послуг підтримки жінкам, постраждалим від насильства. Київ : ТОВ «Дорадо-Друк», 2008. 64 с.

64. Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посібник. Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології. Київ : Обнова компанії, 2017. 256 с.

65. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 18.12.1979 р. : станом на 6 жовт. 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 07.07.2021).

66. Козубовська К., Бартош-Пічкара О.П. Соціальна робота з дітьми як складова системи соціального захисту США // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». — 2005. — № 9. — С.12-15

67. Кравченко М. Основні напрями модернізації державної політики у сфері соціального захисту населення України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 4. С. 249–257

68. Кравченко Р., Кабаченко Н., Васильченко О. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери. *Соціальна робота в Україні: перші кроки* / ред. В. Полтавець. Київ : Видавничий дім «KM Academia», 2000. С. 130–144.

69. Лазебна М. Домашнє насильство — це не просто біда і криза окремої сім'ї, це ризики у побудові соціального миру і благополуччя в суспільстві. *Міністерство соціальної політики України*. URL : <https://www.msp.gov.ua/news/20037.html> (дата звернення: 09.07.2021).

70. Ламах Е. Б. Громадські об'єднання як надавачі соціальних послуг гендерного спрямування. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 1. С. 1–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_31
71. Левченко К. Б. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку : монографія. Харків : Вид-во НУВС, 2001. 360 с.
72. Левченко К., Швед О. Громадські організації України в системі запобігання та протидії домашньому насильству. *Право і безпека*. 2020. №1 (76). С.74–82.
73. Лехолетова М., Лях Т., Спіріна Т. Алгоритм організації та проведення успішної адвокаційної кампанії із представництва інтересів. *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 1. P. 67–78. DOI: 10.25128/2520-6230.22.5.5.
74. Лібанова Е. М. Трансформація державної соціальної політики в контексті забезпечення конкурентноспроможності української економіки. *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 34–41
75. Ліщук Н. О. Насильницькі дії, що вчиняються щодо жінок: причини та запобігання : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2020. 232 с.
76. Любецька М. М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №19. С.109–116.
77. Лях Т. Л., Спіріна Т. П., Клішевич Н. А. Соціальна профілактика сімейного неблагополуччя в територіальній громаді. *Social Work and Education*. 2022. Т. 9. № 2. С. 245–255.
78. Лях Т., Лехолетова М., Скіпальська Г. Аналіз запитів населення щодо отримання соціально-психологічної допомоги та підтримки в умовах COVID-19. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота*. 2021. № 1(7). С. 22–28. ISSN 2616-7778. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/4>

79. Лях Т., Спіріна Т., Лехолетова М. Методи оцінки територіальною громадою власних потреб. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2022. 1(50). 178–181. DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.178-181.
80. Лях Т., Спіріна Т., Рогожинська В. Принципи міждисциплінарної взаємодії у соціальній роботі. *Humanities science current issues.* 2020. Т. 3. № 27. С. 224–228.
81. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л. Соціально-психологічні аспекти проблеми насильства : навч.-метод. посіб. Київ, 2003. 343 с.
82. Марценюк Т. О. Ранні шлюби в Україні: хто і чому одружується у ранньому віці?. *Наукові записки.* 2014. Т. 161. С. 83–89.
83. Матяж С. В., Гуріна А. А. Роль недержавних організацій у вирішенні проблем у соціальній сфері в Україні. *Молодий вчений.* 2014. № 7(2). С. 169–172.
84. Медведська В. В. Правові засади захисту жінок від домашнього насильства : дис. ... на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Київ, 2022. 276 с.
85. Мельникова Ю. Домашнього насильства стало більше, а ось нас менше. *Дзеркало тижня.* URL: <https://zn.ua/ukr/practical-tips/domashnoho-nasilstva-stalo-bilshe-a-os-nas-menshe.html> (дата звернення: 28.09.2023).
86. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / укл: Г. Ю. Мустафаєв, І. І. Довгаль. Київ, 2011. 192 с.
87. Методичні рекомендації у сфері соціального захисту та соціального забезпечення «Соціальне замовлення як ефективний метод організації надання соціальних послуг». *Асоціація міст України.* URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/library/metodyka_soczahyst_new.pdf (дата звернення: 15.04.2023).

88. Мещан І. В. Соціальне обслуговування як складова соціального захисту населення: соціолого-управлінський аспект. *Соціологія*. 2015. № 8 (124). С. 71–76.
89. Мигович І., Лукашевич М. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. 2-ге вид., доп. і випр. Київ : МАУП, 2003. 168 с.
90. Миколюк Н. Презентація «Законодавче забезпечення організації соціального замовлення органами місцевого самоврядування». *Асоціація міст України*. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/prezentaciya_soc_zamovlennya.pdf (дата звернення: 24.04.2023).
91. Миронюк Т. В., Запорожець А. К. Удосконалення заходів протидії булінгу в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 21–28.
92. Міжвідомча місія з питань захисту жінок від насильства та боротьби з торгівлею людьми, створена 3 січня 2013 року разом із Міністром, відповідальним за права жінок. URL: stop-violence-femmes.gouv.fr (дата звернення: 01.07.2021).
93. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія / А. Галай та ін. Київ : КНТ, 2014. 15 с.
94. Мультидисциплінарні мобільні команди допомоги постраждалим від війни. *UNICEF*. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/mobile-teams> (дата звернення: 17.12.2022).
95. Надання допомоги «дітям вулиці» та соціально незахищеним дітям і підліткам : інформ.-метод. зб. / ред. С. Толстоухова. Київ, 2003. 64 с.
96. Нестерчук В. Домашнє насильство як феномен соціальної роботи. *Social Work and Education*. 2020. 7(3). Р. 254–262.
97. Нестерчук В. В. Домашнє насильство над жінками як об'єкт соціальної роботи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019. Вип. 5 (92). С. 172–183.

98. Новікова О. Ф., Логачова Л. М. Особливості фінансування соціальної інфраструктури в процесі бюджетної децентралізації. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 1(47) . С.4–12.

99. Організації громадянського суспільства як надавачі соціальних послуг : посібник / Г. Б. Скіпальська та ін. Київ, 2022. 43 с.

100. Паливода Л., Кікоть О. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002–2006 роки : звіт за даними дослідження. Київ : БФ «Творчий центр «Каунтерпарт», 2006. 160 с.

101. Пекінська декларація. Четверта Всесвітня конференція зі становища жінок від 15 вересня 1995 року. № 995_507. 1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507/conv#o45

(дата звернення 15.08.2022).

102. Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року : Постанова Каб. Міністрів України від 24.02.2021 р. № 145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-п#Text> (дата звернення: 18.08.2021).

103. Полівко Л. Ю. Роль соціального працівника у сфері надання соціальних послуг. *Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження* : матеріали XIX Міжнародної конференції молодих науковців, м. Київ, 20 квітня 2018 р. / ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. Київ : Логос, 2018. С. 225–227.

104. Полівко Л. Ю., Карамушка Т. В. Змістовність соціальних послуг у розбудові громадянського суспільства. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали V Міжнародної науково-практ. конф., м. Київ, 13–14 березня 2020 р. / ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 96–99.

105. Полівко Л. Ю., Рогаль Н. І., Синельников Р. Ю. Роль громадянського суспільства у наданні соціальних послуг. *Проблеми та*

перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії» : збірник наукових праць. 2021. С. 78–80.

106. Полівко Л. Ю., Скіпальська Г. Б. Гендерно зумовлене насильство в умовах війни: рекомендації для надавачів соціальних послуг. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : матеріали IV Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Суми, 09 червня 2022 р. Суми : СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. С. 238–242.

107. Полівко Л. Ю., Скіпальська Г. Б. Значущість організацій громадянського суспільства в період воєнного стану. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 11–12 березня 2022 р. / ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. С. 60–62.

108. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок у м. Києві: модель, особливості, перспективи : посіб. / Я. І. Бордіян та ін. Київ : «ВБ «Калита», 2017. 98 с.

109. Попова А. Соціальна робота в місцевих громадах в Сполучених Штатах Америки: методи та моделі. *Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки* : матер. VI щорічної Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 21 квітня 2016 р. Київ, 2016. С. 113–121.

110. Прилипко С. М. Предмет права соціального забезпечення : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2007. 322 с.

111. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI : станом на 11 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 14.12.2023).

112. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI : станом на 27 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 14.12.2023).

113. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Проект Закону України від 14.11.2019 № 294–IX. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853 (дата звернення: 28.06.2021).

114. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII : станом на 3 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 23.09.2023).

115. Про затвердження Державного стандарту денного догляду : Наказ М-ва соц. політики України від 30.07.2013 р. № 452 : станом на 30 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13#Text> (дата звернення: 04.12.2023).

116. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : Наказ М-ва соц. політики України від 31.03.2016 р. № 318 : станом на 1 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16#Text> (дата звернення: 13.04.2023).

117. Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації : Наказ М-ва соц. політики України від 18.05.2015 р. № 514 : станом на 13 жовт. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15#Text> (дата звернення: 13.10.2021).

118. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування : Наказ М-ва соц. політики України від 02.07.2015 р. № 678. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text> (дата звернення: 19.08.2022).

119. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання : Наказ М-ва соц. політики України від 01.07.2016 р. № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text> (дата звернення: 24.06.2022).

120. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів : Наказ М-ва соц. політики України від 30.12.2015 р. № 1261 : станом на 1 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16#Text> (дата звернення: 20.01.2023).

121. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : Наказ М-ва соц. політики України від 10.09.2015 р. № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text> (дата звернення: 23.03.2023).

122. Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : Постанова Каб. Міністрів України від 01.08.2013 р. № 573 : станом на 18 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-п#Text> (дата звернення: 30.06.2021).

123. Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї : Наказ Міністерства охорони здоров'я від 23.02.2004 №v0038282–04. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0038282-04#Text> (дата звернення: 17.08.2021).

124. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг : Наказ М-ва соц. політики України від 23.06.2020 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> (дата звернення: 26.11.2022).

125. Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери : Постанова Каб. Міністрів України від 14.04.2021 р. № 404 : станом на 1 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-п#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

126. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Каб. Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658 :

станом на 22 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

127. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах : Наказ М-ва соц. політики України від 20.01.2014 р. № 28 : станом на 10 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-14#Text> (дата звернення: 10.10.2023).

128. Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів : Постанова Каб. Міністрів України від 29.04.2013 р. № 324 : станом на 6 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2013-п#Text> (дата звернення: 19.11.2022).

129. Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг : Постанова Каб. Міністрів України від 01.06.2020 р. № 449 : станом на 18 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-п#Text> (дата звернення: 21.09.2022).

130. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цими явищами : Закон України від 20.06.2022 р. № 2319–IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t222319?an=1> (дата звернення: 20.09.2022).

131. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII : станом на 27 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 27.06.2022).

132. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 10.10.2018 р. № 728-р : станом на 2 берез. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-р#Text> (дата звернення: 14.12.2022).

133. Програма підготовки працівників закладів охорони здоров'я з питань попередження насильства щодо жінок : тренінговий модуль / ред. Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас, Г. Б. Скіпальської. Київ : ТОВ «Видавничий дім «КАЛИТА», 2015. 40 с.

134. Проект Представництва Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні «Міста і громади, вільні від домашнього насильства». URL: https://ukraine.unfpa.org/uk/CFDV_about (дата звернення 30.04.2023).

135. Протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству й добробут громад : метод. посіб. / ред. О. О. Кочемировська Київ : ФОП Клименко, 2020. 64 с.

136. Путівник координатора заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству : практ. посіб. / ред. А. Б. Благаю. Київ : ФОП Клименко, 2020. 156 с.

137. Путівник уповноважених осіб/відповідальних працівників місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству : практ. посіб. / ред. А. Б. Блага. Київ : ФОП Клименко, 2020. 104 с.

138. Раннє втручання. Моделі соціальних послуг та документація / Д. Р. Ахмеджанова та ін. Київ : ЛДЛ, 2007. 200 с.

139. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

140. Семигіна Т. В., Мигович І. І. Теорії і методи соціальної роботи : підруч. для студ. вищих навчальних закладі. Київ : Академвидав, 2005. 328 с.

141. Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 70–85. URL: <https://doi.org/10.33287/11196> (дата звернення: 21.04.2021).

142. Сідельнік Л. Л. Залучення організацій громадянського суспільства до надання соціальних послуг в Україні. Аналітичний огляд сучасного стану

та перспектив. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php> (дата звернення: 21.04.2021).

143. Скіпальська Г. Б. Партнерство громадських та державних організацій у наданні соціальних послуг постраждалим від гендерно-зумовленого насильства в Україні. *Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери*: збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ніжин, 10 листопада 2022 р. / ред. О. В. Лісовця, С. О. Борисюк. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 84–87.

144. Скіпальська Г. Б., Лях Т. Л., Клішевич Н. А. Аналіз зарубіжних практик протидії домашньому насильству в період пандемії COVID-19. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2021. 2 (49). С. 192–197.

145. Скіпальська Г. Б., Лях Т. Л., Клішевич Н. А. Жінки, які постраждали від насильства, як об'єкт соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*. 2021. 5. С. 82–89.

146. Скіпальська Г. Форми роботи з дівчатами та жінками, які постраждали від домашнього насильства: досвід МБФ «Українська фундація громадського здоров'я». *Актуальні проблеми соціальної роботи та соціального забезпечення : європейський та національний вимір* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 27–29 травня 2021 р. / ред. С. Ю. Чернети. Луцьк, 2021. С. 130–134.

147. Скорик М. Методологічні проблеми гендерних досліджень мас-медіа. *Журналістика*. 2008. 7(32). С. 132–149.

148. Соціальна робота в Україні: теорія та практика : посіб. для підвищення кваліфікації працівників соціальних служб для молоді. / ред. А. Я. Ходорчук. К., 2001. 296 с.

149. Соціальна робота з жінками : навч. посібю для студ. спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення / уклад. : А. І. Войтовська, О. О. Кравченко. Умань : Візаві, 2018. 229 с.

150. Соціальна робота з різними категоріями населення у територіальній громаді: українські реалії та міжнародний досвід : колективна монографія / В. Поліщук, Н. Горішна, Г. Слезанська та ін. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 221 с.

151. Соціальний захист населення у Великобританії. URL : <http://www.pilga.in.ua/node/20> (дата звернення: 10.07.2021).

152. Соціальні послуги для людей з особливими потребами : навч. посіб. / Я. М. Кашуба та ін. Львів : Львів. держ. ун-т фіз. Культури, 2011. 311 с.

153. Стандарти надання соціальних послуг особам, які постраждали від насильства в сім'ї: міжнародний досвід та рекомендації для України / ред. С. Павлиш. Київ, Запоріжжя : Друкарський світ, 2011. 228 с.

154. Стандарти соціальних послуг : збірка проектів документів / ред. Л. Л. Сідельнік; Український фонд соціальних інвестицій. Київ : ТОВ «ЛДЛ», 2007 . 232 с.

155. Стасюк Н. А. Кримінологічна характеристика домашнього насильства : дис. ... на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Київ, 2022. 173 с.

156. Стаття 126-1. Домашнє насильство : Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/126-1.htm (дата звернення: 25.09.2021).

157. Створення та забезпечення діяльності притулків для осіб, постраждалих від домашнього насильства : метод. посіб. / Г. Б. Скіпальська та ін. ; ред. Н. В. Федорович Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2019. 176 с.

158. Технології соціальної роботи : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. А. Агарков та ін. Запоріжжя : Мотор Січ, 2015. 486 с.

159. Тунтуєва С. В. Соціально-педагогічна робота з особами, постраждалими від насильства сім'ї : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 172 с.

160.

161. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 574 с.

162. Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію: що зміниться?.
URL : https://jurliga.ligazakon.net/analytics/212514_ukrana-ratifkuvala-stambulsku-konventsuyu-shcho-zmnitsya (дата звернення 10.09.2022).

163. Уряд затвердив Державну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. *Міністерство соціальної політики України.* URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19691.html> (дата звернення: 09.07.2021).

164. Форми і методи соціальної роботи в системі центрів соціальних служб для молоді / ред. С. В. Толстоухова, І. М. Пінчук ; Український держ. центр соціальних служб для молоді. Київ : УДЦССМ, 2000. 128 с.

165. Цюман Т. П., Нагула О. Л. Формування навичок безпечної поведінки дітей : метод. посіб. / ред. Т. П. Цюман. Київ : Видавництво: ФОП Буря О.Д., 2017. 52 с.

166. Черкашина Т. О. Недержавні громадські організації як суб'єкт надання соціальної допомоги населенню. *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2010. № 2 (6). С. 89–94.

167. Чернуха Н. М. Категорія соціально-педагогічної підтримки: теорія і практика. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 6. С. 179–182.

168. Чечко Т. М., Лях Т. Л. Сутність соціально-педагогічної підтримки особистості. *Науковий вісник Чернівецького університету імені Ю. Федьковича*. 2015. №139. С. 207–214.

169. Шамрук Н. Б. Особливості участі громадських організацій у запобіганні та протидії домашньому насильству в сучасних умовах. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2018. № 2. С. 75–86.

170. Шиделко А. В. Психологічні детермінанти домашнього насильства над жінками. *Актуальні проблеми психології*. 2018. Том. XI. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 17. С. 262–273.

171. Шимко Л. В. Психологічні детермінанти домашнього насильства над жінками : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 053 «Психологія». Львів, 2022. 67 с.

172. Шинкаренко О. Психологічні особливості жертв подружнього насильства: основні напрямки психокорекційного втручання. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 3. С. 25–28.

173. Юрків Я. І. Сутність та зміст соціального феномену «насильство в сім'ї». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. 2013. № 27. С. 234–237.

174. Champion D., Hartley R., Rabe G. *Criminal Court*. Upper Saddle River, NJ : Pearson, 2008. P. 27.

175. Capasso A., Skipalska H., Chakrabarti U., Guttmacher S., Navario P., Castillo T. Patterns of gender-based violence in conflict-affected Ukraine: a descriptive analysis of internally displaced and local women receiving psychosocial services. *Journal of Interpersonal Violence*. 2022. 37. P. 23–24. NP21549-NP21572. URL: <https://doi.org/10.1177/08862605211063009>

176. Capasso A., Skipalska H., Guttmacher S., Tikhonovsky N., Navario P., Castillo T. Factors associated with experiencing sexual violence among female gender-based violence survivors in conflict-afflicted eastern Ukraine. *BMC Public Health*. 2021. 789789. P. 1–16. URL: <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10830-9>

177. Dila. Le 3919 accompagne les femmes victimes de violences. *Accueil. Service-Public.fr*. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/actualites/A16929> (date of access: 11.10.2023).

178. Esping–Andersen G. The three worlds of welfare capitalism. Cambridge, 1990. P. 33.

179. Evaluation of electronic monitoring and dissuasion of domestic violence in Spain. *Comunidad de Madrid Ref.* URL : <http://www.addstrain.com/uploaded/Spanish%20Case%20Study%20Comunidad%20Eng.pdf> (date of access: 30.06.2021).

180. Fineman M. A. Feminist legal theory. *Journal of Gender, Social Policy and the Law* 2005. 13 (1). P. 13–32.

181. German Policy on Domestic Violence. *Before you continue.* URL: <https://translate.google.com/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk&u=https://eucpn.org/document/german-policy-on-domestic-violence&anno=2&prev=search> (date of access: 10.07.2021).

182. Good practices in combating and eliminating violence against women: expert Group Meeting. *Division for the Advancement of Women.* <https://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/index.html> (date of access: 02.07.2021).

183. Kinder J. E. Jugendhilfe: einfuehrung in geschichte und handlungsfelder, organisationsformen und gesellschaftliche problemlagen. Weinheim/Munchen : Juventa Verlag, 2005. 344 s.

184. Les centres d'information sur les droits des femmes et des familles (C.I.D.F.F.). *Accueil. Les services de l'État en région.* URL: <https://www.prefectures-regions.gouv.fr/ile-de-france/Region-et-institutions/L-action-de-l-Etat/Egalite-Femmes-Hommes/Les-relations-avec-les-Partenaires/Les-Centres-d-Information-sur-les-Droits-des-Femmes-et-des-Familles-C.I.D.F.F.> (date of access: 13.11.2022).

185. Lessons from the field: Recommendations for gender-based violence prevention and treatment for displaced women in conflict-affected Ukraine / A. Capasso et al. *The Lancet Regional Health - Europe*. 2022. P. 100408. URL: <https://doi.org/10.1016/j.lanep.2022.100408> (date of access: 12.12.2023).

186. Levchenko K. B., Shved O. V. Public organizations of Ukraine in the system of preventing and counteracting domestic violence. *Law and Safety*. 2020. Vol. 76. № 1. P. 74–82. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.1.10>.

187. Liebmann M., Wootton L. Restorative justice and domestic violence abuse. Report commissioned by HMP Cardiff. Cardiff : The Home Office Crime Reduction Unit, 2008. 44 p.

188. Missions du ministère des solidarités et de la santé. URL: <https://solidarites-sante.gouv.fr/ministere/missions-du-ministere/article/missions-du-ministere-des-solidarites-et-de-la-sante> (date of access: 05.07.2021).

189. Pelikan C. On the efficacy of victim-offender-mediation in cases of partnership violence in Austria, or: Men don't get better, but women get stronger: Is it still true?. *Research Report of the Institute for Sociology of Law and Criminology*. 2009. 16(1) P. 49–67.

190. Rosenschon A. Familienforderung in Deutschland — eine Bestandsaufnahme. Kiel : Inst. Für Weltwirtschaft an der Univ. Kiel, 2001. 64 s.

191. Simon S. Violences faites aux femmes : définitions, principaux chiffres et politiques publiques de lutte. *Dans «Les Tribunes de la santé»*. 2014. 3(44). P. 93–98.

192. Skipalska H., Liakh T., Klishevych N. Analysis of international practices of combating domestic violence during the COVID-19 pandemic. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work»*. 2021. No. 2(49). P. 192–197. URL: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.192-197> (date of access: 18.11.2022).

193. Template policy page. URL: https://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=uk&sl=en&tl=uk&prev=sea

rch&u=https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/po_de_dv.pdf&usg=ALkJrhi351thp240WFKWT3MNb9HVlQ0jcQ (date of access: 10.07.2021).

194. Weigel H. G. Dritter sektor : wörterbuch soziale arbeit. Weinheim/München : Juventa Verlag, 2008. 213 p.

195. What is The Duluth Model? - Domestic Abuse Intervention Programs. *Domestic Abuse Intervention Programs*. URL: <http://www.theduluthmodel.org/about/index.html> (date of access: 07.07.2021).

ДОДАТКИ**Додаток А****АНКЕТА****щодо якості наданих соціальних послуг**

(відповідно Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг» (№449 від 01.06.2020 р.)

1. Найменування отриманої послуги _____
2. Адреса надавача соціальних послуг, який надав зазначену соціальну послугу _____
3. Звідки Ви дізналися про соціальну послугу, яку отримали?

4. Чи відповідає Вашим потребам послуга, яку Ви отримали (отримуєте)?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
5. Чи задоволені Ви якістю та періодичністю надання соціальної послуги?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
6. Чи задоволені Ви ставленням до себе соціального працівника?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що _____
7. Чи влаштовує Вас перелік соціальних послуг, які надає надавач соціальних послуг?
 - 1) так
 - 2) ні, тому що не вистачає _____

8. Чи зручно Вам відвідувати надавача соціальних послуг?

1) так

2) ні, тому що _____

9. Чи відповідає надання соціальної послуги Вашому індивідуальному плану? _____

10. побажання щодо підвищення якості соціальної послуги чи діяльності надавача соціальних послуг

ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ соціальної послуги

1. Кількісні показники

- кількість скарг і результати їх розгляду (у розрахунку на 100 отримувачів соціальної послуги);
- кількість задоволених звернень за отриманням соціальної послуги (% від загальної кількості звернень);
- чисельність працівників, які підвищили рівень кваліфікації (%);
- періодичність здійснення моніторингу якості надання соціальної послуги;
- відповідність встановлених показників якості (встановлюється шляхом здійснення моніторингу).

2. Якісні показники:

1) адресність та індивідуальний підхід:

критерії оцінювання:

- наявність визначення індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги;
- наявність індивідуального плану надання соціальної послуги консультування, що відповідає визначеним індивідуальним потребам її отримувача;
- забезпечення перегляду індивідуального плану надання соціальної послуги відповідно до Державного стандарту.

2) результативність:

критерії оцінювання:

- рівень задоволеності соціальною послугою (за оцінками отримувачів соціальної послуги);

- покращення емоційного, психологічного, фізичного стану отримувачів соціальної послуги, позитивні зміни у стані отримувача соціальної послуги в процесі її надання порівняно з періодом, коли соціальна послуга не надавалася;

- проведення опитувань, збирання відгуків (зокрема з метою виявлення попиту на послуги суб'єкта, що надає соціальну послугу), реагування на скарги отримувачів соціальної послуги та/або їхніх законних представників і робота щодо надання роз'яснень отримувачам соціальної послуги та/або їхнім законним представникам;

- наявність системи заохочення надавачів соціальної послуги, роботу яких позитивно оцінюють отримувачі соціальної послуги;

- проведення внутрішнього та зовнішнього моніторингу якості надання соціальної послуги;

3) своєчасність:

критерії оцінювання:

- прийняття рішення щодо надання соціальної послуги, визначення індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги, підготовка індивідуального плану надання соціальної послуги у встановлений строк;

- співвідношення періодичності та термінів надання соціальної послуги, зазначених в індивідуальному плані надання соціальної послуги;

4) доступність та відкритість;

критерії оцінювання:

- наявність приміщень, що відповідають вимогам, визначеним цим Державним стандартом;

- наявність стендів з інформацією для отримувачів соціальної послуги про порядок надання, умови та зміст соціальної послуги;

- наявність копій довідника, буклетів та інших інформаційних роздаткових матеріалів (зокрема на електронних носіях) щодо надання соціальної послуги.

5) повага до гідності отримувача соціальної послуги:

критерії оцінювання:

- відгуки отримувачів соціальної послуги (клієнтів) про ставлення до них надавачів соціальної послуги;
- повага до гідності отримувачів соціальної послуги та недопущення негуманних і дискримінаційних дій щодо них;
- наявність стендів з інформацією про правозахисні організації та порядок подання і розгляду скарг;
- дотримання принципу конфіденційності.

б) професійність:

критерії оцінювання:

- штатний розпис сформовано відповідно до законодавства та з урахуванням спеціалізації суб'єкта, що надає соціальну послугу;
- наявні затверджені посадові інструкції;
- розроблено програму стажування для початківців, які надаватимуть соціальну послугу;
- розроблено графіки проведення навчання, підвищення кваліфікації та атестації соціальних працівників;
- наявність документів/завірених копій документів про освіту (державного зразка) працівників суб'єкта, що надає соціальну послугу;
- наявність особистих медичних книжок надавачів соціальної послуги та проходження обов'язкових медичних оглядів;
- наявність графіка проведення робочих нарад з питань законодавства у сфері надання соціальних послуг;
- наявність обладнання, транспорту для надання соціальної послуги;
- участь фахівців суб'єкта, що надає соціальну послугу, у нарадах, конференціях з обміну досвідом, круглих столах тощо, зокрема за допомогою інтернет-ресурсів.

9. Інше, що саме: _____

4. Де Ви отримуєте(вали) допомогу від організації?

Всі слушні відповіді

1. Притулок/соціальна квартира, де можна проживати кілька місяців
2. Кризова кімната, де можна перебувати не більше двох діб
3. Денний центр (офіс організації або окреме приміщення)
4. У Вас вдома від спеціалістів мобільної бригади
5. Центр медико-соціальної реабілітації
6. Інше, де саме? _____

5. Як давно Ви отримуєте соціально-психологічну допомогу в організації, у т.ч. у притулку, денному центрі, мобільній бригаді тощо?

1. Рік і більше
2. Від пів року до 1 року
3. Від 3-ох до 6-ти місяців
4. Менше 3-ох місяців

6. Чи складно було Вам звернутися по допомогу до спеціалістів організації?

1. Так
2. Ні → Запитання 8

7. Чому саме було складно звернутися до спеціалістів організації?

Всі слушні відповіді

1. Страх, чого/кого саме Ви боялись? _____
2. Сором
3. Зневіра, що хтось може дійсно допомогти
4. Не знали, до кого / куди варто звертатися
5. Не розуміли, що потрібно робити, розгубилися
6. Мали негативний досвід звернення до інших установ, організацій, спеціалістів, кого саме? _____
7. У Вас не було документів, довідок, яких саме? _____
8. Інше, що саме? _____

8. Які саме види допомоги Ви отримуєте(вали)? *Всі слушні відповіді*

1. Детально фахівці розпитали про Вашу ситуацію, проблеми
2. Консультації (юриста, психолога, сімейного лікаря)
3. Допомога в оформленні заяв, документів, у реєстрації «прописки», представлення інтересів у органах влади, працевлаштуванні тощо
4. Складання плану Ваших дій для розв'язання проблем, налагодження ситуації
5. Сприяння, пошук житла
6. Надання притулку
7. Гуманітарна допомога, харчові продукти, засоби гігієни тощо
8. Медична допомога, організація стаціонарного лікування
9. Влаштування дитини до садочка, школи
10. Інше, що саме _____

9. Хто ще із членів родини, окрім Вас, отримує допомогу?

1. Дитина/діти
2. Інші родичі, хто саме? _____
3. Ніхто

10. Оцініть ставлення спеціалістів організації до Вас за 5-бальною шкалою, де 1 бал — зовсім недобррозичливе, 5 — дуже доброзичливе

1 2 3 4 5

Прокоментуйте, будь ласка, свою відповідь

11. Оцініть, наскільки спеціалісти організації під час надання допомоги враховували стан Вашого здоров'я, фізичний стан за 5-бальною шкалою, де 1 бал — зовсім не враховували, 5 — завжди враховували

1 2 3 4 5

Прокоментуйте, будь ласка, свою відповідь

12. Оцініть, наскільки зрозумілими є/були для Вас рекомендації, поради, які надали спеціалісти організації за 5-бальною шкалою, де 1 бал — зовсім не зрозумілі, 5 — повністю зрозумілі

1 2 3 4 5

Прокоментуйте, будь ласка, свою відповідь

13. Оцініть, наскільки Вам було зручно отримувати допомогу в організації за 5-бальною шкалою, де 1 бал — зовсім незручно, 5 — дуже зручно

1 2 3 4 5

Прокоментуйте, будь ласка, свою відповідь

14. Оцініть, наскільки Ви почувалися безпечно, коли отримувати допомогу в організації за 5-бальною шкалою, де 1 бал — зовсім небезпечно, 5 — повністю безпечно

1 2 3 4 5

Прокоментуйте, будь ласка, свою відповідь

15. Чи змінилося Ваше життя після звернення по допомогу в організацію? Якщо так, яким чином?

1. Суттєво покращилось
 2. Трохи покращилось
 3. Не змінилось
 4. Трохи погіршилось
 5. Суттєво погіршилось
- } До запитання 17

16. Яка допомога, отримана в організації, була дійсно важлива для Вас, допомогла змінити життя на краще? *Всі слухні відповіді*

1. Психологічна підтримка
 2. Складання плану безпеки (Ваші дії, аби припинити насильство щодо Вас)
 3. Отримання притулку
 4. Захист від кривдника
 5. Відновлення документів
 6. Відновлення / отримання грошової допомоги
 7. Отримання гуманітарної допомоги
 8. Влаштування дитини / дітей у садочок, школу
 9. Сприяння у вирішенні інших проблем, яких саме?
-

Після відповіді на Запитання 16 перейдіть до Запитання 18

17. Чому допомога, отримана в організації, не змінила ваше життя на краще? *Всі слухні відповіді*

1. У соціальних працівників бракує можливостей для цього
2. Мені запропонували послуги, які мені були НЕ потрібні
3. Не склалися довірливі / добрі стосунки зі спеціалістами
4. Термін Вашого перебування у притулку був надто малим
5. Ви не відчували себе у безпеці
6. Погані побутові умови перебування у притулку
7. Ви не виконували рекомендації співробітників організації
8. Інше, що саме? _____

18. Яким чином у разі виникнення проблем Ви могли / можете поскаржитися керівнику організації на персонал, який надає послуги? *Усі слухні відповіді*

1. Особисто, коли керівники організації відвідують місця надання послуг
2. За телефоном, номер якого розташований у місцях загального користування
3. Онлайн-опитування, наприклад, через QRкод
4. Інший спосіб, як саме? _____
5. Ви не мали можливості поскаржитися

Ми хотіли б покращити допомогу таким жінкам, як Ви. Тому хотіли би порадитися з Вами про те, що варто змінити у наданні допомоги.

19. Чи достатньо Вам було інформації про організації, де можна було б отримати допомогу жінкам, постраждалим від насильства?

1. Так, достатньо
2. Недостатньо
3. Вкрай мало / немає
4. Важко відповісти

20. Де Вам було б краще отримувати інформацію про організації, що допомагають жінкам, постраждалим від насильства?

Всі слушні відповіді

1. Супермаркети, крамниці, перукарні, кафе тощо
2. Поліклініки, сімейні амбулаторії
3. Громадський транспорт
4. Інші громадські місця (вокзали, туалети тощо)
5. ТБ/радіо
6. Соціальні мережі (FB, Instagram тощо)
7. Онлайн-канали (Telegram, Viber, Signal, WhatsApp)

21. Якщо б Вам знов було потрібно обирати організацію, де отримувати допомогу в випадку насильства, якій би Ви віддали перевагу? *Одна відповідь!*

1. Державна, чому?
-
-

2. Громадська або благодійна, чому?
-
-

3. Мені байдуже, головне, аби надали допомогу

22. Що, на Вашу думку, потрібно змінити або покращити в роботі організації, де Ви отримували допомогу як жінка, постраждала від насильства?

І наостанок кілька запитань про Вас

23. Ваш вік _____ років

24. Ваш сімейний стан:

1. Заміжня
2. Незаміжня
3. Розлучена
4. Перебуваєте у незареєстрованому шлюбі
5. У шлюбі, але проживаєте окремо від чоловіка
6. Розлучена, але проживаєте разом із колишнім чоловіком
7. Вдова

25. Чи є у вас неповнолітні діти?

1. Так, скільки _____
2. Ні

26. Ваша освіта

1. Повна вища освіта (спеціаліст, магістр)
2. Незакінчена вища освіта (бакалавр)
3. Професійна освіта (технікум, коледж)
4. Повна загальна середня освіта(11 повних класів)
5. Базова середня освіта (9 класів)

6. Початкова

27. Яке із вказаних формулювань найбільш точно характеризує рід Ваших занять?

Всі слушні відповіді

1. Працюєте (офіційно чи неофіційно)
2. Шукаєте роботу
3. Ведете домашнє господарство
4. Виховуєте дитину, доглядаєте інших непрацездатних членів сім'ї
5. Навчаєтесь
6. На пенсії (за віком, вислугою років, по інвалідності)

28. Чи вистачає Вам особистого доходу для того, аби бути економічно незалежною від чоловіка, партнера, інших родичів, які жорстоко поводитись з Вами?

1. Так, можу бути повністю незалежною
2. Скоріше так, адже його вистачить на найбільш необхідне
3. Скоріше ні, його не вистачить навіть на предмети першої необхідності
4. Не маю доходу
5. Не хочу відповідати

29. До яких із зазначених категорій Ви належите? *Всі слушні відповіді!*

1. ВПО
2. Людина з інвалідністю
3. Людина із хронічним захворюванням
4. Одинокa мати
5. Нічого із зазначеного

30. В якій області, регіоні Ви отримували послуги організації як постраждала від насильства? *Всі слушні відповіді!*

1. м. Київ
2. Вінницька
3. Волинська
4. Дніпропетровська
5. Донецька
6. Житомирська
7. Закарпатська
8. Запорізька
9. Івано-Франківська
10. Київська
11. Кіровоградська
12. Луганськ
13. Львівська
14. Миколаївська
15. Одеська
16. Полтавська
17. Рівненська
18. Сумська
19. Тернопільська
20. Харківська

21. Херсонська
22. Хмельницька
23. Черкаська
24. Чернівецька
25. Чернігівська

Дякуємо за Вашу допомогу!

Анкета для спеціалістів неурядових організацій

1. Номер інтерв'ю	2. Код інтерв'юера	Дата проведення інтерв'ю		5. Регіон
		3. Місяць	4. Число	1. Київ 2. Інший, який? _____

Добрий день, шановні колеги!

Ми проводимо дослідження щодо удосконалення підходів із надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, в межах роботи громадських і благодійних організацій. Просимо Вас узяти участь в опитуванні та відповісти на наведені нижче запитання. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, нас цікавить лише Ваша особиста думка. Ваші відповіді будуть анонімними та конфіденційними і використані виключно в дослідницьких цілях.

А. Чи працюєте Ви у громадській або благодійній організації?

1. Так
2. Ні → закінчити інтерв'ю

Б. Чи надаєте Ви послуги жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі?

1. Так
2. Ні → закінчити інтерв'ю

Давайте познайомимось ближче

1. Скільки років Ви працюєте з жінками, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі?

1. До 1 року
2. 1-5 років
3. 6-10 років
4. Більше 10 років

2. Яку посаду Ви зараз займаєте?

1. Психолог
2. Соціальний працівник
3. Інша, яка саме _____

3. Ваша стать:

1. Жіноча
2. Чоловіча

4. Яким чином визначено ваші функціональні обов'язки?

1. Детально визначено у вашій угоді з організацією (або додатку до неї)
2. Загально визначено — в угоді, більш детально усно обговорено з керівником
3. Виключно усно обговорено
4. Інше, як саме? _____

5. Чи брали Ви участь у навчанні з питань надання соціальних послуг особам, постраждалим від насильства, впродовж роботи у цій організації?

1. Так, це було у Ваш робочий час за ініціативою організації, де Ви працюєте
2. Так, але це було за Вашою ініціативою у вільний від роботи час
3. Не навчались

6. Чи проходили Ви супервізію за останнім місцем роботи?

1. Так, це забезпечено організацією, де Ви працюєте
2. Так, але було за Вашої ініціативи у спеціаліста, якого Ви обрали самостійно
3. Не проходили

Кілька питань про послуги, які надає ваша організація

7. Як жінки, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі — насильства), зазвичай потрапляють до вашої організації?

Усі слухні відповіді!

1. Жінки самостійно звертаються до вас
2. До вас звертаються їхні родичі, близькі люди
3. Перенаправлення від правоохоронних органів
4. Перенаправлення від представників органів місцевої влади, зокрема, старост
5. Через заклади охорони здоров'я
6. Через звернення закладів освіти (дошкільних, загальноосвітніх)
7. Перенаправлення від державних центрів соціальних служб/послуг
8. Через звернення громадських (благодійних) організацій
9. Перенаправлення від спеціалізованих служб підтримки постраждалих (притулок, кризова кімната, соціальна квартира, денний центр, мобільна бригада тощо)
10. В інший спосіб (*як саме?*) _____

8. Які послуги надає ваша організація жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі — насильства)?

Усі слухні відповіді!

1. Гуманітарна і грошова допомоги
2. Надання притулку
3. Інформаційно-консультативна допомога щодо загальних питань
4. Консультації психолога
5. Консультації соціального працівника
6. Домедична допомога
7. Юридичні консультації
8. Кризове та екстрене втручання
9. Здійснення оцінки потреб
10. Оцінювання ризиків
11. Складання індивідуального плану надання соціальних послуг
12. Соціальний супровід
13. Переадресація до інших установ/закладів
14. Інше, що саме? _____

9. Якщо говорити про протидію насильству, яким цільовим групам надає послуги Ваша організація? *Всі слухні відповіді!*

1. Жінки, постраждалі від насильства
2. Діти, до ___ років
3. Підлітки, які постраждали від насильства
4. Інші члени сім'ї, постраждалі від насильства
5. Кривдники

10. Які форми підтримки ви надаєте постраждалим жінкам? Усі слушні відповіді

1. Індивідуальні очні консультації
2. Групова робота: групи взаємодопомоги, тренінги
3. Групове сімейне консультивання
4. Консультивання онлайн (телефоном, через спеціалізовані сайти тощо)

11. Наскільки тривалою є зазвичай ваша соціальна підтримка для жінок, які постраждали від домашнього насильства?

1. Більше 6 місяців
2. Від 4 до 6 місяців
3. Від 1 до 3 місяців
4. Менше 1 місяця
5. Вона є одноразовою, далі ми перенаправляємо клієнтку до інших організацій

12. З якими проблемами потрапляють до вашої організації зазвичай жінки, які постраждали від домашнього насильства? Усі слушні відповіді

10. Матеріальні проблеми (брак грошей, борги)
11. Відсутність (втрата) житла
12. Відсутність (втрата) документів
13. Проблеми із фізичним здоров'ям (травми, загострення хронічних захворювань)
14. Складний психологічний стан (емоційна виснаженість, депресія, тривожність, розгубленість тощо)
15. Проблеми зі здоров'ям дітей
16. Брак життєво важливих навичок
17. Алко-, наркозалежність клієнток
18. Евакуація через війну
19. Інше, що саме: _____

13. За якими критеріями у вашій організації оцінюють ефективність надання соціальних послуг постраждалим жінкам?

Визначте не більше 2 ключових критеріїв

1. Виконання індикаторів з охоплення жінок послугами
2. Вдячні відгуки клієнток
3. Відсутність скарг від клієнток
4. Спостереження працівників організації щодо стану клієнтки
5. Підтверджені позитивні зміни у житті клієнтки (відновлення документів, працевлаштування, знайдене житло тощо)
6. Покращення емоційного, психологічного стану, підтверджене результатами психологічного скринінгу
7. Поліпшення фізичного стану жінки після проходження лікування
8. Інше, що саме? _____

14. Яким чином ваші клієнтки можуть поскаржитися на персонал, який працює з ними? Усі слушні відповіді

6. Особисто, коли керівники організації відвідують місця надання послуг
7. За телефоном, номер якого розташований у місцях загального користування
8. Онлайн-опитування, наприклад, через QR-код
9. Інший спосіб, як саме? _____
10. Ми не збираємо скарги клієнток

15. Чи змінилася кількість запитів до вашої організації від жінок, які постраждали від домашнього насильства, на отримання допомоги після повномасштабного вторгнення?

1. Кількість звернень збільшилась
2. Кількість звернень зменшилась
3. Не змінилась

16. Чи змінилися підходи у наданні соціальної допомоги та підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства, через війну?

1. Перелік послуг розширився, які послуги додалися? _____
2. Розширилася цільова категорія клієнток, з якими ви працюєте, як саме? _____
3. Відбулись інші зміни, які? _____
4. Не змінилась

17. Чи достатньо у вашій організації можливостей для надання необхідної допомоги вашим клієнткам, постраждалим від насильства?

1. Усе необхідне для надання допомоги у вас є
2. Ви маєте певні ресурси, проте цього недостатньо для дієвої допомоги
3. Ви маєте обмаль ресурсів
4. Інше, що саме? _____

18. Яких саме ресурсів вам бракує для роботи з постраждалими?

Усі слушні відповіді

1. Фахівців, яких саме? _____
2. Приміщень, для чого? _____
3. Обладнання, якого саме? _____
4. Грошової та гуманітарної допомоги для постраждалих
5. Організаційної підтримки з боку органів місцевої влади
6. Іншого, чого саме? _____

19. Як би Ви оцінили співпрацю вашої організації із Нацполіцією, органами місцевої влади, їхніми виконавчими органами, а саме:

<i>Держ. і місцева влада, установи, заклади</i>	<i>Дуже добре, це дієве партнерство</i>	<i>Скоріше позитивно</i>	<i>Скоріше негативно</i>	<i>Негативно</i>	<i>Не співпрацюємо</i>
19.1. Нацполіція	1	2	3	4	5
19.2. Міська, сільська, селищна ради	1	2	3	4	5
19.3. Місьцеве управління освіти	1	2	3	4	5
19.4. Місьцеве управління охорони здоров'я	1	2	3	4	5
19.5. Служба в справах дітей	1	2	3	4	5

Якщо Ви незадоволені співпрацею із Нацполіцією, органами місцевої влади, комунальними центрами, службами, поясніть, будь ласка, чому саме?

20. Чи співпрацює Ваша організація із комунальними центрами соціальних служб / послуг, державними (комунальними) спеціалізованими службами підтримки постраждалих?

1. Так
2. Ні → До запитання 22

21. У яких формах відбувається ця співпраця? Усі слушні відповіді

1. Вони перенаправляють до Вашої організації жінок для отримання послуг, яких саме?

2. Ми перенаправляємо до цих установ/служб жінок або їхні сім'ї для отримання послуг, яких саме?

3. Інші _____ форми, _____ які _____ саме?

22. Чи налагоджена у вас переадресація клієнтів до сімейних лікарів, інших ЗОЗ?

1. Так, на основі укладених договорів про співпрацю
2. Так, на основі усних домовленостей
3. Ні
4. Інше, що саме? _____

23. Чи налагоджена у вас переадресація клієнтів до закладів освіти?

1. Так, на основі укладених договорів про співпрацю
2. Так, на основі усних домовленостей
3. Ні
4. Інше, що саме? _____

24. Чи налагоджена у вас переадресація клієнтів до інших неурядових організацій, Центрів, які працюють з постраждалими особами?

1. Так, на основі укладених договорів про співпрацю
2. Так, на основі усних домовленостей
3. Ні
4. Інше, що саме? _____

Якщо так, з якими саме організаціями і з яких питань?

25. Якими, на Вашу думку, є сильні сторони громадської (благодійної) організації у здійсненні соціальної підтримки жінкам?

Зазначте не більше 5 сильних сторін!

1. Висока мотивація персоналу
2. Високий рівень кваліфікації персоналу
3. Можливості надання мультидисциплінарної допомоги
4. Можливості надання правових послуг, у т. ч. правового супроводу
5. Відсутність штучних бар'єрів при наданні притулку та інших послуг (прописка, документи, довідки тощо)
6. Доброзичливість
7. Гнучкість та оперативність у розв'язанні проблем клієнтки
8. Наявність спеціальних, у т. ч. авторських програм, спрямованих на допомогу, постраждалим від насильства
9. Наявність налагоджених партнерств
10. Мінімум бюрократії
11. Інше _____

26. Якими є, на Вашу думку, слабкі сторони громадської (благодійної) організації у здійсненні соціальної підтримки жінкам?

Зазначте не більше 5 проблемних сторін!

1. Перевантаженість, емоційна виснаженість персоналу
2. Низький рівень кваліфікації персоналу
3. Відсутність необхідних політик, інструкцій з роботи з постраждалими
4. Брак необхідної документації
5. Слабкі можливості для відновлення документів постраждалих, під час взаємодії з ОВС
6. Обмежений термін фінансування
7. Обмеження в послугах, які визначені Донорами
8. Надто велика звітність перед Донорами
9. Недостатній вплив на державні органи, органи місцевої влади / неефективна взаємодія
10. Недовіра з боку постраждалих
11. Інше, що саме _____

27. Що, на Вашу думку, може підвищити якість послуг таких організацій, як ваша, якщо ідеться про допомогу жінкам, які постраждали від домашнього насильства?

Усі слушні відповіді

1. Механізм соціального замовлення, за яке на рівних мають конкурувати державні та недержавні організації
2. Посилення міжвідомчої взаємодії за патронатом місцевих органів влади
3. Сертифікація організацій, які працюють з особами, постраждалими від насильства
4. Доступ до навчальних програм і програм підвищення кваліфікації спеціалістів незалежно до статусу організації (державна або недержавна)
5. Збільшення міжнародної фінансової підтримки
6. Аудит соціальних послуг силами незалежних експертів
7. Нічого особливого, проте не заважати працювати
8. Інше, що саме? _____

Дякуємо Вам за допомогу!

Гайд інтерв'ю з експертами (керівниками громадських / благодійних організацій)

Добрий день, шановні експерти! Ми проводимо дослідження щодо актуальних викликів, які зараз існують у сфері надання соціальної підтримки жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Наша бесіда з Вами буде проходити у форматі запитання-відповіді. Будемо вдячні за Ваші розгорнуті відповіді, адже саме на основі результатів нашого дослідження буде розроблятися програма щодо удосконалення механізмів надання соціальних послуг жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі громадськими (благодійними) організаціями. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, нас цікавить лише Ваша особиста думка. Ваші відповіді будуть анонімними та конфіденційними і використані виключно в дослідницьких цілях.

Блок. А. Сильні і слабкі сторони НУО як надавача послуг та виклики, пов'язані з війною

1. На Вашу думку, якими є сильні сторони, переваги НУО як надавачів соціальних послуг для жінок, постраждалих від насильства? Зокрема, якщо порівнювати їх із державними/комунальними надавачами послуг?
2. А які — слабкі сторони, виклики, проблеми, з якими НУО стикаються частіше, ніж державні/комунальні надавачі послуг?
3. Що змінилося в діяльності громадських і благодійних організацій, які надають допомогу постраждалим від насильства жінкам після початку війни зокрема щодо:
 - Кількості клієнток, які потребують допомоги
 - Складності випадків
 - Зміни переліку послуг, що надаються та/або цільових груп (ВПО незалежно від досвіду насильства; жінки, постраждалі від насильства внаслідок війни)
 - Джерел та обсягів фінансування
 - Кадрового забезпечення
4. А щодо державних надавачів послуг (центрів соцпослуг/СССДМ, центрів соціально-психологічної допомоги, комунальних шелтерів) та інших залучених суб'єктів (напр., Нацполіція, Служба в справах дітей)?
 - Чи змінилося їхнє ставлення до проблеми ГЗН/ДН?
 - Можливості реагування на такі випадки (напр., на початку війни деякі комунальні шелтери були переформатовані на надання підтримки ВПО)?
 - Ситуація щодо низькопороговості доступу до послуг у державних/комунальних закладах (адже до війни це було більш характерно для НУО)?
5. Ще до війни простежувалася тенденція щодо того, що жінки, які стикалися із насильством, досить часто зволікали зі зверненням по допомогу або не зверталися взагалі. Чи змінилася зараз якимось чином ця тенденція? Як саме: чи стали більш своєчасно звертатися чи навпаки ще більше затягувати зі зверненням? Із чим Ви це пов'язуєте?

Блок Б. Соцзамовлення/державне фінансування

1. Частина експертів зазначили, що своєрідним недоліком НУО є їхня залежність від донорського фінансування, що не дає змоги планувати діяльність на тривалий період. У якості одного зі способів послаблення цього виклику експерти вказували розвиток механізму соцзамовлення. Як Ви вважаєте, чи буде дієвим механізм соціального замовлення для ОГС (організацій громадянського суспільства) після війни?
 - Які Ви бачите основні перешкоди для його впровадження?
 - Наскільки НУО та місцева влада готові до впровадження механізму соцзамовлення? Чи мають НУО потенціал, аби бути повноцінними надавачами соціальних послуг?
 - На якому етапі зараз перебуває впровадження цього механізму в Україні? Чи є необхідна нормативно-правова база, інші необхідні передумови? Якщо немає, то що потрібно зробити?
 - Зокрема деякі експерти говорили про необхідність розроблення стандартизованих програм для роботи із цією цільовою аудиторією, формування банку послуг, які можна було б закуповувати в рамках соцзамовлення? Наскільки це реалізовано в Україні?
2. Наскільки стандартизованими є послуги НУО? Чи навпаки кожна організація працює «по-своєму»? Наскільки послуги НУО відповідають вітчизняним і міжнародним стандартам? Чи є в них окремі програми, моделі для роботи саме із жінками, постраждалими від насильства, чи послуги для різних ЦГ принципово не відрізняються?
3. Чи бачите Ви які-небудь інші механізми, крім соцзамовлення, за допомогою яких держава/місцева влада могли б долучатися до (спів)фінансування надання послуг жінкам, постраждалим від насильства, неурядовими організаціями?

Дякуємо Вам за ґрунтовні відповіді та допомогу у проведенні дослідження!

Результати роботи мультидисциплінарних мобільних команд

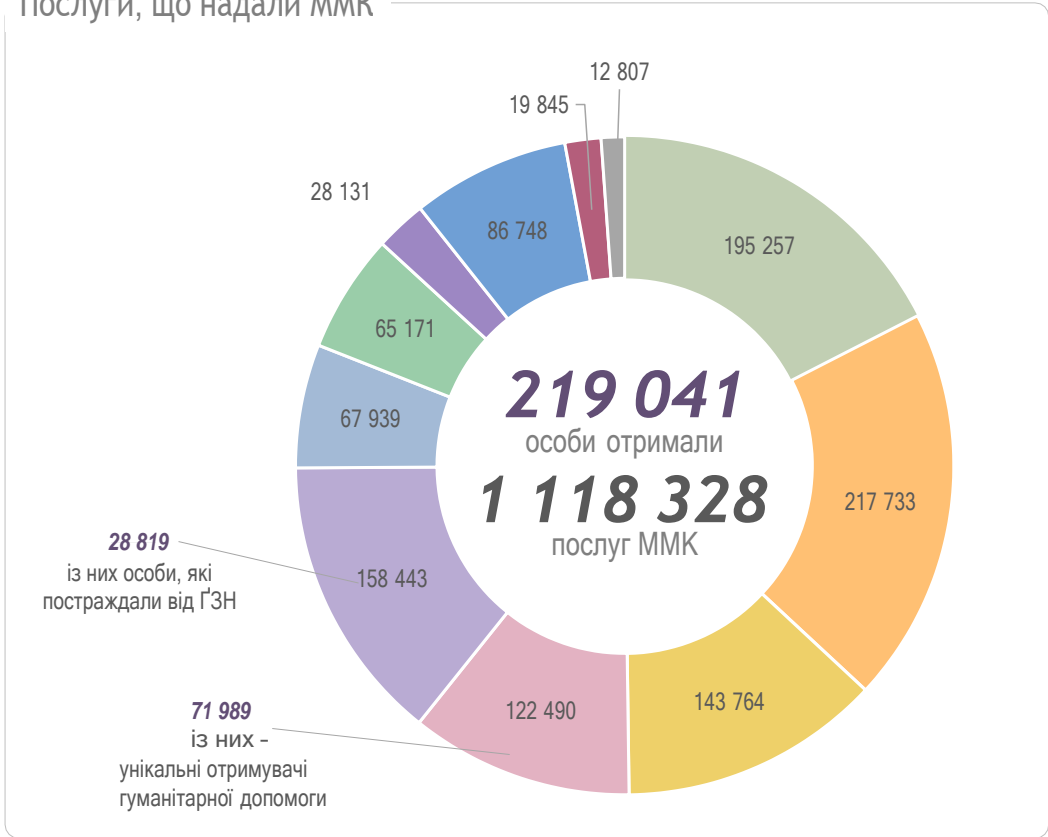
РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИХ МОБІЛЬНИХ КОМАНД (ММК) **Спільно**

звітний період: 15 березня – 15 вересня 2022

- Інформаційні послуги
- Психологічна підтримка та соціально-психологічна допомога
- Консультації соціальних працівників
- Гуманітарна допомога
- Переадресація до ЗОЗ та інших закладів і установ
- Домедична допомога, у т.ч. консультування
- Правова допомога у т.ч. консультування
- Сприяння у відновленні документів, влаштуванні до ЗО, пошуку родичів
- Інформування про ГЗН, насильство щодо дітей та заходи щодо зниження ризику
- Доступ до заходів із реагування на ГЗН, насильство щодо дітей, у т.ч. направлення на псих. реабілітацію
- Інші послуги

Послуги, що надали ММК

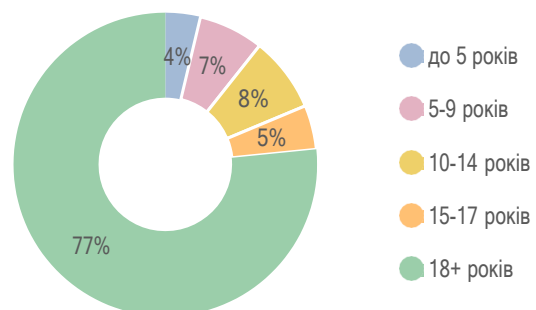
Демографічний профіль клієнтів

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ КЛІЄНТІВ

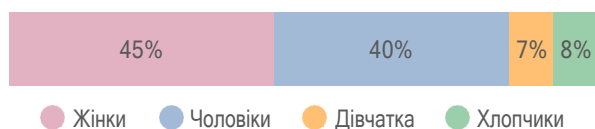

звітний період: 15 березня – 15 вересня 2022

Вік та стать

у т.ч. **20 073** осіб з інвалідністю

Проблеми, з якими звертались до ММК

Соціальна профілактика та допомога особам, постраждалим від гендерно зумовленого насильства та жорстокого поводження

СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ТА ДОПОМОГА

ОСОБАМ, ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ТА ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ

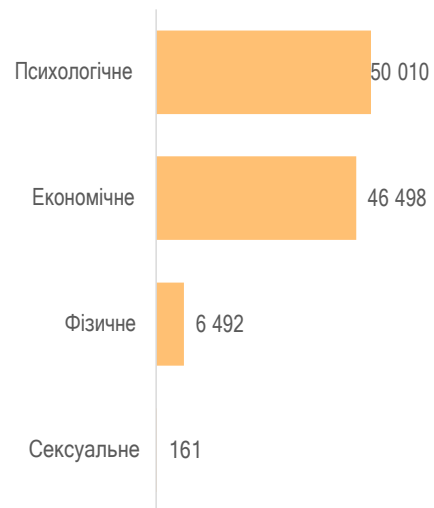

звітний період: 15 березня – 15 вересня 2022

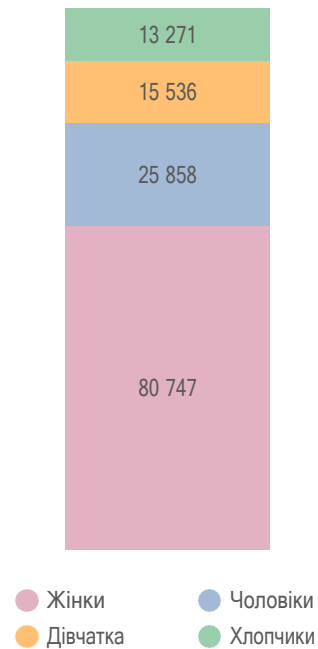
66 585 клієнтів/ток

які постраждали від ГЗН

Форма насильства

Кількість отриманих послуг ММК

Отримали інформацію про гендерно зумовлене насильство та насильство щодо дітей, а також про заходи щодо зниження ризику

86 748

Перенаправлено до служби психосоціальної підтримки, закладів охорони здоров'я, соціальних працівників або спеціалістів, які надають безкоштовну правову допомогу

28 819

Забезпечено доступ до заходів із реагування на гендерно зумовлене насильство, насильство щодо дітей, у т.ч. направлення на псих. реабілітацію

19 845

Лінійний розподіл відповідей респонденток, які постраждали від насильства та мають досвід отримання відповідних послуг у громадських і благодійних організаціях (N=100)

1. Чи доводилося Вам отримувати соціально-психологічну підтримку та допомогу від громадських або благодійних організацій в зв'язку із ситуацією домашнього насильства або іншими складними життєвими обставинами?

	%
1. Так	100
Кількість разів:	
1 раз	52
2 рази	21
3 і більше разів	27

2. Як Ви потрапили до цієї організації?

	%*
Самі звернулись, прочитали про неї	10
Самі звернулись за рекомендацією знайомих	43
Вам порекомендували, Вас перенаправили представники органів влади, органів внутрішніх справ тощо	33
Вас запросили представники організації	11
Випадково (<i>через гуманітарний штаб</i>)	8

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

3. Що спонукало Вас звернутися до організації?

	%*
Матеріальні проблеми (брак грошей, борги)	37
Відсутність (втрата) житла	37
Брак (втрата) документів	14
Постійні суперечки з чоловіком/ партнером, які інколи переходили в побиття	55
Конфлікти із родичами	30
Особистісні переживання (депресія, тривожність, розгубленість, злість тощо)	38
Евакуація через війну	32
Інші проблеми, що виникли через війну (<i>складно оформити розлучення через війну</i>)	7
Інше (<i>економічне, психологічне насильство з боку колишнього чоловіка</i>)	2

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

4. Де Ви отримуєте(вали) допомогу від організації?

	%*
Притулок/соціальна квартира, де можна проживати кілька місяців	53
Кризова кімната, де можна перебувати не більше двох днів	4
Денний центр (офіс організації або окреме приміщення)	37
У Вас вдома від спеціалістів мобільної бригади	8
Центр медико-соціальної реабілітації	2
Інше (<i>центр соціально-психологічної допомоги</i>)	15

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

5. Як давно Ви отримуєте соціально-психологічну допомогу в організації, у т.ч. у притулку, денному центрі, мобільній бригаді тощо?

	%*
Рік і більше	20
Від пів року до 1 року	8
Від 3-ох до 6-ти місяців	31
Менше 3-ох місяців	41

6. Чи складно було Вам звернутися по допомогу до спеціалістів організації?

	%
Так	39
Ні	61

7. Чому саме було складно звернутися до спеціалістів організації?

Серед тих, кому було складно звернутися по допомогу до спеціалістів організації (n=39)

	%*	осіб
Страх (кривдника, повернення до місця проживання, втратити дітей через відсутність доходу, розголосоу)	36	14
Сором	56	22
Зневіра, що хтось може дійсно допомогти	54	21
Не знали, до кого / куди варто звертатися	49	19
Не розуміли, що потрібно робити, розгубилися	41	16
У Вас не було документів, довідок	10	4
Інше	5	2

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

8. Які саме види допомоги Ви отримуєте(вали)?

	%*
Фахівці детально розпитали про Вашу ситуацію, проблеми	53
Консультації (юриста, психолога, сімейного лікаря)	89
Допомога в оформленні заяв, документів, у реєстрації «прописки», представлення інтересів у органах влади, працевлаштуванні тощо	27
Складання плану Ваших дій для розв'язання проблем, налагодження ситуації	41
Сприяння, пошук житла	20
Надання притулку	48
Гуманітарна допомога, харчові продукти, засоби гігієни тощо	74
Медична допомога, організація стаціонарного лікування	28
Влаштування дитини до садочка, школи	11
Інше	2

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

9. Хто ще із членів родини, окрім Вас, отримує допомогу?

	%
Дитина/діти	55
Інші родичі (мама, сестра, чоловік сестри, племінник, дідусь)	11
Ніхто	34

10. Оцініть ставлення спеціалістів організації до Вас

	%
1 — зовсім недоброзичливе	0
2...	0
3...	1
4...	3
5 — дуже доброзичливе	96
Середній бал	4,95

11. Оцініть, наскільки спеціалісти організації при наданні допомоги враховували стан Вашого здоров'я, фізичний стан?

	%
1 — зовсім не враховували	1
2...	1
3...	2
4...	5
5 — завжди враховували	91
Середній бал	4,84

12. Оцініть, наскільки зрозумілими є/були для Вас рекомендації, поради, які надали спеціалісти організації?

	%
1 — зовсім не зрозумілі	0
2...	0
3...	1
4...	4
5 — повністю зрозумілі	95
Середній бал	4,94

13. Оцініть, наскільки Вам було зручно отримувати допомогу в організації?

	%
1 — зовсім не зручно	1
2...	0
3...	3
4...	9
5 — дуже зручно	87
Середній бал	4,81

14. Оцініть, наскільки Ви почувалися безпечно, коли отримувати допомогу в організації?

	%
1 — зовсім не безпечно	0
2...	0
3...	2
4...	5
5 — повністю безпечно	93
Середній бал	4,91

15. Чи змінилось Ваше життя після звернення по допомогу в організацію? Якщо так, то яким чином?

	%
Суттєво покращилось	64
Трохи покращилось	34
Не змінилось	1
Трохи погіршилось	1
Суттєво погіршилось	0

16. Яка допомога, отримана в організації, була дійсно важлива для Вас, допомогла змінити життя на краще?

% серед тих, чиє життя покращилось після звернення до організації (n=98)

	%*
Психологічна підтримка	88
Складання плану безпеки (Ваші дії, аби припинити насильство щодо Вас)	31
Отримання притулку	54
Захист від кривдника	33
Відновлення документів	17
Відновлення / отримання грошової допомоги	19
Отримання гуманітарної допомоги	58
Влаштування дитини / дітей у садочок, школу	10
Сприяння у розв'язанні інших проблем (оформлення інвалідності, юридична допомога)	8

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

17. Чому допомога, отримана в організації, не змінила ваше життя на краще?

осіб серед тих, чиє життя НЕ покращилося після звернення до організації (n=2)

	осіб
У соціальних працівників бракує можливостей для цього	0
Мені запропонували послуги, які мені були НЕ потрібні	0
Не склалися довірливі / добрі стосунки зі спеціалістами	0
Термін Вашого перебування у притулку був надто малим	1
Ви не відчували себе у безпеці	0
Погані побутові умови перебування у притулку	0
Ви не виконували рекомендації співробітників організації	0
Інше (це була разова допомога)	1

18. Яким чином у разі виникнення проблем Ви могли / можете поскаржитися керівнику організації на персонал, який надає послуги?

	%*
Особисто, коли керівники організації відвідують місця надання послуг	54
За телефоном, номер якого розташований у місцях загального користування	26
Онлайн-опитування, наприклад через QRкод	1
Інший спосіб (скринька)	3
Ви не мали можливості поскаржитися	6
Немає такої потреби	20

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

19. Чи достатньо Вам було інформації про організації, де можна було б отримати допомогу жінкам, постраждалим від насильства?

	%
Так, достатньо	67
Недостатньо	12
Вкрай мало / немає	14
Важко відповісти	7

20. Де Вам було б краще отримувати інформацію про організації, що допомагають жінкам, постраждалим від насильства?

	%*
Супермаркети, крамниці, перукарні, кафе тощо	30
Поліклініки, сімейні амбулаторії	58
Громадський транспорт	30
Інші громадські місця (вокзали, туалети тощо)	17
ТБ/радіо	20
Соціальні мережі (FB, Instagram тощо)	45
Онлайн-канали (Telegram, Viber, Signal, WhatsApp)	30
Інше (<i>старостат, місця компактного проживання ВПО, поліція, соцслужби, державні установи, сарафанне радіо — через знайомих, подруг</i>)	5

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

21. Якщо б Вам знов було потрібно обирати організацію, де отримувати допомогу в випадку насильства, якій би Ви віддали перевагу?

	%
Державна	4
Громадська або благодійна	24
Мені байдуже, головне, аби надали допомогу	72

22. Що, на Вашу думку, потрібно змінити або покращити в роботі організації, де Ви отримували допомогу як жінка, постраждала від насильства?

	%
Нічого змінювати не потрібно, усе влаштовує	38
Більш активно інформувати про організацію та послуги	7
Готувати більше спеціалістів, які працюють із постраждалими жінками	4
Створити більше притулків	2
Інше (<i>стаціонарний офіс для ММК, грошова допомога на ліки/лікування, надавати всі послуги в одному місці, зробити ремонт у приміщенні, більше офлайн спілкування, поширювати історії успіху клієнток</i>)	6
Важко сказати	43

23. Ваш вік

	%
18-29 років	16
30-39 років	43
40-49 років	23
50+ років	18

24. Ваш сімейний стан

	%
Заміжня	28
Незаміжня	18
Розлучена	25
Перебуваєте в незареєстрованому шлюбі	9
У шлюбі, але проживаєте окремо від чоловіка	10
Вдова	10

25. Чи є у вас неповнолітні діти?

	%
Так, 1 дитина	28
Так, 2 дитини	25
Так, 3 і більше дітей	18
Ні	29

26. Ваша освіта

	%
Повна вища освіта (спеціаліст, магістр)	34
Незакінчена вища освіта (бакалавр)	5
Професійна освіта (технікум, коледж)	33
Повна загальна середня освіта(11 повних класів)	14
Базова середня освіта (9 класів)	13
Початкова	1

27. Яке із вказаних формулювань найбільш точно характеризує рід Ваших занять?

	%*
Працюєте (офіційно чи неофіційно)	35
Шукаєте роботу	29
Ведете домашнє господарство	10
Виховуєте дитину, доглядаєте інших непрацездатних членів сім'ї	34
Навчаєтесь	3
На пенсії (за віком, вислугою років, по інвалідності)	11

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

28. Чи вистачає Вам особистого доходу для того, аби бути економічно незалежною від чоловіка, партнера, інших родичів, які жорстоко поводитись з Вами?

	%
Так, можу бути повністю незалежною	4
Скоріше так, адже його вистачить на найбільш необхідне	25
Скоріше ні, його не вистачить навіть на предмети першої необхідності	52
Не маю доходу	12
Не хочу відповідати	7

29. До яких із зазначених категорій Ви належите?

	%*
ВПО	54
Людина з інвалідністю	4
Людина із хронічним захворюванням	9
Одинокa мати	17
Нічого із зазначеного	30

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

30. Регіон

	%	
	Де була опитана жінка	Де жінка отримувала послуги*
м. Київ	17	18
Вінницька область	13	12
Житомирська область	1	0
Івано-Франківська область	12	15
Львівська область	26	25
Тернопільська область	2	1
Чернівецька область	9	10
Одеська область	2	2
Дніпропетровська область	2	6
Запорізька область	5	8
Миколаївська область	2	2
Полтавська область	0	1
Харківська область	2	3
Сумська область	0	1
Донецька область	7	10
Луганська область	0	1
Херсонська область	0	1

* Сума відповідей перевищує 100% оскільки респондентки могли обрати кілька варіантів відповіді

Додаток Л

**Лінійний розподіл відповідей спеціалістів НУО, які надають послуги
постраждалим від насильства (N=110)**

Регіон	%
м. Київ	10
Вінницька область	13
Волинська область	2
Житомирська область	5
Закарпатська область	10
Івано-Франківська область	6
Львівська область	4
Рівненська область	9
Тернопільська область	4
Чернівецька область	3
Одеська область	9
Дніпропетровська область	5
Запорізька область	9
Миколаївська область	5
Харківська область	4
Донецька область	2

1. Скільки років Ви працюєте з жінками, постраждалими від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі?

	%
Менше 1 року	41
1-5 років	38
6-10 років	9
Більше 10 років	12

2. Яку посаду Ви зараз займаєте?

	%
Психолог	46
Соціальний працівник	47
Інше	7

3. Ваша стать:

	%
Жіноча	94
Чоловіча	6

4. Яким чином визначено ваші функціональні обов'язки?

	%
Детально визначено у вашій угоді з організацією (або додатку до неї)	82

Загально визначено — в угоді, більш детально усно обговорено з керівником	16
Інше	2

5. Чи брали Ви участь у навчанні з питань надання соціальних послуг особам, постраждалим від насильства, упродовж роботи в цій організації?

	%
Так, це було у Ваш робочий час за ініціативою організації, де Ви працюєте	96
Так, але це було за Вашою ініціативою у вільний від роботи час	2
Не навчались	2

6. Чи проходили Ви супервізію за останнім місцем роботи?

	%
Так, це забезпечено організацією, де Ви працюєте	91
Так, але це було за Вашої ініціативи у спеціаліста, якого Ви обрали самостійно	2
Не проходили	7

7. Як жінки, постраждалі від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі — насильства), зазвичай потрапляють до вашої організації?

	%*
Жінки самостійно звертаються до вас	86
До вас звертаються їхні родичі, близькі люди	50
Перенаправлення від правоохоронних органів	31
Перенаправлення від представників органів місцевої влади, зокрема, старост	35
Через заклади охорони здоров'я	43
Через звернення закладів освіти (дошкільних, загальноосвітніх)	18
Перенаправлення від державних центрів соціальних служб/послуг	52
Через звернення громадських (благодійних) організацій	37
Перенаправлення від спеціалізованих служб підтримки постраждалих (притулок, кризова кімната, соціальна квартира, денний центр, мобільна бригада тощо)	46
В інший спосіб	6

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

8. Які послуги надає ваша організація жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (далі — насильства)?

	%*
Гуманітарна і грошова допомоги	48
Надання притулку	24
Інформаційно-консультативна допомога щодо загальних питань	87
Консультації психолога	99
Консультації соціального працівника	95
Домедична допомога	67
Юридичні консультації	86
Кризове та екстрене втручання	52
Здійснення оцінки потреб	65
Оцінювання ризиків	46
Складання індивідуального плану надання соціальних послуг	61
Соціальний супровід	57
Переадресація до інших установ/закладів	80

Інше	3
------	---

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

9. Якщо говорити про протидію насильству, яким цільовим групам надає послуги Ваша організація?

	%*
Жінки, постраждалі від насильства	100
Діти віком:	68
– 3 роки	1
– 12-14 років	6
– 16-18 років	12
Підлітки, які постраждали від насильства	74
Інші члени сім'ї, постраждалі від насильства	79
Кривдники	16

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

10. Які форми підтримки ви надаєте постраждалим жінкам?

	%*
Індивідуальні очні консультації	98
Групова робота: групи взаємодопомоги, тренінги	54
Групове сімейне консультування	41
Консультування онлайн (телефоном, через спеціалізовані сайти тощо)	79

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

11. Наскільки тривалою є зазвичай ваша соціальна підтримка для жінок, постраждалих від насильства?

	%*
Понад 6 місяців	12
Від 4 до 6 місяців	22
Від 1 до 3 місяців	53
Менше 1 місяця	12
Вона є одноразовою, далі ми перенаправляємо клієнтку до інших організацій	32

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

12. З якими проблемами потрапляють до вашої організації зазвичай жінки, постраждалі від насильства?

	%*
Матеріальні проблеми (брак грошей, борги)	70
Відсутність (втрата) житла	66
Відсутність (втрата) документів	57
Проблеми із фізичним здоров'ям (травми, загострення хронічних захворювань)	49
Складний психологічний стан (емоційна виснаженість, депресія, тривожність, розгубленість тощо)	90
Проблеми зі здоров'ям дітей	36
Брак життєво важливих навичок	51
Алко-, наркозалежність клієнток	26
Евакуація через війну	72
Інше	4

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

13. За якими критеріями у вашій організації оцінюють ефективність надання соціальних послуг постраждалим жінкам? (не більше 2-х)

	%*
Виконання індикаторів з охоплення жінок послугами	17
Вдячні відгуки клієнток	28
Відсутність скарг від клієнток	18
Спостереження працівників організації щодо стану клієнтки	30
Підтверджені позитивні зміни у житті клієнтки (відновлення документів, працевлаштування, знайдене житло тощо)	86
Покращення емоційного, психологічного стану, підтверджене результатами психологічного скринінгу	70
Поліпшення фізичного стану жінки після проходження лікування	16
Інше	1

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

14. Яким чином ваші клієнтки можуть поскаржитися на персонал, який працює з ними?

	%*
Особисто, коли керівники організації відвідують місця надання послуг	67
За телефоном, номер якого розташований у місцях загального користування	72
Онлайн-опитування, наприклад через QR-код	50
Інший спосіб (книга/скринька скарг та пропозицій)	15
Ми не збираємо скарги клієнток	9

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

15. Чи змінилася кількість запитів до вашої організації від жінок, постраждалих від насильства, на отримання допомоги після повномасштабного вторгнення?

	%
Кількість звернень збільшилась	63
Кількість звернень зменшилась	6
Не змінилась	27
Немає відповіді	4

16. Чи змінилися підходи у наданні соціальної допомоги та підтримки жінкам, постраждалим від насильства, через війну? (частка ствердних відповідей)

	%*
Перелік послуг розширився	36
Розширилась цільова категорія клієнток, з якими ви працюєте	38
Відбулись інші зміни	4
Не змінилась	38

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

17. Чи достатньо у вашій організації можливостей для надання необхідної допомоги вашим клієнткам, постраждалим від насильства?

	%
Усе необхідне для надання допомоги у вас є	55
Ви маєте певні ресурси, проте цього недостатньо для дієвої допомоги	43
Ви маєте обмаль ресурсів	1
Інше	1

18. Яких саме ресурсів вам бракує для роботи з постраждалими?

	%*
Фахівців (аніматор, дитячий психолог, психолог, юрист, медичний персонал, психотерапевт)	15
Приміщень (для проведення індивідуальних консультацій, групової роботи, для збереження гуманітарної допомоги, «Зелена кімната», кризові кімнати для тимчасового перебування постраждалих від насильства, для розміщення ВПО)	34
Обладнання (оргтехніка (проектор, ноутбук/комп'ютер, принтер), меблі (столи, стільці), транспортний засіб, обладнання для проведення групової роботи (іграшки Хібукі, метафоричні картки, стіл для пісочної терапії тощо)	16
Грошової та гуманітарної допомоги для постраждалих	56
Організаційної підтримки з боку органів місцевої влади	23
Іншого (заходів з підвищення кваліфікації (зокрема щодо роботи з постраждалими від ГЗН), співпраці з Нацполіцією, реабілітаційної програми для постраждалих осіб, практичного досвіду, фінансової підтримки для придбання жінкам обладнання для організації власної справи, семінару з роботи з іграшкою Хібукі)	10

*Сума відповідей перевищує 100% ,оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

19. Як би Ви оцінили співпрацю вашої організації із Нацполіцією, органами місцевої влади, їхніми виконавчими органами, а саме:

	Дуже добре, це дієве партнерство	Скоріше позитивно	Скоріше негативно	Негативно	Не співпрацюємо	Немає відповіді
Нацполіція	29	49	6	0	13	3
Міська, сільська, селищна ради	43	43	3	0	8	3
Міське управління освіти	29	44	6	2	15	4
Міське управління охорони здоров'я	43	42	6	0	9	0
Служба в справах дітей	31	53	4	1	9	2

19-А. Якщо Ви незадоволені співпрацею із Нацполіцією, органами місцевої влади, комунальними центрами, службами, поясніть, будь ласка, чому саме?

Відсутність комунікації та поінформованості про ГО	<p>«Нацполіція, знаючи про нас, часто забувають, що до нас можна звертатись. Або приходять нові люди і вони не мають інформації про наші послуги від попередніх працівників» (соцквартира, Київ)</p> <p>«Був досвід, коли працівники Нацполіції не розуміли чи не були поінформовані про механізм захисту жінок від насильства» (соцпрацівник, Денний центр, м. Київ)</p> <p>«Низький рівень обізнаності працівників Служби у справах дітей про заходи щодо захисту дітей, постраждалих від насильства» (соцпрацівник, Вінницька обласна ММК)</p>
---	---

20. Чи співпрацює Ваша організація із комунальними центрами соціальних служб / послуг, державними (комунальними) спеціалізованими службами підтримки постраждалих?

	%
Так	86
Ні	14

21. У яких формах відбувається ця співпраця?

% серед тих, чия організація співпрацює із комунальними центрами/службами (n=94)

	%*
Вони перенаправляють до Вашої організації жінок для отримання послуг	66
Ми перенаправляємо до цих установ/служб жінок або їх сім'ї для отримання послуг	70
Інші форми співпраці	2

**Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді*

22. Чи налагоджена у вас переадресація клієнтів до сімейних лікарів, інших ЗОЗ?

	%
Так, на основі укладених договорів про співпрацю	33
Так, на основі усних домовленостей	56
Ні	2
Інше	6
Немає відповіді	3

23. Чи налагоджена у вас переадресація клієнтів до закладів освіти?

	%
Так, на основі укладених договорів про співпрацю	4
Так, на основі усних домовленостей	69
Ні	24
Немає відповіді	3

24. Чи налагоджена у вас переадресація клієнтів до інших неурядових організацій, Центрів, які працюють з постраждалими особами?

	%
Так, на основі укладених договорів про співпрацю	19
Так, на основі усних домовленостей	55
Ні	26

24-А. Якщо так, з якими саме організаціями і з яких питань?

Перелік організацій	З яких питань допомагають
Місцеві ГО	<ul style="list-style-type: none"> – Тимчасове проживання – Юридичні консультації, правовий захист – Інформування – Гуманітарна допомога – Відновлення документів – Працевлаштування
Центр соціальних служб (соціальна сервісна служба)	
ГО «Позитивні жінки»	
Кризова кімната	
Центр гендерної рівності	
Центр надання соціально-психологічної допомоги	
Служба соцзахисту	
ГО «Жіночі перспективи»	
ХАБ «Вона»	

Донбас SOS, Восток SOS	<ul style="list-style-type: none"> – Психологічна підтримка, в т. ч. онлайн-консультування психолога – Евакуація жінок з окупованих територій – Грошова допомога
Шелтер Святої Ольги	
Клуб «Еней»	
БО «100 % життя»	
БФ «Аванте»	
Поліклінічні відділення (ЦПМСД)	
ГО «Наша допомога»	
ТОВ «Червоний Хрест»	
Реабілітаційні центри	
Притулки, соцквартира	
БФ «Конвіктус»	
ЗОЗ	
Заклади освіти	
Центр надання безоплатної вторинної правової допомоги	
Мобільна бригада соціально-психологічної допомоги	
ГО «Фонд розвитку громад»	
Попаснянський центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю	
БФ «Карітас»	
Служба в справах дітей	
БФ «Право на захист»	
Місто Добра Марти Левченко	
Волонтери	
Дім мама	
ГО «Бюро інституційного розвитку»	
Благодійний фонд «Рокада»	
Біблійна Місіонерська Церква «Община Доброго Пастиря	
Волонтерський центр Церкви «Благодать»	
Safe Women hub (МБФ «Українська фундація громадського здоров'я») — онлайн платформа психо-соціальних послуг	
ЮНІСЕФ	
Вінницький комунальний заклад „Обласний комплексний центр надання соціальних послуг,,	
ГО «Центр допомоги «Людина»»	
БФ «Інтегро»	
ЦНАП	
Міжнародна організація «Лицарі Колумби»	
БФ «Сантіс»	
Фонд «Розвиток нашого міста»	
БФ «Посмішка»	
БФ «Дари добро»	
ГО «Чайка»	
БФ «Чисті серця»	

25. Якими, на Вашу думку, є сильні сторони громадської (благодійної) організації при здійсненні соціальної підтримки жінок?

	%*
Висока мотивація персоналу	54
Високий рівень кваліфікації персоналу	66
Можливості надання мультидисциплінарної допомоги	80
Можливості надання правових послуг, у т. ч. правового супроводу	45
Відсутність штучних бар'єрів у наданні притулку та інших послуг (прописка, документи, довідки тощо)	32
Доброзичливість	48
Гнучкість та оперативність у розв'язанні проблем клієнтки	56
Наявність спеціальних, у т. ч. авторських програм, спрямованих на допомогу, постраждалим від насильства	18
Наявність налагоджених партнерств	38
Мінімум бюрократії	38
Інше	4

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

26. Якими є, на Вашу думку, слабкі сторони громадської (благодійної) організації при здійсненні соціальної підтримки жінок?

	%*
Перевантаженість, емоційна виснаженість персоналу	44
Низький рівень кваліфікації персоналу	8
Відсутність необхідних політик, інструкцій по роботі з постраждалими	16
Брак необхідної документації	6
Слабкі можливості з відновлення документів постраждалих, у взаємодії з ОВС	24
Обмежений термін фінансування	33
Обмеження в послугах, які визначені Донорами	18
Надто велика звітність перед Донорами	20
Недостатній вплив на державні органи, органи місцевої влади / неефективна взаємодія	46
Недовіра з боку постраждалих	28
Інше	2

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

27. Що, на Вашу думку, може підвищити якість послуг таких організацій, як ваша, якщо ідеться про допомогу жінкам, постраждалим від насильства?

	%*
Механізм соціального замовлення, за яке на рівних мають конкурувати державні та недержавні організації	28
Посилення міжвідомчої взаємодії за патронатом місцевих органів влади	53
Сертифікація організацій, які працюють з особами, постраждалими від насильства	22
Доступ до навчальних програм і програм підвищення кваліфікації спеціалістів незалежно до статусу організації (державна або недержавна)	56
Збільшення міжнародної фінансової підтримки	58
Аудит соціальних послуг силами незалежних експертів	7
Нічого особливого, проте не заважати працювати	18
Інше	2

*Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обрати кілька варіантів відповіді

Довідки про впровадження результатів дисертації

Допомагаємо найбільш вразливим жити здоровим життям

Від 19.10.2023

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього
насильства, громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

Видана, Скіпальській Галині Богданівни, аспірантці Інституту людини кафедри соціально педагогіки та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка про те, що вона здійснювала апробацію дисертаційного дослідження на тему: «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями» на базі реалізації проєктів МБФ «Українська фундація громадського здоров'я»

Так, було досліджено категорію жінок, які найчастіше потрапляють у ситуацію насильства та, які чинники вплинули на ситуацію домашнього насильства. Також було здійснено анкетування фахівців/спеціалістів, які працюють із жінками, постраждалими від ДН/НзОС та гнучкі інтерв'ю з топ-менеджерами НУО, спрямовані на організацію надання соціальних послуг для жінок, постраждалих від домашнього насильства.

З повагою,

Головний бухгалтер

О. Мотлич-Белова

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БЛАГОДІЙНЕ ТОВАРИСТВО
«ВСЕУКРАЇНСЬКА МЕРЕЖА ЛЮДЕЙ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ/СНІД»
М. ЛЬВІВ»

Від 25.09.2023

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього
насильства, громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

В рамках дисертаційної роботи Скіпальської Г.Б. було розроблено комплексну та послідовну модель психосоціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить три компоненти: клієнто-орієнтований, змістовно-технологічний, організаційно-фаховий. Передбачається, що така модель може послугувати дієвим механізмом до надання соціальних послуг/соціальної підтримки, жінкам, громадськими та благодійними організаціями.

З метою реалізації визначення мети та завдань дисертаційної роботи було організовано та проведено емпіричне дослідження щодо структури та змісту організаційно-фахового та змістово-технологічного забезпечення соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, громадськими та благодійними організаціями. Проведення такого дослідження передбачає, що в громадських та благодійних організаціях є перспективи розвитку в здійсненні соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Емпіричне дослідження здійснювалося впродовж лютого—березня 2023 р.

Результати емпіричного дослідження свідчать, що всі основні компоненти розробленої в рамках дисертаційного дослідження комплексної моделі надання психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства, належним чином імплементовано на практиці

Директор виконавчий
БО «БТ «Мережа» м. Львів»

Уліса М.В.

Вих. № 761-23 від 26.10.2023 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства,
громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

За інформацією Програми Розвитку Організації Об'єднаних Націй, від фізичного домашнього насильства в Україні страждає близько 2 мільйонів людей. Статистика свідчить, що у понад 80 % випадків, вчинення домашнього насильства стосується жінок. Щороку 600 українських жінок гинуть від заподіяної шкоди їхньому життю та здоров'ю. Тож, соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства і надалі продовжує бути актуальною на часі.

Враховуючи, що поряд із розширенням мережі спеціалізованих служб підтримки для постраждалих осіб за рахунок державного фінансування, важливу роль у допомозі постраждалим надають громадські та благодійні організації. Саме тому, в рамках дисертаційної роботи було розроблено комплексну та послідовну модель психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства.

Дана програма містить три компоненти: клієнто-орієнтований, змістовно-технологічний, організаційно-фаховий. Передбачається, що така модель може послугувати дієвим механізмом до надання соціальних послуг/соціальної підтримки, жінкам, громадськими та благодійними організаціями.

Відповідно до завдань та мети дисертаційної роботи було ініційовано, організовано та проведено емпіричне дослідження щодо структури та змісту організаційно-фахового та змістово-технологічного забезпечення соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, громадськими та благодійними організаціями.

Проведення такого дослідження передбачає, що в громадських та благодійних організаціях є перспективи розвитку в здійсненні соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Емпіричне дослідження здійснювалося впродовж лютого–березня 2023 року. Працівники і клієнти нашої благодійної організації «Світло надії», взяли безпосередню участь у даному дослідженні, оскільки маємо багаторічний досвід у роботі з жінками та дівчатами, які постраждали як від домашнього насильства, так і від торгівлі людьми.

Результати емпіричного дослідження свідчать, що всі основні компоненти розробленої в рамках дисертаційного дослідження комплексної моделі надання психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства, належним чином впроваджено на практиці та є актуальними на часі.

З повагою
 Директор виконавчий
 БО «Світло надії»

Бондаренко М.П.

> www.springofhope.org.ua

вул. Стеценка, 48
м. Вінниця
Україна
21009
тел.: +38 (0432) 61 22 80
моб.: +38 (068) 425 00 70

16.11.2023 року

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства,
громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

В рамках дисертаційної роботи Скіпальської Г.Б. було розроблено комплексну та послідовну модель психосоціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить три компоненти: клієнто-орієнтований, змістовно-технологічний, організаційно-фаховий. Передбачається, що така модель може послугувати дієвим механізмом до надання соціальних послуг/соціальної підтримки, жінкам, громадськими та благодійними організаціями.

В контексті дисертаційної роботи визначено проблематику, що передбачає роботу з жінками, які постраждали від домашнього насильства, було проаналізовано теоретичні підходи, що дозволили виділити основні теоретичні аспекти:

організації громадянського суспільства є повноцінними надавачами соціальних послуг;

такі організації спроможні працювати з вразливими групами населення, у тому числі, з жінками, постраждалими від домашнього насильства;

соціальні послуги можуть бути загальними та спеціалізованими;

має розроблятися механізм на закупівлю соціальних послуг, щоб громадські організації/Благодійні Фонди мали змогу на рівні з державними організаціями долучатися до соціальної підтримки та допомоги тим, хто її потребує тощо.

На основні теоретико-методологічного обґрунтування виникає необхідність у розробці моделі щодо впровадження дієвого механізму у підтримці жінок, постраждалих від домашнього насильства. Дана модель була розроблена і відповідно її було проведено емпіричне дослідження, яке здійснювалося в період лютого–березня 2023 р.

Результати емпіричного дослідження підтвердили ефективність розробленої моделі та дійсно можуть впроваджуватися у діяльність громадських та благодійних організацій, які зараз є повноцінними надавачами соціальних послуг та тими, котрі спроможні працювати та надавати соціальну підтримку жінкам, постраждалим від домашнього насильства.

Водночас практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, у тому числі спеціалізовані, жінкам, постраждалим від домашнього насильства, що є актуальним на часі.

> Алла СТУДІЛКО

Голова організації

Громадська організація МІРАІ

вул. В. Гуци, 4/14, м. Ужгород, 88000, Україна, тел.: +380505558494
E-mail: aikidomirai@gmail.com Код ЄДРПОУ 39778784

Ужгород

05.09.2023 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждалих від домашнього
насильства, громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

В контексті дисертаційної проблематики, що передбачає роботу з жінками, постраждалими від домашнього насильства було проаналізовано теоретичні підходи, що дозволили виділити основні теоретичні аспекти: організації громадянського суспільства є повноцінними надавачами соціальних послуг; такі організації спроможні працювати з вразливими групами населення, у тому числі, з жінками, постраждалими від домашнього насильства; соціальні послуги можуть бути загальними та спеціалізованими; має розроблятися механізм на закупівлю соціальних послуг, щоб ГО/БФ мали змогу на рівні з державними організаціями долучатися до соціальної підтримки та допомоги тим, хто її потребує тощо.

На основні теоретико-методологічного обґрунтування виникає необхідність у розробці моделі щодо впровадження дієвого механізму у підтримці жінок, постраждалих від домашнього насильства. Дана модель була розроблена і відповідно її було проведено емпіричне дослідження, яке здійснювалося в період лютого–березня 2023р. на базі ГО «Міраї».

Результати отриманні відповідно емпіричного дослідження підтвердили ефективність розробленої моделі та дійсно можуть впроваджуватися у діяльність громадських та благодійних організацій, які зараз є повноцінними надавачами соціальних послуг та тими, котрі спроможні працювати та надавати соціальну підтримку жінкам, постраждалим від домашнього насильства. Водночас практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, у тому числі, спеціалізовані жінкам, постраждалим від домашнього насильства.

Керівник ГО «Міраї»

Ольга СТЕГУРА

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВОЛИНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ»**

43017, м. Луцьк, вул. Шота Руставелі, 9,
тел.: (+38) 0332-76-76-66,
e-mail: vperspectives@gmail.com

Вих. № 41 від «_ _» _____ 2023 р.

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього
насильства, громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)**

Видана, Скіпальській Галині Богданівні, аспірантці Інституту людини кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка про те, що вона здійснювала апробацію дисертаційного дослідження на тему: «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями жінок» на базі громадської організації «Волинські перспективи»

В контексті дисертаційної проблематики, що передбачає роботу з жінками, які постраждали від домашнього насильства було проаналізовано теоретичні підходи, що дозволили виділити основні теоретичні аспекти:

організації громадянського суспільства є повноцінними надавачами соціальних послуг;

такі організації спроможні працювати з вразливими групами населення, у тому числі, з жінками, постраждалими від домашнього насильства;

соціальні послуги можуть бути загальними та спеціалізованими;

має розроблятися механізм на закупівлю соціальних послуг, щоб громадські організації/благодійні фонди мали змогу нарівні з державними організаціями долучатися до соціальної підтримки та допомоги тим, хто її потребує тощо.

На основні теоретико-методологічного обґрунтування виникає необхідність у розробці моделі щодо впровадження дієвого механізму у підтримці жінок, постраждалих від домашнього насильства. Дана модель була розроблена і відповідно їй було проведено емпіричне дослідження, яке здійснювалося в період лютого – березня 2023 р.

Результати, отримані відповідно емпіричного дослідження, підтвердили ефективність розробленої моделі та дійсно можуть впроваджуватися у діяльність громадських та благодійних організацій, які зараз є повноцінними надавачами соціальних послуг та тими, котрі

спроможні працювати та надавати соціальну підтримку жінкам, постраждалим від домашнього насильства.

Водночас, практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, у тому числі спеціалізовані, жінкам, постраждалим від домашнього насильства, що є важливим та актуальним на сьогоднішній час.

Керівниця ГО «Волинські перспективи»,
Голова правління

Ніна Пахом'юк

+380506904829, м. Луцьк
Волинська обл.

"TMGK
 "Revival of the Nation"
 46001, Ukraine
 Ternopil, 1 Shevchenko st.
 Tel.: (0352) 52 39 52

"TMЖК
 "Відродження нації"
 46001, Україна, Тернопіль
 Бульвар Т.Шевченка,1
 Тел/ф.(0352) 52 39 52

IBANUA 673223130000026004000021770 МФО 322313 АТ Укресімбанк м.Київ

№ 59 А
 від 23 жовтня 2023 року

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства,
громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

В контексті дисертаційної роботи аспірантки Інституту людини кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка Скіпальської Галини Богданівни окреслено актуальність проблематики, що передбачає роботу з жінками, які постраждали від домашнього насильства.

Так, зокрема було досліджено категорію жінок, які найчастіше потрапляють у ситуацію насильства та, в тому числі, які чинники вплинули на ситуацію домашнього насильства.

Також було здійснено анкетування фахівців/спеціалістів, які працюють із жінками, постраждалими від домашнього насильства та насильства за ознакою статі та проведено гнучкі інтерв'ю працівників та клієнтів ГО «Відродження нації» спрямовані на організацію надання соціальних послуг жінкам, постраждалим від домашнього насильства.

Дослідження Скіпальської Г. Б. є актуальним на часі, оскільки проблема надання допомоги жінкам, які постраждали від насильства, функціонування спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб в умовах військових дій, внаслідок повномасштабного російського вторгнення, набирає нових викликів та потребує істотних змін у їх практичній реалізації та функціонуванні.

В роботі аспірантки розглядаються особливості такої підтримки, зокрема, надання соціальних послуг постраждалим жінкам громадськими та благодійними організаціями. Розроблена модель психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями заслуговує уваги та дійсно має значення у сфері соціальної роботи.

Водночас практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, що є важливим на сьогоднішній час, в умовах обмеженого державного фінансування.

Голова організації

Кравець Г.О.

№ 2853 від 15.12.2023

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими
та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

Дослідження Скіпальської Г. Б. присвячене актуальній проблемі сьогодення - вчинення домашнього насильства та забезпечення якісного надання допомоги постраждалим особам.

В роботі висвітлюються важливі питання щодо соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства. Розглядаються особливості такої підтримки, зокрема, надання соціальних послуг постраждалим жінкам, громадськими та благодійними організаціями.

Розроблена модель психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями заслуговує уваги та дійсно має важливе значення у сфері соціальної роботи.

На основні теоретико-методологічного обґрунтування виникає необхідність у розробці моделі щодо впровадження дієвого механізму у підтримці жінок, постраждалих від домашнього насильства. Дана модель була розроблена і відповідно було проведено емпіричне дослідження, яке здійснювалося в період лютого–березня 2023 р.

Отримані результати емпіричного дослідження підтвердили ефективність розробленої моделі та дійсно можуть впроваджуватися у діяльність громадських та благодійних організацій, які зараз є повноцінними надавачами соціальних послуг та тими, котрі спроможні працювати та надавати соціальну підтримку жінкам, постраждалим від домашнього насильства.

Аналіз результатів дослідження, узагальнених в дисертаційному дослідженні, виконаному аспіранткою Г. Б. Скіпальською дають змогу підтвердити його високий науковий рівень та практичну значущість та є доцільними у впровадженні зазначених результатів під час формування та реалізації політики запобігання та протидії домашнього насильства.

Водночас практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, у тому числі спеціалізовані, жінкам, постраждалим від домашнього насильства, що є важливим на сьогоднішній час.

Президентка
 ГО «Ла Страда-Україна»

К.В. Черепаха

Благодійна організація «Жінка Може»

№003/1
від 16.10.2023

За вимогою

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства,
громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

Видана, Скіпальській Галині Богданівни, аспірантці Інституту людини кафедри соціально педагогіки та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка про те, що вона здійснювала апробацію дисертаційного дослідження на тему: «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями» на базі БО «Жінка Може».

В контексті дисертаційної проблематики, що передбачає роботу з жінками, постраждалими від домашнього насильства було проаналізовано теоретичні підходи, що дозволили виділити основні теоретичні аспекти: організації громадянського суспільства є повноцінними надавачами соціальних послуг; такі організації спроможні працювати з вразливими групами населення, у тому числі, з жінками, постраждалими від домашнього насильства; соціальні послуги можуть бути загальними та спеціалізованими; має розроблятися механізм на закупівлю соціальних послуг, щоб ГО/БФ мали змогу на рівні з державними організаціями долучатися до соціальної підтримки та допомоги тим, хто її потребує тощо.

На основні теоретико-методологічного обґрунтування виникає необхідність у розробці моделі щодо впровадження дієвого механізму у підтримці жінок, постраждалих від домашнього насильства. Дана модель була розроблена і відповідно її було проведено емпіричне дослідження, яке здійснювалося в період лютого–березня 2023 р.

Благодійна організація «Жінка Може»

Результати емпіричного дослідження свідчать, що всі основні компоненти розроблені в рамках дисертаційного дослідження комплексної моделі надання психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства, належним чином імплементовано на практиці. Водночас практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, у тому числі, спеціалізовані жінкам, постраждалим від домашнього насильства.

Виконавчий директор

Цвєткова Н.М.

ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ (КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)
СЛУЖБА У СПРАВАХ ДІТЕЙ ТА СІМ'І

**КИЇВСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР
СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ**

бул. О. Довженка, 2, м. Київ, 03057 тел. (044)458-27-67 E-mail: kmcssm@ukr.net Код ЄДРПОУ 19137032

М. Ол. 2024р. № 01/0021
на № _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства,
громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)**

Видана, Скіпальській Галині Богданівни, аспірантці Інституту людини кафедри соціально педагогіки та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка про те, що вона здійснювала апробацію дисертаційного дослідження на тему: «Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями жінок» на базі Київського міського центру соціальних служб.

Емпіричне дослідження здійснювалося впродовж лютого–березня 2023 р.

Проведення такого дослідження передбачає, що в громадських та благодійних організаціях є перспективи розвитку в здійсненні соціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статті.

В рамках дисертаційної роботи Скіпальської Г.Б. було розроблено комплексну та послідовну модель психосоціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить три компоненти: клієнто-орієнтований, змістовно-технологічний, організаційно-фаховий.

Передбачається, що така модель може послугувати дієвим механізмом до надання соціальних послуг/соціальної підтримки, жінкам, громадськими та благодійними організаціями, що є важливим на сьогоднішній час, в умовах обмеженого державного фінансування.

Принадібно повідомляємо, що співпраця Київського міського центру соціальних служб з Галиною Скіпальською продовжується ще з 2013 року.

Саме завдяки ініціативі Г. Скіпальської у м. Києві була відкрита Соціальна квартира для вагітних жінок і матерів з дітьми раннього віку в

складних життєвих обставинах (міні-центр Матері і дитини). Тож, жінки та дівчата, які потрапили в складну життєву ситуацію внаслідок домашнього насильства; мають ВІЛ-позитивний статус; не мають постійного місця проживання; з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; є внутрішньо переміщеними особами, можуть отримати системну комплексну допомогу.

З 2013 року 114 жінок та 119 дітей отримали допомогу в соціальній квартирі. Більшість клієнток в результаті роботи змогли знайти заробіток та винайшли можливість орендувати житло або відновити родинні зв'язки. Близько 30% жінок повернулись до біологічної сім'ї або до родичів, інші – почали самостійне життя.

Завдяки злагодженій роботі соціальна квартира у м. Києві з 2021 року працює в рамках цільової програми «Київ. Сім'я. Столиця 2019-2021 рр.»

Разом з тим, Скіпальська Г.Б. залучена на системній основі до участі у робочих групах з питань сім'ї, гендерної рівності, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми з метою імплементації практичного досвіду організації у формування та реалізацію соціальної політики як на національному так і на місцевому рівнях.

Директор

Ярослава Колобова

Сколобанова Ю.М.
067 271 35 37

**НАЦІОНАЛЬНА СОЦІАЛЬНА
СЕРВІСНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
(Нацсоцслужба)**

Управління з питань дотримання стандартів рівності
вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 289-87-89
e-mail: info@nssu.gov.ua, сайт: nssu.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 43902987

від 15.01.2024

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертації
Скіпальської Галини Богданівни
«Соціальна підтримка жінок, які постраждали від домашнього насильства,
громадськими та благодійними організаціями»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «231 Соціальна робота» (23 Соціальна робота)

Дослідження Скіпальської Г. Б. є актуальним на часі, оскільки проблема надання допомоги жінкам, які постраждали від насильства, функціонування спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб в умовах військових дій, внаслідок повномасштабного російського вторгнення, набирає нових викликів та потребує істотних змін у їх практичній реалізації та функціонуванні.

В контексті дисертаційної роботи аспірантки Інституту людини кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка Скіпальської Галини Богданівни окреслено актуальність проблематики, що передбачає роботу з жінками, які постраждали від домашнього насильства.

В рамках дисертаційної роботи Скіпальської Г.Б. було розроблено комплексну та послідовну модель психосоціальної підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями, яка містить три компоненти: клієнто-орієнтований, змістовно-технологічний, організаційно-фаховий.

Зокрема було досліджено категорію жінок, які найчастіше потрапляють у ситуацію насильства та чинники (обставини), які спричинили вчинення насильства, розглядаються особливості підтримки, зокрема, надання соціальних послуг постраждалим жінкам громадськими та благодійними організаціями. Розроблена модель психосоціальної підтримки жінок, постраждалих від домашнього насильства, громадськими та благодійними організаціями заслуговує уваги та дійсно має значення у сфері соціальної роботи.

Водночас практично підтверджено, що громадські та благодійні організації дійсно можуть надавати соціальні послуги, що є важливим на

ДОКУМЕНТ СЕД АСРОД
шній час, в умовах обмеженого державного фінансування
Сертифікат 3FAA9288358EC003040000007B76360012F0B700
Підписувач Хамуленко Олександра Сергіївна
Дійсний з 02.05.2023 0:00:00 по 01.05.2025 23:59:59

№ 0000-04.1-0/854 від 15.01.2024

Передбачається, що така модель може послугувати дієвим механізмом до надання соціальних послуг/соціальної підтримки, жінкам, громадськими та благодійними організаціями, що є важливим на сьогоднішній час, в умовах обмеженого державного фінансування.

Принагідно повідомляємо, що Національна соціальна сервісна служба України (далі - Нацсоцслужба) — центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики України і який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та за дотриманням прав дітей.

Співпраця Нацсоцслужби з Галиною Скіпальською розпочалася у 2020 році.

У березні 2021 року фахівці Нацсоцслужби взяли участь в ініційованому Г.Скіпальською Форумі «Практика, досвід роботи та перспективи надання соціально-психологічної допомоги учасникам бойових дій АТО/ООС та членам їх родин» в ході якого активно обговорювалось питання запобігання та протидії домашньому насильству.

Саме завдяки спільній ініціативі Г. Скіпальської та Нацсоцслужби у І півріччі 2021 року для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, працівників у сфері соціального захисту населення стартували перші тематичні навчальні семінари та тренінги з питань запобігання та протидії домашнього насильства, зокрема взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно дітей та за участю дітей. Це дало можливість забезпечити короткостроковий навчальний процес для більше 500 фахівців органів місцевого самоврядування.

У 2023 році інформаційна кампанія «16 днів проти насильства» за ініціативи Г. Скіпальської у співпраці з Урядовою Уповноваженою з питань гендерної політики К. Левченко з метою привернення уваги громадськості до актуальних проблем: запобігання та протидії домашньому насильству та торгівлі людьми, а також активізації діяльності державних установ і громадських об'єднань задля поєднання зусиль щодо захисту прав жінок, організовано прем'єру тематичної театральної постановки «Комахи».

Разом з тим, Скіпальська Г.Б. залучена на системній основі до участі у робочих групах щодо розробки та опрацювання проєктів нормативно правових актів з питань сім'ї, гендерної рівності, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми.

Експертний та фаховий досвід Г. Скіпальської, її рекомендації імплементуються під час формування та реалізації соціальної політики як на національному, так і на місцевому рівнях.

Начальник Управління

Олександра ХАМУЛЕНКО